

Moderne vakantiewoningen in Nederland

Een studie naar de verschijningsvorm van moderne vakantiewoningen in het interbellum

Universiteit Utrecht, Faculteit Geesteswetenschappen

Masterscriptie Kunstgeschiedenis, Track Architectuurgeschiedenis & Monumentenzorg

Naam: Ellen Boerma

Studentnummer: 5970288

E-mail: e.m.boerma@students.uu.nl

Begeleider: dr. Dirk van de Vijver

Datum: 06 mei 2022

Inhoud

Samenvatting.....	5
Inleiding.....	7
Historiografie.....	8
Onderzoek.....	14
Methode.....	14
Leeswijzer.....	18
1. Totstandkoming van de ‘moderne’ vakantiewoning in Nederland.....	20
2. Bouwvoorschriften voor vakantiewoningen.....	25
3. Gepubliceerde vakantiehuisjes in het interbellum.....	31
3.1 De kleine praktische woning - Bromberg.....	32
3.2 Kleine landhuizen in Holland - Hausbrand.....	36
3.3 Tijdschrift <i>De 8 en Opbouw</i>	40
3.4 Ontwerpwedstrijd in <i>Bouwkundig weekblad Architectura</i>	45
3.5 Samenvatting van de analyses.....	48
4. De vakantiewoningen van Gerrit Rietveld.....	49
4.1 Visie van de architect op vakantiewoningen.....	50
4.2 Casestudie vakantiehuis Brandt Corstius.....	51
4.3 Vergelijking met primaire huisvesting van de architect.....	59
4.4 Vakantiehuisen van Rietveld.....	64
5. De vakantiewoningen van Merkelbach en Karsten.....	68
5.1 Visie van de architecten op vakantiehuisjes.....	68
5.2 Casestudie vakantiehuis Dijkstra.....	70
5.3 Vergelijking met primaire huisvesting van de architecten.....	77
5.4 Vakantiehuisen van Merkelbach en Karsten.....	82
Conclusie.....	85

Bibliografie.....	88
Verantwoording afbeeldingen	91
Bijlagen	977
Bijlage I – Bouwvoorschriften voor weekend- en zomerhuisjes	977
Bijlage II – Analyse Bromberg, Hausbrandt en <i>De 8 en Opbouw</i>	102
Bijlage III – Analyse Ontwerpwedstrijd <i>Bouwkundig weekblad Architectura</i>	129
Bijlage IV – Vergelijking vakantiehuis Brandt Corstius met woonhuizen.....	141
Bijlage V – Vergelijking vakantiehuizen van Rietveld	163
Bijlage VI – Interview met Liesbeth Brandt Corstius	182
Bijlage VII – Vergelijking vakantiehuis Dijkstra met woonhuizen.....	185
Bijlage VIII – Vergelijking vakantiehuizen van Merkelbach en Karsten.....	204

Samenvatting

Het verblijven in een vakantiewoning in de natuur werd tijdens het interbellum populair onder stedelingen uit de Nederlandse middenklasse. Vakantiewoningen uit deze periode worden niet gezien als hoogstaande architectuur, waardoor er niet veel onderzoek is gedaan naar dit type woning. Toch is de vakantiewoning uit het interbellum een aanvulling op de wooncultuur. In deze scriptie wordt er onderzoek gedaan naar de verschijningsvorm en de typerende kenmerken van de vakantiewoning in het interbellum. In geschreven bronnen en publicaties met ontwerpen uit deze periode wordt het moderne vakantiehuis opgedeeld in twee typen: het traditionele en het modernistische vakantiehuis.

Door een vergelijking te maken van ontwerpen uit de primaire literatuur is er een eerste aanzet gegeven voor de typering van het moderne vakantiehuis uit de interbellumperiode met een extra verdieping in modernistische vakantiewoningen. Aan de hand van twee casestudies wordt deze verschijningsvorm verder uitgelicht, door dieper in te gaan op de modernistische vakantiewoning. Dit betreft de zomerhuizen Brandt Corstius en Dijkstra. Beide modernistische vakantiehuizen vallen onder de stroming van het 'Nieuwe Bouwen'. De twee vakantiehuizen zijn vergeleken op de volgende aspecten: sociale context en milieu van de opdrachtgever, geografische ligging, materiaalgebruik van het exterieur, constructie, interieur, voorzieningen, stemming of sfeer van de vakantiewoning en de indeling van het vakantiehuis in de plattegrond.

De verschijningsvorm van het moderne vakantiehuisje in het interbellum is afhankelijk van een aantal factoren: de locatie en de mogelijkheden tot natuurlijke bescherming tegen de elementen; de gemeentelijke wet- en regelgeving van de locatie; de visie van de architectuur; de visie en het budget van de opdrachtgever.

Waar de traditionele vakantiewoning zich meer voegt naar de landelijke architectuur en materialiteit van de omgeving werd er in de modernistische vakantiewoning een hoge mate van eenvoud nagestreefd om dicht bij de natuur te leven. De modernistische vakantiewoning steekt wat betreft het exterieur af met haar omgeving. De gevels zijn strak afgewerkt en decoraties zijn wegelaten waardoor de geometrische basisvorm wordt benadrukt. De natuur wordt in het interieur zo veel mogelijk naar binnen gehaald door grote raamoppervlakken en geleidelijke overgangen tussen binnen en buiten. In het interieur worden ruimten multifunctioneel gebruikt en is de routing voor alle gebruikers gelijk.

Het vakantiehuis gaf de mogelijkheid om idealistisch en vrij te wonen. Na de Tweede Wereldoorlog zal deze vrije en informelere manier van wonen steeds beter zichtbaar worden, ook in de permanente huisvesting. De zomerwoningen die de intellectuele stedelingen lieten ontwerpen waren waarschijnlijk hiervan de voorlopers en zijn daarom van waarde in de architectuurgeschiedenis.

Inleiding

In het begin van de twintigste eeuw steeg de belangstelling voor 'een ongedwongen levenswijze dicht bij de natuur'.¹ Het vakantiehuis speelde hierin een grote rol. De trek naar buiten is een grotere sociale beweging die al bij de top van de internationale samenleving zichtbaar was in de negentiende eeuw. Wie het zich kon veroorloven, trok in de zomer uit de stad en vestigde zich in een aangenaam landhuis. Het personeel en een groot deel van de inboedel verhuisde mee.² Uit deze sociale beweging is het vakantiehuis ontstaan. Door verbeteringen in de infrastructuur werd aan het begin van de twintigste eeuw de mobiliteit van de middenklasse verhoogd. De auto en de trein maakten het mogelijk om nieuwe plekken in de Nederlandse natuur te ontdekken. Daarnaast zorgde de betrekkelijke welvaart van de jaren '20 voor een toenemende populariteit van het vakantiehuis.³ De middenklasse zag haar kans dicht bij de natuur te verblijven, wat gepaard ging met een eenvoudige levensstijl.

Het is belangrijk om stil te staan bij vakantiehuisen, omdat ze een aanvulling vormen op de wooncultuur en architectuur aan het begin van de twintigste eeuw. Doordat er tot nu toe weinig onderzoek naar vakantiehuisen is verricht, zijn de culturele en architectonische waarden onbekend. Daarnaast is het vakantiehuis door haar lichte bouw een kwetsbaar type met een beperkte levensduur. Veel vakantiehuizen uit het begin van de twintigste eeuw zijn al verdwenen.⁴ Om te voorkomen dat in de toekomst meer cultuurhistorisch waardevolle vakantiehuizen verdwijnen, is het belangrijk om bewustwording te creëren.

Dit onderzoek naar vakantiehuizen is ontstaan uit een vergelijkend onderzoek tijdens mijn stage bij Vereniging Hendrick de Keyser. Hierin werden vier vroeg twintigste-eeuwse (uit de periode van 1911-1939) vakantiehuizen van de Vereniging grondig met elkaar vergeleken op cultureel, architectonisch, technisch en geografisch vlak. Door het onderzoek werden de overeenkomsten en de verschillen van de verschillende types vakantiehuizen inzichtelijk gemaakt. Vervolgens werden deze ook in de tijdscontext geplaatst, wat inzicht

¹ Erik Lips, "Nederlandse vakantiehuizen in het interbellum (1919-1939)," *Bulletin KNOB* 113 (2014)1: 20-33, DOI: <https://doi.org/10.7480/knob.113.2014.1> (geraadpleegd 18 februari 2021).

² Ileen Montijn, *Naar Buiten!: Het verlangen naar landelijkheid in de negentiende en twintigste eeuw*. (Amsterdam: Uitgeverij SUN, 2002), 55-58.

³ Lips, "Nederlandse vakantiehuizen in het interbellum," 20.

⁴ Lips, "Nederlandse vakantiehuizen in het interbellum," 20-21.

gaf in de innovaties in de vakantiewoningen in deze periode. In het verrichtte onderzoek zijn de beginstappen gezet naar een analyse van de typologie van de vakantiewoning. Het onderzoek is echter beperkt, omdat het alleen de vier vakantiewoningen van de Vereniging behandelt. Door meer zomerhuizen op systematische wijze te onderzoeken, kan er dieper worden ingegaan op de verschillende typologieën en verschijningsvormen van de vakantiewoningen aan het begin van de twintigste eeuw.

Historiografie

Publicaties over vakantiewoningen in het interbellum

Allereerst is het goed om bewust te zijn van de term vakantiewoning en hoe deze in de literatuur wordt toegepast. Het woord vakantiewoning kent veel synoniemen: zomerhuis, weekendhuis, landhuisje, klein landhuis en een enkele keer ook 'sporthuisje' en recreatiewoning.⁵ Waar de term zomer-, vakantie- of weekendwoning iets zegt over de periode dat men in het huisje verblijft, zeggen de synoniemen klein landhuis of landhuisje iets over de locatie van de woning in een landelijke omgeving. De laatste twee zijn ingewikkelde termen, omdat deze in de literatuur ook worden gebruikt voor permanente bewoning. Sporthuisje of recreatiewoning laat iets blijken van de activiteiten die er in en om de woning plaatsvonden. Daarnaast worden chalet, cottage en bungalow ook vaak gebruikt voor het aangeven van een vakantiewoning. Het gaat dan om een specifieke typologie van een vakantiewoning. Al kan dit type woningen ook gebruikt worden in de permanente huisvesting. In deze scriptie worden de termen vakantiewoning of vakantiehuis gebruikt. Deze termen zullen worden gedefinieerd aan de hand van de functie en locatie van de woning. Het is een kleine eenvoudige woning die van oorsprong bedoeld was om tijdelijk te verblijven tijdens de vakantie of in het weekend. Deze woning staat in een landelijke omgeving en gaat een relatie aan met de natuur.

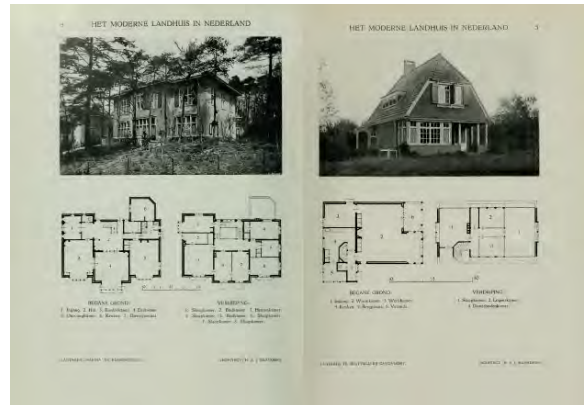
Over vakantiewoningen in het interbellum is weinig gepubliceerd. Eén van de weinige informatiebronnen is de publicatie in het *Bulletin KNOB* uit 2014 van architectuurhistoricus Erik Lips. In zijn artikel *Nederlandse vakantiehuizen in het interbellum (1919-1939); Architectuur geeft vorm aan het buitenleven*, gaat Lips in op de kenmerken van de

⁵ Paul Bromberg, *De kleine praktische woning: Het weekendhuis als voorbeeld van beknopt en toch gerieflijk wonen*. (Amsterdam: N.V. Uitgeverij-Mij Kosmos, 1936), 26.

vakantiewoning, de relatie van de woningen tot de natuur en de wooncultuur van de vakantiewoning.⁶ Het artikel kan gezien worden als een verkenning van het onderwerp.

Over het algemeen zijn de gepubliceerde stukken uit het interbellum over zomerhuizen op te delen in verschillende categorieën: boeken, catalogi, portfolio's van architecten en tijdschriften. Veelal zijn ze geschreven of samengesteld door architecten die hun eigen kennis en kunde over het vakantiehuis wilden delen, om zo meer opdrachten te verkrijgen. De belangrijkste gepubliceerde stukken worden hieronder besproken.

Het oudste boek dat Lips aanhaalt is *Het moderne landhuis in Nederland* van de technische ingenieurs J.H.W. Leliman (1878-1921) en K. Sluyterman (1863-1931) (afb 1). In 1916 schreven ze al dat het zomerhuis niet langer 'als een uiting van weelde [mag] worden beschouwd, maar veeleer als een bron van gezondheid en volkskracht'.⁷ Onder volkskracht wordt hier zowel geestelijke als lichamelijke volksgezondheid verstaan. Zij leggen dus een relatie tussen het verblijven in de natuur en welzijn. De landhuizen die Leliman en Sluyterman presenteren doen niet onder aan reguliere voorname buitenwoningen en daarom worden deze landhuizen niet beschouwd als vakantiewoningen.

Afb. 1: pagina 4 en 5 uit *Het moderne landhuis in Nederland*, Leliman en Sluyterman.

De architect en interieurontwerper Paul Bromberg (1893-1945) publiceerde in 1937 het boek: *De kleine praktische woning; Het weekend als voorbeeld van beknopt en toch gerieflijk wonen* (afb. 2). Het boek is speciaal bedoeld voor 'weekenders', zoals hij de vakantiegangers noemt. Overigens kan het boek volgens hem ook worden gebruikt door lezers die graag 'vrij willen wonen'. Bromberg is van mening dat het niet nodig is om over veel financiële

⁶ Lips, "Nederlandse vakantiehuisen in het interbellum," 20.

⁷ J.H.W. Leliman en K. Sluyterman, *Het moderne Landhuis in Nederland*, 2e('s-Gravenhage: Martinus Nijhoff, 1917), 6.

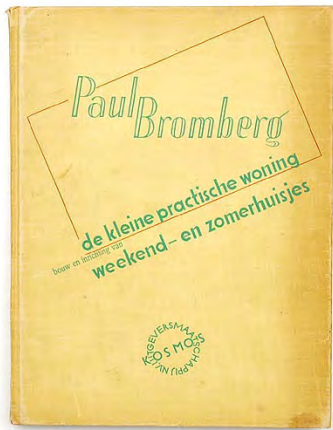
middelen te beschikken als je een eigen vakantiehuis wilt bezitten. Daarom pleit hij voor organisaties voor weekenders om zo het verblijven in een vakantiehuis voor iedereen toegankelijk te maken. In Engeland, Amerika, Zweden, Duitsland en Oostenrijk waren al organisaties voor weekenders aanwezig. Deze organisaties kochten bijvoorbeeld terreinen of sloten pachtovereenkomsten af, zodat weekenders niet per se eigenaar moesten zijn van een stuk grond om een vakantiewoning te bezitten. Daarnaast zorgden zij voor speciale weekendtarieven voor de spoorwegen en voor kolonies voor weekenders. In de kolonies konden de kosten voor de sanitaire voorzieningen worden verlaagd.

Bromberg hoopt in zijn boek voorlichting te geven over de betreffende 'practische weekend-huisjes', beschikbare terreinen, over bouwverordeningen en de betreffende kosten. Het boek toont verschillende ontwerpen van weekendhuisjes uit deze landen en gaat daarnaast in op inrichting en aankleding. Het laatste hoofdstuk van het boek is apart gewijd aan gemeentelijke bouwverordeningen voor zomerhuizen. Deze reglementen gaan in op onderwerpen als ruimtelijke ordening, hygiëne, welstand en fatsoen.

Een jaar later verschijnt het boek van F. Hausbrand genaamd *Kleine landhuizen in Holland* (afb. 3). Het boek is een catalogus met verschillende foto's en plattegronden van landhuizen uit heel Nederland. Hausbrand hoopte met zijn boek belangstelling voor landhuizen te wekken bij de lezer. Over de architectuur van het landhuis zei hij het volgende; '*Al is dan het kleine landhuis als bouwkunstige uiting niet zoo belangrijk te noemen als menige architectonische compositie ten dienste van het algemeen belang, zoo zullen zich toch juist in het vrijstaande eengezinshuizen de verschillende levensopvattingen der bewoners zich duideljkst manifesteren.*'⁸ Hausbrand schreef dit in de veronderstelling dat de opdrachtgever een bepaalde levenshouding had en dit zijn keuze voor de architect beïnvloedde. Tegelijkertijd vond Hausbrand dat het inzetten van een architect bij het ontwerpen van een landhuis wordt onderschat. Hij pleitte hiervoor, omdat dit volgens hem de esthetische waarde en de bruikbaarheid van een landhuis aanzienlijk vergrootte. Dit alles zonder dat het meer zou moeten kosten. In zijn boek plaatste hij alle vakantiehuisjes in oplopende prijsklassen. De ontwerpen van gebouwde landhuizen in het boek zijn van hemzelf en andere architecten. Deze huizen in het boek duidt hij aan als landhuis,

⁸ F. Hausbrand, *Kleine landhuizen in Holland*. (Amsterdam: Uitgevers-Maatschappij Kosmos, 1938) 3.

zomerhuis, strandhuisje, atelierwoning of woning.⁹ Een gedeelte van de catalogus betreft dus ook huizen voor permanente bewoning.

Afb. 2 en 3: boekomslag *De kleine praktische woning*, Paul Bromberg de omslag van *Kleine landhuizen in Holland*, F. Hausebrand.

Tijdschriften

Naast boeken werd er met name in tijdschriften van architectenbureaus en architectuurtijdschriften over vakantiewoningen gepubliceerd. Hieronder worden de meest relevante publicaties voor deze scriptie benoemd. Een belangrijk tijdschrift voor modernistische vakantiewoningen uit het interbellum is *De 8 en opbouw* (afb. 4), dat in de periode van 1932 tot 1943 werd gepubliceerd. In 1932 gingen de Amsterdamse architectenvereniging 'De 8' samenwerken met 'Opbouw', een vereniging van architecten uit Rotterdam. Beide verenigingen met jonge architecten waren verbonden aan het Nieuwe Bouwen en richtten zich op nieuwe technieken en materialen die efficiëntie, functionaliteit en hygiëne waarborgden in de architectuur. Uit deze samenwerking vloeide het tijdschrift *De 8 en Opbouw*. Het tijdschrift was propagandistisch en het draaide met name om de publiciteit en het presenteren van het eigen werk van de architecten. Het tijdschrift was bedoeld om jonge architecten te inspireren. Onder het bekende credo *Licht, lucht en ruimte* werd gebouwd met lichte constructie, grote ramen voor veel daglicht en lucht (onmisbaar voor een gezond lichaam), sobere vormgeving en nieuwe materialen.¹⁰

Daarnaast is er in 1936 een interessante uitgave van het *Bouwkundig weekblad Architectura* gepubliceerd. (afb. 5) Deze uitgave bestaat uit 65 inzendingen van architecten voor een ontwerpwedstrijd voor een vakantie- en weekendhuisje aan de rivier de Vecht.

⁹ Hausbrand, *Kleine landhuizen in Holland*, 3.

¹⁰ Ben Rebel, *Het Nieuwe Bouwen: Het functionalisme in Nederland 1918-1945* (Assen: van Gorcum, 1983), 163.

Deze wedstrijd geeft aanwijzingen hoe architecten omgingen met de relatie tussen vakantiewoning en omgeving. Daarnaast geeft het ook inzicht in wat de beoordelingscommissie belangrijk vond.¹¹

Afb. 4 en 5: eerste uitgave van *De 8 en Opbouw*, 1932.

Ontwerpwedstrijd in het weekblad *Architectura*, 1936.

De sociale beweging van verblijven in de natuur

De opkomst van het vakantiehuis komt voort uit een grotere sociale beweging om te verblijven in de natuur. Deze beweging en de drang naar het buitenleven werd in 2002 beschreven door historica Ileen Montijn (1952) in haar boek *Naar buiten!; Het verlangen naar landelijkheid in de negentiende en twintigste eeuw* (afb. 6). In het eerste deel van het boek zet ze uiteen dat het verlangen naar landelijkheid van oudsher een kwestie van welvaart is geweest, ook al werd het verhuld met ideeën over moraal, opvoeding en gezondheid. Het was namelijk alleen bereikbaar voor de top van de samenleving. Montijn gaat in het eerste deel kort in op de trend aan het begin van de twintigste eeuw onder welgestelden: het zomerhuis. Deze zomerhuizen worden in de loop van de jaren steeds populairder en eenvoudiger en voor meer mensen toegankelijk. Dit onderbouwt Montijn met ontwerpen van vakantiehuizen uit tijdschriften van architecten, zoals *Het huis* van Eduard Cuypers, *Het Landhuis* van W. Rejters en het tijdschrift *Buiten*.¹²

De recreatiegeschiedenis van Nederland wordt ook beschreven in het boek *Tussen tent en villa; Het vakantiepark in Nederland 1920-nu* (afb. 7). Architectuurhistorica Mieke Dings (1979) beschrijft hierin de geschiedenis van het vakantiepark, die nauw samenhangt met de ontwikkeling van het vakantiehuis. Al ligt de focus van het boek niet op de particuliere vakantiewoning, maar op de ontwikkeling van het standaardisatieproces van het

¹¹ Wiegier Bruin, "Een vakantie- en weekendhuisje aan de Vecht Architectura et Amicitia nr. 8," *Bouwkundig weekblad Architectura* 57(1936)51:521-526, <https://tresor.tudelft.nl/tijdschrift/architectuurtijdschriften/bouwkundig-weekblad/> (geraadpleegd 22 november 2021).

¹² Montijn, *Naar buiten!*, 55-58.

vakantiehuis. Tijdschriften als *Bouwwereld*, *Buiten* en *Bouwbedrijf* zijn hierin de voornaamste bronnen voor haar boek geweest, aangezien hierin de gestandaardiseerde zomerhuizen werden gepubliceerd om vervolgens te worden verkocht. Daarnaast beschrijft Dings ook de invloed van bouwverordening, gebaseerd op artikelen uit het *Tijdschrift voor volkshuisvesting en stedenbouw*, *Technisch gemeentebled* en stukken uit gemeentearchieven.¹³

Afsluitend beschrijft Vereniging Hendrick de Keyser in *Huizen in Nederland; de negentiende en de twintigste eeuw* (afb. 8) ook de grotere beweging van het verblijven in de natuur waaruit het vakantiehuis voortvloeit. Het boek is gebaseerd op de literatuur van Lips, Montijn en Dings. In deze publicatie staan de historische panden van de Vereniging centraal, inclusief vier vakantiehuis met een beschrijving en de bouw- en gebruikersgeschiedenis.

Afb. 6-8: omslagen Naar buiten, Tussen tent en villa en Huizen in Nederland.

Momenteel heeft alleen Lips recentelijk een opzet gegeven voor onderzoek naar vakantiehuisjes als aanvulling op de wooncultuur en architectuur van de twintigste eeuw, maar een eenduidige typologie ontbreekt. Daarnaast doen ook organisaties als Vereniging Hendrick de Keyser onderzoek naar de vakantiewoningen in hun bezit. Uit het interbellum zijn er een aantal bronnen bekend met publicaties van vakantiehuisjes, maar een goede vergelijking van de primaire literatuur ontbreekt. Een dergelijke vergelijking zou juist kunnen bijdragen aan het creëren van een goede typologie voor deze vakantiewoningen. Meer kennis over vakantiewoningen zal leiden tot betere waarderingen. Dit is de eerste stap die gezet kan worden voor het behoud en beschermen ervan.

¹³ Mieke Dings, *Tussen tent en villa: Het vakantiepark in Nederland 1920-nu* (Rotterdam: nai010 uitgevers, 2015), 65.

Onderzoek

In deze scriptie wordt dieper ingegaan op de eerste bloeiperiode van de moderne vakantiewoning tijdens het interbellum. Het gaat hier om vakantiewoningen die zijn ontworpen met tussenkomst van een architect. De volgende hoofdvraag staat centraal;

Wat was de verschijningsvorm van de Nederlandse ‘moderne’ vakantiewoning in het interbellum en wat typeert deze vakantiewoning?

Om de hoofdvraag te beantwoorden zijn er deelvragen geformuleerd:

- Hoe kwam de ‘moderne’ vakantiewoning in Nederland tot stand?
- Wat was de invloed van gemeentelijke wetgeving en reglementen op de bouw van vakantiehuizen?
- Hoe werd er geschreven over de verschijningsvorm van een vakantiewoning in het interbellum?
- Wat was de visie van enkele architecten op vakantiehuizen in het interbellum? Hoe werd deze visie in de praktijk naar het vakantiehuis vertaald? Wat was het verschil met de reguliere huisvesting van deze architecten in deze periode?

In deze scriptie worden de termen ‘modern’ en ‘modernistisch’ gebruikt. Om verwarring te voorkomen worden beide begrippen kort toegelicht. Onder ‘moderne’ vakantiewoningen worden alle vakantiewoningen die ontworpen en gebouwd zijn in het interbellum verstaan. Modern, uit het Latijn *modernus*, betekent recent. De term modern verwijst daarom naar recent of eigentijds gebouwde vakantiehuizen in het interbellum en is niet gekoppeld aan een architectuurstroming. De term ‘modernistisch’ komt van het woord modernisme. Etymologisch is deze term opgebouwd uit het woord modern (recent) en het achtervoegsel -isme, wat beweging betekent.¹⁴ Het modernisme is de architectuurbeweging of -stroming van het Nieuwe Bouwen uit de periode 1920-’40.¹⁵ In geschreven bronnen en publicaties wordt het moderne vakantiehuis opgedeeld in twee typen: het traditionele (pittoreske) en

¹⁴ Etymologiebank. Modern. Geraadpleegd mei 2022.

<https://www.etymologiebank.nl/trefwoord/modern#:~:text=modern%20%5Btot%20de%20nieuwe%20tijd,mode>.

¹⁵ E.J. Haslinghuis en H. Janse, *Bouwkundige termen: verklarend woordenboek van de westerse architectuur- en bouwhistorie* (Leiden: Primavera Pers, 2005), 338.

het modernistische (zakelijk) vakantiehuis.¹⁶ Beide typen vakantiehuizen vallen dus onder de term moderne vakantiehuizen. Deze tweedeling wordt ook in de scriptie overgenomen.

Deze scriptie behandelt moderne vakantiehuizen en is toegespitst op het modernistische vakantiehuis. Aangezien er weinig is gepubliceerd over modernistische zomerhuizen worden zowel traditionele als modernistische vakantiehuizen behandeld. Zo kunnen deze twee typen vakantiehuizen tegenover elkaar worden gezet om de verschijningsvorm van de moderne vakantiehuizing te benadrukken. In hoofdstuk 1 worden deze twee typen vakantiehuizen toegelicht.

Methode

Allereerst is er gekeken naar de ontwikkeling van de 'moderne' vakantiehuizing in Nederland en de invloed die de maatschappij had op deze ontwikkeling. Dit is gedaan aan de hand van boeken uit het interbellum van de architecten Bromberg en Hausbrand en het tijdschrift van het Nieuwe Bouwen, *De 8 en Opbouw*. Daarnaast is ook de secundaire literatuur van Lips, Dings en Montijn bestudeerd om de totstandkoming van de vakantiehuizing in Nederland beter in kaart te brengen.

Gemeentelijke wet- en regelgeving was van invloed op de bouw en verschijningsvorm van vakantiehuizen. Om hierop grip te krijgen zijn lokale reglementen voor de bouw van vakantiehuizen onderzocht. Dit is gedaan aan de hand van een studie van het boek *De kleine praktische woning* van Paul Bromberg. Hierin staan bouwvoorschriften speciaal voor weekend- en zomerhuisjes van de gemeentes: Alkemade, 's-Gravezande, Noordwijk, Norg en Schoorl.

Om de verschijningsvorm van het vakantiehuisje in het interbellum te kunnen typeren, worden publicaties met ontwerpen uit deze periode geanalyseerd. Gezien de weinige publicaties die er zijn geschreven over vakantiehuizen in het interbellum, is er voor gekozen om zowel modernistische als traditionele vakantiehuizen te analyseren om een compleet beeld van de Nederlandse vakantiehuizing weer te geven.

¹⁶ Lips, "Nederlandse vakantiehuizen in het interbellum," 22-27. en Hausbrand, *Kleine landhuizen in Holland*, 3.

De analyse is gemaakt van vakantiehuizen gepubliceerd in de boeken van Bromberg en Hausbrand, het tijdschrift *De 8 en Opbouw* en de ontwerpwedstrijd uit het *Bouwkundig Weekblad Architectura*. Deze zijn op een systematische wijze met elkaar vergeleken. Hierdoor kan er een kwantitatieve analyse worden gemaakt van de zomerhuizen. Op basis hiervan kan een verklaring voor de verschijningsvorm worden onderbouwd. Van de vakantiehuisjes zijn allereerst de algemene gegevens verzameld. Hierbij is de naam van het project, de architect, het bouwjaar, de geografische ligging, de prijs, de oppervlakte, de materialiteit van het exterieur, het aantal verdiepingen en het verwarmingssysteem vermeld. De vakantiehuisjes zijn daarnaast vergeleken op de aanwezigheid van verschillende typen ruimten.

De analyse van de ontwerpwedstrijd uit het *Bouwkundig Weekblad Architectura* verschilt met die van de bovenstaande boeken en *De 8 en Opbouw*, omdat het hier gaat om een unieke situatie. De ontwerpen zijn namelijk allemaal ontworpen voor dezelfde locatie en hebben hetzelfde programma van eisen. Dit biedt de kans om de vergelijking op een aantal punten door te trekken, zoals bijvoorbeeld de plaatsing van het vakantiehuisje op de kavel en de relatie van het vakantiehuisje tot de natuur. Daarnaast zijn alle typen vertrekken in de vakantiehuisjes aangegeven inclusief verkeersruimten. Ook is er gekeken naar de ontsluiting, de gevelopeningen, de dakvorm en de constructie.

Om de verschijningsvorm van vakantiehuisjes te kunnen verklaren, wordt er ook stil gestaan bij de visie van verschillende architecten en hoe deze visie is vertaald naar een ontwerp voor het vakantiehuis. Daarnaast wordt er gekeken hoe dit verschilde van de permanente huisvesting die zij ontwierpen.

De volgende architecten worden hiervoor behandeld; Gerrit Rietveld (1888-1964), Ben Merkelbach (1901-1961) en Charles Karsten (1904-1979). Merkelbach en Karsten worden samengenomen, omdat zij samen één architectenbureau vormden. Er is gekozen voor deze architecten, omdat zij in het interbellum meerdere kenmerkende vakantiewoningen hebben ontworpen. Het onderzoek naar de visie op de vakantiehuizen wordt gedaan aan de hand van de literatuur van en over deze architecten. Wat betreft het oeuvre van Rietveld zijn de boeken *Gerrit Th. Rietveld 1888-1964. Het volledige werk, Gerrit Rietveld. Weelde van de eenvoud, Gerrit Rietveld* en *De huizen van Rietveld* gebruikt.

Daarnaast is ook gebruik gemaakt van de door de architect zelfgeschreven publicatie over het *Zomerhuis in Petten* in het tijdschrift *De 8 en Opbouw*.

Over Merkelbach en Karsten is minder geschreven. Bij hen is gebruik gemaakt van het boek *Benjamin Merkelbach architect en stadsbouwmeester* en publicaties van Merkelbach zelf in *De 8 en Opbouw*. Vervolgens is er een uitgebreide casestudie gedaan naar twee vakantiewoningen. Dit betreft vakantiehuis Dijkstra (1934) van Merkelbach en Karsten en vakantiehuis Brandt Corstius (1939) van Rietveld. Beide vakantiehuizen komen uit de jaren '30 en behoren tot de stroming van het Nieuwe Bouwen en kunnen daardoor goed met elkaar worden vergeleken. Er is gekozen voor deze vakantiewoningen, omdat er beschikking was over voldoende informatiebronnen. Hiervoor is het archief van de pandeigenaar Vereniging Hendrick de Keyser geraadpleegd. De vakantiehuizen zijn bezocht en met elkaar vergeleken. Ook is de publicatie *Huizen in Nederland de negentiende en twintigste eeuw* bestudeerd. In deze publicatie van Vereniging Hendrick de Keyser, worden beide zomerhuizen beschreven.

Om een breder beeld van de vakantiewoning te schetsen wordt er in de casestudy niet alleen gekeken naar de zomerwoning en haar architectonische kenmerken. De visie van de architect, opdrachtgever en de locatie hebben namelijk invloed op de verschijningsvorm van de vakantiewoning. De verschijningsvorm van de vakantiewoning is beschreven aan de hand van een aantal kenmerken. Deze zijn opgedeeld in de volgende categorieën:

- Sociale context en milieu van de opdrachtgever
- Geografische ligging
- Materiaalgebruik exterieur
- Constructie
- Interieur
- Voorzieningen
- Stemming of sfeer van de vakantiewoning
- Indeling van het vakantiehuis in de plattegrond

De twee zomerhuizen zijn vergeleken met permanente huisvesting uit dezelfde tijdsperiode van dezelfde architecten, om zo beter de karakteristieken van vakantiewoningen ten

opzichte van andere woningen te kunnen onderscheiden. De vergelijking met vakantiehuis Brandt Corstius is gemaakt met de vrijstaande woonhuizen Pot en Wyburg, omdat deze het meest overeenkomen in typologie met de vrijstaande vakantiewoningen. De twee woningen zijn in hetzelfde jaar als vakantiehuis Brandt Corstius door de architect ontworpen. Merkelbach en Karsten hebben in het interbellum geen vrijstaande woonhuizen ontworpen, daarom is het vakantiehuis hier vergeleken met de geschakelde portiekwoning in Landrust Amsterdam. De arbeiderswoningen moesten ontworpen worden in een bepaalde mate van eenvoud en daarom is het nuttig om deze woningen te vergelijken met het door de architecten ontworpen vakantiehuis, omdat ook hier eenvoud een rol speelt, al dan niet in een andere vorm. Deze vergelijking is niet ideaal zoals bij Rietveld. Daarom is er ook gekeken naar de overige vakantiewoningen van de architecten uit het interbellum en zijn deze met elkaar vergeleken. Op deze manier is gezocht naar een precieze typering van de verschijningsvorm van het vakantiehuis in het interbellum.

Leeswijzer

De scriptie bevat vijf hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk wordt de geschiedenis van de vakantiewoning beschreven en de deelvraag beantwoordt: *Hoe kwam de 'moderne' vakantiewoning in Nederland tot stand?*

In het tweede hoofdstuk, Gemeentelijke bouwvoorschriften voor vakantiewoningen, wordt de volgende deelvraag behandeld: *Wat is de invloed van gemeentelijke wet- en regelgeving op de bouw van de vakantiehuizen?*

Het derde hoofdstuk, publicaties van vakantiewoningen in het interbellum, beantwoordt de deelvraag: *Hoe werd er geschreven over de verschijningsvorm van een vakantiewoning in het interbellum?*

De twee hoofdstukken daarna bevatten allebei een casestudy. Hoofdstuk vier gaat in op de architect Gerrit Rietveld met de casestudy naar vakantiehuis Brandt Corstius. In dit hoofdstuk worden drie deelvragen behandeld: *Wat was de visie van architect Rietveld op vakantiehuizen in het interbellum? Hoe werd deze visie in de praktijk naar het vakantiehuis vertaald? Wat was het verschil met de reguliere huisvesting van deze architecten in het interbellum?* Bovenstaande drie deelvragen zullen ook met betrekking tot de architecten Merkelbach en Karsten in het vijfde hoofdstuk worden behandeld. In dit hoofdstuk komt de casestudy van vakantiehuis Dijkstra aan bod. Afsluitend volgt de conclusie, een bronnen- en

afbeeldingenlijst en alle bijlagen. De bijlagen spelen een grote rol in de argumentatie van de scriptie. De tabellen bieden het totaaloverzicht van alle geanalyseerde vakantiehuisjes. Daarnaast zijn de vergelijkingen gevisualiseerd in afbeeldingen van plattegronden, aanzichten en foto's van de vakantiewoningen. Hieronder is een overzicht met de bijlagen gekoppeld aan het bijbehorende hoofdstuk.

Bijlage I – Bouwvoorschriften voor weekend- en zomerhuisjes – hoofdstuk 2, p. 20

Bijlage II – Analyse Bromberg, Hausbrandt en *De 8 en Opbouw* – hoofdstuk 3, p. 25

Bijlage III – Analyse Ontwerpwedstrijd *Bouwkundig weekblad Architectura* – hoofdstuk 3, p. 25

Bijlage IV – Vergelijking vakantiehuis Brandt Corstius met woonhuizen – hoofdstuk 4, p. 42

Bijlage V – Vergelijking vakantiehuisen van Rietveld – hoofdstuk 4, p. 42

Bijlage VI – Interview met Liesbeth Brandt Corstius – hoofdstuk 4, p. 42

Bijlage VII – Vergelijking vakantiehuis Dijkstra met woonhuizen – hoofdstuk 5, p. 60

Bijlage VIII – Vergelijking vakantiehuisen van Merkelbach en Karsten – hoofdstuk 5, p. 60

1. Totstandkoming van de ‘moderne’ vakantiewoning in Nederland

De vakantiewoningentrend

In de eerste helft van de twintigste eeuw vond er een enorme groei van vakantiehuizen in Nederland plaats. Dit was mogelijk door verbeteringen in de mobiliteit en toenemende welvaart. In de negentiende eeuw trok de elite al uit de ‘stinkende stad’ naar haar landhuizen in de natuur om daar de zomermaanden door te brengen. Dit verblijven in de natuur werd in het begin van de twintigste eeuw langzaam voor meer mensen toegankelijk.¹⁷ De ANWB en de Nederlandse Spoorwegen hadden een groot aandeel in het stijgen van de populariteit van het verblijven in de natuur. De organisaties zorgden voor auto-, fiets-, of wandelroutes en vervoer voor iedereen die geen auto tot zijn beschikking had. De plaatsjesalbums en publicaties van Verkade en de ANWB zorgden daarnaast voor het aanwakkeren van verlangen naar de natuur bij toekomstige kopers van vakantiehuizen.¹⁸ Door toenemende mobiliteit en doordat vakantiehuizen eenvoudiger en goedkoper werden gemaakt, was het in de jaren '30 goed mogelijk voor middenklassers om zich een vakantiehuis te veroorloven.

Vooraf de Nederlandse natuurgebieden aan het water, in het bos of op de hei werden door de stedelingen in die tijd ontdekt. Populaire gebieden voor vakantiewoningen waren de Zeeuwse kust, de Hollandse meren, de Waddeneilanden, de Veluwe en de Zuid- en Noord-Hollandse kust met plaatsen als 's-Gravezande, Schoorl en Noordwijk.

Het was niet mogelijk om overal zomaar een vakantiewoning te bouwen. Om eigenaar te worden van een vakantiehuis moest men zelf een stuk land kopen of zich aansluiten bij een kolonie of kampeervereniging.¹⁹ Rondom het vakantiehuis heerste een sfeer van sportiviteit. De eerste zomerverblijven hingen nauw samen met kamperen. Door kampeerverenigingen werden er demontabele tenthuisjes gemaakt van houten wanden en een tentdak van zeildoek. Of het vakantiehuis nu vaststond, demontabel of mobiel was, de vakantieganger deed bij het verblijven in de natuur vrijwillig afstand van comfort. Het bezitten van een vakantiewoning werd als zodanig bevrijdend ervaren dat het gelijk werd

¹⁷ Montijn, *Naar Buiten!*, 55-58.

¹⁸ Lips, "Nederlandse vakantiehuizen in het interbellum," 19, 24.

¹⁹ Lips, "Nederlandse vakantiehuizen in het interbellum," 19.

gesteld aan verblijven in de natuur op zich. De vakantieganger werd teruggebracht naar de essentie van het wonen zonder alle conventies en representaties van de primaire woning.²⁰

De eerste vakantiewoningen waren vaak gemaakt van lichte materialen die pasten bij de omgeving waarin de huizen stonden. Gemeenten gaven geen duidelijke richtlijnen over de materialiteit van het exterieur van de vakantiehuizen, alleen dat ze passend in de omgeving en niet aanstootgevend moesten zijn. Dit resteerde vaak in houten vakantiewoningen.²¹ Een vroeg voorbeeld hiervan is vakantiehuis De Roode Pan in Hoog Soeren, gebouwd in 1910 (Afb. 9 en 10). Met haar houten gevels sluit zij aan bij de bosrijke omgeving. De luiken met zandlopermotief bij de ramen en deuren zijn vergelijkbaar met die van de boerenwoningen (o.a. Hoog Soeren 85) in de landelijke omgeving van de Veluwe.

Afb. 9 en 10: links, exterieur van De Roode Pan, voorjaar of zomer 1910. Rechts, De Roode Pan tijdens de paasvakantie van 1911.

Niet altijd kwam er een gelukkige relatie tussen de vakantiewoning en de omgeving tot stand; met name in het goedkopere segment met kleine vakantiehuisjes. Door de bouw met lichtgewicht materialen zijn er maar weinig huisjes uit dit segment over. Bij geprefabriceerde vakantiewoningen werd er zelfs helemaal geen rekening gehouden met de omgeving. Een goede inpassing in de natuurlijke omgeving kwam vaak toevallig tot stand of werd

²⁰ Lips, "Nederlandse vakantiehuizen in het interbellum," 20.

²¹ Bromberg, *De kleine praktische woning*, 122-126.

veroorzaakt door het "bescheiden, landelijke *passe-partout* karakter" van het vakantiehuisje.²²

Stenen zomerhuizen kwamen niet veel voor en af en toe werd er geëxperimenteerd met materialen. Vakantiewoningen uit het hogere segment met de tussenkomst van een architect geven een beter inzicht over de relatie tussen het vakantiehuis en de natuur. Al in het interbellum pleitten architecten als Herman van der Kloot Meijburg (1875-1961) en B.W.A. Goddijn voor de tussenkomst van een architect bij de bouw van vakantiewoningen 'om de achteruitgang van de bouwkunst op het platteland tegen te gaan.'²³ Hausbrand zegt dat met de tussenkomst van een architect niet alleen de esthetische waarde van het vakantiehuis worden verhoogd, maar ook de bruikbaarheid omhoog gaat. Dit alles zonder dat de kosten zouden stijgen.²⁴

Door de beperkte oppervlakte van de vakantiehuisjes moest de plattegrond bestaan uit een compacte indeling met een functionele inrichting zonder beperkende conventies of representaties. Zo was er geen ruimte voor een representatieve kamer voor bezoek (salon of 'mooie kamer'). Door de vakantiewoning functioneel in te delen kon het huishouden snel worden gedaan. Daarnaast waren er veel slaapplekken voor gasten die langs kwamen. Het was de bedoeling dat men voornamelijk buiten zou leven en activiteiten zou ondernemen in de omgeving. De vele innovatieve ontwerpen voor vakantiewoningen zouden na de Tweede Wereldoorlog ook worden toegepast in de primaire woningbouw.²⁵

Twee typen vakantiewoningen

Hausbrand beschrijft als eerste architect in de inleiding van zijn boek uit 1938; *Kleine landhuizen in Holland*, al het tweeslachtige karakter van de vakantiewoning. Dit is tot stand gekomen door de invloeden van de landelijke architectuur en de invloed van de intellectuele vakantiegangers uit de stad. De landhuisarchitectuur is volgens hem een "verwoed gevecht tussen de 'romantische' en 'zakelijke' architectuur".²⁶

²² Lips, "Nederlandse vakantiehuisen in het interbellum," 21.

²³ Lips, "Nederlandse vakantiehuisen in het interbellum," 21.

²⁴ Hausbrand, *Kleine landhuizen in Holland*, 3-4.

²⁵ Lips, "Nederlandse vakantiehuisen in het interbellum," 20-33.

²⁶ Hausbrand, *Kleine landhuizen in Holland*, 3-4.

Lips maakt in het duurdere segment van de vakantiewoning het onderscheid tussen twee typen: het 'traditionele vakantiehuis' en het 'zakelijke vakantiehuis'. Deze laatste categorie is ontstaan in de kringen van het Nieuwe Bouwen, ook wel de modernistische vakantiewoning. Aan de traditionele vakantiewoning koppelt Lips een natuurbeleving die hij omschrijft als 'romantisch-pittoresk'.

Het exterieur van deze zomerwoningen past goed in de omgeving waarin ze zijn gebouwd, doordat kenmerken worden overgenomen van ter plaatse bekende bouwtypen, zoals boerenwoning, of in materialiteit (afb 11). Zo werden bijvoorbeeld de luiken voor de ramen en

Afb. 11: De Groot's Houtbouw Industrie, landhuisje, 1935.

de tot laag hellende rieten kappen overgenomen of een houten gevelbekleding als verwijzing naar de bosrijke omgeving. Het interieur van de traditionele vakantiewoning kreeg een naar binnen gekeerd karakter. Ze hadden weinig ramen, vaak met een roedeverdeling. De door de intellectuele stedelingen benadrukte eenvoud in de vakantiewoning was heel anders dan die van de eenvoudige boerenwoningen uit de omgeving. Vakantiewoningen gaven daarom een geromantiseerd beeld van het leven op het platteland. Dit type bedraagt de meerderheid van de vakantiewoningen in Nederland tijdens het interbellum.²⁷

Niet bij iedere natuurliefhebber paste een traditioneel vakantiehuis. Het gesloten karakter van het traditionele vakantiehuis kon als belemmerend worden ervaren. Zo ontstond een nieuw type vakantiewoning in de kringen van het Nieuwe Bouwen, 'het zakelijke vakantiehuis' (afb. 12 en 13). Dit type vakantiehuis ging samen met een andere beleving; 'hygiënisch-sportief'. In deze vakantiehuisen was de natuur zo veel mogelijk naar binnen

²⁷ Lips, "Nederlandse vakantiehuisen in het interbellum," 22-24.

gehaald. De harmonieuze invoeging in het landschap en het zoeken van aansluiting bij traditionele woningen was ondergeschikt geraakt aan de functionele eis van openheid van de modernistische zomerwoning. De moderne natuurliefhebber koppelde het verblijf in de natuur aan fysieke gezondheid. De bos- of zeelucht had een geneeskrachtig vermogen en zorgde voor het verhogen van de weerstand. Door grote glasoppervlakken en het gebruik van schuifwanden had de woning een open karakter en kon er veel daglicht in de woning komen. Het interieur vloede geleidelijk over in de natuur, maar vanuit buiten ging het vakantiehuis juist de confrontatie aan met de natuur. Door foto's en persaandacht groeide deze categorie uit tot iconen van de modernistische Nederlandse architectuur.²⁸

Afb. 12 en 13: vakantiehuis Dijkstra, Eva Bysnø en vakantiehuis Brandt Corstius.

Hoofdzakelijk werden er traditionele vakantiewoningen in Nederland gebouwd. Het aantal modernistische vakantiewoningen bleef beperkt, al werden de grote glasoppervlakken van deze vakantiewoning wel overgenomen door architecten in de traditionele vakantiewoningen (afb 14).²⁹

Afb. 14: J. Albarda, zomerhuis 'De Triangel' in Barchum, 1940.

²⁸ Lips, "Nederlandse vakantiehuizen in het interbellum," 22-27.

²⁹ Lips, "Nederlandse vakantiehuizen in het interbellum," 27.

2. Bouwvoorschriften voor vakantiewoningen

Wet- en regelgeving heeft invloed op wat we wel en niet in Nederland mogen bouwen. In het begin van de twintigste eeuw waren de leefomstandigheden van arbeidersgezinnen slecht. Hierdoor werd in 1902 de woningwet ingevoerd. Deze woningwet moest voor meer grip op de volkshuisvesting zorgen en een eind maken aan de slechte leefomstandigheden van arbeidersgezinnen. De woningwet verplichtte de gemeenteraden om een bouwverordening vast te stellen met daarin eisen waaraan de bouw of verbouwing van een woning moest voldoen. Vakantiewoningen moesten ook aan deze bouwvoorschriften voldoen. Daarnaast was er in gemeenten met veel vakantiewoningen vaak extra regelgeving. Om de invloed van de regelgeving op de bouw van de vakantiewoning te begrijpen, worden in dit hoofdstuk de wetten die van invloed waren behandeld.

De woningwet

In de nationale woningwet uit 1902 staan in artikel 3 lid 1 de categorieën waarop voorschriften van de gemeente betrekking hadden:

- a. 'de plaatsing van gebouwen ten opzichten van den openbaren weg (rooilijn) en van elkander;
- b. het hoogte-peil van den vloer der benedenwoonvertrekken en de hoogte van de gebouwen;
- c. de afmetingen der ter bewoning in te richten vertrekken en van trappen en portalen;
- d. privaten;
- e. beschikbaarheid van drinkwater;
- f. voorkoming van brandgevaar;
- g. voorkoming van vochtigheid;
- h. hechtheid van fundamenten, muren, vloeren, trappen, zolderingen en dak;
- i. verwijding van rook, water en vuil;
- j. toevoer van licht en lucht.'³⁰

³⁰ N.L. Prak, *Het Nederlandse woonhuis 1800-1940* (Delft: Delftse Universitaire Pers, 1991), 84.

De bovenstaande tien categorieën vormen de basis van de bouwverordening, maar het gemeentebestuur was bevoegd om zelf punten toe te voegen aan deze lijst. Aangezien elke gemeente haar eigen bouwverordening moest bepalen, lopen deze voorschriften per gemeente soms ver uiteen. Het was aan de architect om hier creatief mee om te gaan. Alleen met een *vergunning tot bouwen* mocht er worden overgegaan tot het bouwen of verbouwen van een pand.³¹

Van oorsprong was deze wet bedoeld om de volkshuisvesting te verbeteren, tegelijkertijd had de woningwet ook invloed op de vakantiewoning. In de kleine praktische vakantiewoning moest namelijk ook aan de essentiële basiseisen, zoals bijvoorbeeld de minimale oppervlakten, van de lokale gemeente worden voldaan.

Aanleiding voor een speciale zomerhuisverordening

In de jaren '20 en '30 kwam er veel kritiek op de bouw van vakantiewoningen wat uiteindelijk leidde tot een speciale zomerhuisjesverordening bij een aantal gemeenten (bijlage 1). De klachten ontstonden doordat werklozen en 'pseudo-kampeerdere' gebruik maakten van de vakantiewoningen.³² Daarnaast werden de losse huisjes gezien als ontsiering van natuurgebieden. In de Tweede Kamer werd er gepleit voor aanvullende wetgeving, maar de minister van sociale zaken J.R. Slotemaker de Bruïne (1869-1941) vond dat de woningwet met artikel zesendertig en vierenveertig voldoende maatregelen bood.³³ Het probleem was dat gemeenten jarenlang de bouw van eenvoudige vakantiewoningen hadden toegestaan, terwijl die niet aan de woningwet en bouwverordening voldeden.

Zo waren ook in de Friese gemeente Tietjerksteradeel aan de oevers van De Oude Venen (Alde Feanen) jarenlang vakantiehuusjes gebouwd met een onrechtmatige bouwvergunning en vervolgens later door het *ketenbesluit* goedgekeurd. Het ketenbesluit ontstond in 1924 en was een genoodzaakt besluit van de Rijksoverheid om niet wettige bouwsels te kunnen keuren. De eisen voor het ketenbesluit waren lichter dan de bouwverordening en de vergunning die werd verleend had een termijn van vijf jaar. In 1926 vond de inspecteur voor Volksgezondheid van Friesland dat de gemeente met deze constructie niet weg kon komen:

³¹ Prak, *Het Nederlandse woonhuis 1800-1940*, 81-87.

³² Dings, *Tussen tent en villa*, 65.

³³ Woningwet Artikel 36 gaat in op de sloop van hinderlijke en onbewoonbare verklaarde woningen en woonwagens. Woningwet Artikel 44 gaat in op de weigeringsgronden van een bouwaanvraag. Dit gebeurt wanneer een woning niet voldoet aan een bouwverordening, het bestemmingsplan of de eisen van de welstand.

*'niet bepaald het oog (...) op zomerverblijffjes als het onderwerpelijke; ook zal het wel niet bepaald de bedoeling van den aanvragen zijn het gebouwtje vijf jaar na den datum der eerst ingebruikneming buiten gebruik te stellen als zomerverblijf.'*³⁴

De inspecteur wilde vergunningen voor de vakantiehuisjes niet vernietigen en bedacht daarom samen met de 'Provinciale Friesche Adviescommissie ter Wering van Inbreuk op de Schoonheid van Stad en Land', een modelverordening voor houten vakantiehuisjes. De modelverordening was verbonden aan de woningwet artikel 2 lid 1. Inhoudelijk bevatte deze verordening regels over materiaalgebruik en constructie, maar daarnaast ook zedelijke en hygiënische bepalingen. Zo stonden er regels in over minimale oppervlakten, het aantal bedden in een kamer en de inrichting van keuken en privaat. Ook werd de minimale afstand tussen vakantiehuisjes bepaald en moesten alle aanvragen voor vakantiehuisjes verplicht langs een adviescommissie. Dit was de eerste bouwverordening specifiek voor vakantiewoningen in Nederland, die door de gemeente Tietjerksteradeel werd aangenomen in 1931. Niet veel later volgden andere gemeenten het Friese voorbeeld. Het was de bedoeling dat deze specifieke bouwverordening de bouw van vakantiewoningen beter zou reguleren en de natuur tegen 'de enthousiaste stedelijke recreanten' zou beschermen.³⁵

Reglementen voor vakantiehuisjes

Zoals bij de woningwet verschilden de reglementen voor vakantiehuisjes, als deze er al waren, per gemeente. In het boek *De kleine praktische woning* van Bromberg zijn de bouwvoorschriften van een paar populaire gemeenten voor de vakantiewoning opgenomen. Het gaat hier om de gemeenten: Alkemade, 's-Gravezande, Noordwijk, Norg en Schoorl (bijlage I). Deze bouwvoorschriften kunnen gezien worden als een specifieke aanvulling op de tien categorieën van de algemene bouwverordening. Bromberg heeft een selectie gemaakt van volgens hem 'de voornaamste bepaling uit de bouwvoorschriften van elke gemeente'.³⁶ In zijn keuze heeft hij ongetwijfeld gekeken naar welke voorschriften het meest relevant zijn voor de lezer; de toekomstige eigenaar van een vakantiewoning.

³⁴ Dings, *Tussen tent en villa*, 68.

³⁵ Dings, *Tussen tent en villa*, 65-68. Lips, "Nederlandse vakantiehuizen in het interbellum," 19.

³⁶ Bromberg, *De kleine praktische woning*, 122.

De voorschriften van de vijf gemeenten gaan in op onderwerpen als bijvoorbeeld de aanlevering van tekeningen en documenten voor bouwvergunningsaanvraag, de onderlinge afstand tussen vakantiewoningen, de afstand tot de weg, afmetingen van de verschillende vertrekken, hygiëne en brandveiligheidsregels. Zo was het in de gemeente Schoorl alleen toegestaan om vakantiehuisjes te bouwen die voor het woonvertrek een minimale oppervlakte hadden van 12m², voor het slaapvertrek een minimale oppervlakte van 5m², voor slaapvertrekken van ongehuwde personen boven de 12 jaar een minimale oppervlakte van 4m² en voor een keukentje of spoelhok een oppervlakte van minimaal 3m². Aangezien deze reglementen per gemeente verschilden, worden in dit hoofdstuk niet alle eisen en afmetingen per gemeente benoemt. Deze zijn van de bovenstaande gemeenten uitgebreid te vinden in **bijlage I**. Enkele bijzonderheden van deze reglementen worden hieronder nog wel besproken.

Over het uiterlijk van de vakantiewoning laten de voorschriften zich beperkt uit. De gemeente 's-Gravezande zegt dat 'het uiterlijk moet voldoen aan de redelijke eisen van de welstand.' In artikel 9 van de Gemeente Noordwijk staat: 'Het uiterlijk van een woonverblijf moet zodanig zijn, dat het noch op zich zelf, noch in verband met de omgeving uit een oogpunt van welstand aanstoot kan geven.' Wat dit precies betekent staat niet in de voorschriften. Daarom is het zinvol om te kijken wat er in de periode daadwerkelijk is gebouwd aan vakantiehuisjes. Van de andere drie gemeenten, Alkemade, Norg en Schoorl, is over het uiterlijk van de vakantiewoning niets opgenomen door Bromberg. Al werd het uiterlijk van een zomerwoning niet altijd zomaar goedgekeurd, zo blijkt uit de vergunningsaanvraag voor vakantiehuis Zonnehoek in 1928. De vakantiewoning is gelegen aan de Kagerplassen in de gemeente Warmond. Het eerst ontwerp voor de vakantiewoning werd door de *bouwpolitie* afgekeurd, omdat het huis 'uitermate ontsierend' zou zijn in het landschap. In de omgeving van de polder paste volgens hen beter landelijke bebouwing met opgaande daken. Het uiteindelijk gebouwde vakantiehuis is traditioneel en licht geromantiseerd en past bij de landelijke architectuur in de omgeving met haar rode pannen op een opgaande zadeldak, dwarsbeuken met hoge bakstenen plint en luiken met zandlopermotief (**afb. 15**).³⁷

³⁷ C.P. Krabbe en D. Boekhuizen en N. Smit, *Huizen in Nederland: De negentiende en twinstigste eeuw*, Vol. V (Amsterdam/Zwolle: Waanders Uitgevers, 2018), 358.

Afb. 15: vakantiehuis Zonnehoek ca. 1930.

Het is opvallend dat er ook voorschriften zijn over de verblijfsperiode in de vakantiewoning. Dit had waarschijnlijk te maken met de werklozen die misbruik maakten van de zomerverblijven.³⁸ Het was namelijk in veel gemeenten verboden om permanent in een vakantiehuis te verblijven. Daarnaast moest je ook in het bezit zijn van een kampeervergunning. Hierop stonden de namen van de gezinsleden van de vergunninghouder. In de gemeente 's-Gravezande mochten vakantiegangers vanaf 15 april tot 15 oktober in de vakantiewoning verblijven, in Noordwijk van 1 mei tot 1 oktober en Norg van 15 maart tot 15 oktober.³⁹ Bij de andere gemeenten is er geen specifieke tijdsperiode genoemd. Al weten we van de familie Dijkstra, eigenaren van vakantiehuis Dijkstra in Groet (gemeente Schoorl), dat zij vijf maanden per jaar in het huis woonden.⁴⁰ Bij de gemeente 's-Gravezande zijn zelfs voorschriften voor het houden van huisdieren en voor personen ouder dan zestien jaar die ongehuwd samen op één kamer slapen.⁴¹

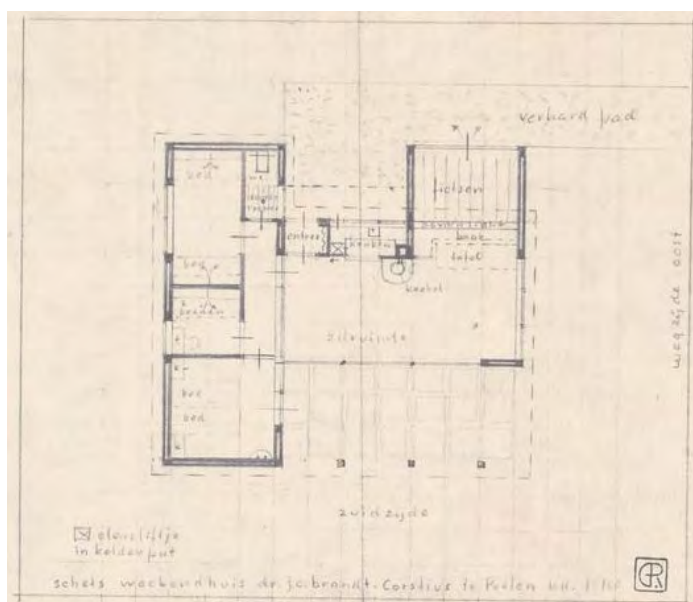
³⁸ Dings, *Tussen tent en villa*, 65.

³⁹ Bromberg, *De kleine praktische woning*, 122-126.

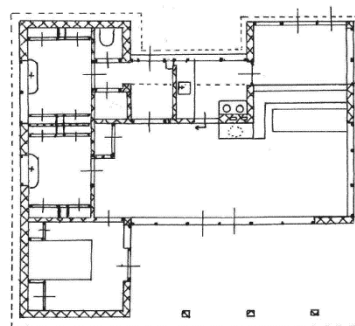
⁴⁰ Tjeerd Dijkstra, *Bouw- en restauratiegeschiedenis van het huis Dijkstra te Groet* (Bouw- en restauratiegeschiedenisrapport, 2012), 6. http://www.tjeerddijkstra.nl/120900_huis_Dijkstra_Groet_bouw_en_restauratiegeschiedenis_sept_2012.pdf (geraadpleegd 12 november 2021).

⁴¹ Bromberg, *De kleine praktische woning*, 122-126.

Uit de bouwpraktijk van de vakantiewoningen blijkt of er uitzonderingen werden gemaakt op de bouwverordening. Het vakantiehuis Dijkstra uit Groet, viel tijdens de bouw onder de gemeente van Schoorl. Het vakantiehuis voldoet aan de bouwvoorschriften opgeschreven door Bromberg. Overigens is het huis wel een jaar ouder dan het boek. Er bestaat dus een mogelijkheid dat er toen andere regels golden. Een vakantiehuis waar wel een uitzondering is gemaakt ten opzichte van de bouwvoorschriften, is vakantiehuis Brandt Corstius (afb. 16). Hier komen de slaapkamers uit in de woonkamer en dit was in overtreding met de bouwverordening van Petten, dat toen behoorde tot de gemeente Zijpe.⁴² In het ontwerpproces heeft Rietveld, de architect van het vakantiehuis, ook een schets gemaakt met hierin een gang tussen de slaapkamers en de woonkamer (afb. 17).

Afb. 17: schetsplattegrond vakantiehuis Brandt Corstius met gang tussen de slaapkamers en de woonkamer.

Afb. 16: plattegrond vakantiehuis Brandt Corstius. Twee slaapkamers komen uit in de woonkamer.

De bouwvoorschriften voor vakantiewoning zijn met name van groot belang bij de kleine vakantiewoningen met beperkte oppervlakte, zoals bijvoorbeeld vakantiehuis Brandt Corstius. Ze waren bedoeld om de bouw van de zomerverblijven te reguleren en onmenselijke situaties te voorkomen. Bij grotere vakantiewoningen werd al vrij snel aan de minimale eisen voor een vakantiewoning voldaan.

⁴² Bijlage VI: interview met Liesbeth Brandt Corstius.

3. Gepubliceerde vakantiehuisjes in het interbellum

Vakantiewoningen werden in het interbellum niet gezien als hoogstaande architectuur, daarom is er niet veel over geschreven. De meeste publicaties over vakantiehuisjes in het interbellum zijn uit de jaren '30 en bestaan voornamelijk uit boeken, veelal geschreven door architecten, catalogi en publicaties in tijdschriften. Meestal waren deze bedoeld om de lezer over te halen tot het kopen van een vakantiehuis. Door een analyse te maken van de geschreven boeken en tijdschriften uit die tijd, kan er een beeld worden geschetst hoe architecten in het interbellum dachten over de architectuur van zomerhuizen. Op deze manier kan dichter tot de verklaring van de verschijningsvorm van het zomerhuizen gekomen worden.

Dit hoofdstuk bestaat uit een analyse van de vakantiehuisjes uit de boeken *De kleine praktische woning* (1935/37) van Bromberg en *Kleine landhuizen in Holland* (1938) van Hausbrand. Beide zijn gepubliceerd in Nederland in het interbellum.

Daarnaast wordt er in dit hoofdstuk een analyse gemaakt van de vakantiewoningen uit het architectuurtijdschrift *De 8 en Opbouw* die zijn gepubliceerd tussen 1932 en 1940 en wordt de ontwerpwedstrijd uit 1936 van het *Bouwkundig Weekblad Architectura* besproken.

Van de vakantiehuisjes zijn de algemene gegevens verzameld en daarnaast vergeleken op de aanwezigheid van verschillende typen ruimten. Het complete overzicht hiervan is te vinden in de tabel in **bijlage II** en **bijlage III**. De resultaten van de analyse zijn in dit hoofdstuk overzichtelijk weergegeven in cirkeldiagrammen. Aan het eind van het hoofdstuk worden de resultaten met elkaar vergeleken.

Overigens moet hierbij wel worden vermeld dat bij de plattegronden uit het boek van Bromberg en *De 8 en Opbouw* niet altijd schaal is aangegeven, waardoor deze minder goed met elkaar vergeleken kunnen worden. Daarnaast bevat het boek van Bromberg hoofdzakelijk ontwerpen en is het niet bekend of deze ook daadwerkelijk zijn uitgevoerd.

3.1 De kleine praktische woning - Bromberg

Architect, interieurarchitect en meubelmaker Paul Bromberg (1893-1945) schreef zijn boek *De kleine praktische woning* speciaal voor weekenders. Het boek kon volgens hem ook worden gebruikt door lezers die graag 'vrij willen wonen'.⁴³ Bromberg vond dat het niet nodig was om over veel financiële middelen te beschikken als je een eigen vakantiehuis wilde bezitten. Daarom pleit hij in zijn boek voor overkoepelende organisaties voor weekenders, zoals in het buitenland.

In zijn boek laat Bromberg veel voorbeelden zien van ontwerpen van vakantiewoningen uit Engeland, Amerika, Zweden, Duitsland, Oostenrijk en een aantal uit Nederland.⁴⁴ Er zijn geen eigen ontwerpen van vakantiehuisen van Bromberg bekend. In tabel 1 van **bijlage II** is het totale overzicht weergegeven van de 63 zomerhuizen uit het boek. Alleen vakantiehuisjes waarvan zowel een plattegrond als perspectieftekening of foto van beschikbaar was, zijn opgenomen in de analyse.

Algemene analyse

Bij de aanschaf van een vakantiewoning is het volgens Bromberg belangrijk om goed na te denken over het gebruik. Hij maakt onderscheid tussen vakantiewoningen in drie categorieën: mobiliteit van het gebouw (wel of niet verplaatsbaar), seizoensgebonden woning (voor alle jaargetijden of alleen de zomers) en soort publiek (geschikt voor gezinnen of losse groepen).⁴⁵

Zo heeft de verplaatsbaarheid van de woning invloed op de keuze in materialiteit en oppervlakte. De ontwerpen in het boek zijn hoofdzakelijk gemaakt van hout (**fig. 1b**), een licht materiaal dat makkelijk is te verplaatsen. Daarnaast is hout ook goedkoper dan baksteen, een belangrijk aspect voor Bromberg aangezien hij van mening was dat de vakantiehuisjes voor iedereen beschikbaar moesten zijn. De oppervlakte van de ontwerpen zijn niet boven de 90 m² en een derde is zelfs onder de 30 m².⁴⁶ Hoe kleiner de oppervlakte van de vakantiewoning, hoe makkelijker deze te verplaatsen is. De meerderheid van de vakantiehuisjes heeft geen verdieping.

⁴³ Bromberg, *De kleine praktische woning*, 8.

⁴⁴ Bromberg, *De kleine praktische woning*, 7-8.

⁴⁵ Bromberg, *De kleine praktische woning*, 9, 20-21.

⁴⁶ Niet van elk vakantiehuisje is de oppervlakte bekend.

Wat betreft de beschikbaarheid voor alle jaargetijden heeft dit invloed op het verwarmingssysteem en de isolatie. Wanneer een vakantiewoning ook in de winter gebruikt moet worden, zijn voorzieningen als goede isolatie en centrale verwarming noodzakelijk. Daarnaast moet de vakantiewoning ook goed verlicht zijn voor de donkere wintermaanden.⁴⁷ Ongeveer de helft van de ontwerpen heeft een verwarmingssysteem. De meeste zomerhuizen met een verwarmingssysteem hebben alleen een centrale openhaard of kachel in het woonvertrek.

Analyse exterieur

Het exterieur van de vakantiehuisjes in het boek van Bromberg zijn dus hoofdzakelijk gekenmerkt door een houten gevelbekleding en hebben niet meer dan één woonlaag. Wanneer oppervlakte van het huisje beperkt is, is er meestal nagedacht over hoe de binnenruimte overgaat in de buitenruimten, bijvoorbeeld door middel van een veranda of terras (afb 18) vaak onder een overstek van het dak. Een groot deel van de zomerwoningen heeft een plat dak of lessenaarsdak (afb. 19). Daarnaast staat er ook nog een groot aantal ontwerpen in het boek met een zadeldak en enkele schilddaken.

Afb. 18: vakantiehuisje van Otto R. Hellwig, Klosterneuburger, Wagenfabrik A.G., Wenen.

Afb. 19: vakantiewoning van Herbst en Wolff, München.

⁴⁷ Bromberg, *De kleine praktische woning*, 20.

Indeling van het vakantiehuis in de plattegrond

De meeste ontwerpen in het boek hebben een vierkante of rechthoekige plattegrond. De gebruiker heeft invloed op de indeling van de woning. Bromberg schrijft dat het voor gezinnen aangenaam is wanneer de ouders een gescheiden slaapkamer hebben van de kinderen. Voor groepen is het vereist om gescheiden slaapruidten te hebben voor de verschillende seksen.⁴⁸ In 23 ontwerpen die Bromberg laat zien, moet de woonkamer omgebouwd worden tot slaapvertrek (fig. 1f). Hieruit blijkt dat het hebben van een aparte slaapkamer geen harde vereiste is. Vaak is er dan ook geen aparte keuken aanwezig, maar een kooknis en gebeurt alles in dezelfde multifunctionele ruimte (fig. 1a). Dit zijn de ontwerpen met de kleinste oppervlakte.

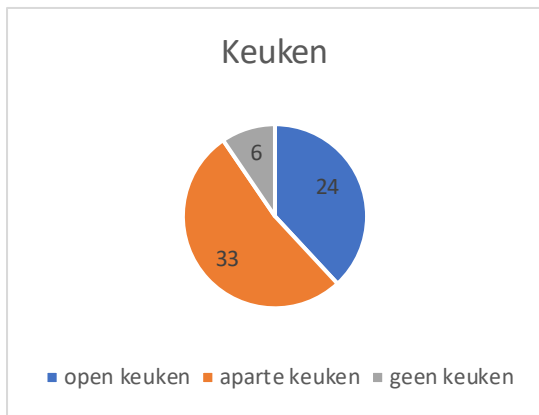
Daarnaast moest er ook nagedacht worden of er een plek moet zijn voor een dienstbode of voor eventueel toekomstige uitbreiding, berging en sanitaire voorzieningen.⁴⁹ Sommige vakantiehuisjes zijn zelfs zo primitief dat ze ook geen toiletruimte hebben. Verder is in enkele ontwerpen een bodekamer opgenomen.

Conclusie

De vakantiewoningen in de publicatie van Bromberg zijn klein en minimalistisch. Ze hebben vaak een multifunctionele ruimte. Dezelfde ruimte werd zowel als leefruimte, slaapruidte en keuken gebruikt. Het terras grenzend aan de leefruimte is een uitbreiding van de leefruimte, meestal overdekt. Het materiaalgebruik is hoofdzakelijk van hout, dat goedkoper is dan baksteen en bijdraagt aan de verplaatsbaarheid van het vakantiehuisje.

⁴⁸ Bromberg, *De kleine praktische woning*, 20.

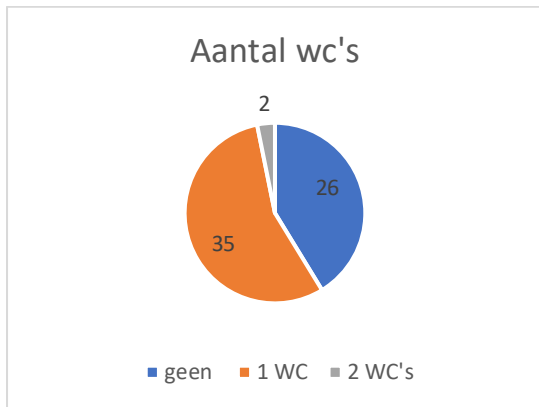
⁴⁹ Bromberg, *De kleine praktische woning*, 21.

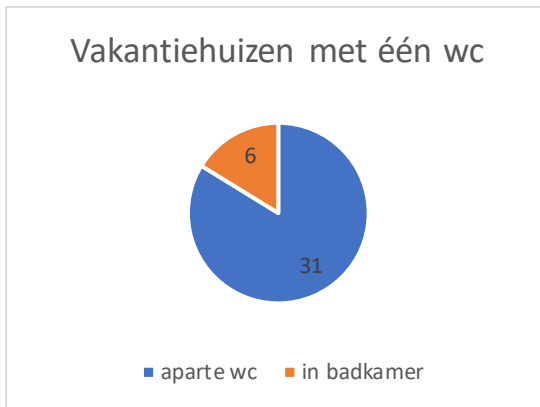
a

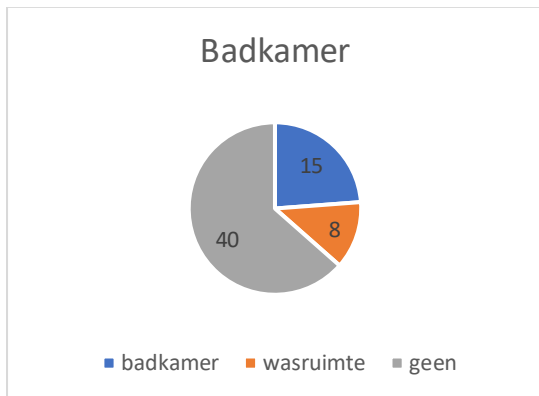
b

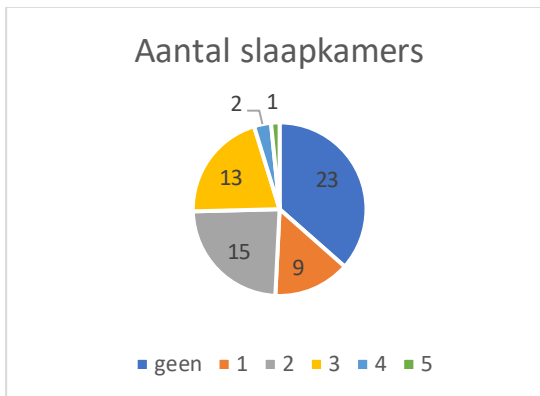
c

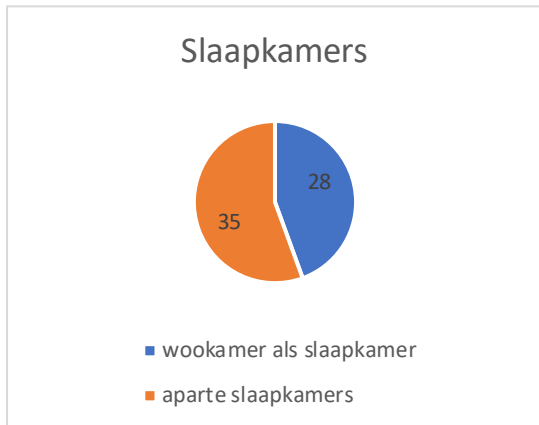
d

e

f

g

i

Figuur 1 a-i: cirkeldiagrammen van aanwezige functies in vakantiehuisjes gepubliceerd door Bromberg.

3.2 Kleine landhuizen in Holland - Hausbrand

In *Kleine landhuizen in Holland* staan verschillende foto's en plattegronden van landhuizen uit heel Nederland. De architect Hausbrand hoopte met zijn boek belangstelling bij de lezer te wekken voor landhuizen. De landhuizen hebben volgens de architect een 'tweeslachtig karakter'. Ze waren geïnspireerd op de praktische boerenbehuizing, maar moesten daarnaast voldoen aan de eisen van de opdrachtgevers. Dit waren met name zakenlieden, intellectuelen en kunstenaars etc., stedelingen die geestelijke arbeid verrichtten. Hierdoor verschilden de huizen van karakter. Ze werden gebouwd volgens 'romantische' of meer 'zakelijke' principes.⁵⁰

Hausbrand gebruikt de term landhuis als verzamelnaam voor alle huizen in het boek. Voor elk huis gebruikt hij een van de volgende termen: weekendhuisje, zomerhuisje, woonhuis, landhuisje, atelierwoning, bungalow of burgemeestershuis. Uit deze aanduidingen blijkt dat er in een landhuisje naast tijdelijk bewoning met vakantiedoeleinden ook permanent kon worden gewoond. Daarom zijn in de analyse naast alle huizen die zijn aangeduid als zomerhuisje of weekendhuisje ook alle landhuizen met een oppervlakte tot 125m² opgenomen. Deze bevinden zich in prijsklasse A-D.⁵¹ In tabel 2 in **bijlage II** is het totale overzicht van de tien zomerhuizen uit het boek weergegeven.

Analyse algemeen

De helft van alle vakantiehuisjes is gebouwd in kustplaatsen. De andere staan op de Veluwe of aan de Oosterschelde. De vakantiehuisjes hebben grote oppervlakten en meerdere verdiepingen. Zo zijn maar twee huisjes onder 50m² en heeft bijna tweederde van de vakantiehuisjes een verdieping (fig. 2c). In de goedkopere prijsklassen A en B hebben de huisjes maar één bouwlaag.

De meeste vakantiehuisjes zijn ook bewoonbaar in alle seizoenen, omdat op één na overal een verwarmingssysteem was aangebracht. In vijf huisjes is er alleen een stookplaats in de woonkamer, maar in de ander vakantiehuisjes zijn ook in een andere kamer openhaarden of kachels geplaatst.

⁵⁰ Hausbrand, *Kleine landhuizen in Holland*, 3.

⁵¹ Hausbrand deelt de vakantiehuisjes in prijsklassen van A-H: A. beneden f3000,-; B. van f3000–f 5000; C. f5000-f7000; D. f7000-f9000; E. f9000-f11000; F. f11000-f13000; G. f13000-f15000; H. hoger dan f15000.

Analyse Exterieur

Het exterieur van de vakantiehuisjes in de catalogus van Hausbrand loopt uiteen (afb. 20a-j). De meeste vakantiehuisjes in het boek hebben bakstenen gevels (fig. 2a), vaak ook wit geschilderd. De meest goedkope vakantiehuisjes hebben een gevelbekleding van hout (fig. 2b), aangezien dit materiaal goedkoper is en lichter, dus makkelijker te verplaatsen. De vakantiehuisjes die staan in Bergen, Woensdrecht, Bennekom, Nunspeet en Biggekerke hebben allemaal een traditioneel zadeldak (afb. 20abefg). Door smalle vensteropeningen met roedeverdeling en een tot vlak boven de grond hellend dak, krijgen de vakantiehuisjes uit Woensdrecht en Biggekerke een beschermd karakter wat iets weg heeft van een cottage (afb. 20bg). De andere vakantiewoningen hebben een modernistisch plat dak of een lessenaarsdak, vaak in combinatie met wit geschilderde of gestucte muren.

Tegenover de kleine vensteropeningen staan zomerhuizen zoals in Putten, Oostkapelle, Nunspeet, Schoorl, Apeldoorn en Noordwijk aan Zee met grote raamoppervlakken die veel licht in het huis toelaten (afb. 20cdefhij), vaak in combinatie met indertijd nieuwe technieken als stalen kozijnen.

Indeling van het vakantiehuis in de plattegrond

In de analyse van de verschillende ruimten in de plattegrond valt het op dat op één vakantiehuisje na, alle vakantiehuisjes een gescheiden keuken hebben (fig. 2d). Daarnaast hebben alle vakantiehuisjes de woon- en eetkamer in hetzelfde vertrek. In acht ontwerpen is ook een terras opgenomen, gesitueerd aan de woonkamer (fig. 2h).

Wat betreft de slaapkamers zijn er twee vakantiehuisjes zonder slaapkamers en vier vakantiehuisjes met vier slaapkamers. Deze grote hoeveelheid aan slaapkamers is opvallend. Het zou kunnen dat één van de kamers voor een dienstbode of voor gasten bedoeld was, al is dit vaak niet af te lezen aan de plattegrond. Soms werd de woonkamer omgebouwd bij goedkopere vakantiehuisjes (fig. 2f). Er is één vakantiehuis waarbij op de plattegrond een bodekamer is aangegeven (fig. 2g).

Ook in de ontwerpen die Hausbrand publiceert, is te zien dat bij goedkopere vakantiewoningen de sanitaire voorzieningen eerder ontbreken dan bij duurdere vakantiewoningen.

a

b

c

d

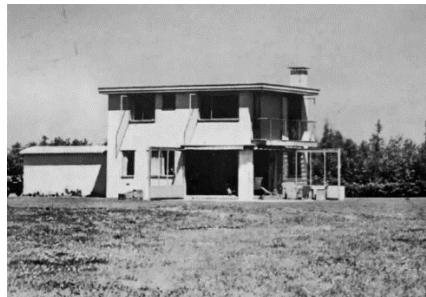
e

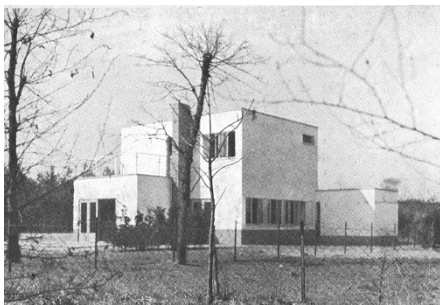
f

g

h

i

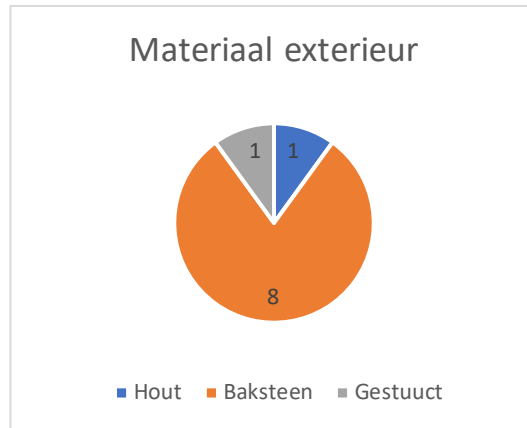

j

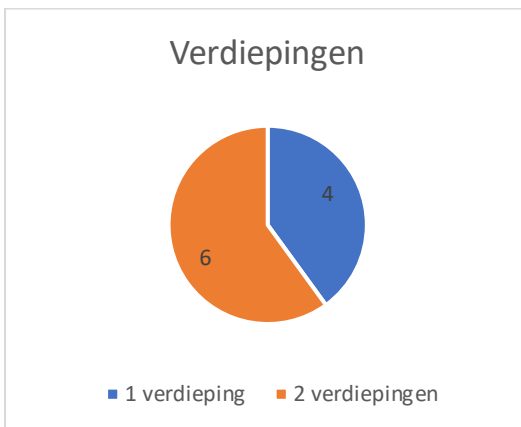
Afb. 20a-j: zomerhuisjes uit het boek van Hausbrand: a – weekendhuisje te Bergen, b – zomerhuisje te Woensdrecht, c – zomerhuisje te Putten, d – zomerhuisje te Oostkapelle, e – landhuisje te Bennekom, f – zomerhuisje te Nunspeet, g – zomerhuisje te Biggekerke, h – zomerhuisje te Schoorl, i – landhuis te Apeldoorn, j – zomerhuisje te Noordwijk aan Zee.

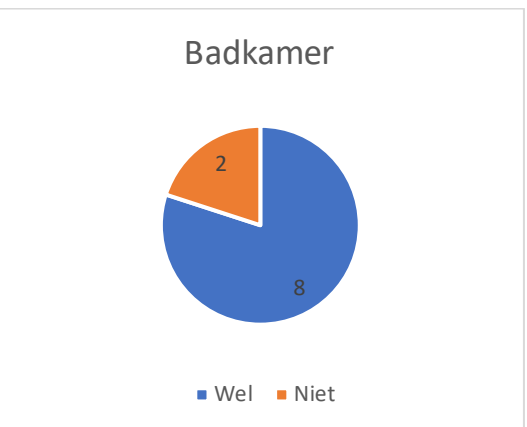
a

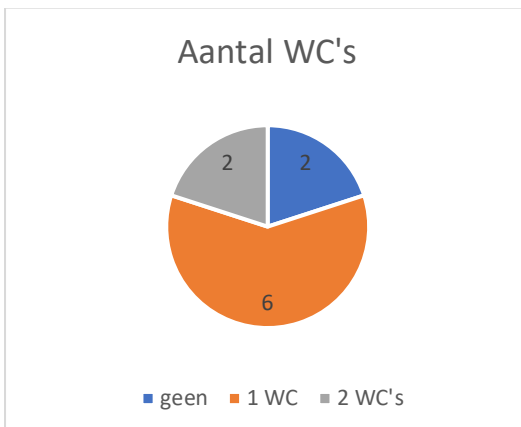
b

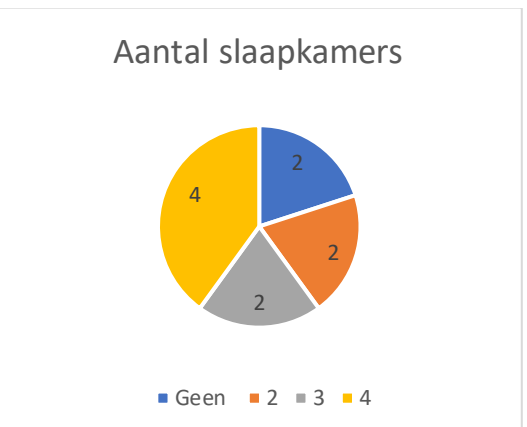
c

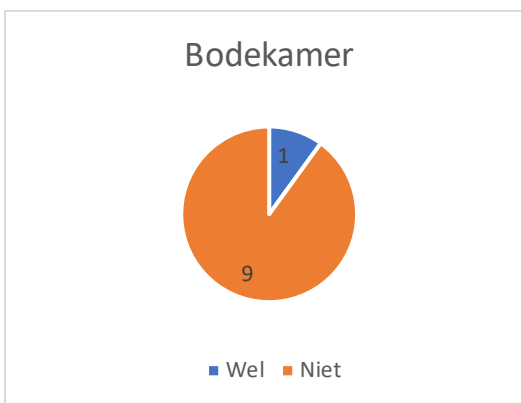
d

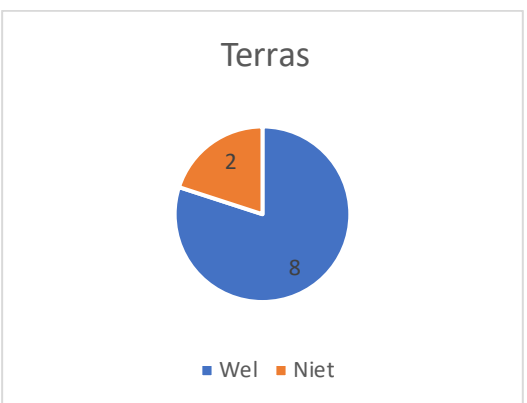
e

f

g

h

Conclusie

De naamaanduiding in het boek geeft aan wanneer Hausbrand het landhuisje ziet als een vakantiehuisje. Dit zijn de huisjes met kleinere oppervlakten. De vakantiehuisjes die Hausbrand opneemt in zijn boek zijn specifiek ontworpen voor de plek waar ze staan. Het is veelal niet de bedoeling dat ze worden verplaatst en zijn bijna allemaal gemaakt van (gepleisterd) baksteen. De vakantiehuisjes variëren van cottages tot strakke witgepleisterde blokken met grote glasoppervlakken.

In de indeling van het huis zijn overal de woonkamer en eetkamer samengenomen in één ruimte. Het terras heeft een belangrijke rol als verlenging van de woonruimte en is daarom altijd aan deze ruimte gekoppeld. Aan de zijde van het terras zijn vaak grote ramen. In het boek is te zien dat wanneer de vakantiewoningen duurder worden, ze een keuken hebben die is gescheiden van de woonkamer en een aparte slaapkamer.

*3.3 Tijdschrift *De 8 en Opbouw**

Naast boeken verschenen in het interbellum ook veel tijdschriften met vakantiewoningen zoals het tijdschrift *De 8 en Opbouw*. In dit hoofdstuk is er een analyse gemaakt van alle gepubliceerde vakantiewoningen uit het tijdschrift in de interbellumperiode. De scriptie beperkt zich tot alleen dit tijdschrift, omdat hierin specifiek ontwerpen van de modernistische architectuur van het Nieuwe Bouwen werden gepubliceerd. De analyse is gedaan op dezelfde wijze als de bovengenoemde boeken van Bromberg en Hausbrand. Het volledige overzicht van de twaalf vakantiehuisjes is te vinden in **bijlage II**.

Analyse Algemeen

In het tijdschrift worden niet altijd alle gegevens van de vakantiehuisjes gegeven, daarom zijn er enkele vakken opengelaten in de tabel in **bijlage II**. Het is hierdoor lastig om de vakantiehuisjes te vergelijken op het aantal vierkante meters en de prijs.

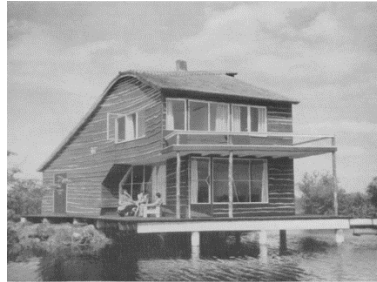
De helft van de huizen is gebouwd van baksteen, een kwart van hout van de andere vier vakantiehuisjes is het materiaal van de gevel onbekend (afb. 21). Van de acht vakantiehuisjes waarvan foto's zijn verschenen in het tijdschrift hebben er vijf witgeschilderde buitenmuren. Alle vakantiehuisjes hebben veel grote ramen. De

vakantiehuisjes hebben een sobere uitstraling doordat versiering in de gevels zijn weggelaten. De meest huisjes hebben een plat dak of lessenaarsdak. Alleen de vakantiewoning in Lunteren heeft een zadeldak en de vakantiewoning aan de Loosdrechtse plassen heeft een dak in een organische vorm met kromming. Het demontabele huisje met twaalfhoekige plattegrond heeft een tentdak. Het merendeel van de vakantiehuisjes heeft geen verdieping. Echter zijn er vijf vakantiehuisjes die wel over een verdieping beschikken (fig. 3a).

Op één vakantiehuisje na beschikken ze allemaal over een verwarmingssysteem. Er is bijna altijd een openhaard in het woonvertrek. Alleen in het demontabele vakantiehuisje ontworpen door Rietveld is een schoorsteen aangegeven in de plattegrond. Met het plaatsen van een kachel kan dit vakantiehuisje ook verwarmd worden.

a

b

c

d

e

f

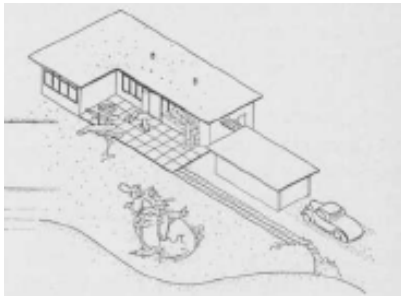

g

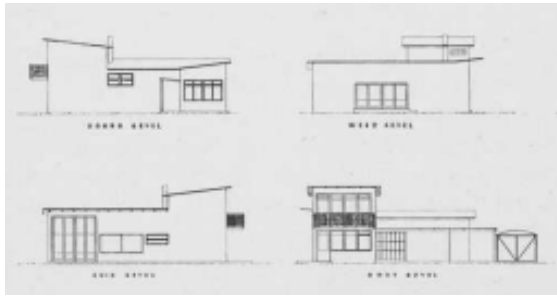

h

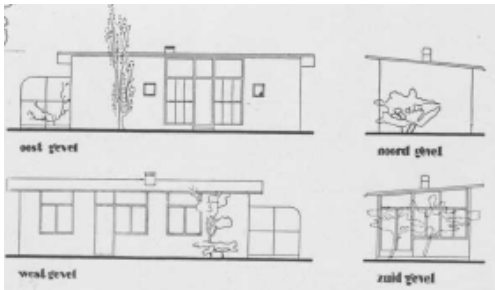
Afb. 21a-h: zomerhuisjes uit *De 8 en Opbouw*. a - zomerhuisje te Beekbergen, b – zomerhuisje aan de Loosdrechtse plassen, c – zomerhuisje te Lunteren, d - zomerhuisje te Oostkapelle, e – zomerhuisje te Petten, f, zomerhuisje te Putten, g – zomerhuisje te Schoorl, h – demontabelzomerhuisje.

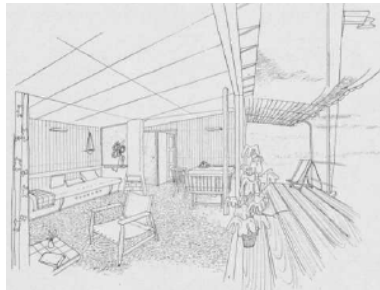
i

j

k

l

Afb. 21j-l: zomerhuisjes uit *De 8 en Opbouw*. i - zomerhuisje te Bergen, j – zomerhuisje van Salomonson, h – zomerhuisje te kortenhoef, l – weekendhuisje aan de plassen.

Indeling van het vakantiehuis in de platttegrond

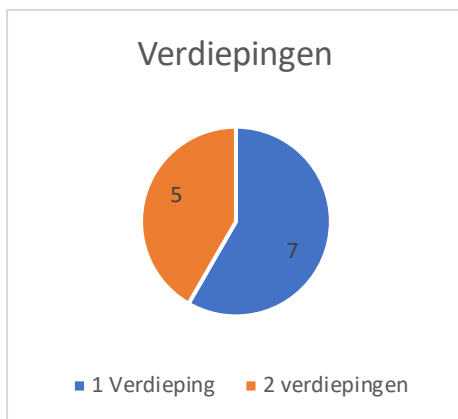
Alle vakantiewoningen hebben een woon-eetkamer. Bij het vakantiehuis aan de Loosdrechtse plassen is er wel een duidelijke scheiding gemaakt tussen het zitgedeelte en het eetgedeelte. Ook hebben alle vakantiehuisen een terras dat grenst aan de woonruimte. Een uitzondering is het demontabele vakantiehuisje van Rietveld. Dit vakantiehuisje heeft geen terras.

Op twee vakantiewoning na hebben alle vakantiehuisen de keuken in een aparte ruimte. De andere twee hebben een kooknis in het woonvertrek. Dit zijn de twee kleinste vakantiewoningen met de minste oppervlakte. Wat betref de sanitaire voorzieningen zijn er nog wel een aantal verschillen. Op één van de vakantiehuisjes na zijn ze allemaal voorzien van een toilet. Ook beschikt niet ieder vakantiehuis over een douchecel of een badkamer. De ruimere en duurdere vakantiehuisjes hebben meer sanitaire voorzieningen.

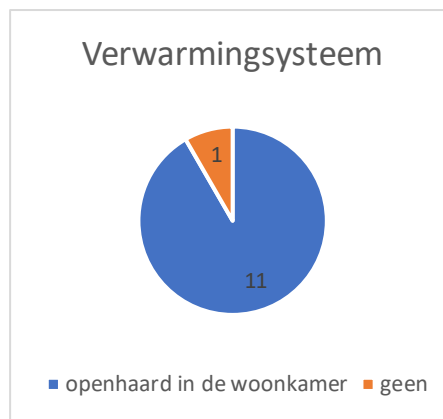
Acht vakantiehuisen in dit tijdschrift hebben drie of vier slaapkamers. Er is maar één vakantiehuisje zonder slaapkamers. Daarnaast is er maar één vakantiehuis waarvan met zekerheid gezegd kan worden dat hier een bodekamer aanwezig was. Bij de andere vakantiehuisen is dit niet aangegeven, maar in vakantiehuisen met drie of meer slaapkamers is dit zeker een mogelijkheid. Daarnaast is het een mogelijkheid dat een van deze slaapkamers voor gasten werd gebruikt.

Conclusie

De vakantiehuisjes hebben een sobere vormgeving, omdat details ontbreken. De gevels hebben lichte kleuren de meeste zijn gebouwd van baksteen en hebben een plat dak. De vakantiehuizen hebben veel ramen van grote oppervlakte. In de indeling zijn woon- en eetkamer samengevoegd en grenst het terras aan deze ruimte als uitbreiding van de woonruimte. Wanneer de woning groter is, is er een aparte keuken, aparte slaapkamers (eventueel gasten en bodekamer) en sanitaire voorzieningen.

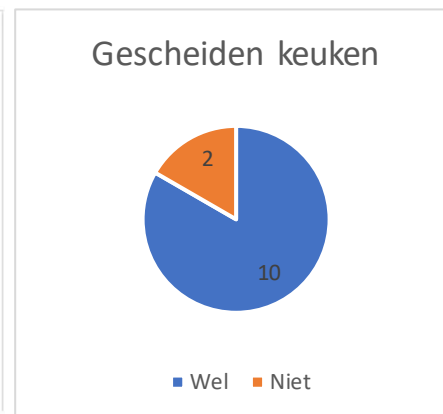
a

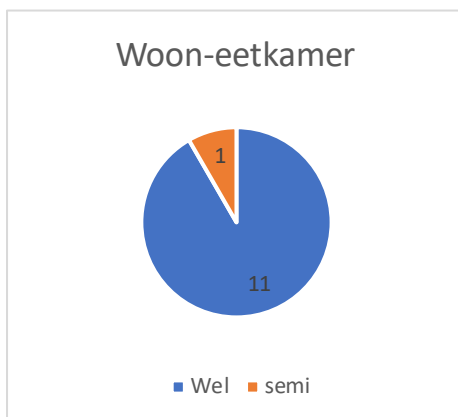
b

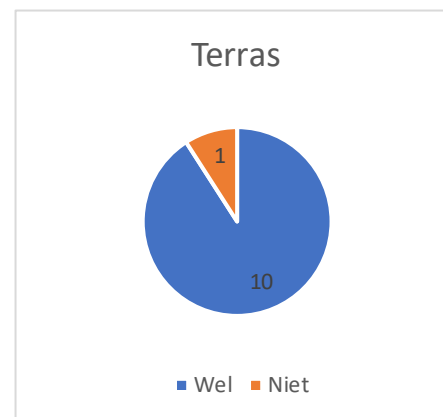
c

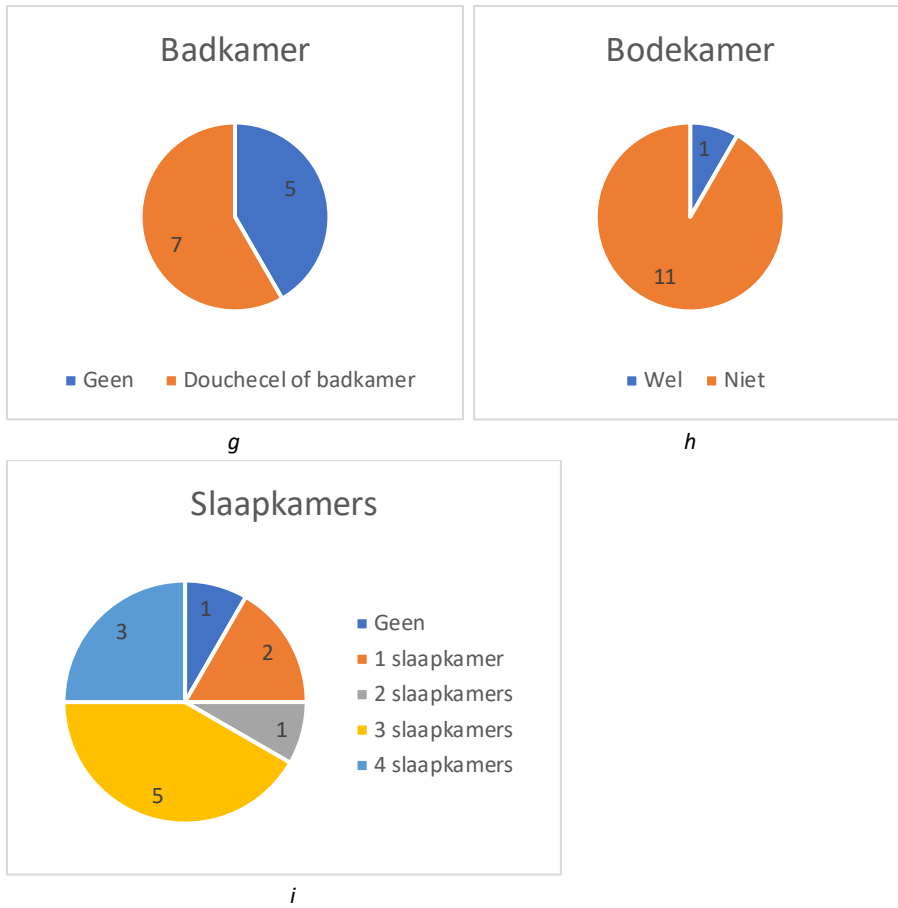
d

e

f

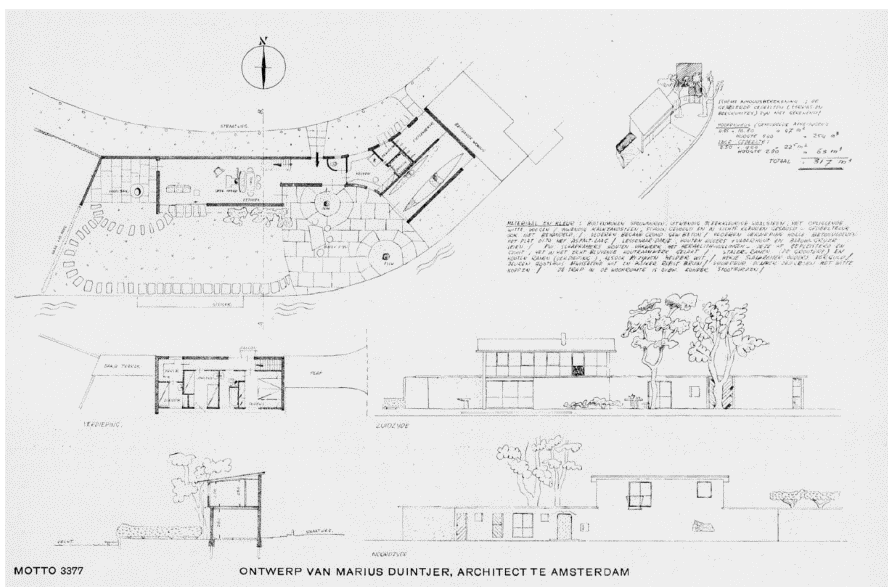

Figuur 3a-i: cirkeldiagrammen van vakantiehuisjes uit *De 8 en Opbouw*.

3.4 Ontwerpwedstrijd in *Bouwkundig weekblad Architectura*

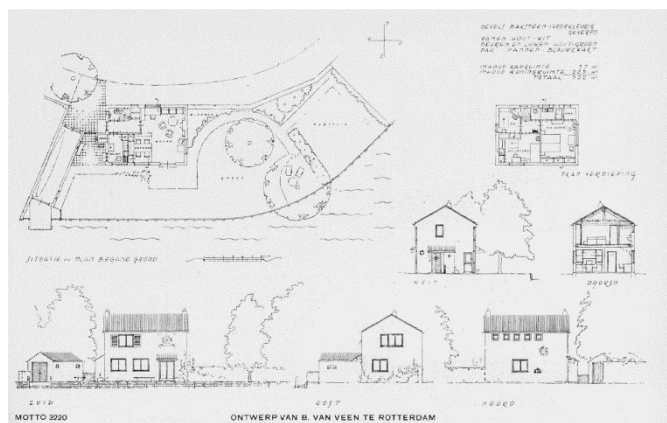
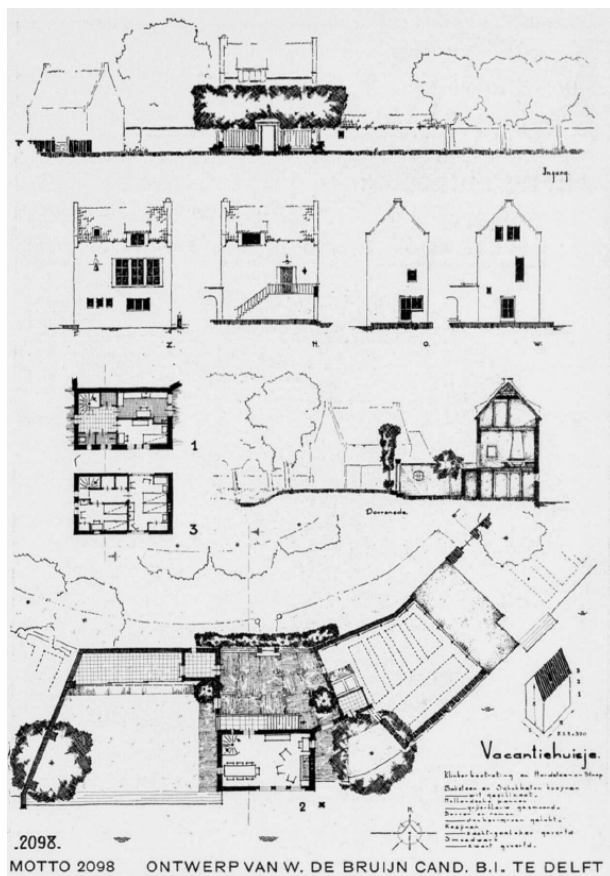
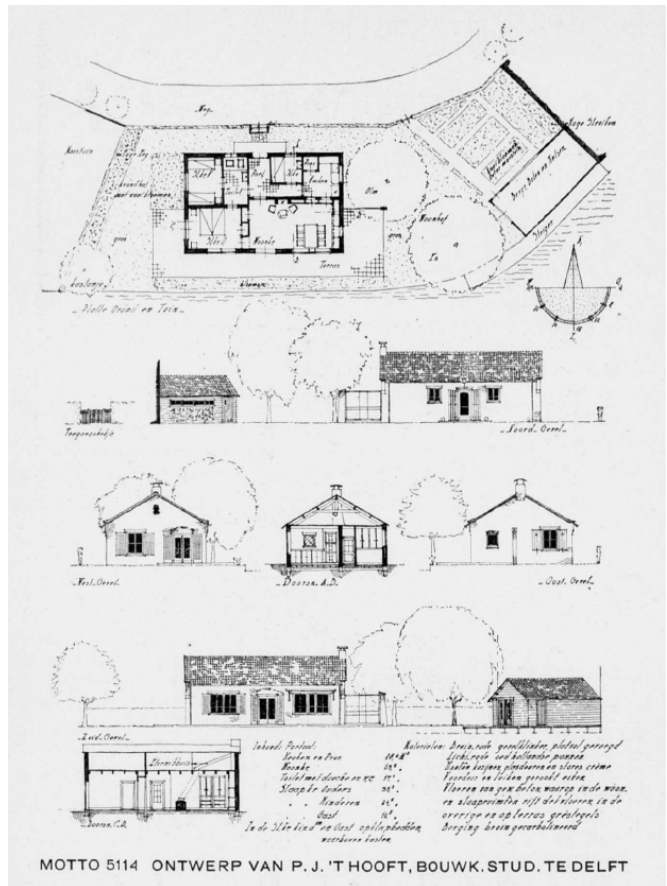
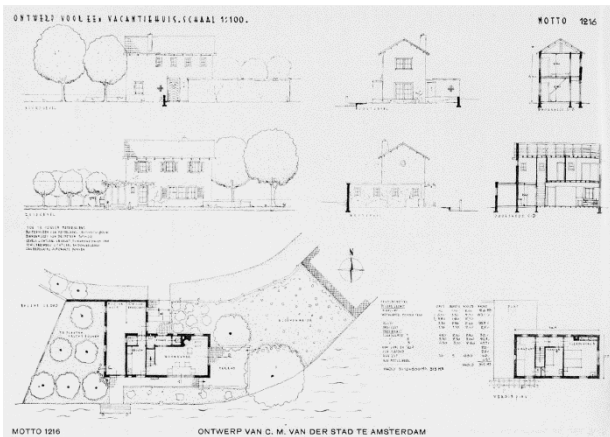
In de ontwerpwedstrijd voor een vakantie- en weekendhuisje aan de rivier de Vecht in het *Bouwkundig Weekblad Architectura* uit 1936 is het verschil tussen de twee typen vakantiewoningen goed zichtbaar. De jury kon van de 65 inzendingen zowel traditionele als zakelijke ontwerpen waarderen. Het is zichtbaar dat de jury veel belang hechtte aan de inpassing op het terrein en in het bijzonder aan natuurlijke situaties. Deze wedstrijd geeft weer hoe architecten omgingen met de relatie tussen vakantiewoning en omgeving, maar het geeft ook inzicht in wat de beoordelingscommissie belangrijk vond.⁵²

In dit hoofdstuk zijn de vijf gepubliceerde ontwerpen uit het blad geanalyseerd. Zoals benoemd in de inleiding verschilt de analyse met de bovenstaande analyses, aangezien het hier gaat om een unieke situatie met vijf ontwerpen voor dezelfde locatie. De vergelijking is daarom breder doorgetrokken. De complete analyse van de vijf ontwerpen uit het blad is te vinden in **bijlage III**.

Afb. 22: het ontwerp van Marius Duintjer voor de ontwerpwedstrijd in 1936 in *Bouwkundig Weekblad Architectura* werd door de jury het best beoordeeld.

⁵² Bruin, "Een vakantie- en weekendhuisje aan de Vecht," 521-526.

Afb 23: de andere vier gepubliceerde ontwerpen in *Bouwkundig Weekblad Architectura* van: C. M. van de Stad, W. de Bruin, P.J. 't Hoofd en B. van Veen.

Juryoordeel

Uit het rapport van de jury blijkt dat zij kritisch was op bepaalde aspecten van de ontwerpen. Deze zijn hieronder uiteengezet. De jury was van mening dat de vakantiewoning moest passen in de Vechtstreek: *Noblesse Oblige*. Dit betekent dat wat nieuw gebouwd wordt, moet passen bij wat in de glorie tijd aan de Vecht werd gebouwd. Veel waarde werd er

gehecht aan de situering van het huis op de kavel en de relatie tot de tuin, omdat men volgens hen in een vakantiewoning meer buiten leefde dan binnen. Daarnaast moest de vakantiewoning geschikt zijn voor de opdrachtgevers, zij waren watersporters. Het sanitair in de woning moest makkelijk bereikbaar zijn van buitenaf, zodat er tijdens de watersport gemakkelijk gebruik van kon worden gemaakt. Ook vond de jury het belangrijk dat in de vakantiewoning een vlot huishouden mogelijk was. Een van de eisen van de opdrachtgever was dat het huis makkelijk verbouwd moest kunnen worden tot een permanente woning. De jury had haar bedenkingen over ontwerpen met een moestuin, aangezien deze bij een vakantiehuis alleen in de zomer verbouwd kan worden en zo praktisch gezien niets opleverde. Daarnaast moest het botenhuis goed functioneren en betrokken worden bij het huis. Er moest genoeg samenhang zijn tussen huis en tuin en voldoende uitzicht in de woonkamer. De jury accepteerde geen keuken zonder uitloop, de slaapkamers mochten niet gesitueerd zijn aan de wegzijde, het sanitair mocht niet gesitueerd zijn aan de buitenlucht, of ontbreken. Daarnaast moest er goed gelet worden op de situering van slaapkamers in combinatie met het sanitair in het vakantiehuis en moest het huis beschikken over voldoende bergruimte.

Van de vijf ontwerpen die in het blad werden gepubliceerd omschreef de jury de architectuur van het ontwerp van architect 't Hoofd als "sober en charmant". Alleen de situering van de badkamer ten opzichte van de kinderslaapkamer werd niet gewaardeerd, omdat deze alleen toegankelijk was via de badkamer.

Over de architectuur van het ontwerp van de Bruijn was de jury erg gecharmeerd. Al vonden zij wel de romantische woning weinig geïntegreerd was voor een zomerwoning van een watersporter. De situering van het botenhuis in het ontwerp van de Bruijn was een minpunt. Deze staat helemaal achter op de kavel bij de weg. Daarnaast was de Jury te spreken over de situering van het huis, eenvoudige vormgeving en de tuinaanleg van Van der Stad. Zij waren in dit ontwerp minder enthousiast over de sanitaire voorzieningen die in dit vakantiehuisje ontbraken. Daarnaast was de jury ook positief over de ontwerpen van Duintjer en van Veen, een zeer sober/romantisch ontwerp. Dat laat zien dat de jury zowel een verscheidenheid aan stijlen bij de ontwerpen kon waarderen.⁵³

⁵³ Bruin, "Een vakantie- en weekendhuisje aan de Vecht," 521-526.

3.5 Samenvatting van de analyses

Er kunnen een aantal conclusies worden getrokken naar aanleiding van bovenstaande analyses van de vakantiewoningen.

De vakantiewoningen in de publicatie van Bromberg zijn goedkoop, klein en minimalistisch en hebben vaak multifunctionele ruimtes. Het materiaalgebruik is hoofdzakelijk van hout, dat goedkoper is dan baksteen en dat draagt bij aan de verplaatsbaarheid van het vakantiehuisje.

De vakantiehuisjes die Hausbrand opneemt in zijn boek zijn voor een specifieke plek ontworpen en zijn bijna allemaal gemaakt van (gepleisterd) baksteen. De vakantiehuisjes variëren van cottages tot strakke witgepleisterde strakke vakantiewoningen met grote glasoppervlakken.

In het tijdschrift *De 8 en Opbouw* hebben de zomerwoningen een sobere vormgeving. De meerderheid van de gevels is van baksteen en is geschilderd in lichte kleuren. De meeste vakantiehuisjes hebben een plat dak. Daarnaast hebben ze veel ramen van grote oppervlakte die veel daglicht binnen laten. Bij de vakantiehuisjes in *De 8 en Opbouw* is de overgang tussen woonkamer en terras op een vloeiende manier geprobeerd vorm te geven door middel van grote ramen. In de indeling van bijna alle vakantiehuisjes zijn woon- en eetkamer samengevoegd en grenst het terras aan deze ruimte als uitbreiding van de woonruimte.

In de architectuurwedstrijd lopen de vijf ontwerpen erg uiteen wat betreft de architectuurstijl. Zowel traditionele ontwerpen als modernistische ontwerpen werden door de jury gewaardeerd. Bij ieder ontwerp is nagedacht over de relatie met de tuin en omgeving aan de Vecht. Daarbij is er ook nagedacht hoe de sportieve opdrachtgever zich door het huis beweegt en gebruikt maakt van de sanitaire voorzieningen, bijvoorbeeld na het varen met de boten.

Over het algemeen zijn de duurdere vakantiewoningen ook de grotere vakantiewoningen. Deze hebben vaak een aparte keuken, aparte slaapkamers (eventueel gasten en bodekamer) en sanitaire voorzieningen.

4. De vakantiewoningen van Gerrit Rietveld

Dit hoofdstuk gaat dieper in op de architect Gerrit Rietveld (1888-1964) en het vakantiehuis Brandt Corstius dat hij in 1939 ontwierp voor de familie Brandt Corstius (afb. 24c). Deze zomerwoning is nu eigendom van Vereniging Hendrick de Keyser, maar is nog steeds in gebruik door de familie Brandt Corstius.

Het hoofdstuk bestaat uit een introductie van Rietveld en zijn visie op de architectuur van vakantiewoningen. Daarna volgt een casestudie van vakantiehuis Brandt Corstius. Hierin wordt de typologie van het vakantiehuis verder uitgelegd en beargumenteerd. Door middel van een vergelijking met primaire huisvesting ontworpen door Rietveld, worden de typerende aspecten van een vakantiewoning uitgelicht. Het gaat hier om twee vrijstaande woonhuizen die beide zijn gebouwd in 1939, Huis Pot (afb. 24a) in Krimpen aan de Lek en huis Wyburg (afb. 24b) in Den Haag. Het overzicht van deze vergelijking is te vinden in **bijlage IV**. Tot slot worden aan het eind van dit hoofdstuk alle door Rietveld in het interbellum ontworpen vakantiewoningen met elkaar vergeleken. De vergelijking van Rietvelds vakantiewoningen staan in **bijlage V**.

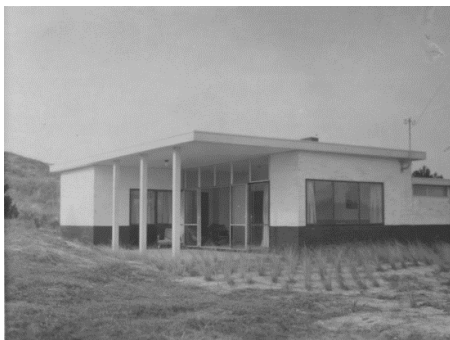

a

b

Afb. 24: a - Woonhuis Pot, b - Woonhuis Wyburg en c - vakantiehuis Brandt Corstius.

c

4.1 Visie van de architect op vakantiewoningen

Gerrit Rietveld start zijn carrière als meubelmaker en krijgt vervolgens bekendheid als architect door het icoon van de Stijl te ontwerpen: het Rietveld-Schröderhuis. In het ontwerp maakt hij alleen gebruik van vlakken en primaire kleuren. Het huis is sober vormgegeven en in de open plattegrond lopen binnen en buiten in elkaar over.⁵⁴

Rond de jaren '30 sluit Rietveld zich aan bij het Nieuwe Bouwen en in 1935 ontwierp hij zijn eerste vakantiehuis. Ook in het tijdschrift *De 8 en Opbouw* verschijnen enkele voorbeelden van vakantiewoningen van hem.⁵⁵ Rietveld heeft zelf niet veel geschreven over zijn opvattingen over architectuur, maar uit eigen omschrijving van het gepubliceerde vakantiehuis en de bijgevoegde foto's kan wel een opvatting worden gemaakt van wat de architect belangrijk vond.

In de publicatie van het vakantiehuis in Petten benoemt Rietveld allereerst de beperkingen van het budget van de opdracht. Daarnaast staat hij stil bij de efficiëntie van de klapbedden, draaikasten boven de bedden, klapbare tafelbladen bij de wastafels en het klederliftje en schuifdeur in de keuken.

Door de vele glasdeuren kan volgens de architect het terras bij de woonruimte worden getrokken. Dit laat zien dat Rietveld nadacht over de omgang van de binnen- en buitenruimten om deze bij elkaar te betrekken. De plaatsing van de kolom op het terras is hier een goed voorbeeld van. Onder het hoekpunt van het overstek is geen kolom geplaatst, waardoor vanaf het terras een vrij uitzicht naar de omgeving ontstaat. Ook benoemt Rietveld de beschutting van het terras en de entree tegen de westelijke wind. Het overige meubilair van de vakantiewoning bestond uit gemakkelijke en gewone stoelen. Dit benadrukt de eenvoud in het interieur van het vakantiehuisje.

Bij de tekst zijn twee foto's van het exterieur en een plattegrond van de zomerwoning in Petten bijgevoegd. Op de foto's zijn alle kanten van het vakantiehuisje goed zichtbaar. Met name de vorm van het vakantiehuisje komt in de beelden goed naar voren en de duidelijk driedelige opbouw met een zwart geteerde plint, witgeschilderde bakstenen muren en overstekende dakrand.

⁵⁴ M. Küper en I. van Zijl, *Gerrit Th. Rietveld: Het volledige werk* (Utrecht: Centraal Museum Utrecht, 1992), 97-101.

⁵⁵ Verschillende publicaties van *De 8 en Opbouw*. Ben Merkelbach, "Verplaatsbaar houten zomerhuisje ontw.: Rietveld en Schröder," *De 8 en Opbouw* 8(1937)23: 223. Gerrit Rietveld, "Zomerhuis te Petten," *De 8 en Opbouw* 11(1940)15: 142.

Rietveld voegde ook een plattegrond bij het artikel. Hierin benadrukte hij het 1 bij 1 stramien en de functies van de ruimten. Daarnaast zijn alle draairichtingen van de deuren, ramen en kasten aangegeven. Ook de vaste meubels in het vakantiehuisje zijn aangegeven op de plattegrond. Wat opvalt is de andere indeling in de ouderslaapkamer. Deze komt niet overeen met het gerealiseerde tweepersoonsbed. Op de plattegrond staan twee losse bedden, zoals in de andere slaapkamers. Met een pijl gaf Rietveld ook nog een bovenlicht aan boven de eethoek. Dit laat goed zien dat Rietveld goed nadacht over de daglichttoetreding van de woning. Hij verzoon slimme oplossingen. Door het schuurtje iets lager te maken kan via een bovenlicht daglicht de woonkamer in komen.

Tussen de vakantiehuizen van Rietveld is verscheidenheid zichtbaar, want naast grotere vakantiehuizen, zoals vakantiehuis Murk Lels, ontwierp de architect ook een klein verplaatsbaar houten vakantiehuisje.⁵⁶ Aan het eind van het hoofdstuk zal dit verder worden toegelicht in een vergelijking tussen alle vakantiehuizen die door Rietveld zijn ontworpen in het interbellum. Aangezien Rietveld niet veel heeft geschreven over zijn vakantiewoning, kan zijn visie het best worden opgemaakt door te kijken naar de door hem ontworpen vakantiewoningen. Dit zal in de rest van het hoofdstuk naar voren komen.

4.2 Casestudie vakantiehuis Brandt Corstius

In de casestudie van vakantiehuis Brandt Corstius is het volgende onderzocht: de opdrachtgevers en hun sociale context; de geografische ligging; de typologie, stroming en stijl; het materiaalgebruik van het exterieur; de constructie; het interieur; de voorzieningen; de stemming en sfeer van het vakantiehuisje en de activiteiten rondom het vakantiehuisje. In de vergelijking met de woonhuizen Pot en Wyburg wordt de functies en situering van de vertrekken van het vakantiehuis uitgebreid besproken (**bijlage III**). In **tabel 1** staan de algemene gegevens van het vakantiehuisje opgesomd.

⁵⁶ G.H. Rodijk, *De huizen van Rietveld* (Zwolle: Waanders Uitgevers, 1991), 49-50.

	Bouwjaar	Opdrachtgevers	Architect	Stroming	m ³	Kosten	Aantal Bewoners na bouwjaar	Activiteiten
vakantiehuis Brand Corstius	1939	J. C. Brandt Corstius (1908-1995) en W.W. Brandt Corstius-Molenaar(1911-1987)	Gerrit Rietveld (1888-1964)	Nieuwe bouwen	190	<i>Bouwsom:</i> 3000 gulden. <i>Kavel:</i> 100 gulden <i>Bouwkosten:</i> 2600 (incl. meubilair) <i>Kosten architect:</i> 300 gulden	2 volwassenen 2 kinderen (later 3 kinderen) (2 gasten)	Vakantie aan zee

Tabel 1: algemene gegevens van vakantiehuis Brandt Corstius van Hendrick de Keyser.

Opdrachtgevers en sociale context

Johannes Christiaan Brandt Corstius (1908-1995) was hoogleraar Nederlandse Letterkunde en de opdrachtgever van het vakantiehuis in Petten. Hij was getrouwd met Wilhelmina Wytke Brandt Corstius-Molenaar (1911-1987). Ze kenden elkaar van de idealistische ‘*Nederlandsche Bond van Abtinent Studeerenden*’ (N.B.A.S.) waarmee zij in de jaren ‘30 vakanties in Petten doorbrachten. De familie Brandt Corstius kwam uit Utrecht en woonde schuin tegenover het Rietveld-Schröderhuis. Mevrouw Brandt Corstius kende Gerrit Rietveld van het comité voor hulp aan de Republikeinen in de Spaanse burgeroorlog. Zij vroegen Rietveld voor het ontwerpen van een vakantiewoning in Petten. De familie had een beperkt budget voor het vakantiehuis.⁵⁷

Het echtpaar Brandt Corstius was socialistisch. Ze waren pacifisten, vegetariër en zochten naar de vrijheid van het leven in de natuur. De familie had een kampeerachtergrond en had geen personeel in dienst dat permanent bij hen in huis woonde. Toch ging er enkele jaren wel een huishoudster mee op vakantie, maar niet ieder jaar.⁵⁸

Geografische ligging

Het vakantiehuis Brandt Corstius is net achter duinenrij van Petten gesitueerd met uitzicht in oostelijke richting op het Korfwater, een langgerekt weiland met water achter het

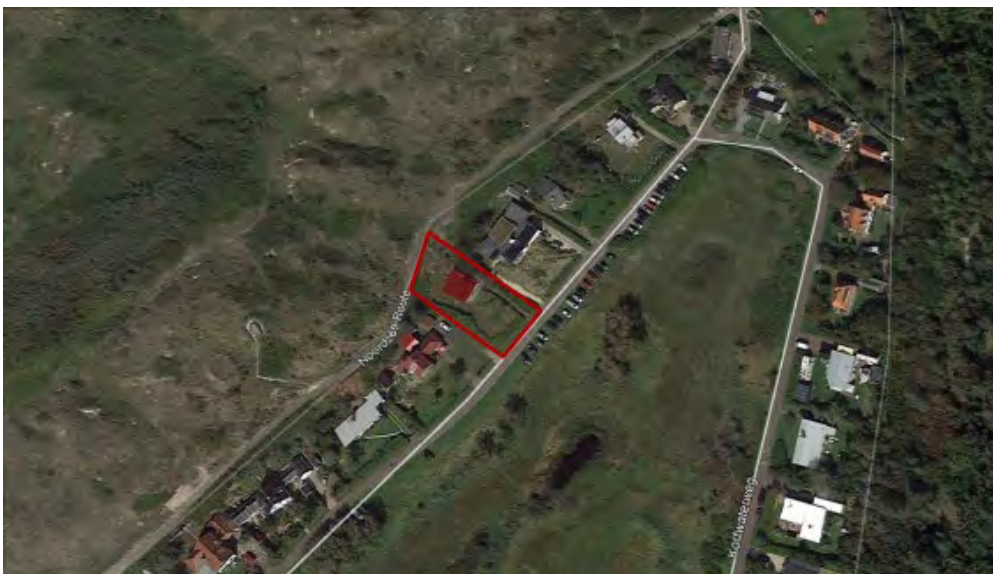
⁵⁷ Krabbe en Boekhuizen en Smit, *Huizen in Nederland*, 402-404.

⁵⁸ Bijlage VI: interview met mevrouw Liesbeth Brandt Corstius.

duinenlandschap (afb. 22). In de hoogtekaart (afb. 23) zijn de hoogteverschillen in het landschap te zien rondom het vakantiehuis.

Verder zoekt vakantiehuis Brandt Corstius beschutting tegen de zon en de wind. De windrichting in Nederland komt hoofdzakelijk uit het zuidwesten. Vakantiehuis Brandt Corstius is georiënteerd op de zon. Het overdekte terras is georiënteerd op het zuidwesten en doordat het huis net achter de duinenrij is geplaatst wordt het op natuurlijke wijze beschermt tegen wind van zee.

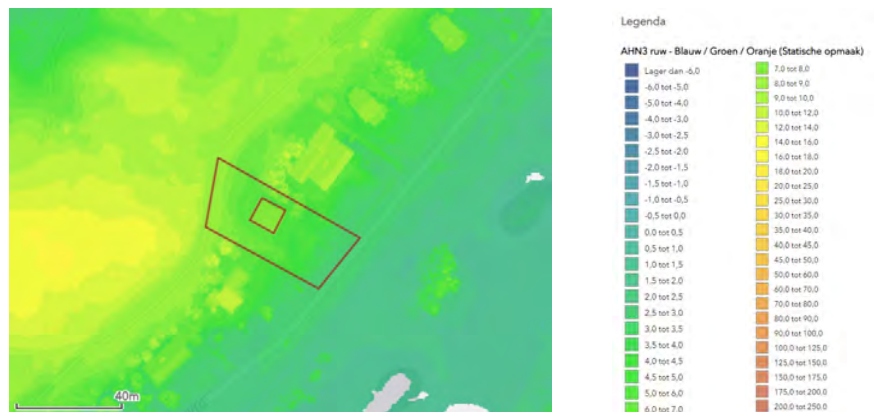
De route naar het vakantiehuis was elke zomer een hele onderneming voor de familie Brandt Corstius. Ze reisden vanuit Utrecht naar Alkmaar met de trein waar het gezin overstapte op de bus richting Den Helder. Ze stapten uit bij een garage, waarvan een taxi het gezin tot het Korfwater reed. Het laatste stuk naar het huis werd gelopen. Voorafgaand kwam een vrachtwagen een kist met beddengoed, lakens, borden en bestek ophalen die naar het vakantiehuis werd gebracht. Uit verhalen van Frank Brandt Corstius weten we dat de familie ook wel eens per boot over het Amsterdam-Rijnkanaal naar het vakantiehuis is gegaan.⁵⁹ Later in de jaren '60 beschikte de familie Brandt Corstius over een Daf waarmee ze naar het vakantiehuis reisden.⁶⁰

Afb. 25: vakantiehuis Brandt Corstius, Korfwaterweg 9, Petten.

⁵⁹ Bijlage VI: interview met mevrouw Liesbeth Brandt Corstius.

⁶⁰ Koos de Wilt, "Mijn zomers met Rietveld," *Volkscrant magazine*, 2 juli 2016.

Afb. 26: hoogte in meters van de omgeving en bebouwing rondom het vakantiehuis Brandt Corstius in Petten.

Typologie, stroming en stijl

Vakantiehuis Brandt Corstius volgt eveneens de principes van het Nieuwe Bouwen.

Opvallend is het stramien van 1 bij 1 meter waarop het huis is ontworpen. Rietveld trekt dit door tot in de details van het ontwerp, zoals de grootte van de kozijnen. De typologie is een bungalow, een vrijstaande woning met één dominante woonlaag. Belangrijk en kenmerkend voor een bungalow is het moderne uiterlijk en de relatie met zijn omgeving (hier het duinlandschap). Deze woningen zijn vaak vrijstaand en ruim opgezet.⁶¹ De vakantiewoning in Petten is de eerste bungalow in het oeuvre van Rietveld.

Materiaalgebruik exterieur

Het vakantiehuis heeft bakstenen buitenmuren die boven de plint wit zijn gekalkt en met lijnolie behandeld. De hoge plint en de schoorsteen zijn zwart geteerd. De stalen ramen en deuren werden rood en licht blauwgrijs geschilderd en hebben grote glasoppervlakken. Het platte dak, met overstek bij het terras, is belegd met asfaltbitumen.

De witte gevels zijn licht en sober vormgegeven. Hierdoor krijgt het vakantiehuis een strakke uitstraling. De ornamenten in de gevel zijn weggelaten, waardoor de geometrische basisvorm van de woning meer nadruk krijgt. De toepassing van staal onder meer in de stalen ramen was erg modern voor de bouwtijd van het vakantiehuis.

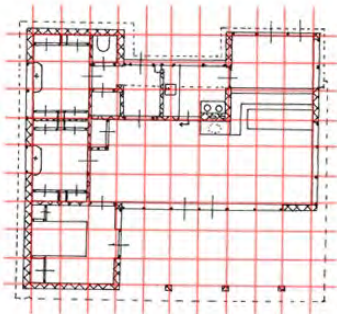
⁶¹ Sean C.E. Huizinga, *Bungalows: Het kleine landhuis in Nederland* (Masterscriptie kunstgeschiedenis Universiteit Utrecht, 2021), 33.

Afb. 27: exterieur vakantiehuis Brandt Corstius, ca. 1939.

Constructie

De constructie van vakantiehuis Brandt Corstius bestaat uit baksteen, hout en staal. De constructie van het vakantiehuis volgt het stramien van 1 bij 1 meter (afb. 25). De vloer ligt op een gemetselde fundering en bestaat uit een balklaag met houten vloerdelen. In de keuken en de berging liggen betonvloeren. Het platte dak rust op een houten balklaag die is opgelegd in de bakstenen muren en op enkele stalen balken.⁶² Deze bouwwijze waarin gebruik is gemaakt van een combinatie van hout, baksteen en staal was voor deze tijd vooruitstrevend.

Afb. 28: plattegrond vakantiehuis Brandt Corstius met 1 bij 1 meter stramien.

⁶² Krabbe en Boekhuizen en Smit, *Huizen in Nederland*, 402-404.

Interieur

Tot het interieur worden in dit hoofdstuk de afwerking van plafonds, wanden vloeren en vaste onderdelen, maar ook de losse meubels gerekend.

Vakantiehuis Brandt Corstius heeft een sobere en functionele afwerking en inrichting. Het huis heeft houten vloeren die in een lichtblauwe tint geschilderd zijn. De keuken en de berging zijn hierop een uitzondering, omdat daar betonnen vloeren liggen. De plinten in het huis hebben enkele gele accenten. De binnenwanden en plafonds zijn afgewerkt met hardboard (Treetex) en wit geschilderd. Het huis heeft grote stalen ramen en deuren in rood of een combinatie van geschilderd lichtblauw/grijs (afb. 32 en 33).

In de hoek van de woonkamer staat een vaste houten bank met eettafel en drie zigzagstoelen van Rietveld. In de bank kunnen spullen opgeborgen worden. Onder het raam van de noordoostgevel stond een bijzettafeltje en in de hoek tegenover de eettafel een ligbed. Midden in de ruimte staat een kachel. Voor de ramen hangen lichtgrijze gordijnen aan de gordijnrails onder de bovenlichten.

In de woonkamer geeft een donkerblauwe schuifdeur toegang tot de keuken. De keukenkastjes met daarop een granito aanrecht zijn in dezelfde kleur geschilderd. Voor de keuken heeft Rietveld een koelhoudliftje ontworpen voor het koel houden van etenswaren (afb. 31). Dit liftje was geplaatst in een van de keukenkastjes onder het aanrecht en bestaat uit een betonnen put die reikt tot de duingrond. Die op een natuurlijke wijze ervoor zorgt dat de producten vers blijven.

De slaapkamers waren ingericht met opklapbedden, wastafels met opklapbare werkbladen die gebruikt konden worden als bureaus en boven de bedden zijn hangkasten gemaakt (afb. 32). De hangkasten zijn speciaal voor het vakantiehuis ontworpen en kunnen in zijn geheel een kwartslag gedraaid worden om er makkelijk bij te kunnen.⁶³

⁶³ Krabbe en Boekhuizen en Smit, *Huizen in Nederland*, 402-404.

Afb. 29 en 30: links, woonkamer met salontafel met rotanstoelen, ca 1939. Rechts, eethoek met ingebouwde bank zigzagstoelen, ca 1939.

Afb. 31-33: links, koelhoudfytje in de keuken van vakantiehuis Brandt Corstius, midden een opklapbureau boven de wastafel in de kinderkamer en rechts de rode voordeur.

Voorzieningen

Over het algemeen was het geaccepteerd dat in vakantiewoningen een lagere schaal van comfort heerste. Dit was voor de opdrachtgevers soms zelfs een vereiste. Het hoorde bij de vakantiebeleving om zo terug te gaan naar de eenvoud en daarnaast dicht bij de natuur en de jaargetijden te leven.

Vanaf de bouw was er een centraal verwarmingspunt in de woonkamer aanwezig. Dit was een gietijzeren kachel. In de overige ruimten van het vakantiehuis werd niet verwarmd.

Wel was vakantiehuis Brandt Corstius vanaf het begin aangesloten op het waterleidingnet. In het huis was een wc, een douchecel en er waren wastafels in de slaapkamers. Het vakantiehuis was sinds de bouw aangesloten op een septic tank.⁶⁴ Over de kookvoorzieningen van het vakantiehuis is niet veel bekend. Het is onduidelijk hoe er in vakantiehuis Brandt Corstius werd gekookt. Het is aannemelijk dat er een fornuis aangesloten was op butagas, aangezien Nederland pas in de jaren '60 werd voorzien van gasleidingen met aardgas. Tot slot was er vanaf begin af aan elektriciteit en elektrische verlichting in vakantiehuis Brandt Corstius.⁶⁵

Stemming en sfeer van het vakantiehuis

Vakantiehuis Brandt Corstius was strak en sober afgewerkt met witgeschilderde buitenmuren met een zwart geteerde plint en stalen kozijnen. Het huis steekt af tegen haar omgeving, het duinlandschap, en heeft hoofdzakelijk horizontale lijnen en accenten. De opzet van het vakantiehuis is eenvoudig en praktisch van aard. Het interieur heeft lichte kleuren wat betreft de wanden vloeren en plafonds. Verder heeft het een aantal accenten door fel gekleurde kozijnen, deuren, drempels of vaste meubelen. Het vakantiehuis is multifunctioneel en veel meubilair heeft een vaste plaats. Zo is de bank tegelijkertijd een opslagplek en zijn de wastafels in de slaapkamers ook een tafel.

Grote te openen vensters laten veel daglicht en lucht naar binnen. De dubbele deuren naar het terras kunnen worden opengezet. Bij het terras heeft het dak een overstek die rust op drie kolommen. Rietveld heeft ervoor gekozen om geen kolom bij het hoekpunt van het dak te plaatsen, zodat je vanaf het terras een open beeld op de omgeving hebt.

Activiteiten

Het vakantiehuis was gebouwd voor ontspanning en vrijetijdsbesteding in de natuur. Er werden allerlei activiteiten ondernomen door de familie in de omgeving en in de tuin van het vakantiehuis. Vakantiehuis Brandt Corstius ligt dicht bij een badplaats. De familie ging vaak naar het strand. Daarnaast was het vakantiehuis ook een ontmoetingsplek voor familie en vrienden.⁶⁶

⁶⁴ Archief Vereniging Hendrick de Keyser, Amsterdam, Vereniging Hendrick de Keyser, Huis Brandt Corstius, 1939 *Petten 1989*, Herdruk 2012.

⁶⁵ Krabbe en Boekhuizen en Smit, *Huizen in Nederland*, 402-404.

⁶⁶ Krabbe en Boekhuizen en Smit, *Huizen in Nederland*, 402-404.

4.3 Vergelijking met primaire huisvesting van de architect

Vakantiehuis Brandt Corstius is vervolgens vergeleken met twee woonhuizen die beide net als het vakantiehuis in 1939 zijn ontworpen door Rietveld. Dit zijn woonhuis Pot in Krimpen aan de Lek en woonhuis Wyburg in Den Haag. Aan de hand van de plattegronden is een vergelijking gemaakt in verschil in functies en situering van vertrekken (ten opzichte van de zon), de ontsluiting en routing van het huis. Ter verduidelijking is dit aangegeven op de plattegronden en aanzichten in **bijlage IV**. De ontwerptekening hebben allemaal dezelfde schaal en de oriëntatie richting het noorden. Bij het vergelijken van de plattegronden is duidelijk zichtbaar dat vakantiehuis Brandt Corstius een stuk kleiner is, omdat het huis geen verdiepingen heeft. De andere woonhuizen komen redelijk overeen wat betreft de oppervlakte. In de onderstaande tabel is een overzicht gemaakt van de belangrijkste gegevens.

	Vakantiehuis Brandt Corstius	Woonhuis Pot	Woonhuis Wyburg
Bouwjaar	1939	1939	1939
Opdrachtgevers	J. C. Brandt Corstius en W.W. Brandt Corstius-Molenaar	C. Pot	P. Wyburg
Architect	Gerrit Rietveld (1888-1964)	Gerrit Rietveld (1888-1964)	Gerrit Rietveld (1888-1964)
Stroming	Nieuwe bouwen		Nieuwe Bouwen
Adres	Korfwaterweg 9, Petten (duinlandschap)	Rijsdijk 22, Krimpen aan de Lek (dijkwoning)	Van Ouwenlaan 44, Den Haag (In villawijk)
Inhoud m³	190	740	830

Tabel 2: algemene gegevens van vakantiehuis Brandt Corstius, woonhuis Pot en woonhuis Wyburg.

Verkeersruimte en ontsluiting

Bij vakantiehuis Brandt Corstius is de entreehal van beperkte omvang. Rietveld is hier efficiënt omgegaan met de ruimte. De woonhuizen Pot en Wyburg hebben beiden een ruime hal bij de entree van het huis in vergelijking met vakantiehuis Brandt Corstius. Op de verdieping van de woonhuizen is ook een gang aanwezig. Door de veelheid van verschillende kamers is er meer verkeersruimte, terwijl dit bij vakantiehuis Brandt Corstius zoveel mogelijk is ingeperkt. Woonhuis Pot is alleen te betreden vanuit de noord- en de zuidzijde. Woonhuis

Wyburg is van alle kanten te betreden. Het is bij alle huizen mogelijk om vanaf het terras naar binnen te gaan. Ook hebben alle huizen een deur naar buiten vanuit de keuken of vanuit de schuur of bijkeuken die hierop is aangesloten. Het is daarnaast opvallend dat bij vakantiehuis Brandt Corstius het mogelijk is om via de slaapkamer van het echtpaar naar buiten gaan. Al is dit ook de enige van de drie waar de slaapkamer zich op de begane grond bevindt.

De routing in vakantiehuis Brandt Corstius is voor alle gebruikers hetzelfde. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen de bewoner/vakantiegangers, personeel en gasten. In de twee woonhuizen is dit niet het geval. Daar is een extra deur in de hal gemaakt zodat gasten gelijk vanuit de hal naar de zitkamer of het zitgedeelte van de woonkamer kunnen.

Aantal	Woonhuis Pot	Woonhuis Wyburg	Vakantiehuis Brandt Corstius
Buitendeuren	3 + 2 balkondeuren	4 + 2 garagedeuren + 3 balkondeuren	4
Vensters	18	22	10

Tabel 3: aantallen buitendeuren en vensters.

Kelder

Beide woonhuizen beschikken over een kelder. De kelders zijn verdeeld in verschillende ruimten, zo heeft woonhuis Wyburg een provisie- en kolenkelder. Woonhuis Pot heeft ook een kolenkelder, maar daarnaast nog aparte ruimten voor de centrale verwarming en een was- en wijnkelder. Vakantiehuis Brandt Corstius heeft wel een koelhoudliftje in de keuken voor het bewaren van de proviand, maar hier ontbreekt de kelder.

Woonkamer

De woonkamer is het belangrijkste vertrek in elk vakantiehuis, omdat dit de ruimte was waar de families leefden als ze binnen waren. Dit is dan ook de grootste ruimte. Aan de ingetekende meubilering in de plattegrond van vakantiehuis Brandt Corstius is te zien dat deze kamer zowel als zitkamer als eetkamer werd gebruikt. In de ruimte zijn verschillende zones gecreëerd voor de eettafel en het zitgedeelte. Dit was in de bouwtijd van deze

vakantiehuisen ongebruikelijk in woonhuizen.⁶⁷ Dit is goed te zien in woonhuis Pot. Ook hier is de woonkamer de grootste ruimte van het huis. De woon- en eetkamer zijn wel in dezelfde ruimte, maar de twee functies zijn duidelijk gescheiden door een muur die de doorgang van de zitkamer naar de eetkamer kleiner maakt. Daarnaast is er ook nog een serre aan de zuidzijde van de eetkamer met de mogelijkheid om tot een grote ruimte te maken. Aan de serre grenst het halfronde terras.

In woonhuis Wyburg is de woonkamer opvallend ook de eetkamer. Aan de zuidwestgevel van de woonkamer is het terras. Ook aan de woonkamer van vakantiehuis Brandt Corstius grenst een terras. De woonkamer heeft een grote te openen glazen pui voor een vloeiende overgang naar het terras en tuin.

Keuken

In vakantiehuis Brandt Corstius is de keuken een stuk kleiner in oppervlak dan in de woonhuizen, waar deze ruimte ongeveer twee keer zo groot is. Alle keukens zijn gelegen aan de noordgevel, de koele kant van de woning. Vakantiehuis Brandt Corstius heeft een keuken in het midden van de noordgevel, omringt door verschillende vertrekken. De keuken staat in verbinding met de bijkeuken/schuur. De keukens in zowel het vakantiehuisje als de woonhuizen staan op een manier in verbinding met de woonkamer. Bij de woonhuizen door middel van een doorgeefkast. Je kan de keuken niet direct vanuit de woonkamer betreden, maar alleen via de hal. Bij vakantiehuis Brandt Corstius zijn de keuken en de woon-eetkamer verbonden door middel van een schuifdeur.

Terras en balkons

Het buitenterras als verlengstuk van de woonruimte is een belangrijk kenmerk van de vakantie woning. De terrassen van zowel het vakantiehuisje als de woonhuizen zijn georiënteerd op de zonkant van de woning, het zuiden. Het uitzicht vanaf het terras is echter ook belangrijk element. Vanaf het terras van vakantiehuis Brandt Corstius is er uitzicht over het Korfwater. Vakantiehuis Brandt Corstius heeft een overdekt terras, waarbij het vakantiehuisje om het terras heen vouwt. De twee woonhuizen hebben dit niet. Bij woonhuis Wyburg is het terras twee keer zo groot. Hier vouwt het terras aan de

⁶⁷ J. Huisman e.a., *Honderd jaar wonen in Nederland 1900-2000*, (Rotterdam: Uitgeverij 010, 2000), 183.

zuidwestgevel om het huis heen. Daarnaast zijn er op de verdieping nog twee balkons. Woonhuis Pot heeft het terras aan de zuidoostzijde. Het terras heeft een vergelijkbare grootte als vakantiehuis Brandt Corstius, alleen heeft woonhuis Pot nog een balkon van ongeveer dezelfde grootte op de eerste verdieping.

Sanitair

Vakantiehuis Brandt Corstius heeft in de plattegrond zowel een wc als doucheceel. Van een badkamer is nog geen sprake. Ook zijn alle slaapkamers voorzien van een wastafel, uitgezonderd de slaapkamer van het echtpaar Brandt Corstius. De reden hiervoor is niet duidelijk. In de kinderslaapkamer en de gastenkamer van vakantiehuis Brandt Corstius kunnen de wastafels worden omgebouwd tot bureau.

Het sanitair in de woonhuizen is een stuk uitgebreider dan in het woonhuis Brandt Corstius. Beide woonhuizen beschikken over een badkamer. Alle wc's in woonhuis Wyburg hebben een aparte ruimte. In woonhuis Pot is op de verdieping de wc in de badkamer geplaatst. Daarnaast bevindt de wc van de begane grond zicht op de hoogte van de het bordes van de verdiepingstrap. In woonhuis Pot zijn ook alle slaapkamers voorzien van een wastafel.

Slaapkamers

De slaapkamers zijn verdeeld in vier categorieën: echtparen slaapkamer, kinderkamers, gastenkamers en slaapkamers voor het personeel, vaak de bodekamer genoemd.

Aantallen	Woonhuis Pot	Woonhuis Wyburg	Brandt Corstius
Echtparenslaapkamer	1	1	1
Kinderkamers	1	1	1
Gastenkamers	2	0	1
Bodekamers	?	?	0
Totaal	4	2	3

Tabel 4: slaapkamer aantallen per categorie.

In zowel het vakantiehuis als de woonhuizen is de echtparenslaapkamer de grootste en vaak de mooiste slaapkamer. In de woonhuizen zijn de slaapkamers op de verdieping. De echtparenslaapkamer van woonhuis Pot heeft ongeveer dezelfde grootte als dat van

vakantiehuis Brandt Corstius, maar in woonhuis Wyburg is deze slaapkamer erg ruim opgezet en zeker dubbel zo groot. De echt)paren slaapkamer is op de verdieping in de ruimte met de karakteristieke glazen ronding.

De kinderen sliepen in vakantiehuis Brandt Corstius samen op een kamer. In alle huizen zijn de kinderkamers naast de ouderslaapkamer gesitueerd. In de woonhuizen zijn de kinderkamers ruimer opgezet.

Vakantiehuis Brandt Corstius heeft daarnaast een aparte slaapkamer voor gasten. Woonhuis Pot had nog drie extra slaapkamers, woonhuis Wyburg had dit niet.

In vakantiehuis Brandt Corstius was geen aparte slaapkamer voor eventueel personeel. Al ging er enkele jaren wel een dienstmeisje mee op vakantie.⁶⁸ In de plattegronden van de woonhuizen is niet specifiek benoemd of er één van de slaapkamers bedoeld was als bodekamer. Er is wel ruimte voor, daarom zou het goed kunnen van dat een van de extra slaapkamers in gebruik was als bodekamer.

Bijkeuken, schuur en garage

In beide woonhuizen is er een garage aanwezig. Bij vakantiehuis Brandt Corstius is alleen een fietsenschuurtje aanwezig. Deze staat in verbinding met de keuken.

In de woonhuizen is er op de zolder ook nog een aparte plek voor het opbergen van spullen. In het vakantiehuis is hier geen ruimte voor. Hiervoor heeft Rietveld slimme oplossingen bedacht, zoals de eettafelbank waar spullen in kunnen worden opgeborgen en de draaikasten boven de bedden.

Overige kamers

De woonhuizen hebben in tegenstelling tot het vakantiehuis nog extra kamers. Zo heeft woonhuis Wyburg een studeerkamer en een kamer waarvan uit de plattegrond de functie niet bekend is. Woonhuis Pot heeft een serre die waarschijnlijk als tuinkamer dient.

⁶⁸ Bijlage VI: interview met Liesbeth Brandt Corstius.

Vensters

Vakantiehuis Brandt Corstius heeft grote glasoppervlakken met stalen kozijnen; ongeveer de hoogte van een verdieping. Ook de woonhuizen hebben stalen kozijnen.

In het overzicht van de gevelaanzichten in **bijlage IV** is duidelijk te zien dat vakantiehuis Brandt Corstius op de zuidoost- en de zuidwestgevels in verhouding meer glasoppervlak heeft dan in andere gevels. De avondzon die wat lager aan de hemel staat, kan hier onder het overstek van het terras naar binnen schijnen. Ook de twee woonhuizen hebben grote raamoppervlakken. Woonhuis Wyburg heeft de meeste ramen op de westgevel, terwijl woonhuis Pot opvallend weinig ramen heeft op de zuidwestgevel.

Het grootste verschil tussen de woonhuizen en het vakantiehuis Brandt Corstius is dat het vakantiehuis minder oppervlak heeft en daarom zo efficiënt mogelijk is ingedeeld. Het vakantiehuis beschikt alleen over de meest essentiële ruimten. Zo is er bijvoorbeeld geen extra studeerkamer en is daarnaast de verkeersruimte zo veel mogelijk ingeperkt. De keuken en de slaapkamers, met uitzondering van de gastenslaapkamer, staan daarom in directe verbinding met de woonkamer. Daarnaast is er voor elke gebruiker dezelfde routing, wat niet het geval is in de woonhuizen.

De functie van woon- en eetkamer worden door elkaar heen gebruikt in dezelfde ruimte van het vakantiehuis. In de woonhuizen is er een aparte plek voor deze verschillende functies aangegeven en in woonhuis Pot wordt dit versterkt door een visuele begrenzing van een muur die niet helemaal door loopt.

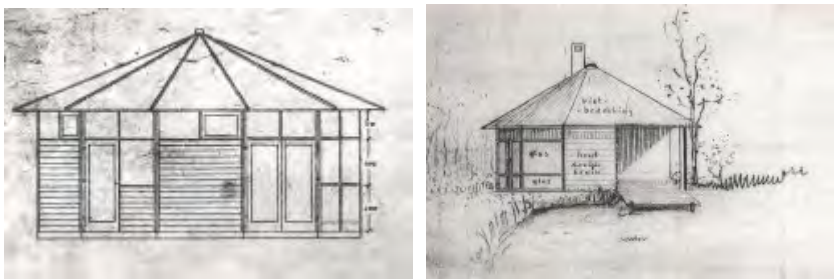
Verder is er geen extra plek voor bergruimte in het vakantiehuis Brandt Corstius, maar ondanks het kleine oppervlak van het vakantiehuis is toch ruimte gemaakt voor een gastenslaapvertrek. Dit geeft aan dat dit van belang was voor de wooncultuur rondom het vakantiehuis. Daarnaast hebben alle drie de door Rietveld ontworpen huizen grote raamoppervlakken.

4.4 Vakantiehuisen van Rietveld

Rietveld heeft in het interbellum vijf vakantiehuisen ontworpen. Dit zijn vakantiehuis Gaarenstroom (1935), vakantiehuis Ravensteyn-Hintzen (1935), vakantiehuis Penaat (1938), vakantiehuis Brandt Corstius (1939) en vakantiehuis Murk Lels (1939). Bij de vakantiehuisen

Penaat en Murk Lels, zijn verschillende benoeringen in de literatuur. Zo worden zij in het boek *Huizen van Rietveld* omschreven als zomerhuizen en in het tijdschrift *De 8 en Opbouw* als woonhuizen. Deze huizen worden in deze scriptie gezien als vakantiehuis. Vakantiehuis Penaat is namelijk oorspronkelijk ontworpen als vakantie woning, maar van 1943-1946 werd het vakantie huis door Penaat gebruikt voor permanente bewoning.⁶⁹ Vakantiehuis Murk Lels is door Rietveld ontworpen als weekendhuis dat geschikt was voor logées. Al schreef Rietveld over het weekendhuis dat het ook kan worden gezien als een *'gemakkelijk te bewonen buitenhuis voor gezin met eenige kinderen'*.⁷⁰

Deze vijf zomerhuizen zijn verschillend van karakter. Helaas zijn niet van alle vakantiehuizen aanzichten beschikbaar. In **bijlage V** is op dezelfde manier als de voorgaande bijlagen de vergelijking gemaakt in de plattegronden en gevelaanzichten.

Afb. 34 en 35: links vakantie huis Gaarenstroom en rechts vakantie huis van Ravensteijn-Hintzen.

Afb. 36-38: links vakantie huis Penaat, midden vakantie huis Murk Lels en recht vakantie huis Brandt Corstius.

Vakantie huis Gaarenstroom is door Rietveld ontworpen als een demontabel vakantie huisje. De andere vier vakantie huizen zijn allemaal niet verplaatsbaar. Vakantie huis Gaarenstroom heeft een twaalfhoekige vorm, is gemaakt van hout en heeft een tentdak, net als vakantie huis van Ravensteyn-Hintzen. Dit laatste vakantie huis is echter wel voor een

⁶⁹ Rodijk, *De huizen van Rietveld*, 66.

⁷⁰ Gerrit Rietveld, "Woonhuis te Doorn „Hoogzand", " *De 8 en Opbouw* 11(1940)11: 140-141.

specifieke locatie ontworpen en heeft een overdekt terras dat uitloopt in een steiger aan het water. Daarnaast heeft vakantiehuis Gaarenstroom een dak van rubber en heeft vakantiehuis Ravensteyn-Hintzen een rieten dakbedekking. De andere drie vakantiehuizen zijn gemaakt van baksteen. Vakantiehuis Penaat heeft van de drie het meeste weg van een traditionele boerderij met een tot laag hellend rieten dak. Het vakantiehuis heeft witgeschilde bakstenen en een opvallende grote glazen gevel aan de zuidzijde. Vakantiehuis Brandt Corstius is een kleine bungalow met een plat dak en het vakantiehuis Murk Lels heeft gepleisterde witte gevels en een leistenen tentdak. Het tentdak was op verzoek van de opdrachtgever en is door Rietveld zo laag mogelijk gemaakt.⁷¹ Alle vakantiewoningen hebben grote ramen, met name in de zuidgevel.

Wat betreft de indeling van de vakantiehuisjes en de oppervlakte lijken ook hier vakantiehuis Gaarenstroom en vakantiehuis van Ravensteyn-Hintzen op elkaar. Waar bij Gaarenstroom de grenzen van de verschillende ruimten geleidelijk in elkaar overvloeien, zijn er in vakantiehuis van Ravensteyn-Hintzen duidelijk verschillende ruimtes gemaakt. Daarnaast heeft het ontwerp een terras aan het water. Opvallend is dat ondanks de kleine oppervlakte van de twee vakantiewoningen er een aparte entree is gemaakt.

De zomerhuizen Penaat en Brandt Corstius hebben ongeveer een gelijke oppervlakte. Vakantiehuis Murk Lels is een stuk groter door een verdieping en een ruime garage en berging onder de vakantiewoning.

Alle vakantiehuizen zijn voorzien van een woon- en eetkamer. Bij de zomerhuizen Brandt Corstius en Mark Lels zijn in deze ruimte een aparte eet en zithoek gecreëerd. Aan de zuidgevel van de woonkamer grenst overal het terras. Vakantiehuis Penaat heeft ook een terras aan de noordzijde. Dit terras is net als bij vakantiehuis Brandt Corstius inpandig geplaatst, waardoor het vakantiehuis het terras beschermt tegen de wind en zon.

De slaapkamers van vakantiehuis Brandt Corstius zijn gesitueerd aan de zuidzijde van het huis, tegenovergesteld aan vakantiehuis Penaat, met slaapkamers aan de oostzijde. Vakantiehuis Murk Lels is de enige van de vijf vakantiehuizen met een verdieping. Hier bevinden zich alle slaapvertrekken. Ook heeft dit vakantiehuis als enige een bodekamer op

⁷¹ Rodijk, *De huizen van Rietveld*, 73.

de tussenverdieping. Daarnaast is er onder het vakantiehuis een ruime garage met berging, stookhok en kolenstort.

Conclusie

De vakantiehuisjes die Rietveld tijdens het interbellum ontwierp, lopen erg uiteen; van een demontabel klein houten vakantiehuisje tot een wit gepleisterd vakantiehuis met drie verdiepingen. Het zijn allemaal vrijstaande huizen in de natuur. De routing door het vakantiehuis is voor alle gebruikers hetzelfde. De zomerhuizen zijn zo efficiënt mogelijk ingedeeld. Alleen de meest essentiële ruimten zijn aanwezig. Ook beschikken ze allemaal over een woon-eetkamer grenzend aan een terras. Vakantiehuis Murk Lels is voornameer en heeft een ruimere opzet. De zomerhuizen Brandt Corstius en Murk Lels vertonen kenmerken van het Nieuwe Bouwen en wijken daardoor af van het andere huis.

5. De vakantiewoningen van Merkelbach en Karsten

Dit hoofdstuk gaat dieper in op de architecten Benjamin Merkelbach en Charles Karsten en het vakantiehuis Dijkstra die zij samen in 1934 ontwierpen voor de familie Dijkstra. Het vakantiehuis is een van de eerste opdrachten van de architecten. Het is nu eigendom van Vereniging Hendrick de Keyser en wordt aan particulieren verhuurd als vakantieverblijf.

Het hoofdstuk bestaat uit een introductie op de beide architecten en hun visie op de architectuur van vakantiewoningen. Daarna volgt een casestudie van vakantiehuis Dijkstra. Hierin wordt de typologie van het vakantiehuis verder uitgelegd en beargumenteerd. Dit wordt daarnaast ook gedaan door een vergelijking met primaire huisvesting ontworpen door Merkelbach en Karsten (**bijlage VII**). Het gaat hier om twee verschillende woningen in een portiekflat uit 1937 genaamd Landrust in Amsterdam. Aan het eind van dit hoofdstuk worden alle vakantiehuizen die door Merkelbach en Karsten in het interbellum zijn ontworpen met elkaar vergeleken. Deze vergelijking is te vinden in **bijlage VIII**.

Afb. 39 en 40: links vakantiehuis Dijkstra, recht woningen Landrust.

5.1 Visie van de architecten op vakantiehuisjes

Merkelbach en Karsten studeerden samen aan de 'School voor Bouwkunde, versierende kunsten en kunstambachten' in Haarlem. In 1927 richtten zij samen met een aantal andere oud-studiegenoten 'De 8' op. Pas daarna in 1929 besluiten de twee architecten om ook samen een bureau op te richten en hier het Nieuwe Bouwen in praktijk te brengen. Kort

daarna, in 1932, gingen De 8 samenwerken met 'Opbouw', een vereniging van architecten uit Rotterdam. Uit deze samenwerking vloeide het tijdschrift *De 8 en Opbouw*. Beide verenigingen waren verbonden aan het Nieuwe Bouwen.⁷²

In 1935 schreef Ben Merkelbach een artikel in het tijdschrift *De 8 en Opbouw*, waarin hij zijn kijk op landelijke architectuur bepreekt. Landelijke architectuur zou volgens hem ernaar moeten streven om de scheiding tussen de natuur en het huis zoveel mogelijk te vervagen. De 'moderne mens' die buiten de stad woont, wil zoveel mogelijk buiten zijn.⁷³ Alleen 's nachts en bij slecht weer trekt hij zicht terug in zijn woning. En zelfs wanneer hij dit doet, verlangt hij ernaar om zo veel mogelijk in contact blijven met de natuur. Dit kan volgens Merkelbach niet met het traditionele recept van de landelijke architectuur met hoge rieten kappen die doorlopen tot vlak boven de grond. Wanneer een architect zich bewust is van het verlangen van deze doelgroep, dan zal hij tot andere vormen in de architectuur komen.⁷⁴

Als afsluiting van dit hoofdstuk volgen twee zomerhuizen van Merkelbach en Karsten, waaronder het vakantiehuis in Groet en het vakantiehuis in Oostkapelle. Aan vakantiehuis Dijkstra in Groet zijn twee hele pagina's besteed. In het tijdschrift worden van het vakantiehuis de plattegronden met de indeling en een vijftal foto's getoond. De foto's van fotografe Eva Besnyö (1910-2003) laten onder andere de lichtinval (afb 46-48) in het huis en de geleidelijke overgang vanuit de woonkamer naar buiten goed zien (afb 47). In de toelichting van het ontwerp benoemden de architecten de afwerking van het vakantiehuis en het materiaal van de vloer. Uit wat er wordt getoond in het tijdschrift blijkt dat de architecten de behoefte van de moderne natuurliefhebber voorop stelden en dit kwam met name tot uiting in de indeling en de natuur zoveel mogelijk het huis binnenlaten.

⁷² 'Merkelbach, Benjamin'. Het Nieuwe Instituut. Geraadpleegd 9 februari 2022.

<https://zoeken.hetnieuweinstituut.nl/nl/personen/detail/92a8d2e0-2389-5b1d-9e4c-9b7f6aee01f6> en 'Charles Jean François Karsten'. Het Nieuwe Instituut. Geraadpleegd 9 februari 2022.

<https://zoeken.hetnieuweinstituut.nl/nl/personen/detail/27369af2-8914-5c60-b483-851f695234c2>

⁷³ Ben Merkelbach, "Landelijke architectuur?," *De 8 en Opbouw*, 6(1935)24: 259.

⁷⁴ Merkelbach, "Landelijke architectuur?," 259-262.

5.2 Casestudie vakantiehuis Dijkstra

In de casestudie van vakantiehuis Dijkstra is het volgende onderzocht: de opdrachtgevers en hun sociale context; de geografische ligging; de typologie, stroming en stijl; het materiaalgebruik van het exterieur; de constructie; het interieur; de voorzieningen; de stemming en sfeer van het vakantiehuisje en de activiteiten rondom het vakantiehuisje. In de vergelijking met de portiekwoningen Landrust in Amsterdam zijn de functies en situering van de vertrekken van het vakantiehuis uitgebreid besproken (**bijlage VII**). In **tabel 2** staan de algemene gegevens van het vakantiehuisje opgesomd.

	Bouwjaar	Opdrachtgevers	Architecten	Stroming	m ³	m ²	Kosten	Aantal Bewoners na bouwjaar	Activiteiten
Vakantiehuis Dijkstra	1934	Rients Dijkstra en Antoinett Petronella (Netty) Sonius	Ben.Merkelbach (1901-1961) en Charles Karsten (1904-1979)	Nieuwe bouwen	318	58	Bouwsom: 8000 gulden (incl. stalen ramen en deuren)	2.volwassenen 2 kinderen 1 dienstbode (2 gasten)	Vakantie aan zee

Tabel 5: algemene gegevens van vakantiehuis Dijkstra van Hendrick de Keyser.

Opdrachtgevers en sociale context

De opdrachtgever van vakantiehuis Dijkstra was Rients Dijkstra (1901-1970) en zijn vrouw Antoinett Petronella Sonius. Hij was een Amsterdamse advocaat, betrokken bij de Groene Amsterdammer en maakte deel uit van een kring van intellectuelen, kunstenaars, schrijvers, en architecten. Hiertoe behoorde ook Ben Merkelbach en Charles Karsten. Rients Dijkstra was getrouwd met Antoinette Petronella (Netty) Dijkstra-Sonius en samen hadden zij twee jonge kinderen: Machteld (5 jaar) en Tjeerd (3 jaar). De opdrachtgevers waren een gezin uit de stad dat op zoek was naar eenvoud en natuur. Het gezin uit de hogere middenklasse van Amsterdam had een dienstbode in huis die met hen meeging naar het vakantiehuis. De familie verbleef vijf maanden per jaar in het vakantiehuis. De maximale tijd waarop een vakantiehuis bewoond mocht worden. Dit verschilde per gemeente.⁷⁵ De andere maanden van het jaar woonden zij in hun huurflat aan de Amsteldijk. In het vakantiehuis in Groet stond het moderne leven centraal. Het huis was een ontmoetingsplek voor familie en vrienden. De vriendenkring van de familie bestond uit: architecten Ben Merkelbach, Charles

⁷⁵ Bromberg, *De kleine praktische woning*, 125-126.

Kasten en Alexander Bodon, schrijvers en dichters als Menno ter Braak, Edgar du Perron, Jany Roland Holst en Victor van Vriesland, schilders als Wim Schuhmacher, Charley Toorop, Edgar Fernhout en Thé Lau, de beeldhouwer John Rädecker, de fotograaf Eva Besnyö, de cineast John Fernhout en andere uit de wereld van kunsten en journalistiek.⁷⁶

Geografische ligging

Het vakantiehuis Dijkstra is in de polder achter de duinen bij Groet gebouwd (afb. 41), een dorp dichtbij de toen opkomende badplaatsen Schoorl en Bergen. Het huis is gebouwd op een opvallend grote kavel, waarvan een deel weiland was. Door de grote kavel was de familie Dijkstra verzekerd dat het huis zijn vrije uitzicht zou behouden. In de maanden dat de familie niet in Groet was werd het weiland gebruikt door een lokale boer. In de hoogtekartaart op **afb. 42** zijn goed de hoogteverschillen in het landschap te zien rondom het vakantiehuis.

Vakantiehuis Dijkstra is georiënteerd op de zon. Het vakantiehuis heeft geen overdekt terras, maar om bescherming te vinden tegen de zon heeft het oprolbare zonneschermen bij het terras aan de zuidoostelijke en zuidwestelijke gevel. De glazen schuifpuien kunnen worden gebruikt als windschermen. In het noorden is het huis omringt door een bomenrij, die natuurlijke bescherming biedt.

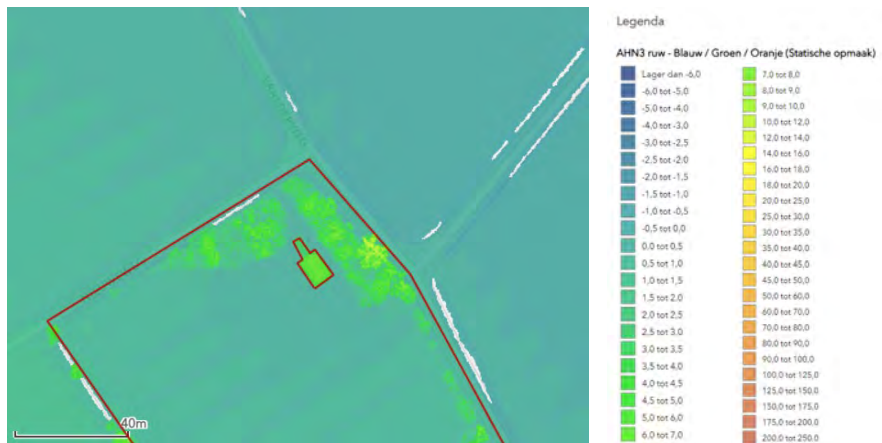
Om van Amsterdam naar Groet te reizen, gebruikte de familie Dijkstra vanaf de beginjaren een auto, die geparkeerd kon worden in de garage.⁷⁷

Afb. 41: vakantiehuis Dijkstra, Nieuweweg 2, Groet.

⁷⁶ Krabbe en Boekhuizen en Smit, *Huizen in Nederland*, 384-388.

⁷⁷ Krabbe en Boekhuizen en Smit, *Huizen in Nederland*, 384-388.

Afb. 42: hoogte in meters van de omgeving en bebouwing rondom vakantiehuis Dijkstra in Groet.

Typologie, stroming en stijl

Vakantiehuis Dijkstra is ontworpen door het architectenbureau van Merkelbach en Karsten. Zij behoorden tot de stroming van het Nieuwe Bouwen, waarbij architecten zich richtten op moderne technieken en materialen voor efficiënte, functionele en hygiënische doeleinden. Met de hoekige vorm, sobere gevels, grote glasoppervlakken en uitstekende daklijst heeft het vakantiehuis de uitstraling van een modernistische villa. In het interieur zijn muren wegelaten, waardoor er open ruimten ontstaan. In het vakantiehuis is dit goed zichtbaar in de woonkamer, waar zones zijn voor het zit- en eetgedeelte en de glazen pui weg kan worden geschoven. Verder heeft het vakantiehuis inbouwmeubilair, zoals inbouwkasten.

Materiaalgebruik exterieur

Vakantiehuis Dijkstra is opgetrokken uit wit geschilderde bakstenen muren. De vensters in het huis hebben smalle stalen kozijnen met een vaste maatverhouding. Boven de voordeur hangt een luifel aan stangen opgehangen. Ter hoogte van de trap zit een raam van glazen bouwstenen. De balkons hebben een hek, gemaakt van ronde buizen en gegalvaniseerd gaas. Het platte dak met overstek is afgedekt met bitumen.

De witte gevels zijn licht en sober vormgegeven en door het weglaten van ornamenten krijgt de geometrische basisvorm van de woning meer nadruk. De toepassing van staal onder meer in de stalen ramen is erg modern voor de bouwtijd.

Afb. 43 en 44: exterieur vakantiehuis Dijkstra, 1935.

Constructie

De constructie van vakantiehuis Dijkstra bestaat uit een combinatie van kalkzandsteen, hout en staal. Het huis werd opgetrokken op een gewapend-betonplaat, met spouwmuren (bakstenen buitenblad en kalkzandstenen binnenblad), stalen onderslagbalken, lateien en kozijnen en houten balklagen die de vloeren van de begane grond, de eerste verdieping en het platte dak dragen.⁷⁸

Tijdens de bouw van het huis is besloten om de zuidwest- en de zuidoostgevel van de woonkamer uit te voeren in massief 1 ½-steens metselwerk, zonder spouw, waarschijnlijk vanwege de hoge geconcentreerde belasting door de stalen onderslagbalk in de verdiepingsvloer en de lateien boven de schuifdeuren, die door de penanten tussen de ramen en de schuifpuien moet worden opgevangen.⁷⁹

Net als bij vakantiehuis Brandt Corstius was de bouwwijze van vakantiehuis Dijkstra met de combinatie van hout, baksteen en staal vooruitstrevend.

Interieur

Tot het interieur worden in dit hoofdstuk de afwerking van plafonds, wanden vloeren en vaste onderdelen, maar ook de losse meubels gerekend.

De afwerking van het interieur is doordacht, eenvoudig en functioneel. Alles in het huis was gericht op praktische bewoonbaarheid, onbelemmerde toetreding van licht en lucht en contact met buiten. Het huis is strak afgewerkt. Zo kregen de stalen ramen vlakke

⁷⁸ Krabbe en Boekhuizen en Smit, *Huizen in Nederland*, 384-388.

⁷⁹ Tjeerd Dijkstra, *Bouw- en restauratiegeschiedenis van het huis Dijkstra te Groet*, 4.

dagkanten en de binnendeuren minimale lijsten van stripstaal rond de houten kozijnen. Alle binnenmuren zijn gepleisterd en met fijn specie geschuurd. In de wanden zijn enkele inbouwkasten opgenomen, die op slimme architectonische wijze in de plattegrond zijn verwerkt. De wanden in de keuken en het toilet en douchecel zijn betegeld tot circa één meter hoog in een zandgele kleur. De compacte keuken was geïnspireerd door onder andere ideeën uit de “Weissenhofsiedlung” in Stuttgart, maar ontworpen door de architecten zelf. De aanrechtkastjes hebben schuifdeurtjes met daarboven een granito aanrecht. De keuken heeft bijzondere vuilcontainers speciaal door de architect ontworpen en een doorgeefkast naar de woonkamer. De vloeren op de begane grond waren afgewerkt met zandkleurig kurk-estrich, normaliter werd dit materiaal als ondergrond voor linoleum gebruikt. De verdiepingsvloeren hadden overal kurklinoleum als afwerkingsmateriaal. Alle plafonds in het huis waren van zachtboard op plafondhangers. De naden in het plafond zijn afwerkt met aluminium strips. Het trappenhuis heeft een extra trapleuning speciaal op kinderhoogte. In de gevel is hier een hoog raam van glazen bouwstenen.

De kleurstelling in het huis is bedacht door de schilder Wim Schuhmacher. Hij adviseerde lichte grijze tinten voor het vakantiehuis, een heldere blauwe keuken en een getemperd gele kleur bij de trap en de zitbanken van de woonkamer. De wanden werden in gebroken wit geschilderd en het plafond wit, met uitzondering van de woonkamer. Hier kregen de wanden een lichtgrijze kleur.

De inrichting werd door de eigenaren zelf ontworpen. In de woonkamer kwam een eettafel met een verchroomd houten onderstel en houten thonetstoelen, een verrijdbare theetafel, twee houten banken (ontworpen door Merkelbach en Karsten) en een bijzettafel met Rietveldstoelen (afb. 45). Midden in de woonkamer stond een gietijzeren kachel. Het is niet duidelijk om welk merk of type het hier gaat. Boven de bank hing een penseeltekening van Wim Schuhmacher; ‘olijfbomen op Mallorca’ (afb. 49). Door een gordijnrails midden in de woonkamer was het mogelijk om de ruimte scheiden.

In de kamer van het echtpaar op de verdieping stond een kaptafel ontworpen door de architecten (afb. 46). De slaapkamers hadden bedden gemaakt van gebogen stalen pijpen met spiraalmatrassen. De bedden in de kinderkamer waren opklapbaar. Zowel de interieurafwerking als de meubels waren vooruitstrevend en praktisch in dit huis. Het huis was erop ingericht om makkelijk schoon te houden en stofvorming te voorkomen. Ook zijn er veel nieuwe materialen in het interieur gebruikt.⁸⁰

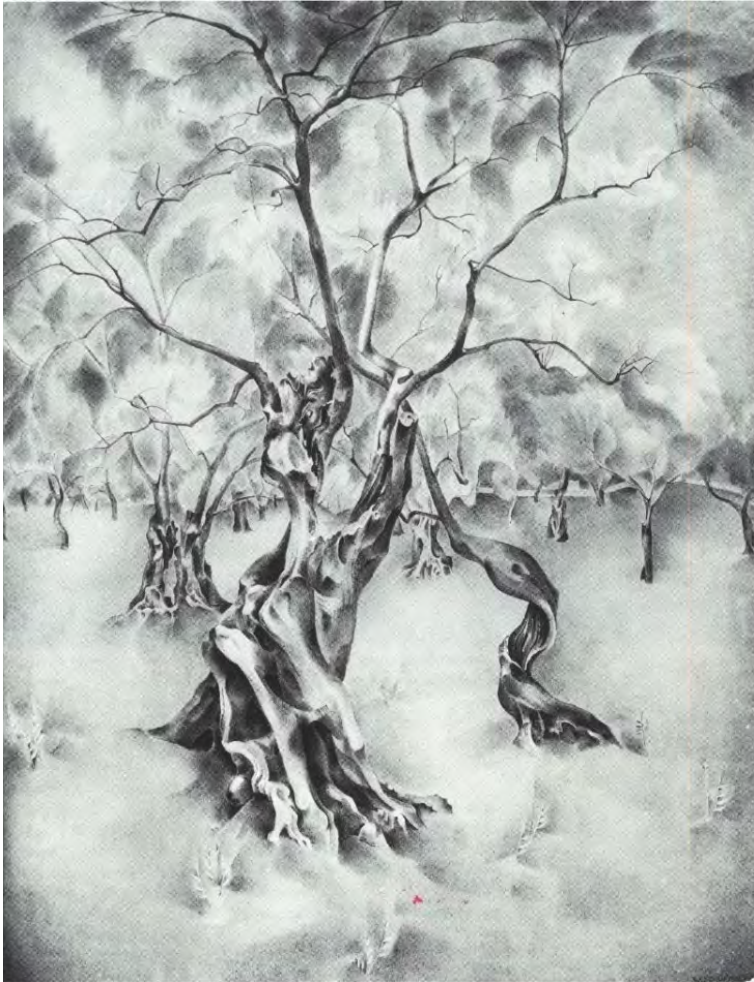

Afb. 45 en 46: links, woon- en eetkamer van vakantiehuis Dijkstra, 1935. Rechts, echtpaarslaapkamer met kaptafel, 1935.

Afb. 47 en 48: links, uitzicht vanuit de woonkamer op de weilanden en duinen, 1935. Rechts, Trap met verticale raampartij van glazen stenen, 1935.

⁸⁰ Krabbe en Boekhuizen en Smit, *Huizen in Nederland*, 384-388.

Afb. 49: penseeltekening 'Olijfbomen op Mallorca' 1929, Wim Schuhmacher.

Voorzieningen

Vanaf de bouw was er een centraal verwarmingspunt in de woonkamer van vakantiehuis Dijkstra, een gietijzeren kachel. In de overige ruimten werd het vakantiehuis niet verwarmd. Daarnaast was het vakantiehuis gelijk aangesloten op het waterleidingnet. Het had een wc, een douchecel en wastafels in de slaapkamers. Ook is bekend dat sinds de bouw het vakantiehuis was aangesloten op een septic tank.⁸¹

Het is aannemelijk dat de familie Dijkstra een fornuis had dat was aangesloten op butagas zoals vakantiehuis Brandt Corstius, al is dit niet bekend. Het is wel bekend dat er vanaf het begin in zomerhuizen elektriciteit was. Het huis was voorzien van elektrische verlichting.⁸²

⁸¹ Tjeerd Dijkstra, *Bouw- en restauratiegeschiedenis van het huis Dijkstra te Groet*, 24.

⁸² Krabbe en Boekhuizen en Smit, *Huizen in Nederland*, 384-388.

Stemming en sfeer van de vakantiewoning

Het vakantiehuis van de familie Dijkstra is strak vormgegeven met witgeschilderde muren en stalen ramen. Het huis heeft een sobere uitstraling en steekt door zijn felle witte muren af tegen de omgeving. Het huis heeft grote gevelopeningen, met name in woonkamer aan de terraszijden. Hierdoor komt er veel zonlicht, maar ook frisse lucht in het huis. De natuur wordt op deze manier letterlijk in het huis binnengehaald. De overgang vanuit de woonkamer naar buiten is door de architecten geleidelijk vormgegeven. Via de grote schuifpuien stap je op het betegelde terras, waarna een strook gemaaid gras volgt en daarna een strook ongemaaid gras en vervolgens begint het weiland.

Doordat het interieur ook strak is afgewerkt met frisse wit en pasteltinten op de wanden, heeft het huis een schone en frisse uitstraling. Het zelfde geldt voor de meubels in het huis. Deze zijn praktisch vormgegeven; licht, dus makkelijk te verplaatsen.⁸³ Door de moderne uitstaling wekt het huis de indruk dat de architecten, Merkelbach en Karsten, een statement wilde maken.

Activiteiten

Het vakantiehuis was gebouwd voor ontspanning en vrijetijdsbesteding in de natuur. Er werden allerlei activiteiten ondernomen door de familie Dijkstra in de omgeving van de vakantiehuisen en in de tuin van het vakantiehuis. In de tuin werd onder andere gehockeyd en croquet gespeeld.⁸⁴ Het vakantiehuis was daarnaast ook een ontmoetingsplek voor familie en vrienden. Van de familie Dijkstra is bekend dat zij samen met gasten lange zomeravonden op het terras zaten.⁸⁵

5.3 Vergelijking met primaire huisvesting van de architecten

Vakantiehuis Dijkstra is vergeleken met woningen voor permanente huisvesting in Amsterdam. Het gaat hier om twee verschillende portiekwoningen in het complex Landrust uit 1937. Merkelbach en Karsten hebben geen vrijstaande woonhuizen ontworpen in het

⁸³ Krabbe en Boekhuizen en Smit, *Huizen in Nederland*, 384-388.

⁸⁴ Tjeerd Dijkstra, geïnterviewd door Willemijn Zwikstra. *Zomerhuis Dijkstra in Groet: Herinneringen van Tjeerd Dijkstra (1931)* 1 april 2020, 5.

⁸⁵ Krabbe en Boekhuizen en Smit, *Huizen in Nederland*, 384-388.

interbellum. Daarom is in de vergelijking gekozen voor deze arbeiderswoningen van een aantal jaar later dan het vakantiehuis, al is deze vergelijking niet ideaal.

Ten opzichte van het vorige hoofdstuk is de vergelijking aan de hand van de plattegrond hetzelfde. Omdat er van het woningbouwproject geen gevelaanzichten en doorsneden beschikbaar waren, is de rest van de vergelijking gebaseerd op foto's uit het archief van Het Nieuwe Instituut. Aan de hand hiervan is er een analyse van de gevels gemaakt. Ook was de oriëntatie van de tweede portiekflat niet bekend, waardoor dit niet kon worden vergeleken met de andere twee huizen.

Aan de hand van de plattegronden is een vergelijking gemaakt op de verschillende functies, de situering van vertrekken (ten opzichte van de zon), de ontsluiting en routing van het huis. Ter verduidelijking is dit aangegeven op de plattegronden en aanzichten in **bijlage VII**. Bij het vergelijken van de plattegronden van vakantiehuis Dijkstra met de twee woningen in het complex Landrust in Amsterdam is het gelijk duidelijk dat deze woningen een stuk kleiner zijn. Het gaat hier om arbeiderswoningen in een portiekflat. Daarnaast zijn er in de plattegrond steeds twee gespiegelde arbeiderswoningen weergegeven, waardoor het kan lijken dat de functies dubbel voorkomen.

Verkeersruimte en ontsluiting

Bij vakantiehuis Dijkstra is de entreehal van beperkte omvang. Het is een efficiënte ruimte die als schakeling dient tussen verschillende de verschillende functies in het vakantiehuis. Daarnaast is het mogelijk om vanaf het terras, de bijkeuken en de garage naar binnen te gaan in het vakantiehuis. Bij de arbeiderswoningen is er maar één entree. In de woning is geen hal, maar alleen een gang die leidt naar de verschillende vertrekken. De verkeersruimte in de portiekwoningen is ten opzichte van vakantiehuis Dijkstra relatief veel, omdat het semiopenbare trapportaal ook wordt meegerekend met in de verkeersruimte.

Net als bij het vakantiehuis heeft landrust woning 1 een buitendeur in de keuken. Hier is er toegang tot de kolenopslag en het kleine balkon.

De routing door het vakantiehuis is voor alle gebruikers hetzelfde. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen de bewoner/vakantiegangers, personeel en gasten. Hetzelfde geldt voor de arbeiderswoningen.

	Landrust woning 1	Landrust woning 2	Vakantiehuis Dijkstra
Aantal buitendeuren	1 + 2 balkondeuren	1 + 4 balkondeuren	4 + 2 balkondeuren
Aantal vensters	10	11	18

Tabel 6: aantallen buitendeuren en vensters.

Woonkamer

De woonkamer is het belangrijkste vertrek het vakantiehuis, omdat dit de ruimte was waar de familie, als zij binnen waren, leefde. In elk huis is dit dan ook de grootste ruimte, ook in de woonhuizen. Al is de oppervlakte van de woonkamers bij de landrustwoningen een stuk kleiner dan in die van vakantiehuis Dijkstra.

Aan de ingetekende meubilering in de plattegronden van vakantiehuis Dijkstra is te zien dat deze kamer als zitkamer en als eetkamer werd gebruikt. De woonkamer is in een hoekvorm, waarbij verschillende zones voor het eettafel en het zitgedeelte zijn gecreëerd. Dit was in de bouwtijd van deze vakantiehuizen ongebruikelijk in grotere woonhuizen.⁸⁶ Ook in de arbeiderswoningen is geen onderscheid gemaakt tussen de woon- en de eetkamer.

Opvallend is dat aan de woonkamer van de portiekflat geen balkon grenst, zoals het terras aan de woonkamer van het vakantiehuis. Vakantiehuis Dijkstra en heeft een grote schuifpui bij het terras die zorgt voor een vloeiende overgang vanuit binnen naar buiten.

Keuken

De keukens van de Landrust woningen hebben ongeveer dezelfde oppervlakte als de keukens in vakantiehuis Dijkstra. De keuken van het vakantiehuis is gelegen aan de noordgevel, de koele kant van de woning en staat in verbinding met de woonkamer. Bij vakantiehuis Dijkstra is deze verbinding alleen door middel van een doorgeefkast. Deze verbinden door middel van een doorgeefkast is ook aanwezig in Landrustwoning 2. In Landrustwoning 1 is de keuken niet verbonden met de woonkamer, maar alleen te bereiken via de gang. Ook staat de keuken van zomerhuizen Dijkstra net als landrustwoning 1 in verbinding met een bijkeuken/schuur.

⁸⁶ J. Huisman e.a., *Honderd jaar wonen in Nederland 1900-2000*, 183.

Terras en balkons

Het buitenterras als verlengstuk van de woonruimte is een belangrijk kenmerk van de vakantiewoning. De terras van vakantiehuis Dijkstra is georiënteerd op de zonkant en vouwt als het ware aan de zuidzijde om het vakantiehuis heen. Het heeft uitzicht over de polder.⁸⁷ Op de verdieping van het vakantiehuis zijn meerdere balkons met aan de noordoostgevel boven de voordeur ook een Frans balkon.

In vergelijking tot de Landrust woningen heeft het vakantiehuis een groot terras in oppervlakte, waarbij de overgang van binnen en buiten centraal staat. De Landrustwoningen hebben kleine balkons. Bij Landrust woning 1 zijn de balkons aan de kant van de groenstrook geplaatst, aan de echt)paren slaapkamer.

Sanitair

Bij vakantiehuis Dijkstra staan in de plattegrond zowel een wc als douchecel aangegeven. Dit komt overeen met de beide portiekwoningen. Van een badkamer is in beide huizen nog geen sprake. In het vakantiehuis zijn alle slaapkamers ook voorzien van een wastafel, wat niet het geval is in de Landrust woningen. De douchecel van vakantiehuis Dijkstra is op de verdieping.

Slaapkamers

De slaapkamers zijn verdeeld in vier categorieën: ouderslaapkamer, kinderkamers, gastenkamers en slaapkamers voor het personeel, vaak de bodekamer genoemd.

Aantallen	Landrust 1	Landrust 2	Vakantiehuis Dijkstra
Echtparen slaapkamer	1	1	1
Kinderkamers	1 of 2	1 of 2	1
Gastenkamers	0	0	1
Bodekamers	0	0	1
Totaal	2 of 3	2 of 3	4

Tabel 7: slaapkamer aantallen per categorie.

⁸⁷ De familie Dijkstra had zelf een stuk weiland bij de kavel gekocht, zodat het vakantiehuis het vrije uitzicht zou behouden.

De slaapkamer van het echtpaar is in het vakantiehuis de grootste slaapkamer en de mooiste slaapkamer. Ook in de Landrust woningen is dit de grootste slaapkamer. Landrustwoning 1 heeft net al bij het vakantiehuis een balkon aan deze kamer.

In vakantiehuis Dijkstra sliepen de kinderen samen op een kamer. Dit is ook het geval in de Landrustwoningen. De kinderkamers zijn hier een stuk smaller dan in het vakantiehuis. Daarnaast heeft het vakantiehuis een aparte slaapkamer voor gasten en voor een dienstbode. De bodekamer is geplaatst op de verdieping bij alle andere slaapkamers. De bodekamer is de kleinste slaapkamer in het vakantiehuis. In de arbeiderswoningen zijn geen gasten- of bodekamers aanwezig.

Bijkeuken, schuur en garage

Vakantiehuis Dijkstra heeft een bijkeuken met daaraan een garage. De bijkeuken staat in verbinding met de keuken. Landrustwoning 1 heeft aan de balkonzijde bij de keuken een apart kolenhok. Verder heeft de woning geen opslagruimte. Het is niet duidelijk of op de begane grond bergingen zijn. In Landrustwoning 2 is er op de begane grond voor elke woning een droogkamer, een fietsenschuurtje en een berging.

Vensters

Vakantiehuis Dijkstra heeft grote glasoppervlakken met stalen kozijnen ongeveer de hoogte van een verdieping. In het overzicht van de gevelaanzichten van **bijlage VII** is duidelijke te zien dat vakantiehuis Dijkstra op de zuidoost- en de zuidwestgevels in verhouding meer vensteropeningen hebben dan in andere gevels. Bij de Landrust woningen zijn er alleen ramen aan twee zijden van de woning, aangezien aan de andere zijden nieuwe woningen grenzen. Uit de afbeelding in de bijlage is op te maken dat het gaat op grote ramen met te openen bovenlichten.

In zowel de arbeiderswoningen als het vakantiehuis staat de eenvoud en efficiëntie centraal. Alleen komt dit op verschillende manieren tot uiting.

De oppervlakte van vakantiehuis Dijkstra is een ongeveer tweemaal zo groot als de woningen in Landrust, waardoor er meer ruimte is in de verschillende vertrekken. Daarnaast is de vakantiewoning vrijstaand en langs alle kanten te betreden, terwijl de portiekwoningen

maar één entree hebben. Ook hebben zij alleen ramen aan de zijden waar de woningen niet aan elkaar grenzen. Alle woningen beschikken over grote raamoppervlakten.

De routing van iedere gebruiker is zowel de woningen als het vakantiehuis voor iedere gebruiker gelijk.

In de vakantiewoning is ruimte gemaakt voor extra slaapkamers voor een bode en gasten. De portiekwoningen hebben deze extra slaapruiden niet. Het vakantiehuis heeft een groot terras waarin de woning en de natuur geleidelijk in elkaar overvloeien. De woningen in Landrust hebben dit niet. Zij hebben een groenstrook tussen de woningen die zij moeten delen met de burens. De individuele woningen hebben alleen een klein balkon. Verder is er beperkte opslagruimte in de portiekwoningen.

5.4 Vakantiehuizen van Merkelbach en Karsten

In het interbellum zijn door de architecten Merkelbach en Karsten drie vakantiehuysjes ontworpen. Naast vakantiehuys Dijkstra (1934) (afb. 50) ook een vakantiehuys te Oostkapelle (1934) (afb. 51) en een vakantiehuysje te Bergen aan Zee (1937) (afb. 52). Van het laatste vakantiehuys in Bergen aan Zee is een plattegrond bekend, maar deze komt niet geheel overeen met de foto's van het vakantiehuys in het Archief van het nieuwe instituut.⁸⁸ In **bijlage VIII** is op dezelfde manier als de voorgaande bijlagen de vergelijking gemaakt in de plattegronden en gevelaanzichten.

Afb. 50-52: vakantiehuys Dijkstra, vakantiehuys te Oostkapelle, vakantiehuys te Bergen aan Zee.

Alle drie de vakantiehuysjes zijn gemaakt van baksteen. De massa's van vakantiehuys Dijkstra en het vakantiehuys in Oostkapelle lijken erg veel op elkaar. Het grootste verschil is het

⁸⁸ Archief Nederlands Architectuurinstituut, Rotterdam, MELK Bureaus Merkelbach, Elling en Karsen, MELK. 110304815 Projecten door Karsten Merkelbach en Elling, MELK. 110304908 Zomerhuysje in Bergen aan Zee 1934, <https://zoeken.hetnieuweinstituut.nl/nl/archieven/details/MELK/keywords/merkelbach+en+karsten> (Geraadpleegd op 3 maart 2022).

lessenaarsdak bij het vakantiehuis in Oostkapelle ten opzichte van het platte dak bij vakantiehuis Dijkstra. Het vakantiehuis in Bergen aan Zee heeft een schilddak met dakpannen.

Alle drie de vakantiehuisjes hebben grote raamoppervlakken. De kozijnen van vakantiehuis Dijkstra zijn van staal en in het vakantiehuis in Oostkapelle zijn de kozijnen van hout en hebben alle ramen bovenlichten. Wat daarnaast opvallend is, is dat beide vakantiehuisjes bij de trap naar de verdieping een langgerekt verticaal venster hebben dat beide verdiepingen beslaat. Van het vakantiehuis in Bergen aan Zee is de materialiteit van de vensters niet bekend.

De vorm van de plattegrond van de vakantiehuis Dijkstra en het vakantiehuis te Oostkapelle komen redelijk overeen, al is de indeling wel anders en de oriëntatie van het terras ook. Het terras van vakantiehuis Dijkstra vouwt aan de zuidelijke kant om het huis heen en bij de andere twee vakantiehuisen aan de Oostzijde. Bij het terras van vakantiehuis Dijkstra zijn de grote schuifpuien uniek, die tegelijk als windbescherming dienen. Bij de andere twee vakantiehuisen dient het huis zelf als windbescherming.

De drie zomerhuizen hebben ongeveer dezelfde oppervlakte. Het vakantiehuisje in Bergen aan Zee is iets kleiner dan de andere twee.

De indeling van de drie vakantiehuisen komt redelijk overeen met garage en de keuken aan de noordelijke (koele) kant van het huis en de woonkamer aan de zuidelijke zijde. Alle drie de vakantiehuisen hebben een woonkamer met twee zones: een eethoek en een zithoek. Aan de eethoek grenst de keuken, die met de woonkamers is verbonden door middel van een doorgeefkast.

Bij vakantiehuis Dijkstra bevinden alle slaapvertrekken zich op de verdieping.

Hetzelfde geldt voor de andere twee zomerhuizen met uitzondering van de bodekamer op de begane grond. Alle drie de vakantiehuisen zijn in het bezit van een bodekamer. Het vakantiehuis te Oostkapelle heeft opvallend veel slaapkamers, namelijk vijf.

Op de verdieping bij de vakantiehuisjes in Oostkapelle en Bergen aan Zee is er een badkamer aanwezig, terwijl vakantiehuis Dijkstra alleen een douchecel heeft. Alle slaapkamers zijn hier wel allemaal voorzien van een eigen wastafel. De andere twee zomerhuizen hebben dit niet. Alle vakantiehuisjes hebben een garage. Vakantiehuis Dijkstra heeft daarnaast ook een bijkeuken.

De drie vakantiehuizen lijken wat betreft programma, indeling, oriëntatie en oppervlakte erg op elkaar en vertonen onderling alleen kleine verschillen. In de vormgeving van het exterieur verschilt het vakantiehuis in Bergen aan Zee het meest met de andere twee vakantiehuisjes van de architecten.

Conclusie

In Nederland werd in het interbellum het verblijven in een vakantiewoning in de natuur populair onder stedelingen uit de middenklasse. Zomerwoningen uit deze periode worden niet gezien als hoogstaande architectuur, waardoor er niet veel onderzoek is gedaan naar dit type woning. In geschreven bronnen uit het interbellum en publicaties met ontwerpen uit deze periode wordt er onderscheid gemaakt tussen traditionele en modernistische vakantiehuisjes. De onderzoeksvraag die centraal stond was *'Wat was de verschijningsvorm van de Nederlandse 'moderne' vakantiewoning in het interbellum en wat typeert deze vakantiewoning?'*

De verschijningsvorm van het moderne vakantiehuisje in het interbellum is afhankelijk van een aantal factoren: de locatie en de mogelijkheden tot natuurlijke bescherming tegen de elementen; de gemeentelijke wet- en regelgeving van de locatie; de visie van de architectuur; de visie en het budget van de opdrachtgever.

Afhankelijk van de locatie waarin de vakantiewoning werden geplaatst, golden er gemeentelijke wet- en regelgeving specifiek voor de vakantiehuisjes. Niet elke gemeente had deze bouwvoorschriften en daarnaast verschilden deze per gemeente. Grotere vakantiehuizen voldoen al snel aan de minimale eisen van de regelgeving, maar voor kleinere (verplaatsbare) vakantiehuisjes waren deze regels moeilijker te behalen. In de bouwvoorschriften werden onderwerpen als ruimtelijke ordening, hygiëne, welstand en fatsoen behandeld. Over de welstandseisen waren de gemeente niet erg concreet. Voorbeelden geven aan dat voor het verlenen van een vergunning tot bouwen de gemeente wel oordeelde of er aan de welstandseisen voldaan was.

De plek waar de vakantiewoning werd gebouwd, speelde een grote rol in de verschijningsvorm van het vakantiehuis, met uitzondering van verplaatsbare vakantiewoningen. Het duinlandschap of juist een bosrijke omgevingen bieden ieder op een eigen manier kansen om het vakantiehuisje natuurlijke bescherming te bieden tegen de elementen. Elk vakantiehuisje doet dit op zijn eigen manier. Dit blijkt ook uit de casussen. Vakantiehuis Dijkstra heeft bijvoorbeeld een terras om het vakantiehuisje gevouwen met windschermen aan de zijkant en vakantiehuis Brandt Corstius is tegen de duinrand geplaatst en heeft een inpandig terras.

De invloed van de architect speelde ook een rol in de verschijningsvorm. In het ontwerp komt tot uiting hoe de 'moderne mens' zou moeten verblijven in de natuur. Dit is te zien in zowel de indeling van de plattegrond als de vorm en de materialiteit van het exterieur.

De modernistische vakantiewoningen typeren zich over het algemeen als vrijstaande woningen in een landelijke omgeving. Het exterieur steekt af met de natuurlijke omgeving. De gevels worden strak afgewerkt, meestal geschilderd in een wittint, en decoraties zijn weggelaten. Door de strakke afwerking is de geometrische basisvorm benadrukt.

In het interieur wordt de natuur zoveel mogelijk naar binnen gehaald. Grote raamoppervlakken laten bijvoorbeeld het zonlicht naar binnen en maken het mogelijk om naar de natuur te kijken. Daarnaast maken grote schuifpuien of glazen deuren een geleidelijke overgang tussen huis, terras en tuin. De indeling van de zomerwoning is georiënteerd op de zon.

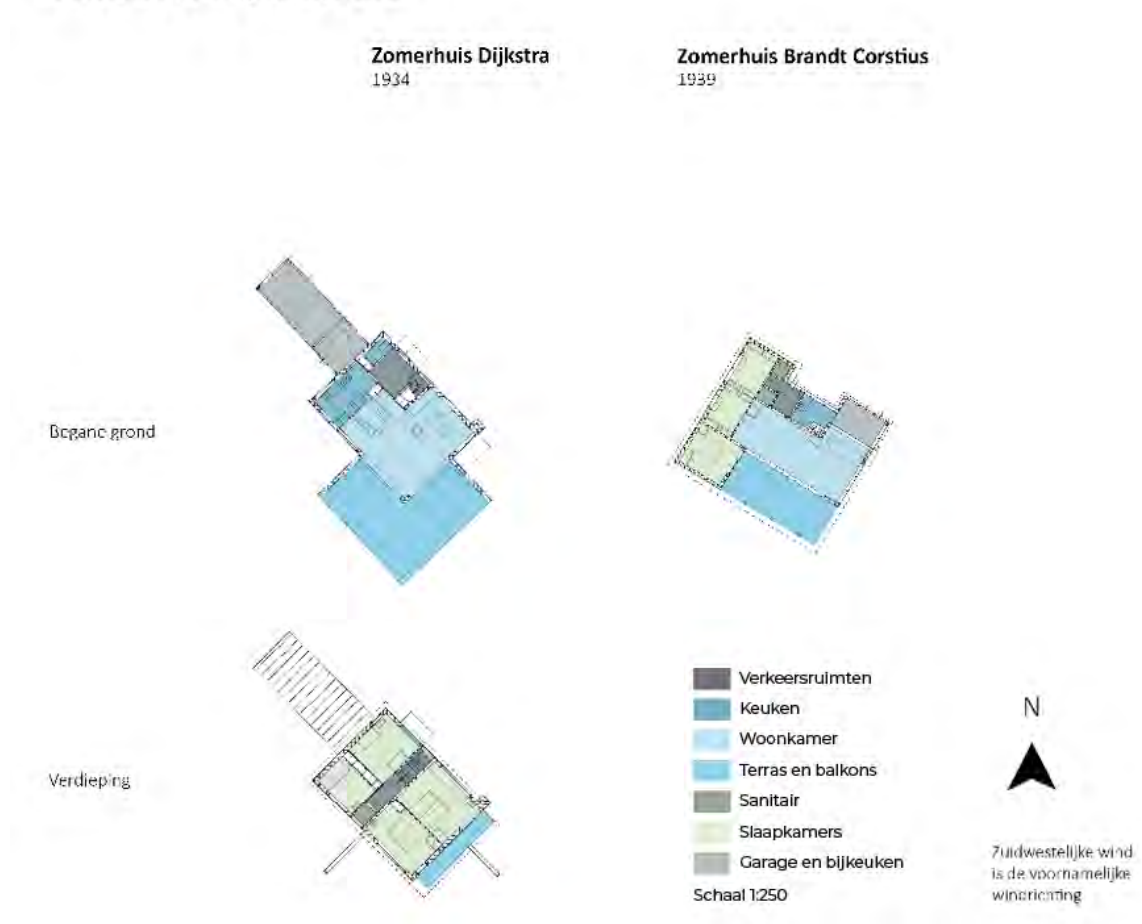
De woonkamer bestaat uit een combinatie van een woon- en een eetkamer. Soms met aparte zonerings voor deze functies, zoals bij de casussen (**afb. 53**). De te openen schuifpuien en deuren van de woonkamer naar het terras maken het mogelijk om de woonkamer uit te breiden naar buiten. Daarnaast is er ook altijd directe verbinding met de keuken vanuit de woonkamer. Hetzij door een schuifdeur zoals bij vakantiehuis Brandt Corstius of door een doorgeefkast, zoals bij vakantiehuis Dijkstra.

De routing door het vakantiehuis is voor iedereen gelijk, voor zowel de bewoner, de gasten en het eventuele personeel. De verkeersruimte in de woning wordt zo veel mogelijk beperkt. De opdrachtgever met haar specifieke plan van eisen is cruciaal voor de verschijningsvorm van het vakantiehuisje en bepaalt de functies van de verschillende ruimten.

Het beschikbare budget van de opdrachtgever heeft ook invloed op de verschijningsvorm van het vakantiehuis. Dit verschil is al te zien tussen de zomerhuizen Dijkstra en Brandt Corstius. Als er meer geld beschikbaar was, zoals bij vakantiehuis Dijkstra, kregen de vakantiewoningen een ruimere opzet en is het voorzien van meer gemakken. Vaak was er in vakantiehuisen van het duurdere segment ook inwonend personeel. Hiervoor was een

aparte bodekamer, zoals bij vakantiehuis Dijkstra. Soms op een aparte verdieping om de scheiding tussen bewoners en personeel aan te geven.

Functies in de plattegrond

Afb 53: functies in de plattegronden van de vakantiehuisen Dijkstra en Brandt Corstius.

Het vakantiehuis gaf de mogelijkheid om idealistisch en vrij te wonen dichtbij de natuur. Dit is met name zichtbaar in de plattegrond. De zomerwoning uit het interbellum is een aanvulling op de wooncultuur. Na de Tweede Wereldoorlog zal deze vrije en informelere manier van wonen steeds beter zichtbaar worden, ook in de permanente huisvesting. De zomerwoningen die de intellectuele stedelingen lieten ontwerpen, waren hiervan waarschijnlijk de voorlopers en zijn daarom van waarde in de architectuurgeschiedenis. Nader onderzoek hiernaar zal deze hypothese kunnen bevestigen.

Bibliografie

- Brandt Corstius, Liesbeth, geïnterviewd door Ellen Boerma. *Interview met Liesbeth Brandt Corstius Petten*, (19 juli 2021).
- Bromberg, Paul. *De kleine praktische woning. Het weekendhuis als voorbeeld van beknopt en toch gerieflijk wonen*. Amsterdam: N.V. Uitgevers-Mij Kosmos, 1936.
- Bruin, Wieger. "Een vakantie- en weekendhuisje aan de Vecht; Architectura et Amicitia nr. 8." *Bouwkundig weekblad Architectura* 57, 1936 (51): 521-526.
- Dijkstra, Tjeerd. *Bouw- en restauratiegeschiedenis van het huis Dijkstra te Groet*. Bouw- en restauratiegeschiedenisrapport, 2012.
http://www.tjeerddijkstra.nl/120900_huis_Dijkstra_Groet_bouw_en_restauratiegeschiedenis_sept_2012.pdf (geraadpleegd 12 november 2021).
- Dijkstra, Tjeerd, geïnterviewd door Willemijn Zwikstra. *Zomerhuis Dijkstra in Groet: herinneringen van Tjeerd Dijkstra (1931)* (2020 april 1).
- Dings, Mieke. *Tussen tent en villa: Het vakantiepark in Nederland 1920-nu*. Rotterdam: nai010 uitgevers, 2015.
- Haslinghuis, E.J. en H. Janse. *Bouwkundige termen; verklarend woordenboek van de westerse architectuur- en bouwhistorie*. Primavera Pers, 2005.
- Elte, H. "Een zomerhuisje van arch. H. Salomonson." *De 8 en Opbouw* 9, nr. 19 (1938): 182-183.
- Elzas, A. en P. Worm. "Waarom is alle boulevard-bebouwing zo troosteloos? Het kan ook anders: zie hier:." *De 8 en Opbouw*, 1932: 162-163.
- Engeler, Albert. "Zwitserse houten huizen." *De 8 en Opbouw* 6, nr. 6 (1935): 141-148.
- Geest, Jan van. *Wim Schuhmacher: De meester van het grijs*. Arnhem: Jan Brand Boeken, 1991.
- Hausbrand, F. *Kleine landhuizen in Holland*. Amsterdam: Uitgevers-Maatschappij Kosmos, 1938.

- Huisman, J. e.a. *Honderd jaar wonen in Nederland 1900-2000*. Rotterdam: Uitgeverij 010, 2000.
- Huizinga, Sean C. E. *Bungalows; Het kleine landhuis in Nederland*. Masterscriptie, Utrecht: Universiteit Utrecht, 2021.
- Kloos, J. P. "Zomerhuisje aan de Loosdrechtsche plassen." *De 8 en Opbouw* 12, nr. 8 (1941): 103-107.
- Krabbe, C. P. en D. Boekhuizen en N. Smit. *Huizen in Nederland: de negentiende en twintigste eeuw*. Vol. V. Amsterdam/Zwolle: Waanders Uitgevers, 2018.
- Küper, M. en I. van Zijl. *Gerrit Th. Rietveld; Het volledige werk*. Utrecht: Centraal Museum Utrecht, 1992.
- Leliman, J.H.W. en K. Sluyterman. *Het moderne Landhuis in Nederland*. 2e. 's-Gravenhage: Martinus Nijhoff, 1917.
- Lips, E. "Nederlandse vakantiehuizen in het interbellum (1919-1939)." *Bulletin KNOB 2014(I)*, 2014(I): 18-31.
- Lochem, J. B. van. "Drie huisjes van architect Hans Elte." *De 8 en Opbouw* 7, nr. 26 (1936): 312-315.
- Merkelbach, B. "Zomerhuisje op een der Zuid-Hollandse eilanden." *De 8 en Opbouw*, 1933: 5-6.
- Merkelbach, Ben. "Landelijke Architectuur?" *De 8 en Opbouw*, 1935: 259-264.
- Merkelbach, Ben. "Verplaatsbaar houten zomerhuisje ontw.: Rietveld en Schröder." *De 8 en Opbouw* 8, nr. 23 (1937): 223-224.
- Merkelbach, Ben. "Zomerhuisje te Lunteren." *De 8 en Opbouw* 12, nr. 1 (1941): 1-3.
- Montijn, Ileen. *Naar buiten!: Het verlangen naar landelijkheid in de negentiende en twintigste eeuw*. Amsterdam: Uitgeverij SUN, 2002.
- Mulder, B. *Gerrit Thomas Rietveld schets van zijn leven, denken en werken*. Nijmegen: Uitgeverij SUN, 1994.
- Prak, N. L. *Het Nederlandse woonhuis van 1800-1940*. Delft: Delftse Universitaire Pers, 1991.

- Rebel, B. en van 't Klooster, I. en Kloos, M. en de Maar, B. *Ben Merkelbach architect en stadsbouwmeester*. Amsterdam: Architectura & Natura Pers, 1994.
- Rebel, Ben. *Het Nieuwe Bouwen: Het functionalisme in Nederland 1918-1945*. Assen: van Gorcum, 1983.
- Redactie De 8 en Opbouw. "Huizen van: M. Duintier, H. Elte, F. Hausbrand, P. Kluyver, A. Komter, G. Rietveld, S. van Woerden." *De 8 en Opbouw* 8, nr. 20 (1937): 185-194.
- Redactie van De 8 en Opbouw. "Weekend-huis aan de plassen." *De 8 en Opbouw* 12, nr. 12 (1941): 28-29.
- Rietveld, Gerrit. "Woonhuis te Doorn „Hoogzand"." *De 8 en Opbouw* 11, nr. 11 (1940): 140-141.
- Rietveld, Gerrit. "Zomerhuis te Petten (N.H.)." *De 8 en Opbouw* 11, nr. 11 (1940): 142.
- Rodijk, G.H. *De huizen van Rietveld*. Zwolle: Waanders Uitgevers, 1991.
- Smit, Niek. "De Roode Pan: De Veluwe zomeridylle van de familie Parqui." *Jaarverslag Vereniging Hendrick de Keyser* (Vereniging Hendrick de Keyser), 2019.
- Stam, Mart. "Moderne Materialen?" *De 8 en Opbouw* 6, nr. 6 (1935): 88-89.
- Vereniging Hendrick de Keyser. "1939 Petten 1989." archiefstuk Vereniging Hendrick de Keyser, zomerhuis Brandt Corstius., 2012.
- Wilt, Koos de. "Mijn zomers met Rietveld." *Volkskrant magazine*, 2 juli 2016: 58-63.
- Zwikstra, Willemijn. *Gerrit Rietveld; weelde van de eenvoud*. Amsterdam: Lectura Cultura, 2018.

Verantwoording afbeeldingen

Voorblad: Eva Besnyö, Z.t. In Krabbe, C. P. en Boekhuizen, D en Smit N. *Huizen in Nederland: de negentiende en twintigste eeuw*. Vol. V, Amsterdam/Zwolle: Waanders Uitgevers, 2018, 368.

Afbeelding 1: Leliman, J.H.W. en Sluyterman, K. *Het moderne Landhuis in Nederland*. 2e. 's-Gravenhage: Martinus Nijhoff, 1917, 4-5. Delpher, boeken basis, <https://www.delpher.nl/nl/boeken/view?coll=boeken&identificatie=MMKB02:100007903:00065>, geraadpleegd 11 januari 2022.

Afbeelding 2: Bromberg, P, *De kleine praktische woning. Het weekendhuis als voorbeeld van beknopt en toch gerieflijk wonen*. Amsterdam: N.V. Uitgevers-Mij Kosmos, 1936. https://www.botterweg.com/Bromberg_Paul/tabid/59/lotid/16331/Kavel-16331.aspx?language=nl-NL, geraadpleegd 11 januari 2022.

Afbeelding 3: Hausbrand, F. *Kleine landhuizen in Holland*. Amsterdam: Uitgevers-Maatschappij Kosmos, 1938. <https://www.deslegte.com/kleine-landhuizen-in-holland-2136772/>, geraadpleegd op 11 januari 2022.

Afbeelding 4: *De 8 en Opbouw*, Voorblad van de eerste uitgave, 1932. Wikipedia, commons, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?search=de+8+en+opbouw&title=Special:MediaSearch&go=Go&type=image>, geraadpleegd 11 januari 2022.

Afbeelding 5: "Een vakantie- en weekendhuisje aan de Vecht; Architectura et Amicitia nr. 8." *Bouwkundig weekblad Architectura* 57, 1936 (51): 522-523 . Tresor TU Delft, <https://tresor.tudelft.nl/tijdschrift/architectuurtijdschriften/bouwkundig-weekblad/>, geraadpleegd 11 januari 2022.

Afbeelding 6: Ileen Montijn. *Naar buiten!: Het verlangen naar landelijkheid in de negentiende en twintigste eeuw*. Amsterdam: Uitgeverij SUN, 2002. <https://www.bol.com/nl/nl/p/naar-buiten/9200000015001742/>, geraadpleegd 11 januari 2022.

Afbeelding 7: Dings, M. *Tussen tent en villa; Het vakantiepark in Nederland 1920-nu*. Rotterdam: nai010 uitgevers, 2015. <https://www.bol.com/nl/nl/p/tussen-tent-en-villa/9200000009953365/>, geraadpleegd 11 januari 2022.

Afbeelding 8: Krabbe, C. P. en Boekhuizen, D en Smit N. *Huizen in Nederland: de negentiende en twintigste eeuw*. Vol. V. Amsterdam/Zwolle: Waanders Uitgevers, 2018. Vereniging Hendrick de Keyser, webwinkel, <https://www.hendrickdekeyser.nl/webwinkel/huizen-nederland-de-negentiende-en-twintigste-eeuw>, geraadpleegd 11 januari 2022.

Afbeelding 9: Smit, Niek. „De Roode Pan; De Veluwse zomeridylle van de familie Parqui.” *Jaarverslag Vereniging Hendrick de Keyser* (Vereniging Hendrick de Keyser), 2019, 17.

Afbeelding 10: Smit, Niek. „De Roode Pan; De Veluwse zomeridylle van de familie Parqui.” *Jaarverslag Vereniging Hendrick de Keyser* (Vereniging Hendrick de Keyser), 2019, 4.

Afbeelding 11: De Groot's Houtbouw Industrie, landhuisje, 1935. Archief De Groot's Houtbouw Industrie, Vroomshoop.

Afbeelding 12: Zie afbeelding voorblad.

Afbeelding 13: Centraal Museum Utrecht, “Afbeelding van zomerhuis Brandt Corstius, ca. 1939”. In Küper, M. en van Zijl, Ida. *Gerrit Th. Rietveld; Het volledige werk*. Utrecht: Centraal Museum Utrecht, 1992, 194, cat. nr. 295.

Afbeelding 14: G. Friedhoff, *Nederlandse architectuur. Uitgevoerde werken van bouwkundige ingenieurs*, Amsterdam 1956, 26.

Afbeelding 15: Krabbe, C. P. en Boekhuizen, D en Smit N. *Huizen in Nederland: de negentiende en twinstigste eeuw*. Vol. V, Amsterdam/Zwolle: Waanders Uitgevers, 2018, 357.

Afbeelding 16: Krabbe, C. P. en Boekhuizen, D en Smit N. *Huizen in Nederland: de negentiende en twinstigste eeuw*. Vol. V, Amsterdam/Zwolle: Waanders Uitgevers, 2018, 403.

Afbeelding 17: Centraal Museum Utrecht, Gerrit Rietveld, “Zomerhuis Brandt Corstius”, potlood op transparant, 091 A 001, <https://hdl.handle.net/21.12130/collect.50F926ED-E63A-455A-B7B5-7B6EB0B7944B>, geraadpleegd op 14 december 2021.

Afbeelding 18: Bromberg, P. *De kleine praktische woning. Het weekendhuis als voorbeeld van beknopt en toch gerieflijk wonen*. Amsterdam: N.V. Uitgevers-Mij Kosmos, 1936, 48.

Afbeelding 19: Bromberg, P. *De kleine praktische woning. Het weekendhuis als voorbeeld van beknopt en toch gerieflijk wonen*. Amsterdam: N.V. Uitgevers-Mij Kosmos, 1936, 66.

Afbeelding 20a-j: zomerhuisjes uit het boek van Hausbrand:

a – Hausbrand, F. “Weekendhuisje te Bergen”. In *Kleine landhuizen in Holland*. Amsterdam: Uitgevers-Maatschappij Kosmos, 1938, 15-21, 25-29, 34-39, 44.

b – Hausbrand, F. “Zomerhuisje te Woensdrecht”. In *Kleine landhuizen in Holland*. Amsterdam: Uitgevers-Maatschappij Kosmos, 1938, 15-21, 25-29, 34-39, 44.

- c – Hausbrand, F. “Zomerhuisje te Putten”. In *Kleine landhuizen in Holland*. Amsterdam: Uitgevers-Maatschappij Kosmos, 1938, 15-21, 25-29, 34-39, 44.
- d – Hausbrand, F. “Zomerhuisje te Oostkapelle”. In *Kleine landhuizen in Holland*. Amsterdam: Uitgevers-Maatschappij Kosmos, 1938, 15-21, 25-29, 34-39, 44.
- e – Hausbrand, F. “Landhuisje te Bennekom”. In *Kleine landhuizen in Holland*. Amsterdam: Uitgevers-Maatschappij Kosmos, 1938, 15-21, 25-29, 34-39, 44.
- f – Hausbrand, F. “Zomerhuisje te Nunspeet”. In *Kleine landhuizen in Holland*. Amsterdam: Uitgevers-Maatschappij Kosmos, 1938, 15-21, 25-29, 34-39, 44.
- g – Hausbrand, F. “Zomerhuisje te Biggekerke”. In *Kleine landhuizen in Holland*. Amsterdam: Uitgevers-Maatschappij Kosmos, 1938, 15-21, 25-29, 34-39, 44.
- h – Hausbrand, F. “Zomerhuisje te Schoorl”. In *Kleine landhuizen in Holland*. Amsterdam: Uitgevers-Maatschappij Kosmos, 1938, 15-21, 25-29, 34-39, 44.
- i – Hausbrand, F. “Landhuis te Apeldoorn”. In *Kleine landhuizen in Holland*. Amsterdam: Uitgevers-Maatschappij Kosmos, 1938, 15-21, 25-29, 34-39, 44.
- j – Hausbrand, F. “Zomerhuisje te Noordwijk aan Zee”. In *Kleine landhuizen in Holland*. Amsterdam: Uitgevers-Maatschappij Kosmos, 1938, 15-21, 25-29, 34-39, 44.

Afbeelding 21a-l: zomerhuisjes uit *De 8 en Opbouw*.

- a** – zomerhuisje te Beekbergen. In Merkelbach, Ben. „Landelijke Architectuur?” *De 8 en Opbouw*, 1935, 263.
- b** – Kloos, J. P. „Zomerhuisje aan de Loosdrechtsche plassen.” *De 8 en Opbouw* 12, nr. 8 1941, 103-107.
- c** – Merkelbach, Ben. „Zomerhuisje te Lunteren.” *De 8 en Opbouw* 12, nr. 1 1941, 1-3.
- d** - zomerhuisje te Oostkapelle - Merkelbach, Ben. „Landelijke Architectuur?” *De 8 en Opbouw*, 1935, 259-264.
- e** –Rietveld, Gerrit. „Zomerhuis te Petten (N.H.)” *De 8 en Opbouw* 11, nr. 11 1940, 142.
- f** – zomerhuisje te Putten. In Redactie *De 8 en Opbouw*. „Huizen van: M. Duintier, H. Elte, F. Hausbrand, P. Kluyver, A. Komter, G. Rietveld, S. van Woerden.” *De 8 en Opbouw* 8, nr. 20 1937, 185-194.
- g** – zomerhuisje te Schoorl. In Merkelbach, Ben. „Landelijke Architectuur?” *De 8 en Opbouw*, 1935: 259-264.
- h** – Merkelbach, Ben. „Verplaatsbaar houten zomerhuisje ontw.: Rietveld en Schröder.” *De 8 en Opbouw* 8, nr. 23 1937, 223-224.
- i** - zomerhuisje te Bergen. In Lochem, J. B. van. „Drie huisjes van architect Hans Elte.” *De 8 en Opbouw* 7, nr. 26 1936, 312-315.
- j** –Elte, H. „Een zomerhuisje vvan arch. H. Salomonson.” *De 8 en Opbouw* 9, nr. 19 1938, 182-183.
- k** – zomerhuisje te Kortenhoven. Redactie *De 8 en Opbouw*. „Huizen van: M. Duintier, H. Elte, F. Hausbrand, P. Kluyver, A. Komter, G. Rietveld, S. van Woerden.” *De 8 en Opbouw* 8, nr. 20 1937, 185-194.

I – Redactie van De 8 en Opbouw. „Weekend-huis aan de plassen.” *De 8 en Opbouw* 12, nr. 12 1941, 28-29.

Afbeelding 22: Marius Duintjer, “Ontwerp van Marius Duintjer, Architect te Amsterdam”. In “Een vakantie- en weekendhuisje aan de Vecht; Architectura et Amicitia nr. 8.” *Bouwkundig weekblad Architectura* 57, 1936 (51): 521. Trosor TU Delft, <https://trosor.tudelft.nl/tijdschrift/architectuurtijdschriften/bouwkundig-weekblad/>, geraadpleegd 11 januari 2022.

Afbeelding 23: “Een vakantie- en weekendhuisje aan de Vecht; Architectura et Amicitia nr. 8.” *Bouwkundig weekblad Architectura* 57, 1936 (51): 522-526 . Trosor TU Delft, <https://trosor.tudelft.nl/tijdschrift/architectuurtijdschriften/bouwkundig-weekblad/>, geraadpleegd 11 januari 2022.

Afbeelding 24a-c:

a – Woonhuis Pot - Rodijk, G.H. *De huizen van Rietveld*. Zwolle: Waanders Uitgevers, 1991, 70.

b – Woonhuis Wyburg - Rodijk, G.H. *De huizen van Rietveld*. Zwolle: Waanders Uitgevers, 1991, 76.

c – Vakantiehuis Brandt Cortius - zie afbeelding 13.

Afbeelding 25: zomerhuis Brandt Corstius, Korfwaterweg 9 te Petten. Google Earth, geraadpleegd mei 2021, bewerking auteur.

Afbeelding 26: Actueel Hoogtebestand Nederland, Korfwaterweg 9 te Petten, <https://www.ahn.nl/ahn-viewer>, geraadpleegd mei 2021, bewerking auteur.

Afbeelding 27: zie afbeelding 13.

Afbeelding 28: Krabbe, C. P. en Boekhuizen, D en Smit N. *Huizen in Nederland: de negentiende en twinstigste eeuw*. Vol. V. Amsterdam/Zwolle: Waanders Uitgevers, 2018, 403, bewerking auteur.

Afbeelding 29: Centraal Museum Utrecht, “Afbeelding van zomerhuis Brandt Corstius, ca. 1939, interieur zithoek.” In Küper, M. en van Zijl, Ida. *Gerrit Th. Rietveld; Het volledige werk*. Utrecht: Centraal Museum Utrecht, 1992, 194, cat. nr. 295.

Afbeelding 30: Centraal Museum Utrecht, “Afbeelding van zomerhuis Brandt Corstius, ca. 1939, eethoek met ronde theewagen.” In Küper, M. en van Zijl, Ida. *Gerrit Th. Rietveld; Het volledige werk*. Utrecht: Centraal Museum Utrecht, 1992, 194, cat. nr. 295.

Afbeelding 31: Arjan Bronkhorst, Z.t. In Zwikstra, Willemijn. *Gerrit Rietveld; weelde van de eenvoud*. Amsterdam: Lectura Cultura, 2018, 188.

Afbeelding 32: Arjan Bronkhorst, Z.t. In Zwikstra, Willemijn. *Gerrit Rietveld; weelde van de eenvoud*. Amsterdam: Lectura Cultura, 2018, 198.

Afbeelding 33: Arjan Bronkhorst, Z.t. In Zwikstra, Willemijn. *Gerrit Rietveld; weelde van de eenvoud*. Amsterdam: Lectura Cultura, 2018, 190.

Afbeelding 34: Rodijk, G.H. *De huizen van Rietveld*. Zwolle: Waanders Uitgevers, 1991, 50.

Afbeelding 35: Rodijk, G.H. *De huizen van Rietveld*. Zwolle: Waanders Uitgevers, 1991, 52.

Afbeelding 36: Rodijk, G.H. *De huizen van Rietveld*. Zwolle: Waanders Uitgevers, 1991, 65.

Afbeelding 37: Rodijk, G.H. *De huizen van Rietveld*. Zwolle: Waanders Uitgevers, 1991, 71.

Afbeelding 38: zie afbeelding 13.

Afbeelding 39: zie afbeelding voorblad.

Afbeelding 40: Nederlands Architectuurinstituut. Archief Bureaus Merkelbach, Elling en Karsten, MELK n14.1 "Arbeiderswoningen in Landrust in Amsterdam, 1937".

<https://zoeken.hetnieuweinstituut.nl/nl/archieven/details/MELK/keywords/merkelbach+en+karsten>, geraadpleegd 11 januari 2022.

Afbeelding 41: vakantiehuis Dijkstra, Nieuweweg 2 te Groet. Google Earth, geraadpleegd mei 2021, bewerking auteur.

Afbeelding 42: Actueel Hoogtebestand Nederland, Nieuweweg 2 te Groet, <https://www.ahn.nl/ahn-viewer>, geraadpleegd mei 2021, bewerking auteur.

Afbeelding 43: Zie afbeelding voorblad.

Afbeelding 44: Eva Besnyö, Z.t. In Merkelbach, Ben. „Landelijke Architectuur?” *De 8 en Opbouw*, 1935: 261.

<https://www.delpher.nl/nl/tijdschriften/results?coll=dts&query=&cql%5B%5D=%28alternatieve+all+%22De+Acht+en+Opbouw%22%29&sortfield=date>, geraadpleegd op 14 januari 2021.

Afbeelding 45: Eva Besnyö, Z. t. Merkelbach, Ben. „Landelijke Architectuur?” *De 8 en Opbouw*, 1935: 260.

<https://www.delpher.nl/nl/tijdschriften/results?coll=dts&query=&cql%5B%5D=%28alternatieve+all+%22De+Acht+en+Opbouw%22%29&sortfield=date>, geraadpleegd op 14 januari 2021.

Afbeelding 46: Eva Besnyö, Z.t. Merkelbach, Ben. „Landelijke Architectuur?” *De 8 en Opbouw*, 1935: 259.

<https://www.delpher.nl/nl/tijdschriften/results?coll=dts&query=&cql%5B%5D=%28alternatieve+all+%22De+Acht+en+Opbouw%22%29&sortfield=date>, geraadpleegd op 14 januari 2021.

Afbeelding 47: Eva Besnyö, Z.t. Merkelbach, Ben. „Landelijke Architectuur?” *De 8 en Opbouw*, 1935: 260.

<https://www.delpher.nl/nl/tijdschriften/results?coll=dts&query=&cql%5B%5D=%28alternatieve+all+%22De+Acht+en+Opbouw%22%29&sortfield=date>, geraadpleegd op 14 januari 2021.

Afbeelding 48: Eva Besnyö, Z.t. Merkelbach, Ben. „Landelijke Architectuur?” *De 8 en Opbouw*, 1935: 261.

<https://www.delpher.nl/nl/tijdschriften/results?coll=dts&query=&cql%5B%5D=%28alternatieve+all+%22De+Acht+en+Opbouw%22%29&sortfield=date>, geraadpleegd op 14 januari 2021.

Afbeelding 49: Jan van Geest, *Wim Schuhmacher; De Meester van het grijs*. Arnhem: Jan Brand boeken, 1991, 107.

Afbeelding 50: Eva Besnyö, Z.t. In Merkelbach, Ben. „Landelijke Architectuur?” *De 8 en Opbouw*, 1935: 261.

<https://www.delpher.nl/nl/tijdschriften/results?coll=dts&query=&cql%5B%5D=%28alternatieve+all+%22De+Acht+en+Opbouw%22%29&sortfield=date>, geraadpleegd op 14 januari 2021.

Afbeelding 51: Eva Besnyö, Z.t.. In Merkelbach, Ben. „Landelijke Architectuur?” *De 8 en Opbouw*, 1935: 262,

<https://www.delpher.nl/nl/tijdschriften/results?coll=dts&query=&cql%5B%5D=%28alternatieve+all+%22De+Acht+en+Opbouw%22%29&sortfield=date>, geraadpleegd op 14 januari 2021.

Afbeelding 52: Nederlands Architectuurinstituut, Archief Bureaus Merkelbach, Elling en Karsten/ Archief, MELK. 1 10304908 “Zomerhuisje in Bergen aan Zee, 1934”.

<https://zoeken.hetnieuweinstituut.nl/nl/archieven/details/MELK/keywords/Merkelbach+en+Karsten>, geraadpleegd 11 januari 2022.

Afbeelding 53: Krabbe, C. P. en Boekhuizen, D en Smit N. *Huizen in Nederland: de negentiende en twinstigste eeuw*. Vol. V. Amsterdam/Zwolle: Waanders Uitgevers, 2018, 387, 403, bewerking auteur.

Moderne vakantiewoningen in Nederland

Bijlagen I - VIII

Bijlagen

Bijlage I – Bouwvoorschriften voor weekend- en zomerhuisjes

Bijlage II – Analyse Bromberg, Hausbrandt en *De 8 en Opbouw*

Bijlage III – Analyse Ontwerpwedstrijd *Bouwkundig weekblad Architectura*

Bijlage IV – Vergelijking vakantiehuis Brandt Corstius met woonhuizen

Bijlage V – Vergelijking vakantiehuisen van Rietveld

Bijlage VI – Interview met Liesbeth Brandt Corstius

Bijlage VII – Vergelijking vakantiehuis Dijkstra met woonhuizen

Bijlage VIII – Vergelijking vakantiehuisen van Merkelbach en Karsten

ENKELE BOUWVOORSCHRIFTEN VOOR WEEKEND- EN ZOMERHUISJES.

Opdat men zich een denkbeeld kan vormen van de eisen, die door het Gemeentebestuur aan het bouwen van een weekendhuisje worden gesteld, volgen hieronder de voornaamste bepalingen uit de **Bouwvoorschriften** van enkele gemeenten. Het verdient aanbeveling, voordat men tot grondaankoop overgaat, bij het bestuur van de **Gemeente**, die men voor zijn plannen heeft gekozen, inlichtingen te vragen.

ALKEMADE.

ARTIKEL 2.

Bij de aanvraag om vergunning moet aan **B. & W.**, in duplo, worden overgelegd een plattegrond- en doorsnedetekening van het te bouwen huisje op een schaal van minstens 1 op 100 met duidelijke aanwijzing van de gedeelten, welke daarvan tot woonvertrek of woonvertrekken, tot keuken of tot andere doeleinden zijn bestemd, met aanwijzing tevens der verschillende afmetingen van lengte, breedte, hoogte en dikte der wanden, van de plaats en inrichting der privaten, stookplaatsen, rookgeleidingen, afvoer van hemel- en menagewater en privaten en de aan te brengen gelegenheid tot het verschaffen van drinkwater.

ARTIKEL 3.

De te bouwen huisjes moeten worden geplaatst op een betonnen plaat of op een stenen voet, de dikte nader door **B. & W.** te bepalen.

's-GRAVEZANDE.

ARTIKEL 2.

1. Het is verboden zomerhuisjes te bouwen anders dan langs of aan wegen, terwijl de onderlinge afstand minstens 30 meter moet bedragen.

2. **B. & W.** kunnen vrijstelling verlenen van het bepaalde in het vorig lid, wanneer de huisjes worden gebouwd op een terrein, door den eigenaar of andere rechthebbenden daarvan speciaal voor dit doel in exploitatie gebracht en daartoe afgescheiden, mits de onderlinge afstand der te bouwen huisjes minstens 5 meter blijft en de terreinexploitant voldoet aan de regelen en eisen, door **B. & W.** gesteld in het belang van de gezondheid en het toezicht op het terrein.

ARTIKEL 3.

1. Aanvraag om een vergunning, als voorbeeld Alkemade.

2. Binnen een maand na ontvangst van een aanvraag, als in het vorig lid bedoeld, verklaren **B. & W.** schriftelijk of er bezwaren bij hen bestaan tegen het bouwwerk of de daarvoor aangevraagde plaats.

3. Hebben zij geen bezwaren, of slechts bezwaren, waaraan kan worden tegemoet gekomen, dan wordt de vergunning zo spoedig mogelijk en zo nodig onder de daarbij te stellen voorwaarden schriftelijk verleend en daarbij een exemplaar van de overgelegde tekeningen en beschrijvingen gewaarmerkt aan den aanvrager verzonden.

4. De vergunning vervalt, wanneer daarvan binnen zes maanden na haar dagtekening geen gebruik wordt gemaakt.

ARTIKEL 5.

De te bouwen huisjes moeten voldoen aan de volgende voorschriften:

a. de **SAMENSTELLING** moet zijn naar de eisen van solied werk; de buitenwanden moeten zijn gemaakt van dubbel hout of hout van minstens 18 millimeter dikte; de vloeren van woon- en slaapvertrekken moeten zijn gemaakt van hout.

b. het **UITERLIJK** moet voldoen aan redelijke eisen van welstand.

c. de **HOOGTE** mag binnenwerks nergens minder bedragen dan 2.15 meter.

d. de huisjes zullen moeten bevatten:

1. een woonvertrek van ten minste 9 m² oppervlakte, na aftrek van alle betimmeringen, behalve een gootsteen met aanrecht.

2. een **TOEGANGSPORTAAL** van minstens 0.80 m² oppervlakte met niet tegenover elkaar gelegen deuren.

3. in verband met het bepaalde in art. 6, voldoende en tevens voldoende afgescheiden **SLAAPKAMERS**; slaapvertrekken mogen niet boven elkaar worden aangebracht.

4. minstens één privaat, ingericht volgens door **B. & W.** te stellen eisen.
- e. de stook- of kookgelegenheid moet brandvrij zijn ingericht.
- f. wanneer in een huisje wordt gebruik gemaakt van een rookontwikkellende stook- of kookgelegenheid, moet in dat huisje aanwezig zijn een behoorlijke brandvrije vaste stookplaats met een behoorlijk brandvrij afvoerkanaal voor rook naar buiten.
- g. in of bij ieder huisje moet een pomp of ander middel van watervoorziening aanwezig zijn, in staat om bruikbaar en onschadelijk drinkwater in voldoende hoeveelheid te verschaffen; ten aanzien van huisjes, geplaatst op een terrein als bedoeld in art. 2. tweede lid, kan door **B. & W.** van dit voorschrift ontheffing worden verleend, indien op dat terrein aanwezig is een inrichting voor gezamenlijk gebruik van drinkwater, die steeds in voldoende hoeveelheid bruikbaar en onschadelijk drinkwater kan verschaffen.
- h. de afvoer van hemel- en menagewater moet plaats hebben in een gemetselde behoorlijk afgesloten zinkput, diep minstens 0.65 meter, lang en breed minstens 0.50 meter.
- i. de hoogte van de vloer moet ten minste 0.60 meter boven het polderpeil en 0.10 meter boven het maaiveld zijn gelegen.
- j. de huisjes zullen moeten zijn voorzien van voldoende middelen tot toetreding van licht en lucht, doch overigens een tegen wind en water afdoend beschuttend verblijf vormen; de lichttoevoer moet ten minste $\frac{1}{8}$, de luchttoevoer ten minste $\frac{1}{25}$ der vloeroppervlakte van de respectievelijke vertrekken bedragen; de luchttoevoer moet minstens 1.80 meter boven de vloer zijn aangebracht.
- k. de fundering van de huisjes moet zijn als volgt: de hoeken moeten rusten op een betonteering met doorgaanden bout door de leggers, terwijl de overige leggers, op een afstand van ten hoogste 1 meter aangebracht, moeten rusten op betonblokken.

ARTIKEL 6.

1. De oppervlakte der slaapkamers moet in totaal bedragen voor een maximum van twee personen 4 m^2 , terwijl voor elke persoon meer, 6 m^3 meer inhoud aanwezig moet zijn, waarbij twee kinderen beneden de twaalfjarigen leeftijd voor de toepassing van dit voorschrift voor één persoon worden gerekend.
2. In een woonvertrek mag niet worden geslapen, indien het vloeroppervlak minder dan 12 m^2 bedraagt.
3. Personen van beiderlei kunne, boven de leeftijd van 16 jaar en niet met elkaar gehuwd, mogen in hetzelfde slaapvertrek geen nachtverblijf houden, terwijl hun slaapkamers onderling geen gemeenschap mogen hebben.

ARTIKEL 7.

1. Het is den houder van een vergunning, en den houder van een schriftelijke toestemming verboden andere personen in het zomerhuisje, waarop deze vergunning of toestemming betrekking heeft, te laten wonen, dan die behoren tot zijn gezin.
2. Van het bepaalde in het voorgaande lid kan door **B. & W.** ontheffing worden verleend.
3. Het is verboden, de huisjes te bewonen, gedurende het tijdvak, gelegen tusschen 15 October en 15 April daaropvolgend.

ARTIKEL 8.

1. Het is verboden de huisjes te bewonen, zonder in het bezit te zijn van een door **B. & W.** verleende kampeervergunning. Op deze kampeervergunning worden de namen der gezinsleden van den houder en die van de overige personen, die met hem het huisje zullen bewonen, vermeld.
2. Bij de aanvraag om een kampeervergunning moet worden overgelegd een geneeskundige verklaring, waaruit blijkt, dat in het gezin van den aanvrager en van de personen, die met hem het huisje zullen bewonen, gedurende de voorgaande drie weken geen besmettelijke ziekte heeft geheerst en een schriftelijke toestemming van den terreinexploitant, op wiens terrein, waarvoor de kampeervergunning wordt gevraagd, het huisje zal worden geplaatst of staat.
3. **B. & W.** kunnen een kampeervergunning alleen weigeren op grond van strijd met de wettelijke voorschriften of wanneer omtrent den aanvrager of hen, die met hem het huisje zullen bewonen, omstandigheden bekend zijn of na onderzoek bekend worden, op grond waarvan, bij toelating op het terrein gevaar is te vrezen voor ordeverstoring, aanranding of bederf der goede zeden of de gezondheids-toestand van de terreinbewoners.

ARTIKEL 11.

De houder van de kampeervergunning is verplicht er voor te zorgen, dat die vergunning steeds zichtbaar en door glas beschermd aan de voorzijde van het door hem bewoonde huisje blijft opgehangen.

ARTIKEL 12.

Het is den houder van een kampeervergunning verboden, andere personen, dan wier namen op deze vergunning zijn vermeld, in het door hem bewoonde huisje te doen wonen of des nachts te laten verblijven en personen, wie een kampeervergunning is geweigerd, in dat huisje toe te laten.

ARTIKEL 13b.

Het is den bewoners van huisjes verboden: in de huisjes of op het terrein één of meer honden of katten te houden.

NOORDWIJK.

ARTIKEL 1.

Deze verordening is alleen van toepassing op woningen met minder dan f 300.— huurwaarde, als bedoeld in de wet op de Personele Belasting. In bijzondere gevallen, ter beoordeling van B. & W., kunnen deze de verordening van toepassing verklaren op een of meer woningen van hogere huurwaarde.

ARTIKEL 2.

Onder „woonverblijf” wordt in deze verordening verstaan een bij de woning behorend bijgebouw, waarin alleen in het tijdvak van 1 Mei tot 1 October mag worden gewoond krachtens vergunning van B. & W.

ARTIKEL 4.

Het is verboden zonder schriftelijke vergunning van B. & W. en zonder inachtneming der daarbij gestelde voorwaarden:

- a. een woonvertrek in te richten of geheel of gedeeltelijk te vernieuwen;
- b. krachtens enig zakelijk of persoonlijk recht tot woonverblijf in gebruik te nemen een nieuw gebouwd of geheel vernieuwd gebouw, bestemd tot woonverblijf.

ARTIKEL 9.

Het uiterlijk van een woonverblijf moet zodanig zijn, dat het noch op zich zelf, noch in verband met de omgeving uit een oogpunt van welstand aanstoot kan geven.

De plaatsing van de woonverblijven ten opzichte van de bijbehorende woning is aan de goedkeuring van B. & W. onderworpen.

ARTIKEL 10.

Een woonverblijf mag geen verdieping hebben, doch zal bestaan uit een begane grond en zolder met borstwering van ten hoogste 75 cm en ten minste 50 cm.

De hoogte van de zolder mag binnenwerks nergens meer zijn dan 2.50 m. en in het midden nooit minder dan 2 m.

ARTIKEL 11.

Een woonverblijf moet worden gebouwd op een stenen voet of betonplaat van voldoende sterkte ter beoordeling van B. & W. Voor den bovenbouw mag zowel hout als steen worden gebruikt. Beide soorten materialen zijn echter wat kwaliteit, dikte en constructie betreft, onderworpen aan de goedkeuring van B. & W.

Indien dit uit een oogpunt van brandgevaar voor het woonverblijf zelf of de omgeving wenselijk is, kunnen B. & W. het gebruik van bepaalde materialen eisen.

ARTIKEL 12.

In een woonverblijf moeten in elk geval aanwezig zijn:

- a. op den begane grond een ruimte geschikt voor woonvertrek van minstens 10 m² oppervlakte, een ruimte geschikt voor slaapvertrek van minstens 4 m² oppervlakte, beide binnenwerks gemeten, alsmede een ruimte geschikt voor keuken of spoelplaats;
- b. bij gezinnen met kinderen: op de zolder twee behoorlijk onderling gescheiden ruimten geschikt voor slaapvertrek, een en ander ten genoegen van B. & W.

Indien de samenstelling van het gezin daartoe aanleiding geeft, kunnen B. & W. ook tijdens het lopen der vergunning nadere eisen stellen ten opzichte van het aantal en de inrichting der slaapvertrekken. De hoogte der benedenwoonvertrekken binnenwerks gemeten, moet minstens 2.40 m zijn.

ARTIKEL 13.

Bij of in ieder woonvertrek moet een privaat aanwezig zijn, dat aan de in de bouwverordening gestelde eisen moet voldoen.

De afvoer van faecaliën en menagewater moet plaats hebben ten genoegen van B. & W.

ARTIKEL 14.

Indien een stookplaats met rookafvoer in het woonverblijf aanwezig is, kunnen B. & W. ter voorkoming van brandgevaar bepaalde eisen daaraan stellen, ook wat betreft de te gebruiken materialen.

ARTIKEL 17.

De kubieke inhoud van een woonvertrek mag binnenwerks gemeten niet meer bedragen dan 110 m³.

NORG.

ARTIKEL 2.

Ieder zomerhuisje moet een woonvertrek bevatten dat ten minste 3 bij 4 m groot en 2.60 m hoog is.

ARTIKEL 3.

Elk woon- en slaapvertrek moet zijn voorzien van een of meer onmiddellijk in de buitenlucht uitkomende lichtramen, welke te zamen een oppervlakte hebben van ten minste $\frac{1}{6}$ gedeelte van de vloeroppervlakte der te verlichten ruimte.

Deze lichtramen of een gedeelte daarvan moeten zodanig geopend kunnen worden, dat de opening tenminste $\frac{1}{4}$ gedeelte van de voorgeschreven lichtoppervlakte bedraagt.

ARTIKEL 4.

De vrije afstand tussen twee zomerhuisjes moet tenminste 100 m bedragen.

Een reeks van vier zomerhuisjes met inachtneming van het vorig lid gebouwd, moet door een onbebouwde strook van tenminste 200 m van andere zomerhuisjes zijn gescheiden.

Geen zomerhuisjes worden gebouwd op een afstand van minder dan 50 m van den verhardten weg.

In bijzondere gevallen kunnen B. & W. onder nader door hen te stellen voorwaarden afwijkingen toestaan van hetgeen in dit art. is bepaald.

ARTIKEL 7.

Het gehele bouwwerk, zowel als de onderdelen hiervan, moeten ten genoegen van B. & W. in goeden staat worden onderhouden.

Het mag niet worden gewijzigd, dan na ontvangen toestemming van B. & W. en moet overigens bij voortduring beantwoorden aan de voorschriften, die daarvoor golden bij de ingebruikneming.

ARTIKEL 8.

Een zomerhuisje mag slechts gedurende ten hoogste 5 achtereenvolgende jaren, gerekend vanaf de dagtekening van de door B. & W. verleende vergunning, als woning of dagverblijf worden gebruikt. Na afloop van den termijn kan deze door B. & W. op daartoe strekkende aanvragen telkens met een termijn van ten hoogste drie jaar, zo nodig onder door hen te stellen voorwaarden, worden verlengd.

ARTIKEL 9.

Overdracht van een vergunning kan slechts plaats hebben met toestemming van B. & W.

ARTIKEL 10.

De huisjes mogen uitsluitend worden bewoond gedurende het tijdvak van 15 Maart tot 15 October door hem, aan wien de vergunning is verleend, of is overgedragen, en de leden van diens gezin.

B. & W. kunnen in bijzondere gevallen toestaan, dat de huisjes worden bewoond door andere personen.

SCHOORL.

ARTIKEL 6.

De Bouwmaterialen moeten zodanig zijn en zodanig worden verwerkt, dat zij aan de eisen hunner bestemming voldoen, zulks ten genoegen van B. & W.

Bouwmaterialen, welke afgekeurd zijn, mogen niet verwerkt worden.

Zij moeten binnen drie dagen na aanzegging van het terrein verwijderd zijn en blijven.

ARTIKEL 7.

De zomerwoning moet achter het hoofdgebouw worden opgetrokken.

Indien aan de achterzijde van het hoofdgebouw daartoe de nodige ruimte ontbreekt, wordt de bouwvergunning niet verleend, tenzij B. & W. een andere plaatsing aanwijzen, en daaraan voorwaarden (o.a. ten aanzien van het uiterlijk van de woning) verbinden.

De bovenkant van de vloer der benedenwoonvertrekken van de zomerwoning mag niet lager gelegen zijn dan 0.15 m boven de aangrenzende grond.

De vloeren in de woon- en slaapvertrekken moeten van hout en tenminste 2.2 cm dik zijn en bevestigd zijn op liggers van tenminste 6.5×10 cm; de afstand tussen de liggers mag ten hoogste 70 cm bedragen.

De vloer moet doorlopen onder kasten, slaappleatsen en andere ruimten.

ARTIKEL 8.

De buitenwanden en de dakbedekking moeten zijn warmtekerend, waterdicht en tochtvrij; de buitenwand, zo deze van steen is, moet tenminste uit een halve steen ter dikte van 11 cm bestaan, gemetseld op een fundering, in aanleg tenminste 33 cm en ter hoogte van tenminste 18 cm, waarop een trasraam van klinkers in portlandcementmortel, tenminste 18 cm dik en 30 cm hoog.

De buitenwand, zo deze van hout is, moet aangebracht zijn op een stenen voeting, aangelegd op tenminste 33 cm beneden de aangrenzende buitengrond en opgaande tot tenminste 0.15 m daarboven, afgedekt met een houten muurplaat ter dikte van tenminste 0.15 m daarboven, afgedekt met een houten muurplaat ter dikte van tenminste 6.5×10 cm, waarop in goed verband de stijlen, zwaar tenminste 6×10 cm met geen groter tussenruimte dan 1.5 m worden opgericht. Deze stijlen ter hoogte van de balklaag te koppelen door een doorlopende plaat, zwaar tenminste 5×10 cm.

Van in deze alinea bedoelde stenen voeting moet een hoogte van tenminste 30 cm samengesteld zijn uit klinkers in portlandcementmortel.

De houten buitenwanden moeten tenminste 2.2 cm dik zijn en van groef en messing worden voorzien; bij toepassing van liggend hout de delen met rabat te bewerken; bij toepassing van weeghout moeten de delen tenminste 2 cm over elkander sluiten en op afstanden van ten hoogste 50 cm worden doorgespijkerd. De balklaag moet voor een spanning van 3.5 m tenminste 6.5 × 13 cm en tot 4 m spanning tenminste 6.5 × 16.5 cm zwaar zijn, bij een tussenruimte van hoogstens 70 cm. De zoldervloer moet tenminste 2.2 cm dik zijn en van groef en messing voorzien zijn.

ARTIKEL 9.

Ieder dak moet een volkomen afsluiting vormen tegen wind, water en sneeuw.

Bij bovenwoonvertrekken moet een dakbeschot, van groef en messing voorzien, worden aangebracht, dik tenminste 1.5 cm en afgedekt met pannen.

Spanthout zwaar tenminste 6.5 × 13 cm op afstanden van hoogstens 3 m, waarover gordingen ter dikte van minstens 6.5 × 13 cm op onderlingen afstand van ten hoogste 1.40 m.

Bij toepassing van sparren moeten deze dik zijn tenminste 6 cm in top en op afstanden van hoogstens 80 cm geplaatst worden.

ARTIKEL 10.

Iedere zomerwoning moet tenminste bevatten:

a. een woonvertrek, van tenminste 12 m² vloeroppervlakte;

b. afzonderlijke slaapvertrekken, van tenminste 5 m² oppervlakte;

c. afzonderlijke slaapvertrekken van tenminste 4 m² oppervlakte voor niet gehuwde personen boven 12 jaar van verschillend geslacht;

d. een keukentje of spoelhof, van tenminste 3 m² oppervlakte.

ARTIKEL 11.

Elk vertrek van een zomerwoning moet een gemiddelde hoogte van tenminste 2.30 m hebben, gemeten van vloer tot zolder, terwijl het voorzien moet zijn van een of meer staande, in de buitenlucht uitkomende ramen, die zodanig kunnen worden geopend, dat de gezamenlijke doorlaat-opening niet minder dan 1/10 der vloeroppervlakte bedraagt.

ARTIKEL 12.

Voor de bewoners moet deugdelijk drink- en werkwater in voldoende hoeveelheid in de onmiddellijke nabijheid beschikbaar zijn. Als niet deugdelijk wordt aangemerkt regenwater, afkomstig van daken, anders dan met pannen gedekt, eveneens welwater uit de put, die minder dan 5 m van een privaat is verwijderd.

B. & W. kunnen toestaan, dat voor de zomerwoningen en het hoofdgebouw een en hetzelfde middel van drinkwatervoorziening wordt gebezigd.

ARTIKEL 13.

In elke zomerwoning moet een brandvrije, van steen opgetrokken, stookplaats aanwezig zijn, met eigen rookafvoer tot tenminste 0.50 m boven het dak. Het uitsteken van kachelpijpen voor rookgeleidingen is verboden. Het is geoorloofd om stenen buizen met een middellijn van minstens 12 cm te gebruiken.

ARTIKEL 14.

In elke zomerwoning of binnen een afstand van 10 m daarvan moet een privaat aanwezig zijn, uitsluitend dienende voor de bewoners van dat perceel. De lozing van privaatstoffen moet geschieden door geglazuurde gresbuizen met een inwendige middellijn van tenminste 12.5 cm naar een waterdichte vergaarbak van 1 m³ inhoud. Wordt waterspoeling toegepast, dan moet de inhoud 2 m³ bedragen. B. & W. kunnen van het voorschrift betreffende de privaatlozing ontheffing verlenen en toestaan, dat in den vergaarbak, behorende bij het hoofdgebouw, wordt geloosd.

Het privaat mag niet onmiddellijk uit een woonvertrek toegankelijk zijn en moet in onmiddellijke gemeenschap met de buitenlucht staan. Tenzij het dak 40 cm buiten den muur uitsteekt moet het regenwater in dakgoten worden opgevangen en door dichte buizen en kokers worden afgevoerd. De mondingen moeten tenminste 10 cm boven het terrein liggen.

ARTIKEL 15.

Bij elke woning moet, indien leidingwater als middel van drinkwatervoorziening wordt gebezigd, een afwateringsbuis met stankafsluiter binnenshuis aanwezig zijn, waardoor het huiswater buiten het gebouw wordt afgeleid. Buitenshuis moet de afvoer van het huiswater door waterdichte riolen of overdekte goten naar sloten en vergaarputten, ten genoegen van B. & W. plaats hebben.

ARTIKEL 16.

Indien de zomerwoning bovenvertrekken bevat, moeten deze bereikbaar zijn door een vaste trap van tenminste 0.70 m breedte tussen de bomen gemeten, terwijl de optrede hoogstens 0.20, de aanrede niet minder dan 0.12 m mag bedragen. Losse trappen moeten met ijzeren haken bevestigd kunnen worden en tenminste 0.45 m breed zijn, tussen de bomen gemeten. Het gebruik van ladders om van de begane grond naar de zolder te komen is verboden.

Bijlage II Analyse gepublicaties vakantiehuysjes in het interbellum

Inhoud	Blz.
Analyse De kleine praktische woning.....	103
Analyse Kleine landhuizen in Holland.....	121
Analyse De 8 en Opbouw.....	125

Bijlage II Analyse De kleine praktische woning - Bromberg

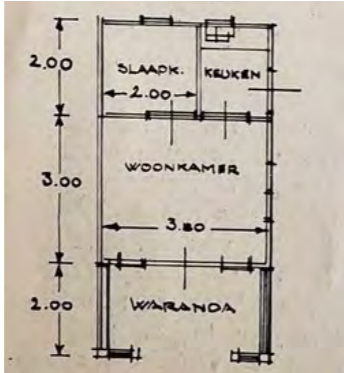
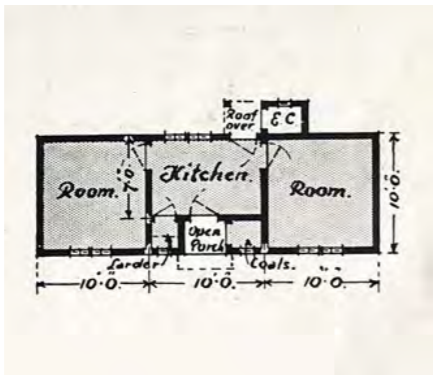
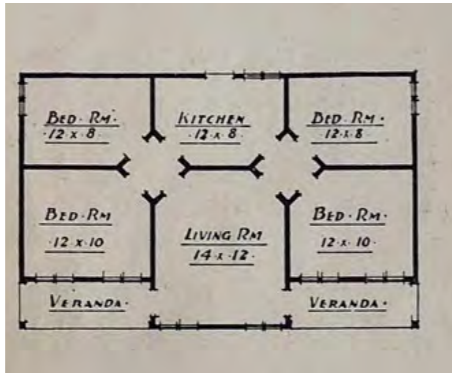
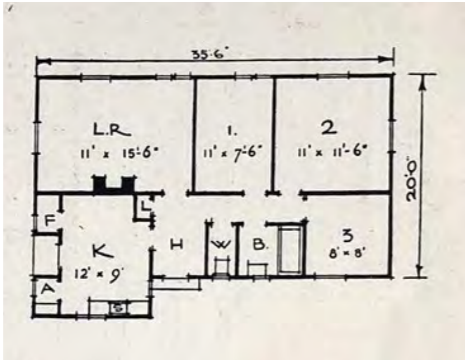
Tabel 1: algemene gegevens zomerhuizen

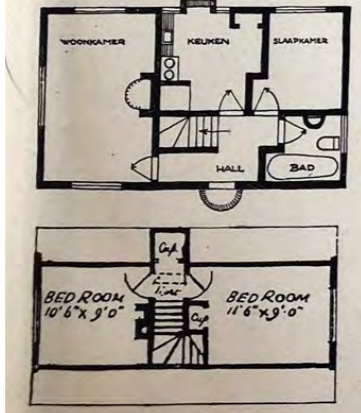
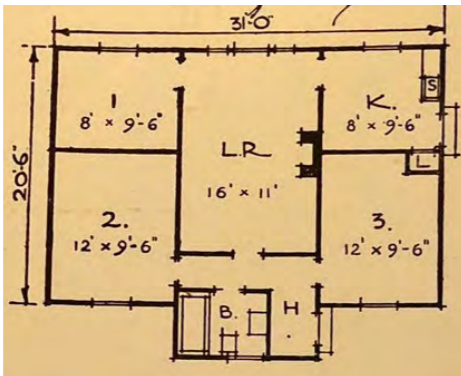
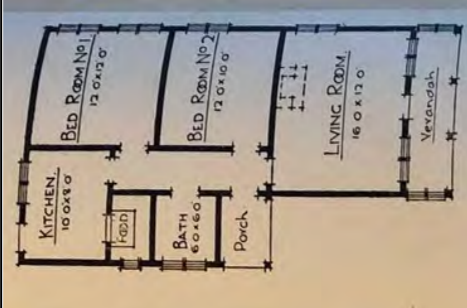
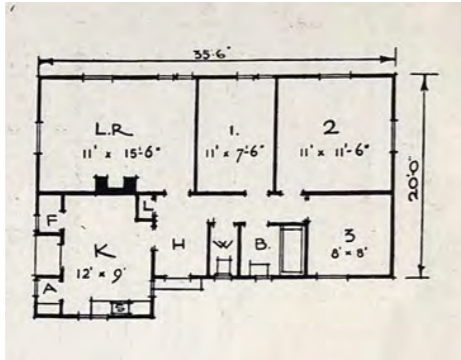
Architect	Land	Blz. Bromberg	Opp. m ² (excl. Terras)	Materiaal exterieur	Aantal verdiepingen	Verwarmingssysteem
de Groot's houtbouw Industrie te Vroomshoop	Rotterdam, Nederland	10	24,5	hout	1	n.v.t.
Browne & Lilly Ltd, Thames side Reading	Engeland	11	27	hout	1	n.v.t.
Boulton & Paul	Norwich, Engeland	12	61	hout	1	n.v.t.
W.H. Colt	Engeland	13	64,08	baksteen	1	openhaard in woonvertrek
W.H. Colt	Engeland	13	?	hout	2	openhaard in woonvertrek
W.H. Colt	Engeland	14	57,47	baksteen	1	openhaard in woonvertrek
Boulton & Paul		14		hout	1	openhaard in woonvertrek
		15	66,24	hout	1	openhaard in woonvertrek
		16		hout	2	openhaard in woonvertrek, keuken en 1 slaapkamer
	Warmond, Nederland	17	63,15	hout	1	openhaard in woonvertrek
J.C. Teunisse H. zn. Arch. H.B.C.	Aalsmeer, Nederland	18	7,5	hout	1	n.v.t.
G. Adriaans, arch. B.N.A. Amersfoort	Voorthuizen, Nederland	19-20	?	asbestcementplaten	1	n.v.t.
Anton Rechnagel	München, Duitsland	23	125m3	hout	1	kachel in woonvertrek en keuken
Karl Egender	Zürich, Zwitserland	23	600m3	hout	2 + kelder	kachel in keuken
Willy Stigler	Innsbruck, Oostenrijk	24	?	gestuuct	2	n.v.t.?
H. Pander & Zonen	Ideal Home exhibition 1834	25	?	gestuuct	2	openhaard in woonvertrek
Georg Lindberg	Zweden	26	35,1	mäsonite	1	openhaard in woonvertrek
Wiesner en Schlesinger	Duitsland?	27	68	hout	1	openhaard in woonvertrek
Fr. Sammer en Hans Richter	Nederland?	27	5,4	baksteen	1	n.v.t.
Helge Barkenius en Folke Molin	Stockholm, Zweden	28	?	overig	1	kachel in woonvertrek
Hans Quiding en Sven Wranër	Stockholm, Zweden	28	?	hout	1	openhaard in woonvertrek
Gunnar Wejke en Kjell Odéen	Stockholm, Zweden	29	?	hout	1	openhaard in woonvertrek
C. F. Ralunqvist	Stockholm, Zweden	30	?	overig	1	openhaard in woonvertrek
Erik Ragndal	Göteborg, Zweden	31	?	hout	1	openhaard in woonvertrek
Nils Grep en Birger Ahlström + uitbreiding	Stockholm, Zweden	32-33	?	hout	1	openhaard in woonvertrek
Holger Blom en Jan Wahlman + uitbreiding	Stockholm, Zweden	34	?	overig	2	openhaard in woonvertrek
Ake Porne en Nils Rissén	Stockholm, Zweden	35	?	hout	1	openhaard in woonvertrek
Olov Söderman	Stockholm, Zweden	35	?	hout	1	openhaard in woonvertrek
Willy Schneider	Wuppertal-Barmen, Duitsland	38		hout	1	n.v.t.
Willy Schneider	Wuppertal-Barmen, Duitsland	39	19,4	hout	1	n.v.t.
Willy Schneider	Wuppertal-Barmen, Duitsland	40-41	12,3	hout	1	n.v.t.
A. Zohles		46	7,07	hout	1	n.v.t.
Siegfried Schwarzfeld		47	8,93	hout	1	n.v.t.
Otto R. Hellwig, Klosterneuburger, Wagenfabrik A.G.	Wenen, Oostenrijk	48		overig	1	n.v.t.
Erich Boltenstern		48	9,99	hout	1	n.v.t.
Karl Haebaeck		49	8,21	overig	1	n.v.t.
Erich Boltenstern		49	7,2	hout	1	n.v.t.
A. en H. Paar		50	9,48	hout	1	n.v.t.
Anton Potyka		50	8,25	hout	1	n.v.t.
Julius Wohlmuth	Kritzendorf, Oostenrijk	51	23,3	hout	1	n.v.t.
Otto R. Hellwig		51	36	hout	1	n.v.t.
P. Fischel en H. Siller	Wenen, Oostenrijk	51	42	hout	1	n.v.t.?
Hans Hoffmann	Hamburg, Duitsland	52	18,52	hout	1	n.v.t.
Heinz Rollig		52		hout	1	n.v.t.

Bijlage II Analyse Bromberg

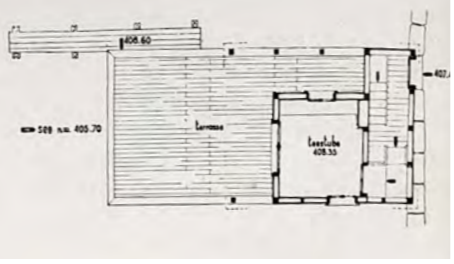
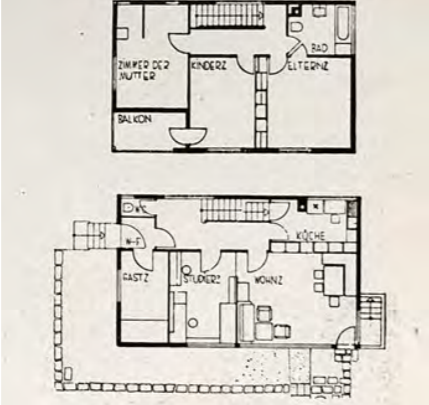
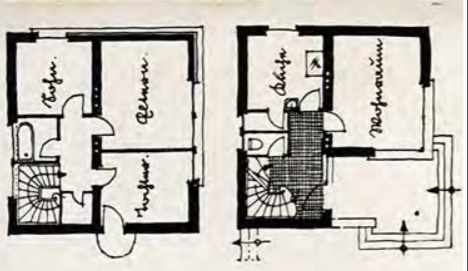
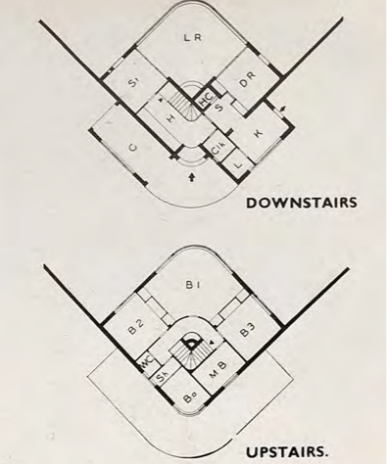
Tabel 1: algemene gegevens zomerhuizen

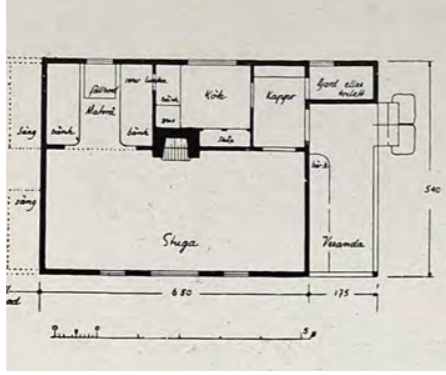
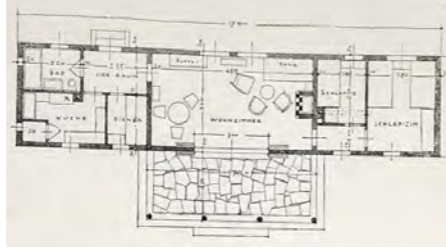
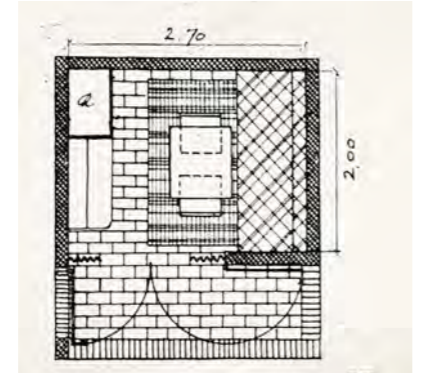
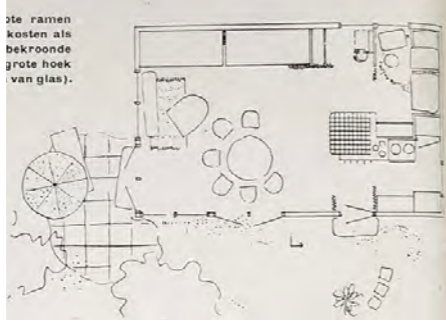
Architect	Land	Blz. Bromberg	Opp. m ² (excl. Terras)	Materiaal exterieur	Aantal verdiepingen	Verwarmingssysteem
B. Pfau	Düsseldorf, Duitsland	53	19,25	hout	1	n.v.t.
Stig Johansson	Stockholm, Zweden	54		hout	1	openhaard in woonvertrek
Erik Friberger	Göteborg, Zweden	54		overig	1	kachel in woonvertrek
Fritz Epstein		55		hout	1	kachel in woonvertrek
Anton Potyka		55	21,2	hout	1	n.v.t.
Fischel en Siller	Wenen, Oostenrijk	56	8,75	hout	1	n.v.t.
Erich Boltenstern	Wenen, Oostenrijk	57	16	hout	1	n.v.t.
Heinz Rollig		58	8	hout	1	n.v.t.
Friedrickh Moser, Arch. B.S.A.	Biel, Zwitserland	59	79,69	hout	1	openhaard in woonvertrek
Friedrickh Moser, Arch. B.S.A.	Biel, Zwitserland	59		hout	2	n.v.t.
Otto Niedermosser		60		hout	1	n.v.t.
Georg H. Appel	München, Duitsland	62		hout	1	openhaard of kachel in woonvertrek
Helmuth Bohtz	Lugano, Zwitserland	62	87,194	overig	1	n.v.t.?
Heinz Rollig		63	20,72	hout	1	n.v.t.
J. Groag	Wenen, Oostenrijk	64		hout	1	n.v.t.
Ing. Oskar Kieschatzky	Innsbruck, Oostenrijk	66		hout	1	kachel in woonvertrek (voor de keuken)
Herbst en Wolff	München, Duitsland	66	48,36	hout	1	openhaard in woonvertrek
Fischel en Siller		67	33	hout	1	openhaard in woonvertrek
W. de Gooyer, arch. H.B.O.	Loosrechtse plaasen, Nederland	69-71		baksteen	3	n.v.t.

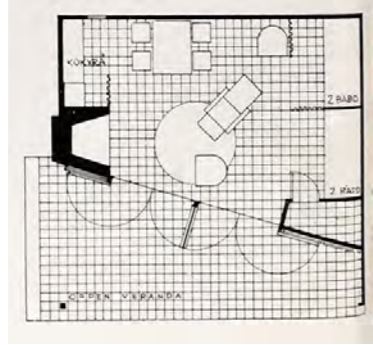
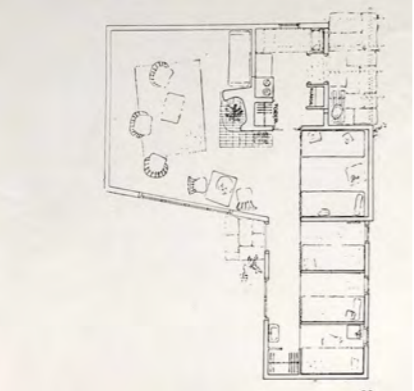
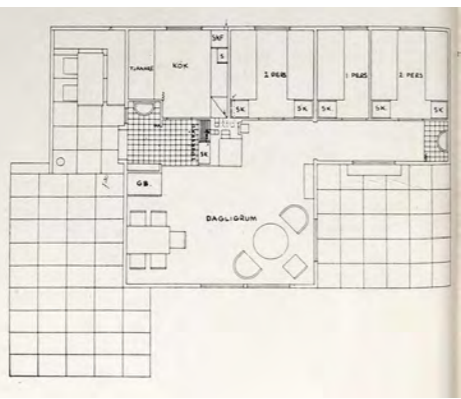
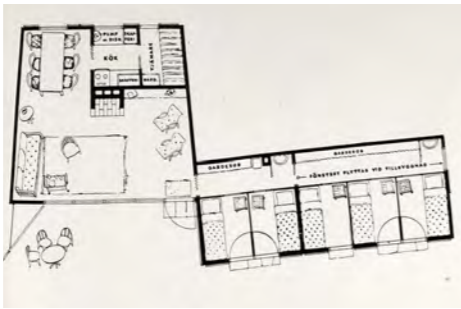
Architect	Plattegrond (LET OP: niet op schaal)	Blz.	Verdiepingen	Gescheiden keuken	WC	Douchecabine Of badkamer	Combi woon- en eetkamer	Slaapkamers	Bodekamer	Terras
De Groot's houtbouw Industrie te Vroomshoop		10	1	n.v.t.	n.v.t.	x	1	n.v.t.	x	
Browne & Lilly Ltd, Thames side Reading		11	1	1	n.v.t.	x	1	n.v.t.	n.v.t.	
Boulton & Paul		12	1	n.v.t.	n.v.t.	x	4	(optioneel)	x	
W.H. Colt		13	1	x	1	X	x	3	(optioneel)	x

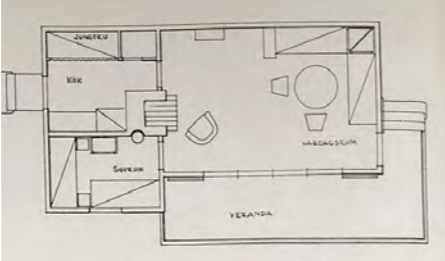
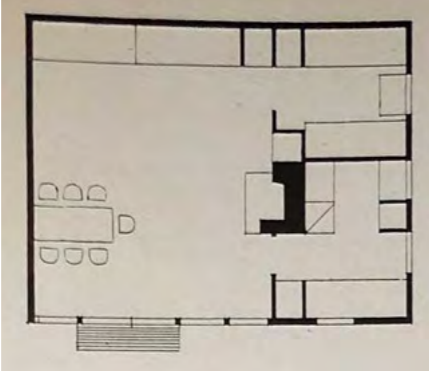
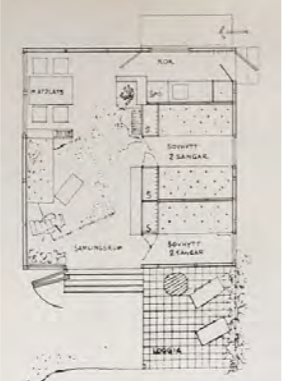

Architect	Plattegrond (LET OP: niet op schaal)	Blz.	Verdiepingen	Gescheiden keuken	WC	Douchecabine Of badkamer	Combi woon- en eetkamer	Slaapkamers	Bodekamer	Terras
W.H. Colt		13	2	x	1 (in badkamer)	x	x	3	(optioneel)	n.v.t.
W.H. Colt		14	1	x	1 (in badkamer)	x	x	3	(optioneel)	n.v.t.
Boulton & Paul		14	1	x	1 (in badkamer)	x	x	2	n.v.t.	x
		15	1	x	1	x	x	2	n.v.t.	n.v.t.

Architect	Plattegrond (LET OP: niet op schaal)	Blz.	Verdiepingen	Gescheiden keuken	WC	Douchecabine Of badkamer	Combi woon- en eetkamer	Slaapkamers	Bodekamer	Terras
		16	2	x	2	x	x	3	(optioneel)	x
		17	1	x	1	x	x	2	n.v.t.	x
J.C. Teunisse H. zn. Arch. H.B.C.		18	1		1	n.v.t.	x	n.v.t.	n.v.t.	x
G. Adriaans, arch. B.N.A. Amersfoort		19-20	1	x	1	n.v.t.	x	2	n.v.t.	n.v.t.

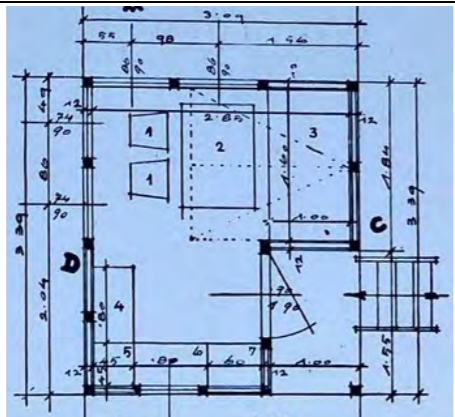
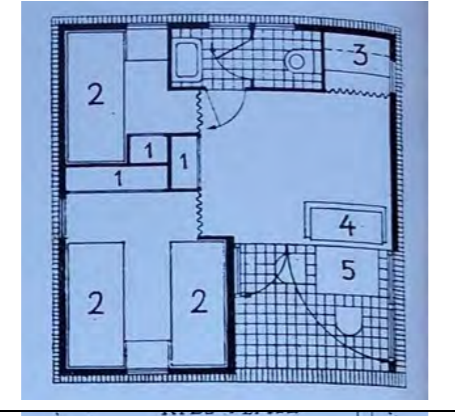
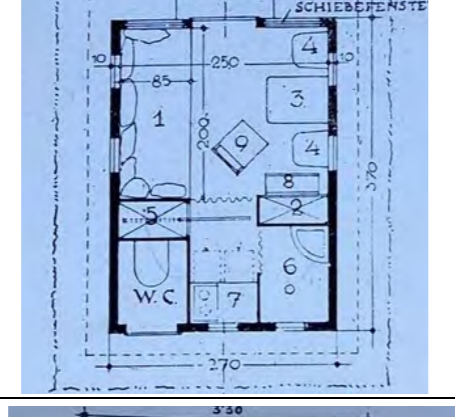
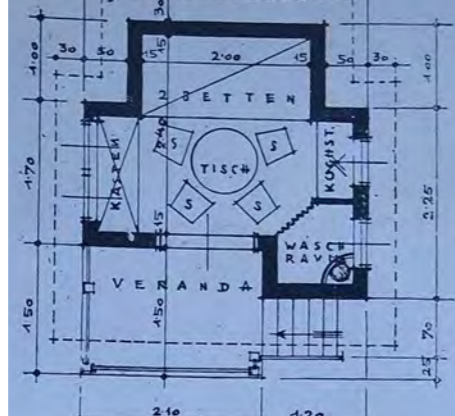
Architect	Plattegrond (LET OP: niet op schaal)	Blz.	Verdiepingen	Gescheiden keuken	WC	Douchecabine Of badkamer	Combi woon- en eetkamer	Slaapkamers	Bodekamer	Terras
Anton Rechnagel		23	1	x	1	n.v.t.	x	1	n.v.t.	x
Karl Egender		23	2	x	2	x	x	3 (gastenkamer)	n.v.t.	x
Willy Stigler.		24	2	x	1	x	x	3	?	x
H. Pander & Zonen		25	2	x	1	x	n.v.t.	3	x	x

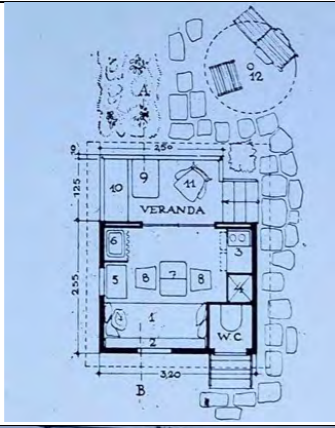
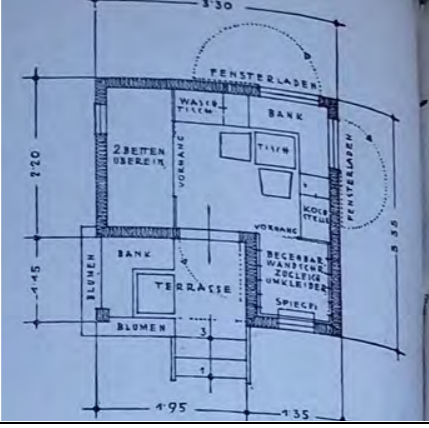
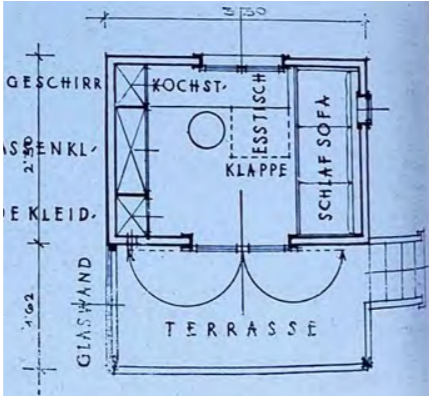
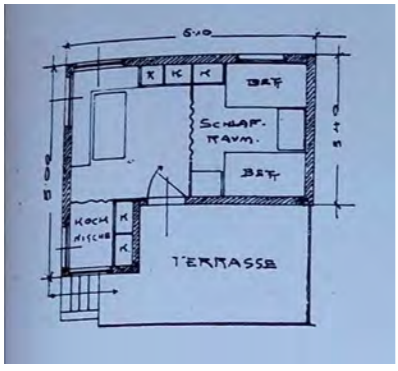
Architect	Plattegrond (LET OP: niet op schaal)	Blz.	Verdiepingen	Gescheiden keuken	WC	Douchecabine Of badkamer	Combi woon- en eetkamer	Slaapkamers	Bodekamer	Terras
Georg Lindberg		26	1	x	1	n.v.t.	x	n.v.t.	n.v.t.	x
Wiesner en Schlesinger		27	1	x	1 (in badkamer)	x	x	2	x	x
Fr. Sammer en Hans Richter		27	1	kooknis	n.v.t.	n.v.t.	x	n.v.t.	n.v.t.	x
Helge Barkenius en Folke Molin		28	1	kooknis	n.v.t.	n.v.t.	x	n.v.t.	n.v.t.	x

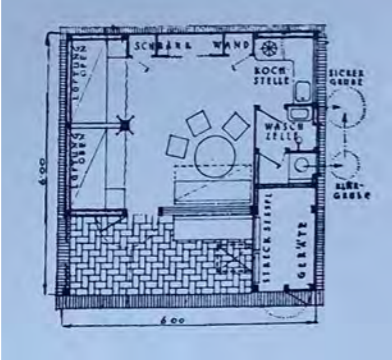
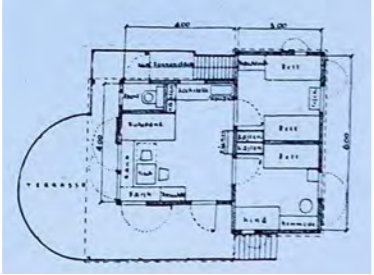
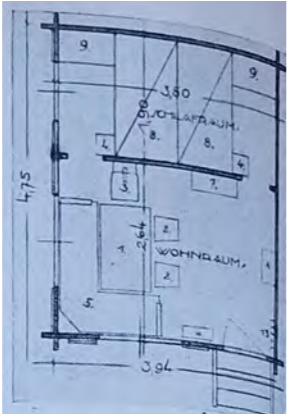
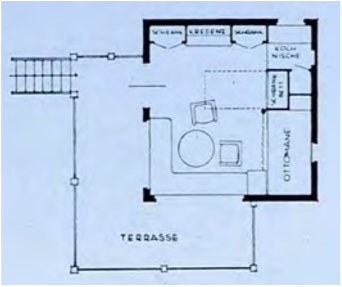
Architect	Plattegrond (LET OP: niet op schaal)	Blz.	Verdiepingen	Gescheiden keuken	WC	Douchecabine Of badkamer	Combi woon- en eetkamer	Slaapkamers	Bodekamer	Terras
Hans Quiding en Sven Wranër		28	1	kooknis	n.v.t.	n.v.t.	x	n.v.t.	n.v.t.	x
Gunnar Wejke en Kjell Odéen		29	1	x	n.v.t.	n.v.t.	x	4	(optioneel)	x
C. F. Ralunqvist		30	1	x	n.v.t.	n.v.t.	x	3	(optioneel)	x
Erik Ragndal		31	1	x (zachte grens)	n.v.t.	n.v.t.	x	5	(optioneel)	x

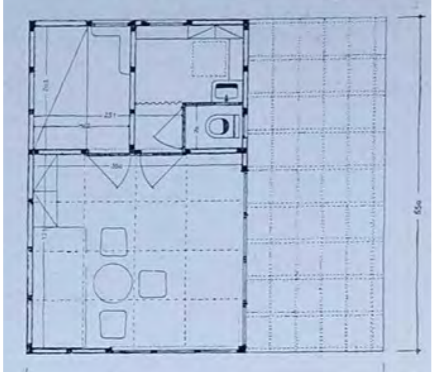
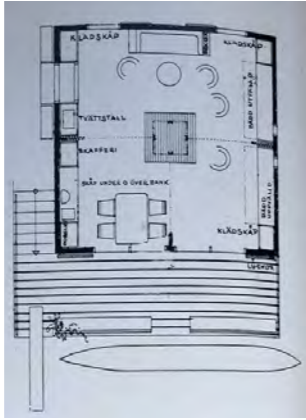

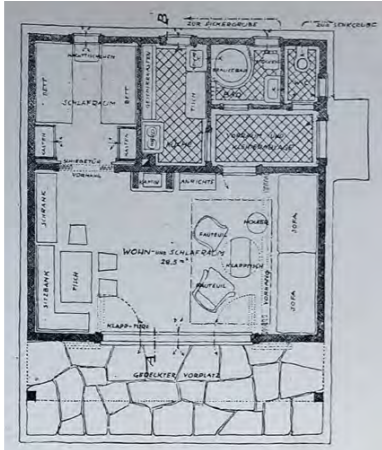
Architect	Plattegrond (LET OP: niet op schaal)	Blz.	Verdiepingen	Gescheiden keuken	WC	Douchecabine Of badkamer	Combi woon- en eetkamer	Slaapkamers	Bodekamer	Terras
Nils Grep en Birger Ahlström (uitbreiding mogelijk)		32-33	1-2	x	n.v.t.	n.v.t.	x	2 en in woonkamer	n.v.t.	x
Holger Blom en Jan Wahlman (uitbreiding mogelijk)		34	1-2	x	n.v.t.	n.v.t.	x	3	(optioneel)	
Ake Porne en Nils Rissén		35	1	x	n.v.t.	n.v.t.	x	2	n.v.t.	x
Olov Söderman		35	1	x (zachte grens)	n.v.t.	n.v.t.	x	1 en in woonkamer	n.v.t.	x

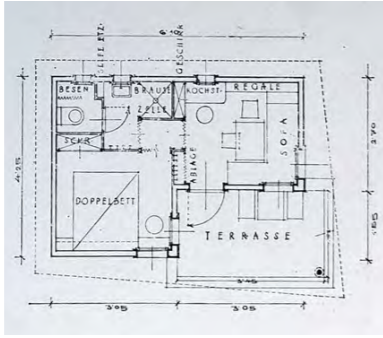
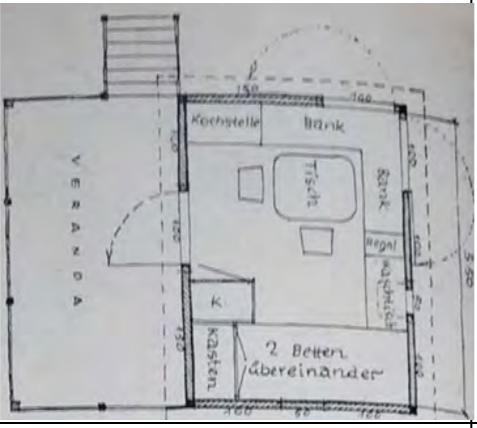
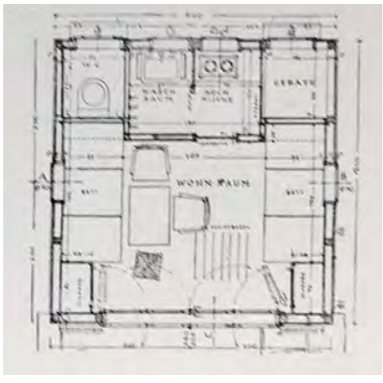
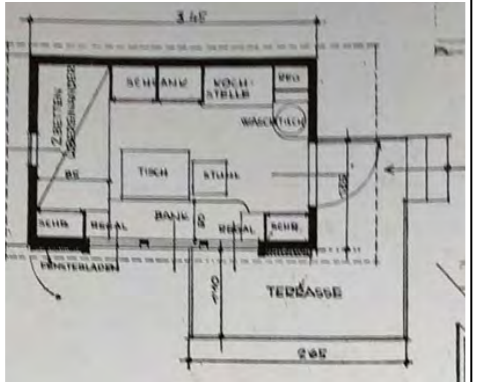
Architect	Plattegrond (LET OP: niet op schaal)	Blz.	Verdiepingen	Gescheiden keuken	WC	Douchecabine Of badkamer	Combi woon- en eetkamer	Slaapkamers	Bodekamer	Terras
Willy Schneider		38		n.v.t.	1	n.v.t.	x	n.v.t.	n.v.t.	x
Willy Schneider		39		kooknis	1	n.v.t.	x	n.v.t.	n.v.t.	x
Willy Schneider		40-41		kooknis	1	n.v.t.	x	n.v.t.	n.v.t.	x
A.Zohles		46		n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	x	n.v.t.	n.v.t.	x

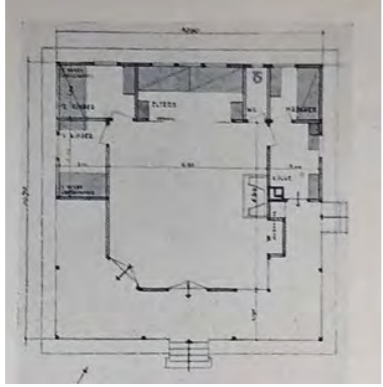
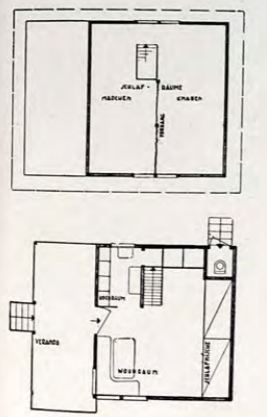
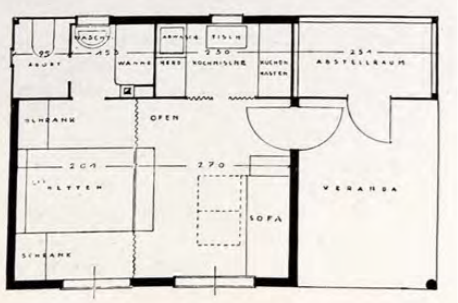
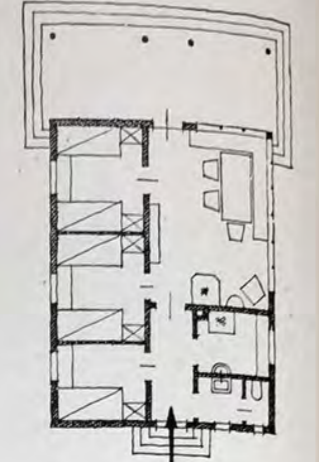
Architect	Plattegrond (LET OP: niet op schaal)	Blz.	Verdiepingen	Gescheiden keuken	WC	Douchecabine Of badkamer	Combi woon- en eetkamer	Slaapkamers	Bodekamer	Terras
Siegfried Schwarzfeld		47	1	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	x	n.v.t.	n.v.t.	x
Otto R. Hellwig, Klosterneuburger, Wagenfabrik A.G.		48	1	kooknis	1	n.v.t.	x	2	n.v.t.	x
Erich Boltenstern		48	1	kooknis	1	wasruimte	x	n.v.t.	n.v.t.	x
Karl Haebaeck		49	1	kooknis	n.v.t.	wasruimte	x	n.v.t.	n.v.t.	x

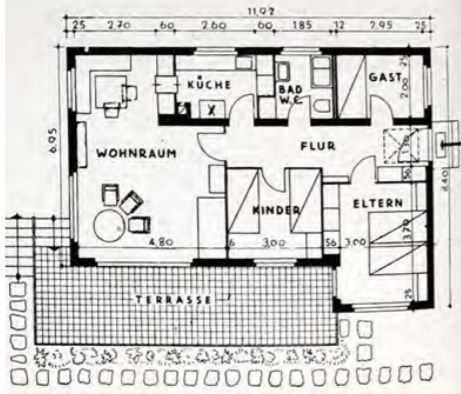
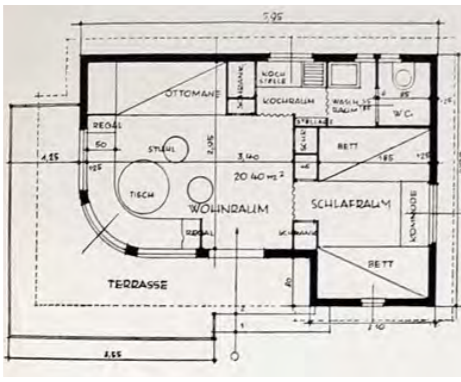
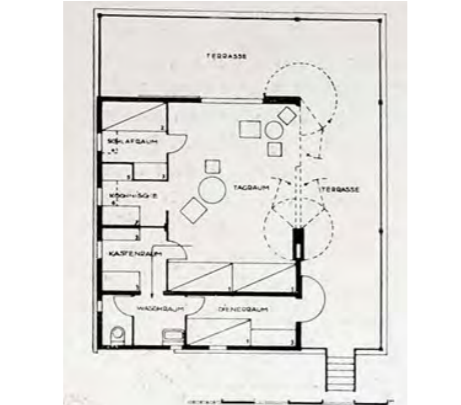
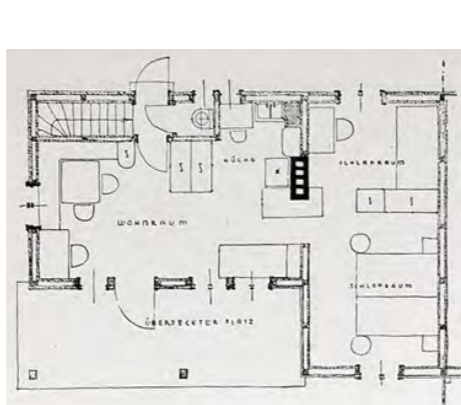
Architect	Plattegrond (LET OP: niet op schaal)	Blz.	Verdiepingen	Gescheiden keuken	WC	Douchecabine Of badkamer	Combi woon- en eetkamer	Slaapkamers	Bodekamer	Terras
Erich Boltenstern		49	1	kooknis	1	n.v.t.	x	n.v.t.	n.v.t.	x
A. en H. Paar		50	1	kookstel	n.v.t.	n.v.t.	x	n.v.t.	n.v.t.	x
Anton Potyka		50	1	kookstel	n.v.t.	n.v.t.	x	n.v.t.	n.v.t.	x
Julius Wohlmuth		51	1	kooknis	n.v.t.	n.v.t.	x	n.v.t.	n.v.t.	x

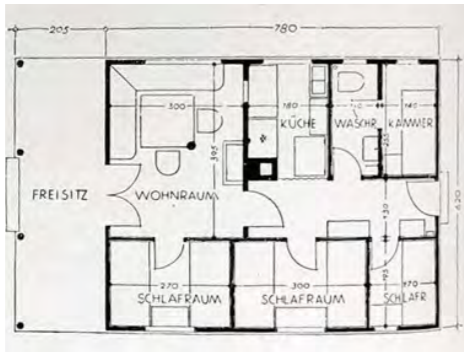
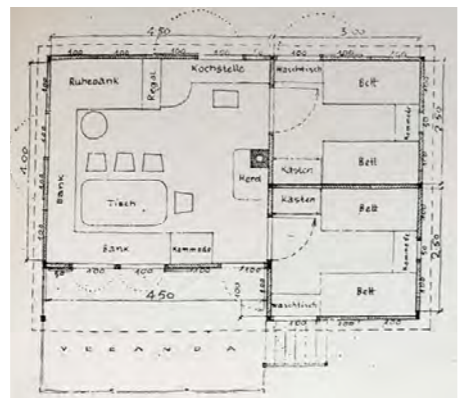
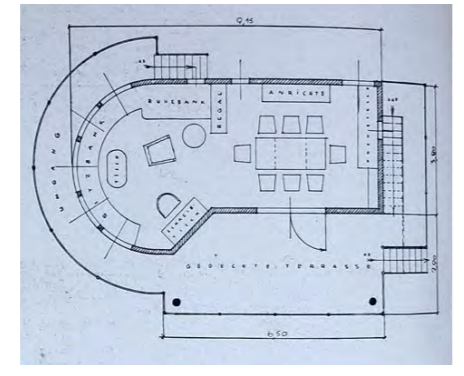
Architect	Plattegrond (LET OP: niet op schaal)	Blz.	Verdiepingen	Gescheiden keuken	WC	Douchecabine Of badkamer	Combi woon- en eetkamer	Slaapkamers	Bodekamer	Terras
Otto R. Hellwig		51	1	kookstel	n.v.t.	n.v.t.	x	n.v.t.	n.v.t.	x
P. Fischel en H. Siller		51	1	kookstel	1	n.v.t.	x	2	n.v.t.	x
Hans Hoffmann		52	1	kookstel	n.v.t.	n.v.t.	x	2	n.v.t.	?
Heinz Rollig		52	1	kooknis	n.v.t.	n.v.t.	x	n.v.t.	n.v.t.	x

Architect	Plattegrond (LET OP: niet op schaal)	Blz.	Verdiepingen	Gescheiden keuken	WC	Douchecabine Of badkamer	Combi woon- en eetkamer	Slaapkamers	Bodekamer	Terras
B. Pfau		53	1	x	1	n.v.t.	x	1	n.v.t.	x
Stig Johansson		54	1	kookstel (gordijnen)	n.v.t.	n.v.t.	x	n.v.t.	n.v.t.	x
Erik Friberger		54	1		n.v.t.	wasruimte	x	2 (zachte grens)	n.v.t.	x
Fritz Epstein		55	1	x	1	x	x	1 (zachte grens)	n.v.t.	x

Architect	Plattegrond (LET OP: niet op schaal)	Blz.	Verdiepingen	Gescheiden keuken	WC	Douchecabine Of badkamer	Combi woon- en eetkamer	Slaapkamers	Bodekamer	Terras
Anton Potyka		55	1	kookstel	1	wasruimte	x	1 (zachte grens)	n.v.t.	x
Fischel en Siller		56	1	kookstel	n.v.t.	n.v.t.	x	n.v.t.	n.v.t.	x
Erich Boltenstern		57	1	x	1	n.v.t.	x	n.v.t.	n.v.t.	
Heinz Rollig		58	1	kookstel	n.v.t.	n.v.t.	x	n.v.t.	n.v.t.	x

Architect	Plattegrond (LET OP: niet op schaal)	Blz.	Verdiepingen	Gescheiden keuken	WC	Douchecabine Of badkamer	Combi woon- en eetkamer	Slaapkamers	Bodekamer	Terras
Friedrickh Moser, Arch. B.S.A.		59	1	x	1	n.v.t.	x	3	x	x
Friedrickh Moser, Arch. B.S.A.		59	2	(zachte grens)	1	n.v.t.	x	2 en in de woonkamer	n.v.t.	x
Otto Niedermosser		60	1	kooknis	1	wasruimte	x	(zachte grens)	n.v.t.	x
Georg H. Appel		62	1	x	1	wasruimte	x	3	(optioneel)	x

Architect	Plattegrond (LET OP: niet op schaal)	Blz.	Verdiepingen	Gescheiden keuken	WC	Douchecabine Of badkamer	Combi woon- en eetkamer	Slaapkamers	Bodekamer	Terras
Helmuth Bohtz		62	1	x	1 (in badkamer)	x	x	3 (incl. gast)	n.v.t.	x
Heinz Rollig		63	1	x	1	wasruimte	x	1 en in de woonkamer	n.v.t.	x
J. Groag		64	1	kooknis	1	wasruimte	x	1 en in de woonkamer	x	x
Ing. Oskar Kieschatzky		66	1	kooknis	1	n.v.t.	x	2, maar loftachtig en ook in woonkamer	n.v.t.	x

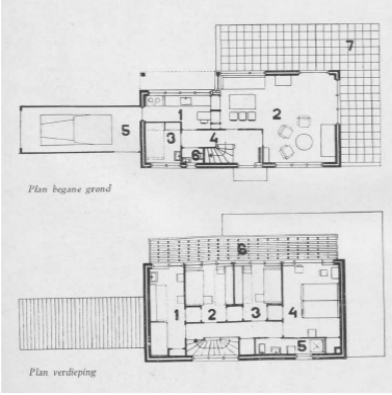
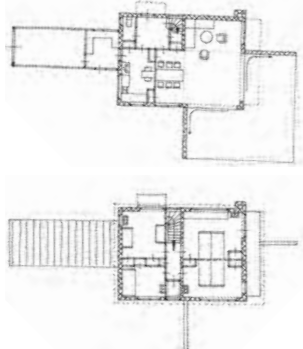
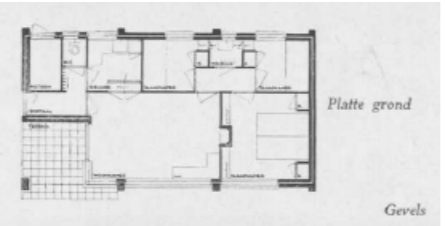
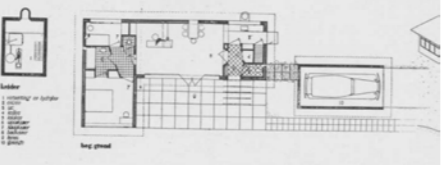
Architect	Plattegrond (LET OP: niet op schaal)	Blz.	Verdiepingen	Gescheiden keuken	WC	Douchecabine Of badkamer	Combi woon- en eetkamer	Slaapkamers	Bodekamer	Terras
Helmuth Bohtz		66	1	x (zachte grens naar gang)	1 in badkamer	x	x	3	(optioneel)	x
Heinz Rollig		67	1	kookstel	n.v.t.	n.v.t.	x	2 (miss ook in woonkamer)	n.v.t.	x
J. Groag		69-71	3	x	1	x (2 douches)	x	2 (incl. gasten)	n.v.t.	x

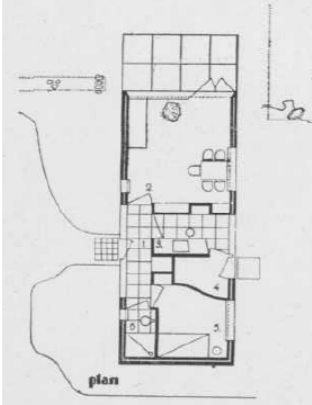
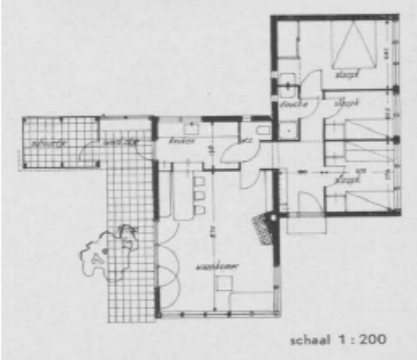
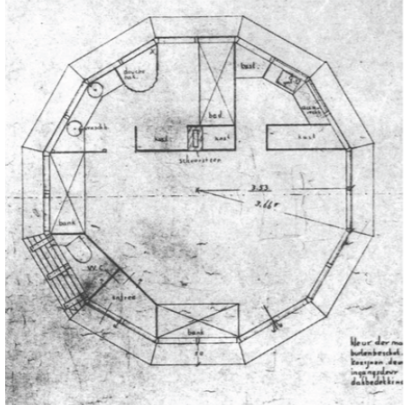
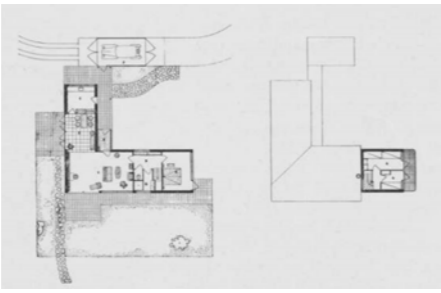
Bijlage II Analyse Tijdschrift De 8 en Opbouw

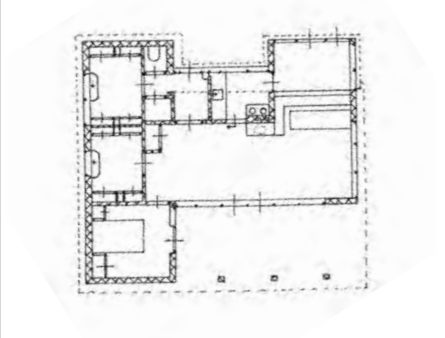
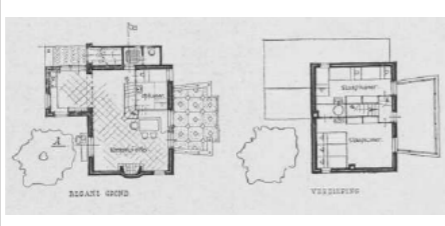
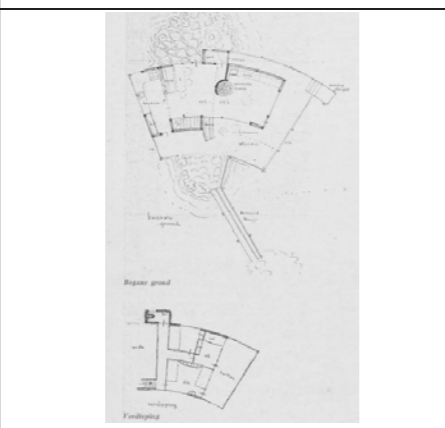
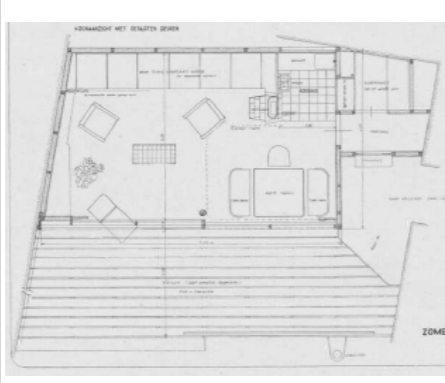
Tabel 3: algemene gegevens zomerhuizen

Ontwerp	Architect	Jaargang en nummer	Blz.	bouwjaar	Prijs	Opp. (m2) (excl. terras)	Materiaal exterieur	Aantal verdiepingen	verwarmingssysteem
zomerhuisje te O. Kapelle	Merkelbach en Karsten en Duiker, Amsterdam	Jrg. 6, 1935, no. 24	259-263	1935	4200	100	baksteen	2	openhaard in het woonvertrek
zomerhuisje te Schoorl	Merkelbach en Karsten, Amsterdam	Jrg. 6, 1935, no. 24	259-263	1935	8000	87,5	baksteen	2	openhaard in het woonvertrek
Zomerhuisje te Beekbergen	Joh. Groenenwegen	Jrg. 6, 1935, no. 24	259-263	?	2000 gulden	?	baksteen	1	openhaard in het woonvertrek
Zomerhuisje te Bergen	Hans Elte	Jrg. 7, 1936, no. 26	314	?	?	?	?	1	openhaard in het woonvertrek
Zomerhuisje te Kortenhoef	Hans Elte	Jrg. 7, 1936, no. 26	314	?	?	?	?	1	n.v.t.
zomerhuisje te Putten	A. Komter, Amsterdam	Jrg. 8, 1937, no. 20	186	1936	3110 gulden	89,2	baksteen	1	kolenhaard in het woonvertrek
Verplaatsbaar houten zomerhuisje	Gerrit Rietveld en Truus Schröder	Jrg. 8, 1937, no. 23	223	?	1000 gulden	?	gecarboniseerd hout	1	optioneel een kachel in woonvertrek
Zomerhuisje van Salomonson	Salomonson	Jrg. 9, 1938, no. 19	182	?	?	?	?	2	openhaard in het woonvertrek
Zomerhuisje te Petten	Gerrit Rietveld	Jrg. 11, 1940, no. 11	142	1939	3000 gulden	?	baksteen	1	openhaard in het woonvertrek
Zomerhuisje te Lunteren	S. van Woerden	Jrg. 12, 1941, no. 1	1 tot 3	?	?	?	baksteen	2	openhaard in het woonvertrek
Zomerhuisje aan de Loosdrechtsche plassen	Rietveld	Jrg. 12, 1941, no. 8	103-107	?	?	?	hout	2	openhaard in het woonvertrek
Weekend-huis aan de plassen	A. Bodon	Jrg. 12, 1941, no.12	28-29	1940	?	?	hout	1	openhaard in het woonvertrek

Van een aantal zomerhuisje ontbreekt sommige data in de tabel met algemene gegevens. Deze gegevens waren niet opgenomen in het tijdschrift.

Ontwerp	Plattegrond (LET OP: niet op schaal)	Blz.	Verdiepingen	Gescheiden keuken	WC	Douchecabine Of badkamer	Combi woon- en eetkamer	Slaapkamers	Bodekamer	Terras
Zomerhuisje O. Kapelle		259-263	2	x	1	x	x	4	?	x
Zomerhuisje te Schoorl		259-263	2	x	1	x	x	4	x	x
Zomerhuisje te Beekbergen		259-263	1	x	1	n.v.t.	x	3	n.v.t.	x
Zomerhuisje te Bergen		314	1	x	2	x	x	2	?	x

Ontwerp	Plattegrond (LET OP: niet op schaal)	Blz.	Verdiepingen	Gescheiden keuken	WC	Douchecabine Of badkamer	Combi woon- en eetkamer	Slaapkamers	Bodekamer	Terras
Zomerhuisje te Kortenhoef		314	1	X	1	n.v.t.	X	1	n.v.t.	x
Zomerhuisje te Putten		186	1	X	1	X	X	3	?	x
Verplaatsbaar houten zomerhuisje		223	1	X	1	X	X	1+ woonkamer	n.v.t.	n.v.t.
Zomerhuisje van Salomonson		182	2	X	1	X	X	3	n.v.t.	x

Ontwerp	Plattegrond (LET OP: niet op schaal)	Blz.	Verdiepingen	Gescheiden keuken	WC	Douchecabine Of badkamer	Combi woon- en eetkamer	Slaapkamers	Bodekamer	Terras
Zomerhuisje te Petten		142	1	X	1	X	X	3	n.v.t.	x
Zomerhuisje te Lunteren		1-3	2	X	1	n.v.t.	X	4	?	x
Zomerhuisje aan de Loosdrechtsche plassen		103- 107	2	X	1	n.v.t.	Semi	3	?	x
Weekend-huis aan de plassen		28-29	1	Kooknis	0	n.v.t.	X	n.v.t.	n.v.t.	x

Bijlage II Analyse Kleine landhuizen in Holland- Hausbrand

Tabel 2: algemene gegevens zomerhuizen

Ontwerp	Architect	Blz.	bouwjaar	Prijs	Opp. m ² (excl. Terras en schuur)	Materiaal exterieur	Aantal verdiepingen	verwarmingssysteem
weekendhuisje te Bergen	H. Elte, Alkmaar	15		A	36	hout	1	n.v.t.
zomerhuisje te Woensdrecht	Ir. J.P. Fokker, Wassenaar	16		A	46,875	baksteen	1	openhaard in het woonvertrek
zomerhuisje te Putten	A. Komter, Amsterdam	18	1936	B	82,5	baksteen	1	kolenhaard in het woonvertrek
zomerhuisje te O. Kapelle	Merkelbach en Karsten, Amsterdam	21	1935	B	100	baksteen	2	openhaard in het woonvertrek
Landhuisje te Bennekom	Feenstra en van Broek, Arnhem	25	1937	C	125	baksteen	2	5 stookplaatsen voor kachels en haarden
zomerhuisje te Nunspeet	S. van Woerden, Amsterdam	26-27	1936	C	107,25	baksteen	2	kolenhaard in het woonvertrek
zomerhuisje te Biggekerke Z.	Wieger Bruin, Amsterdam	28-29	1934	C	138,19	baksteen	2	openhaard in het woonvertrek en kachel op de slaapkamers
zomerhuisje te Schoorl	Merkelbach en Karsten, Amsterdam	34-37	1935	D	87,5	baksteen	2	openhaard in het woonvertrek
landhuisje te Apeldoorn	J.P. Kloos	38-39	1933	D	88,81	gestuuct	2	Centrale verwarming
zomerhuisje te Noordwijk a. Zee	Brinkman en v.d. Vlugt, Rotterdam	44	1936	onbekend	83,38	baksteen	1	Kachels

Foto's Zomerhuizen

Weekendhuisje te Bergen

Zomerhuisje te Woensdrecht

Zomerhuisje te Putten

Zomerhuisje te O. Kapelle

Landhuisje te Apeldoorn

Landhuisje te Bennekom

Zomerhuisje te Nunspeet

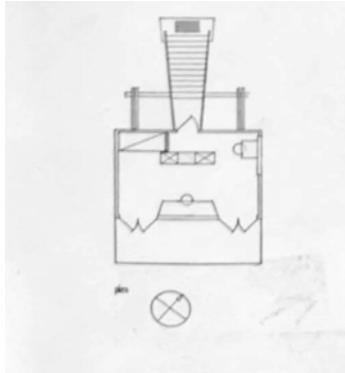

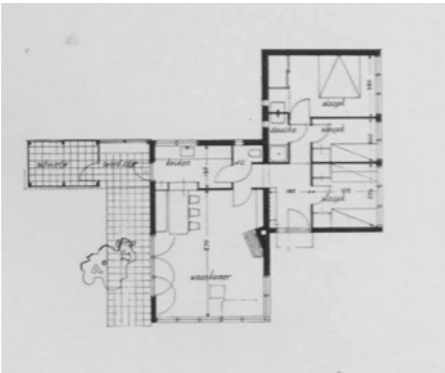
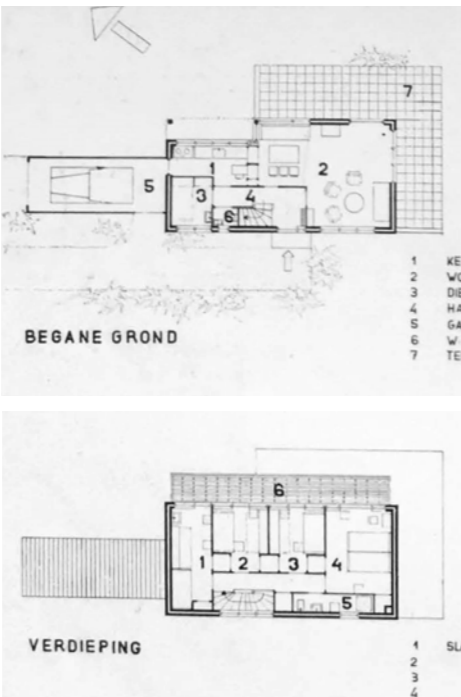
Zomerhuisje te Biggekerke Z.

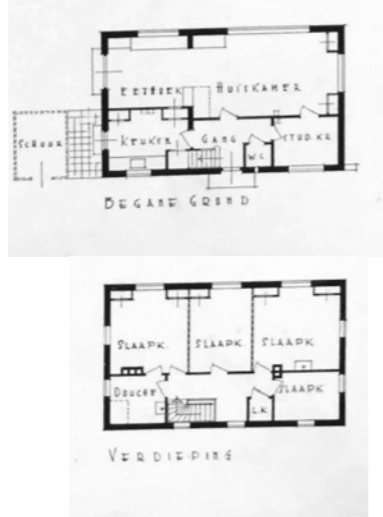
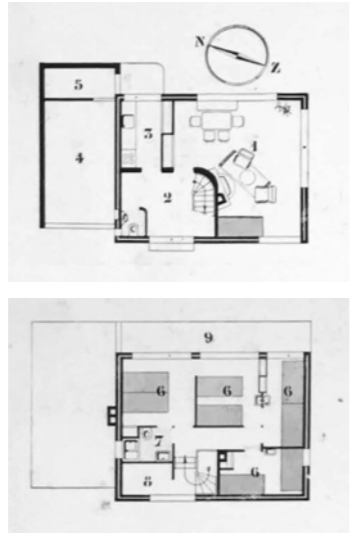
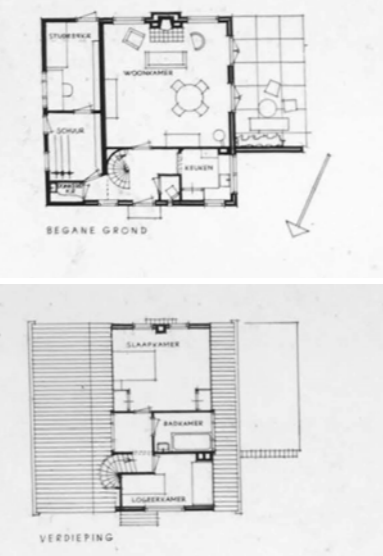

Zomerhuisje te Schoorl

Zomerhuisje te Noordwijk a. Zee

Ontwerp	Plattegrond 1:250	Blz.	Verdiepingen	Gescheiden keuken	WC	Douchecabine Of badkamer	Combi woon- en eetkamer	Slaapkamers	Bodekamer	Terras
weekendhuisje te Bergen		15	1	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	x	n.v.t.	n.v.t.	x
zomerhuisje te Woensdrecht		16	1	x	n.v.t.	n.v.t.	x	zachte grens	n.v.t.	n.v.t.
zomerhuisje te Putten		18	1	x	1	x	x	3	?	x
zomerhuisje te O. Kapelle		21	2	x	1	x	x	4	?	x

Ontwerp	Plattegrond 1:250	Blz.	Verdiepingen	Gescheiden keuken	WC	Douchecabine of badkamer	Combi woon- en eetkamer	Slaapkamers	Bodekamer	Terras
Landhuisje te Bennekom		25	2	x	1	x	x	4	?	n.v.t.
zomerhuisje te Nunspeet		26-27	2	x	2	x	x	4 met zachte grenzen + bed woonkamer	n.v.t.	x
zomerhuisje te Biggekerke Z.		28-29	2	x	1	x	x	2	n.v.t.	x

Ontwerp	Plattegrond 1:250	Blz.	Verdiepingen	Gescheiden keuken	WC	Douchecabine of badkamer	Combi woon- en eetkamer	Slaapkamers	Bodekamer	Terras
zomerhuisje te Schoorl		34-37	2	x	1	x	x	4	x	x
landhuisje te Apeldoorn		38-39	2	x	2	x	x	3	?	x
zomerhuisje te Noordwijk a. Zee		44	1	x	1	x	x	2?	?	x

Bijlage III

Analyse ontwerpwedstrijd Bouwkundig weekblad Architectura

Vakantie- en weekendhuis aan de vecht

Bouwkundig weekblad Architectura, 57^e jaargang 1936 (blz. 521-526)

Positie op de kavel

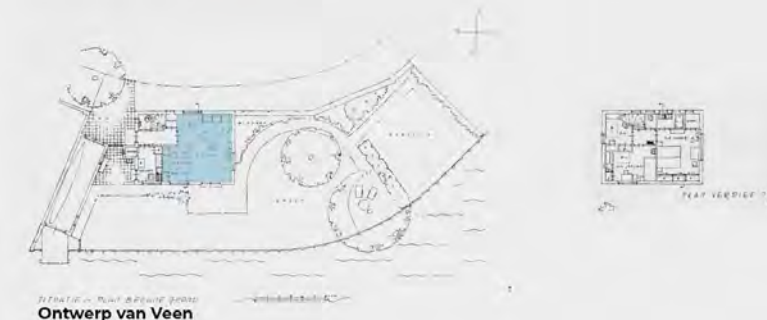
In de weergegeven ontwerpen is het vakantie- weekendhuis op verschillende posities op de kavel geplaatst: aan de wegzijde, midden op de kavel of aan de waterzijde. In de ontwerpen van De Bruijn, 't Hoofd en Van Veen is een apart staand botenhuis getekend. In het ontwerp van Duintjer is het huis gesitueerd aan de weg, die de tuin afsluit van de weg. Bij het ontwerp van Van Veen wordt de tuin eveneens afgesloten van de weg, in dit geval door de plaatsing van het huis aan de linkerkant van de kavel. In het ontwerp van De Bruijn daarentegen is het vakantiehuis aan de oever van het water geplaatst, waardoor er aan zowel de noord- als de zuidzijde van het huis een grote tuin ontstaat. In de ontwerpen van Van der Stad en 't Hoofd is het huis in het midden van de kavel geplaatst.

Inhoud

De onderstaande tabel laat het verschil in grootte van de vijf ontworpen vakantiewoningen zien.

Ontwerpen	Inhoud (m ³)
Duintjer	317
Van der Stad	315
De Bruijn	320
't Hoofd	...
Van Veen	322

tabel 1: Inhoud van de vijf vakantiewoningen

Analyse ontwerpwedstrijd vakantie- en weekendhuis aan de vecht

Bouwkundig weekblad Architectura, 57^e jaargang 1936

Verkeersruimten

Het ontwerp van Duintjer is het enige ontwerp waarin op de begane grond geen aparte verkeersruimten zijn getekend. Het vakantiehuis wordt in dit ontwerp betreden in de woonkamer. De gebruiker komt dus direct in de woonruimte binnen. In het ontwerp van Duintjer is enkel op de eerste verdieping een gang getekend die de slaapkamers en de sanitairruimten met elkaar verbindt. In de ontwerpen van Van der Stad, 't Hoofd en Van Veen bevindt zich bij binnenkomst in het vakantiehuis een bescheiden hal, die de verschillende ruimtes van het vakantiehuis aan elkaar verbindt.

Ontwerp Duintjer

Ontwerp van der Stad

.2098.
Ontwerp de Bruijn

Ontwerp 't Hoofd

Ontwerp van Veen

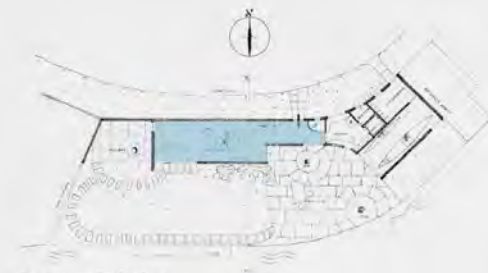
Verkeersruimte

Analyse ontwerpwedstrijd vakantie- en weekendhuis aan de vecht

Bouwkundig weekblad Architectura, 57e jaargang 1936 (blz. 521-526)

Woon- en eetkamer

In alle ontwerpen zijn de woon- en eetkamer van het vakantiehuis ontworpen als één ruimte. Daarnaast zijn ze allemaal georiënteerd op de zonkant van het huis, het zuiden, met uitzicht op de Vecht. Ook is er in elk ontwerp een buitendeur naar het terras aanwezig. In de meeste ontwerpen (Duintjer, Van der Stad, de Bruijn en 't Hoofd) is de woonkamer van het vakantiehuis op de begane grond gesitueerd. Echter, in het ontwerp van De Bruijn is de woonkamer op de eerste verdieping getekend en via een bordes van buitenaf te betreden. Het plaatsen van de woonkamer op de eerste verdieping is ongebruikelijk bij een vakantiehuis en past meer bij een bel-etage van een permanente woning.

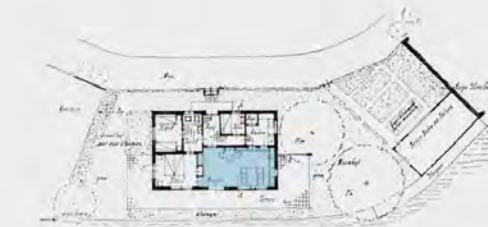
Ontwerp Duintjer

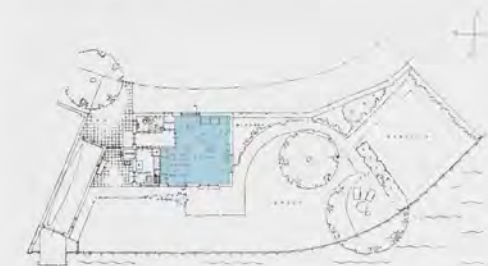
Ontwerp van der Stad

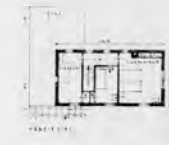
.2098.
Ontwerp de Bruijn

Ontwerp 't Hoofd

Ontwerp van Veen

Woonkamer

Analyse ontwerpwedstrijd vakantie- en weekendhuis aan de vecht

Bouwkundig weekblad Architectura, 57^e jaargang 1936

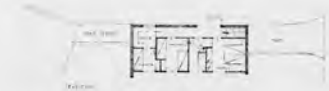
Terras

De terrassen zijn in alle ontwerpen georiënteerd op het zuiden, de zonkant. Ze grenzen aan de woonkamer en vormen zo een verlengstuk van de woonruimten. In de ontwerpen van Van Veen en Duintjer zijn twee terrassen getekend: een terras aan de woonkamer en een grenzend aan de Vecht. Het terras in het ontwerp van Duintjer ligt aan de oostzijde van het vakantiehuis en is voor de helft overdekt. De terrassen in de andere ontwerpen hebben geen overkapping. De terrassen in het ontwerp van Van der Stad en 't Hoofd zijn om het vakantiehuis heen gelegen.

Op de ontwerptekeningen van De Bruijn is het niet duidelijk of er ook een apart terras is ontworpen bij het vakantiehuis.

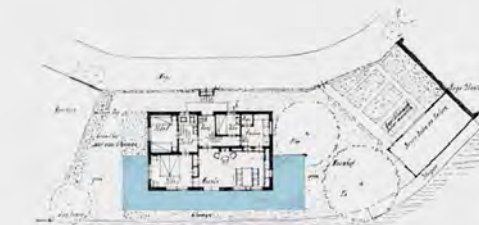
Ontwerp Duintjer

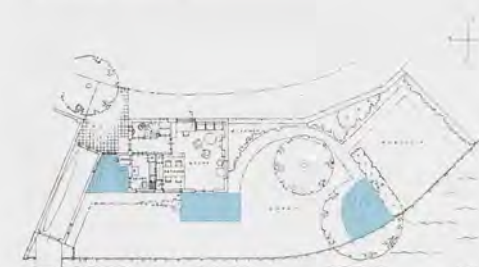
Ontwerp van der Stad

.2098.
Ontwerp de Bruijn

Ontwerp 't Hoofd

Ontwerp van Veen

Terras

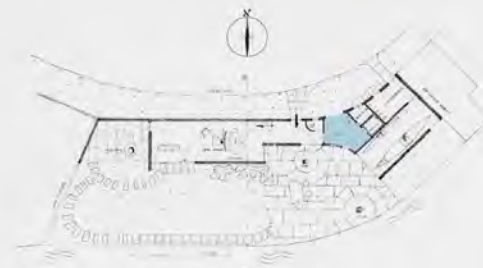
Analyse ontwerpwedstrijd vakantie- en weekendhuis aan de vecht

Bouwkundig weekblad Architectura, 57^e jaargang 1936

Keuken

Alle keukens staan in verbinding met de woonkamer middels een deur (Duintjer, Van der Stad) of een doorgeefkast (Van Veen en 't Hoofd). Alleen het ontwerp van de Bruijn vormt hierop een uitzondering. In dit ontwerp zit de keuken op de begane grond, een verdieping onder de woonkamer.

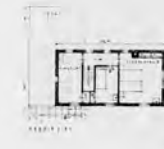
De meeste keukens zijn aan de noordzijde van het huis gesitueerd. Dit is een logische keuze, aangezien dit de koele kant van het huis is. De ontwerpen van Van der Stad en Van Veen vormen hierop een uitzondering. In deze ontwerpen is de keuken op het zuiden georiënteerd. In het ontwerp van Van Veen vormt de keuken ook de verbinding tussen de berging met botenhuis en de rest van het vakantiehuis.

Ontwerp Duintjer

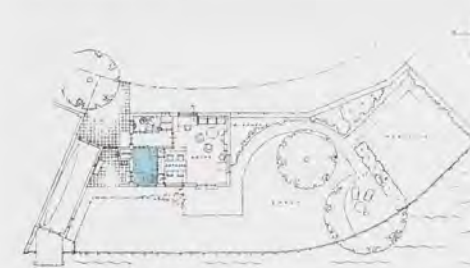
Ontwerp van der Stad

.2098.
Ontwerp de Bruijn

Ontwerp 't Hoofd

Ontwerp van Veen

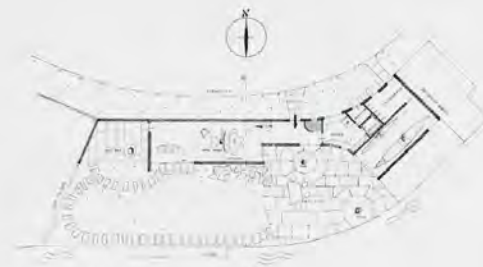
Keuken

Analyse ontwerpwedstrijd vakantie- en weekendhuis aan de vecht

Bouwkundig weekblad Architectura, 57^e jaargang 1936

Sanitair

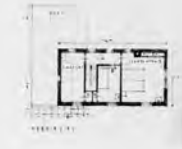
In alle ontwerpen grenzen de toiletruimten op de begane grond aan een gang, behalve in het ontwerp van Duintjer. In dit ontwerp is het toilet in de woonkamer gesitueerd. In de ontwerp van Van Veen waarin het vakantiehuis een verdieping heeft, is er een aparte toiletruimte of badkamer op de verdieping ontworpen. In de ontwerpen van Van der Stad en De Bruijn is geen toiletruimte of badkamer op de verdieping ontworpen. Deze verdiepingen bestaan enkel uit slaapkamers. De jury vond de toegankelijkheid van de sanitaire voorzieningen vanaf buiten een belangrijk aandachtspunt voor het ontwerp van het vakantiehuis, in verband met sportieve vakantiegangers. Zodat zij na het sporten de voorzieningen gemakkelijk kunnen bereiken.

Ontwerp Duintjer

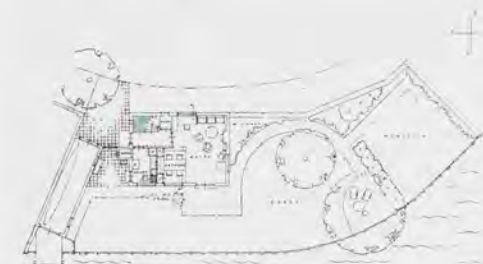
Ontwerp van der Stad

Ontwerp de Bruijn

Ontwerp 't Hoofd

Ontwerp van Veen

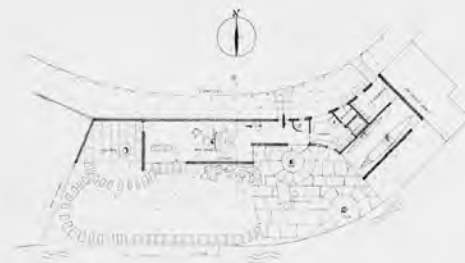
Sanitair

Analyse ontwerpwedstrijd vakantie- en weekendhuis aan de vecht

Bouwkundig weekblad Architectura, 57e jaargang 1936

Slaapkamers

In alle ontwerpen zijn de slaapkamers op de verdieping ontworpen, met uitzondering van het ontwerp van 't Hoofd, waarin geen verdieping aanwezig is. Daarnaast zijn in alle ontwerpen drie slaapkamers getekend, waarvan één slaapkamer met tweepersoonsbed. De overige slaapkamers hebben eenpersoonsbedden. Als de slaapkamer groot genoeg is, staan er twee eenpersoonsbedden in. In het ontwerp van De Bruijn is er ook een slaapruiimte op de begane grond getekend, vermoedelijk voor een eventuele dienstbode. De meeste slaapkamers zijn op de zuidzijde georiënteerd, met uitzicht op de Vecht.

Ontwerp Duintjer

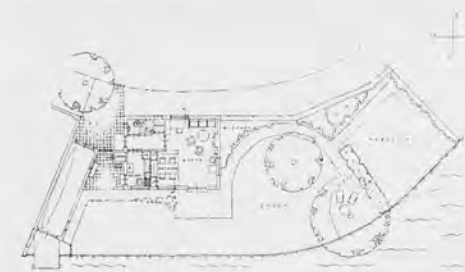
Ontwerp van der Stad

.2098.
Ontwerp de Bruijn

Ontwerp 't Hoofd

Ontwerp van Veen

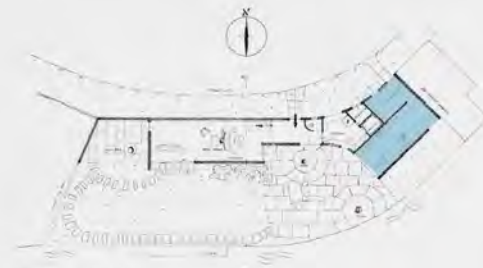
■ Slaapkamers

Analyse ontwerpwedstrijd vakantie- en weekendhuis aan de vecht

Bouwkundig weekblad Architectura, 57^e jaargang 1936

Botenhuis en fietsenberging

In het programma van eisen van te ontwerpen vakantiehuis was een botenhuis en fietsenberging opgenomen. In de ontwerpen van Duintjer en Van der Stad zijn het botenhuis en de berging aan het vakantiehuis geschakeld. Waar het botenhuis en de berging het ontwerp van Van der Stad vanuit het huis zelf zijn te betreden, kan dit in het ontwerp van Duintjer enkel van buitenaf. In de andere drie ontwerpen zijn het botenhuis en de fietsenberging getekend als een los gebouwtje. In de ontwerpen van Van Veen en 't Hoofd ontbreekt de fietsenberging.

Ontwerp Duintjer

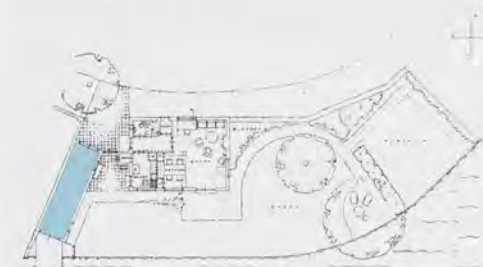
Ontwerp van der Stad

.2098.
Ontwerp de Bruijn

Ontwerp 't Hoofd

ZITHUIS en FIETS BERGING
Ontwerp van Veen

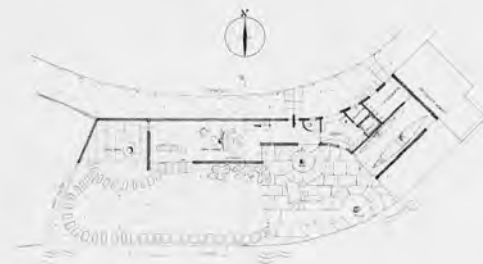

Analyse ontwerpwedstrijd vakantie- en weekendhuis aan de vecht

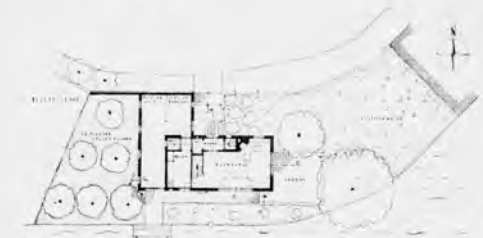
Bouwkundig weekblad Architectura, 57^e jaargang 1936

Moestuin

In de ontwerpen van De Bruijn, 't Hoofd en Van Veen is een moestuin getekend. De moestuin stond niet in het programma van eisen. De jury was geen voorstander van de moestuin, omdat er niet altijd iemand aanwezig zal zijn in het vakantiehuis om de moestuin te bewerken. In het ontwerp van Van der Stad is geen moestuin, maar een aparte bloemenweide getekend.

Ontwerp Duintjer

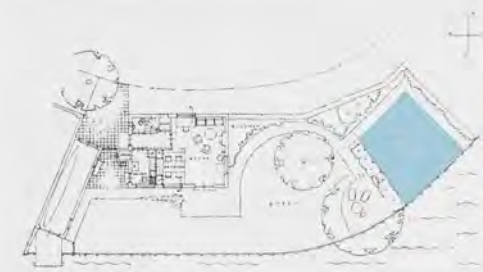
Ontwerp van der Stad

.2098.
Ontwerp de Bruijn

Ontwerp 't Hoofd

Ontwerp van Veen

Moestuin

Analyse ontwerpwedstrijd vakantie- en weekendhuis aan de vecht

Bouwkundig weekblad Architectura, 57^e jaargang 1936

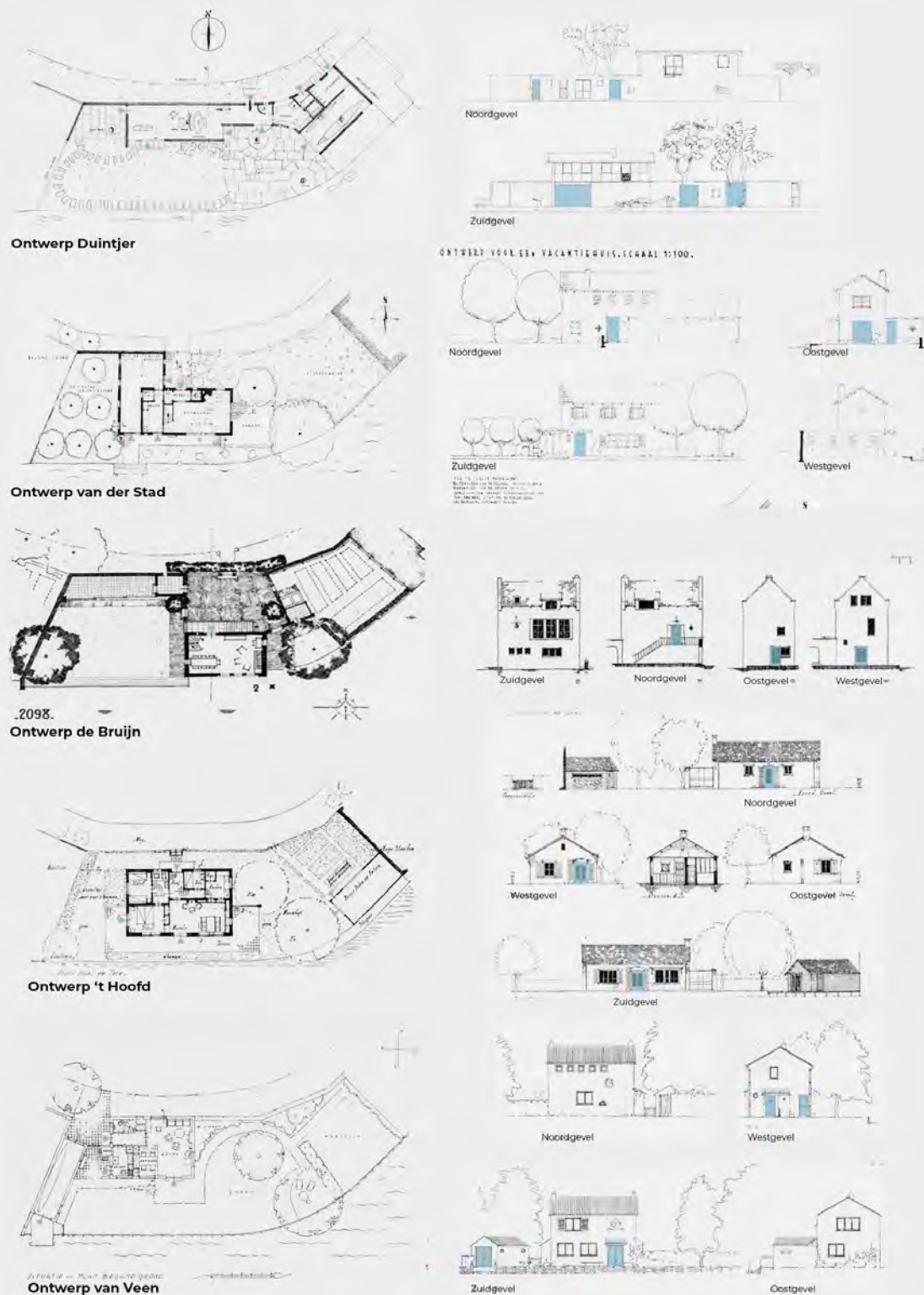
Ontsluiting

Ontwerpen	Aantal buitendeuren	Buitendeuren berging
Duintjer	5	3
Van der Stad	5	n.v.t.
De Bruijn	3	3
't Hoofd	3	2
Van Veen	3	2

tabel 2: Aantal buitendeuren van in vakantiewoning en berging

De hoofdingang van het vakantiehuis is in alle ontwerpen aan de weg, de noordzijde, geplaatst, behalve in het ontwerp van Van Veen. In dit ontwerp is de hoofdingang aan de westzijde geplaatst. In tabel 2 is te zien dat vakantiehuis in het ontwerp van Duintjer op vijf verschillende manieren is ontsloten. De woonkamer is op vijf verschillende manieren te betreden, onder andere door een schuifdeur aan de Vechtzijde. Opvallend is de ingang naar de woonkamer in het ontwerp van De Bruijn. De toegang naar de woonkamer, in dit ontwerp gelegen op de eerste verdieping, wordt gevormd door een bordes. De begane grond kan daarnaast aan zowel de oost- als westzijde betreden worden.

■ Deuren

Analyse ontwerpwedstrijd vakantie- en weekendhuis aan de vecht

Bouwkundig weekblad Architectura, 57^e jaargang 1936

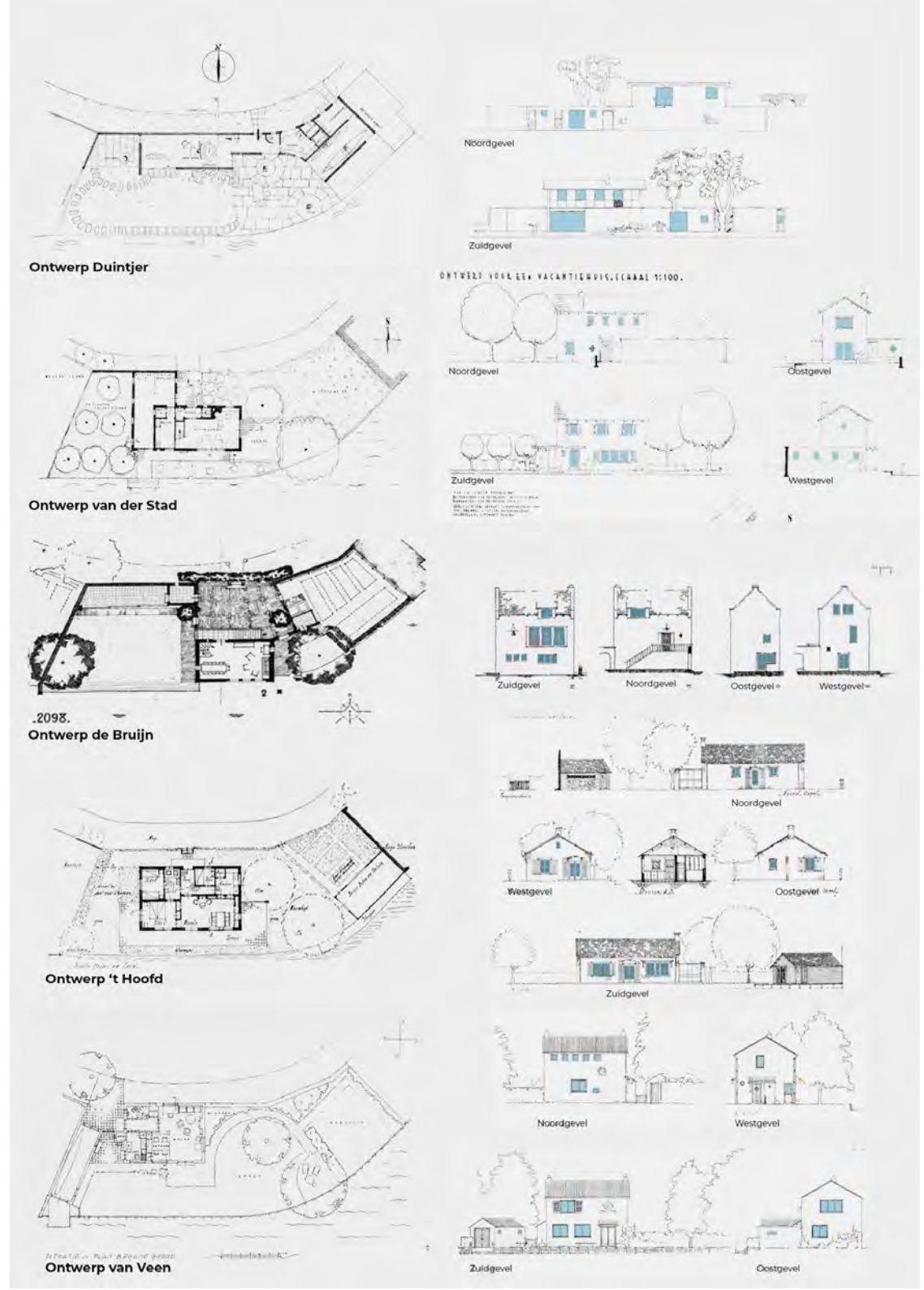
Ramen

Ontwerpen	Aantal ramen
Duintjer	13
Van der Stad	19
De Bruijn	14
't Hoofd	11
Van Veen	15

Tabel 3: Aantal ramen in de vakantiewoning

Over het algemeen hebben de ontwerpen aan de zonkant de meeste en grootste ramen. Dit is ook de kant met het uitzicht over de Vecht. In het ontwerp van Duintjer heeft het vakantiehuis grote glasoppervlakken en in de woonkamer ook een glazen schuifwand. Ook het vakantiehuis in het ontwerp van Van Veen heeft relatief grote ramen. Opvallend is dat aan de zuidzijde alleen op de eerste verdieping luiken bij de ramen zijn getekend. De huizen in de andere drie ontwerpen zijn voorzien van ramen met een roede-verdeling. In de ontwerpen van zowel Van der Stad als 't Hoofd zijn de ramen voorzien van luiken. In het ontwerp van Van der Stad zijn enkel luiken getekend bij de ramen aan de zuidzijde, dienend als zonnewering. In het ontwerp van de Bruijn, dat het meest weg heeft van een landhuis, lijken de ramen hiërarchisch geschikt; De ramen op de verdieping met de belangrijkste ruimte, de woonruimte, zijn het grootst. Alle andere ramen zijn kleiner.

 Ramen

Analyse ontwerpwedstrijd vakantie- en weekendhuis aan de vecht

Bouwkundig weekblad Architectura, 57^e jaargang 1936

Daken

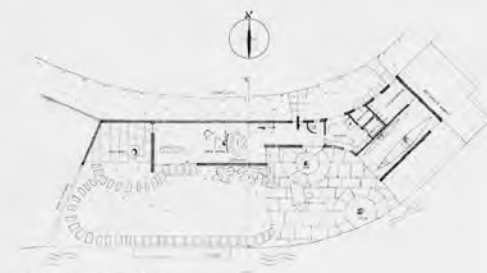
De vakantiehuizen zijn in alle ontwerpen voorzien van een zadeldak van (oud-) Hollandse pannen. In de beschrijving van Van der Stad en Van Veen staat expliciet vermeld dat deze pannen (blauw)zwart zijn. Het ontwerp van Duintjer vormt hierop een uitzondering. De verdieping van het vakantiehuis is in dit ontwerp voorzien van een lessenaarsdak. De lagere daken zijn platte daken.

Materiaal exterieur

Op de afbeeldingen is het exterieur van de vakantiehuizen niet goed te zien. Echter, uit de tekst bij de afbeeldingen kan de materialiteit van de ontwerpen worden opgemaakt. Alle vakantiehuizen zijn ontworpen met een bakstenen gevel. In het ontwerp van Duintjer gaat dit om een bleekkleurig waalsteen en bij 't Hoofd om een bruinrode gevelklinker die platvol wordt gevoegd. In de ontwerpen van Van der Stad en Van Veen staat dat de bakstenen lichtgeel of ivoorkleurig beschilderd worden. In het ontwerp van De Bruijn is het niet duidelijk hoe de bakstenen worden afgewerkt.

Constructie

In het ontwerp van Duintjer zijn de dragende muren gemaakt van kalkzandsteen en de vloeren van gewapend beton. De verdiepingvloeren, inclusief de platte daken, zijn van hol beton. De constructie van het lessenaarsdak bestaat uit houten liggers. Bij het ontwerp van 't Hoofd is vermeld dat de vloeren van gewapend beton worden gemaakt. Uit de tekeningen en de tekst van de overige ontwerpen wordt niet duidelijk welke constructies zijn toegepast.

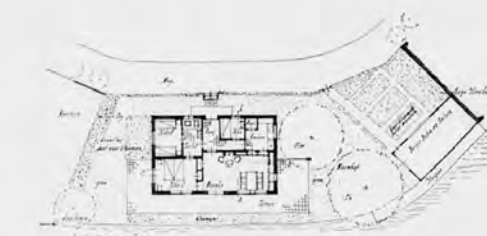
Ontwerp Duintjer

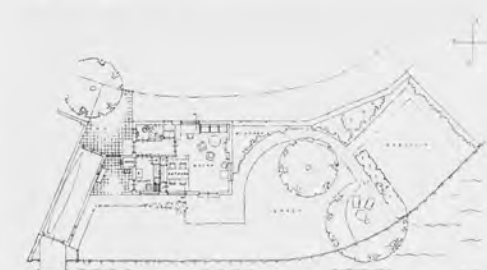
Ontwerp van der Stad

.2098.
Ontwerp de Bruijn

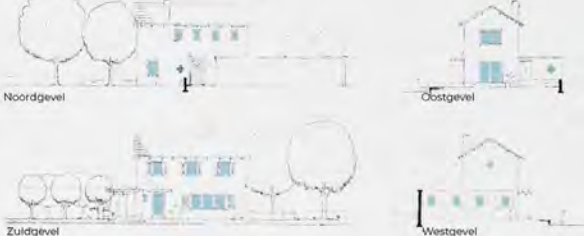
Ontwerp 't Hoofd

Ontwerp van Veen

ONTWERP VOOR EEN VAKANTIEHUIS, SCHAAL 1:100.

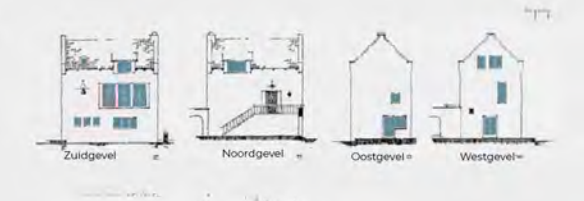

Zuidgevel

Noordgevel

Oostgevel

Westgevel

Zuidgevel

Noordgevel

Oostgevel

Westgevel

Zuidgevel

Noordgevel

Westgevel

Oostgevel

Zuidgevel

Oostgevel

Bijlage IV Vergelijking Vakantiehuis Brandt Corstius met woonhuizen

Inhoud	Blz.
Plattegronden	142
Aanzichten	143
Doorsneden	145
Functievergelijking per categorie	146
onsluiting - voordeuren	
onsluiting - begane grond deuren	
onsluiting - deuren in de aanzichten	
Verkeersruimten	
Kelder	
Woonkamer	
Keuken	
Terras en balkons	
Sanitair	
Slaapkamer echtpaar	
Slaapkamer kinderen	
Slaapkamer gasten en personeel	
Garage en bergruimte	
Serre, studeerkamer en overige kamers	
Functies in de plattegrond	
Ramen	160
Ramen in de plattegrond	
Ramen in de aanzichten	
Ramen in doorsneden	

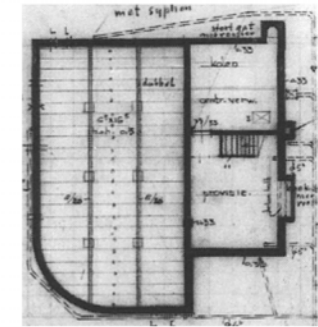
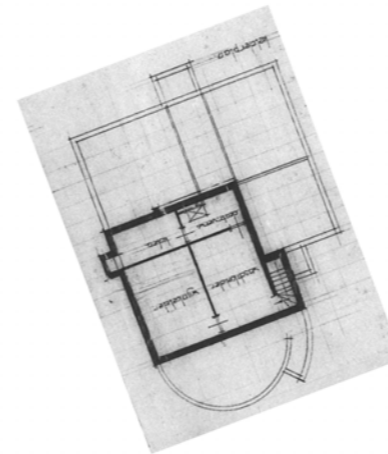
Plattegronden

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

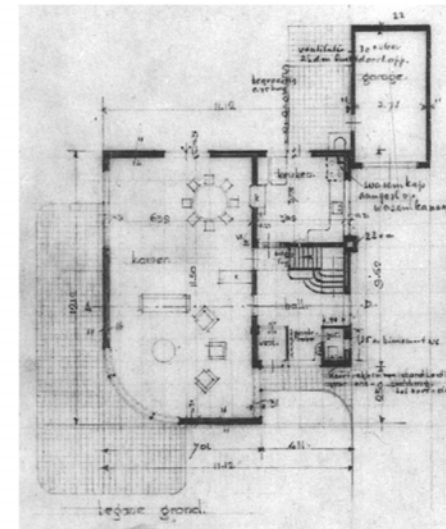
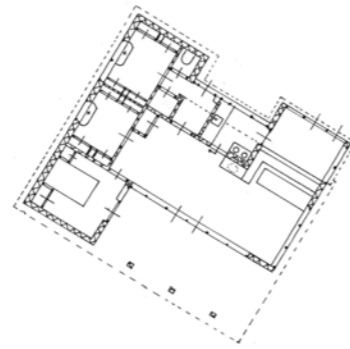
Woonhuis Pot
1939

Woonhuis Wyburg
1939

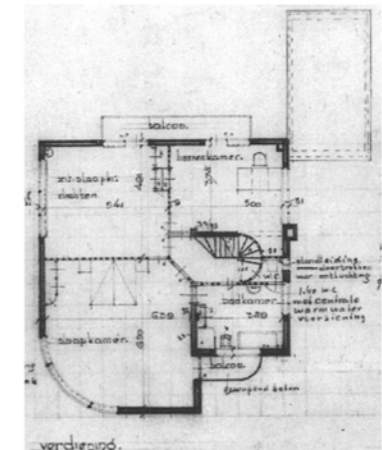
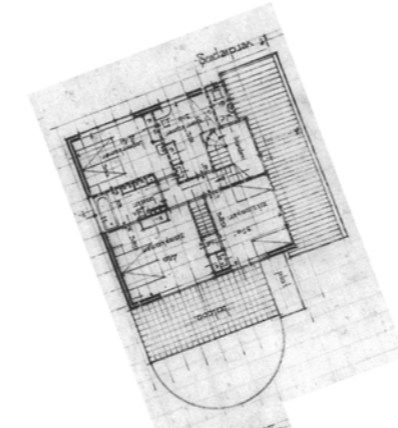
Kelder

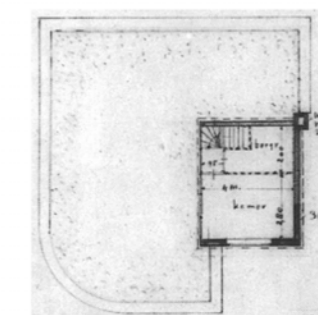
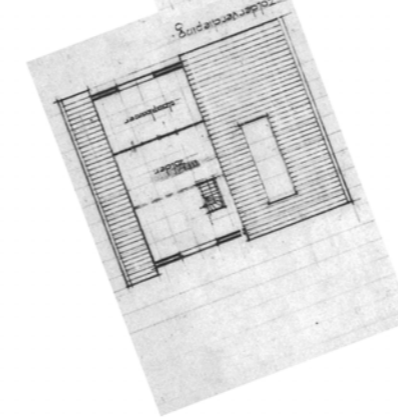
Begane grond

Verdieping 1

Verdieping 2/ zolder

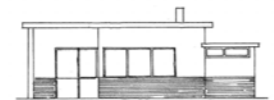
Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

Aanzichten

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

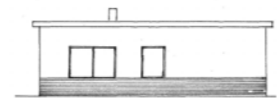
noord-oostgevel

zuid-oostgevel

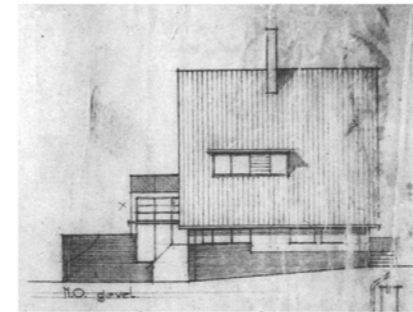

zuid-westgevel

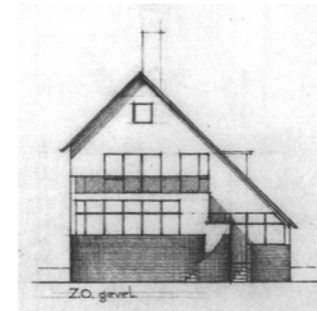

noord-westgevel

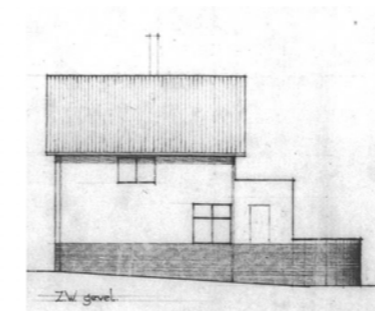
Woonhuis Pot
1939

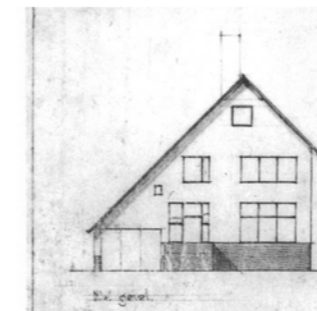
noord-oostgevel

zuid-oostgevel

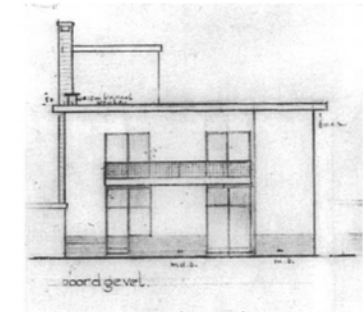

zuid-westgevel

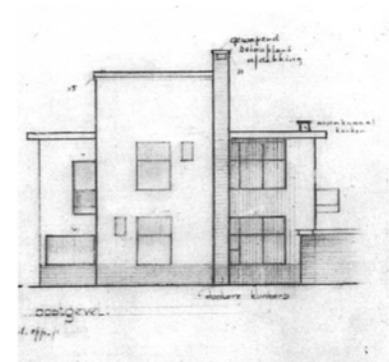

noord-westgevel

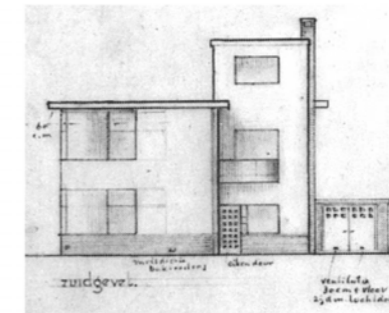
Woonhuis Wyburg
1939

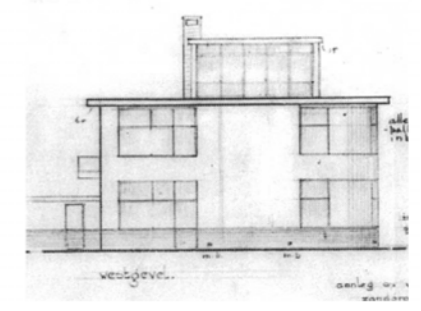
noordgevel

oostgevel

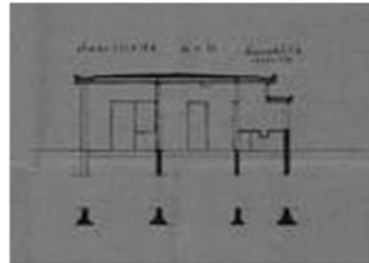
zuidgevel

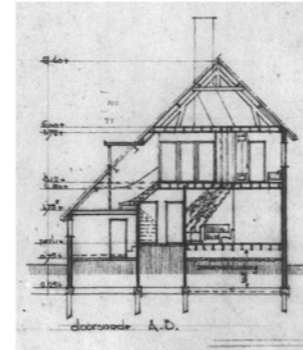
westgevel

Doorsneden

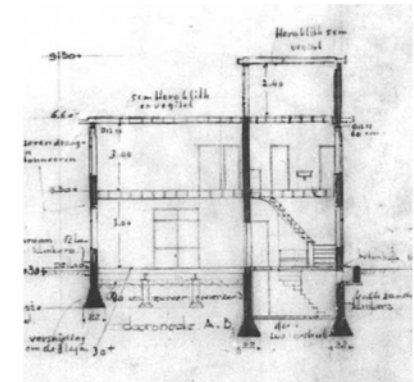
Zomerhuis Brandt Corstius
1939

Woonhuis Pot
1939

Woonhuis Wyburg
1939

Ontsluiting - Voordeuren

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

Woonhuis Pot
1939

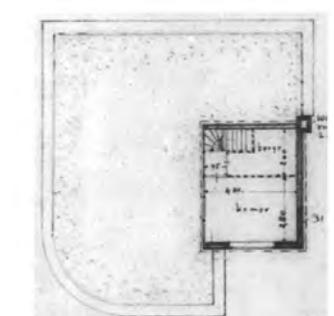
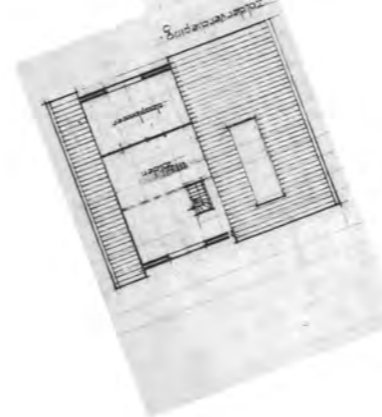
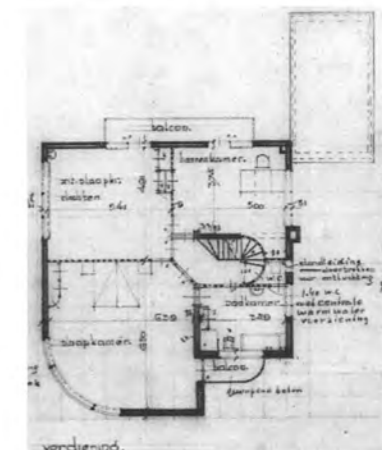
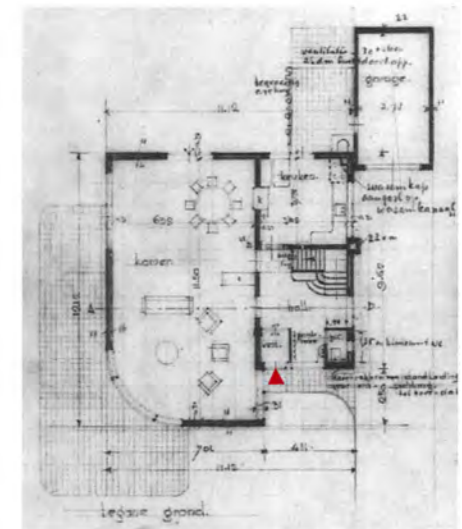
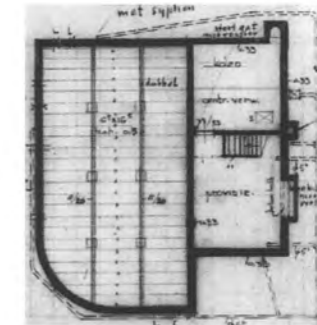
Woonhuis Wyburg
1939

Kelder

Begane grond

Verdieping 1

Verdieping 2/ zolder

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

▶ Voordeur
Schaal 1:250

Ontsluiting - Alle begane grond deuren

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

Woonhuis Pot
1939

Woonhuis Wyburg
1939

Kelder

Begane grond

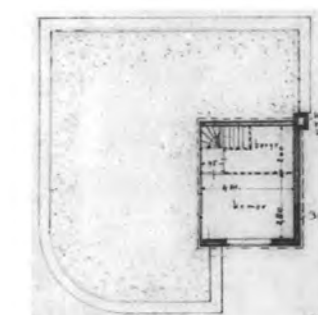
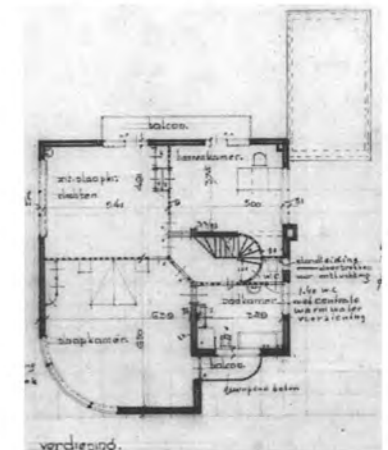
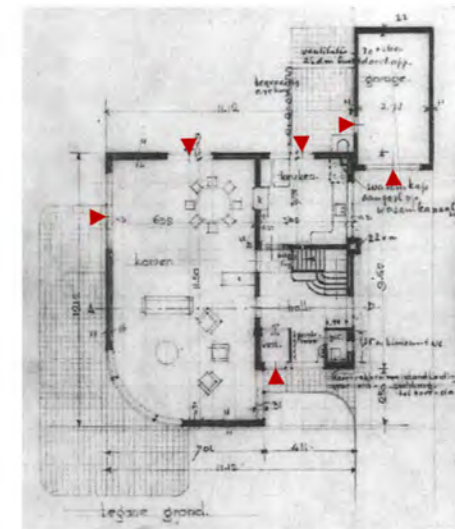
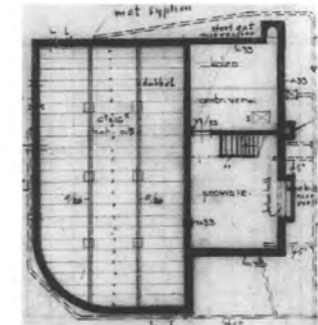
Verdieping 1

Verdieping 2/ zolder

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

▶ buitendeuren
Schaal 1:250

Ontsluiting - Deuren in aanzichten

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

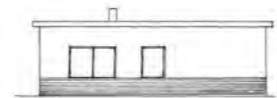
noord-oostgevel

zuid-oostgevel

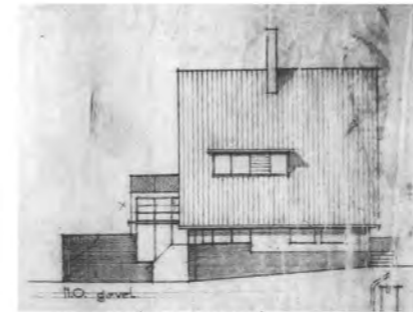

zuid-westgevel

noord-westgevel

Woonhuis Pot
1939

noord-oostgevel

zuid-oostgevel

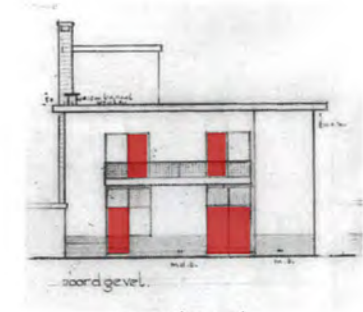

zuid-westgevel

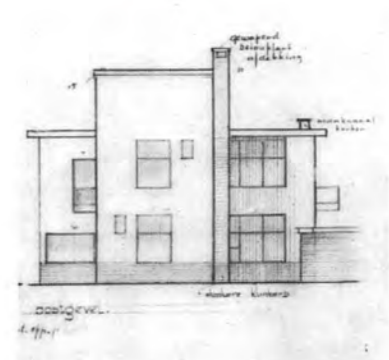

noord-westgevel

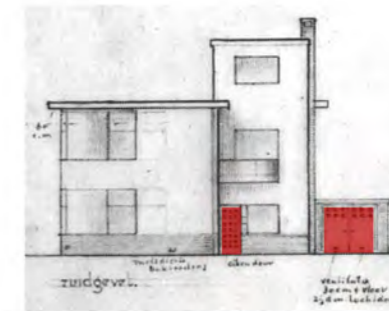
Woonhuis Wyburg
1939

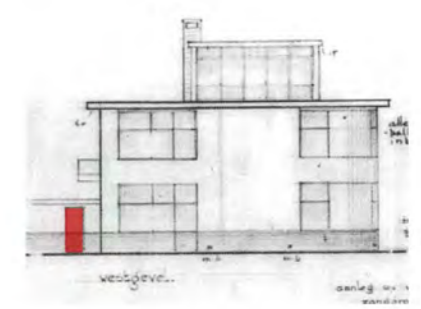
noordgevel

oostgevel

zuidgevel

westgevel

Verkeersruimten

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

Woonhuis Pot
1939

Woonhuis Wyburg
1939

Kelder

Begane grond

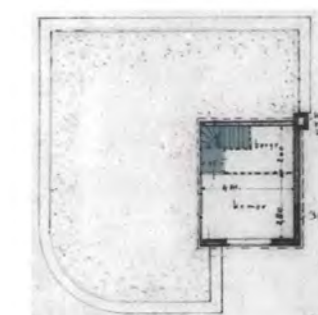
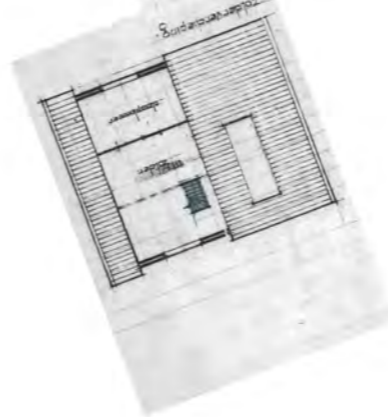
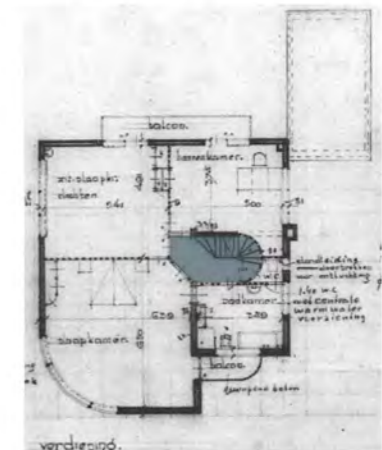
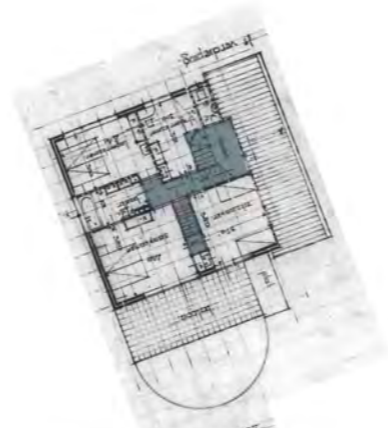
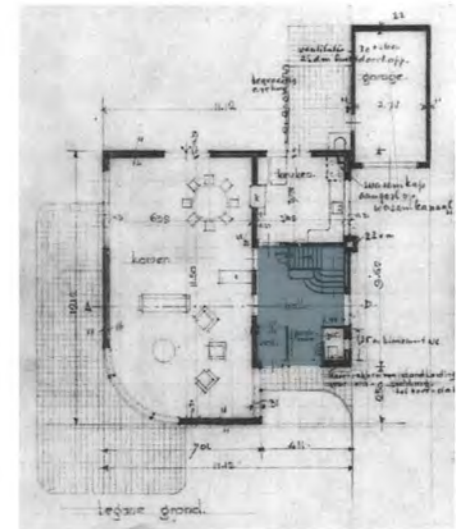
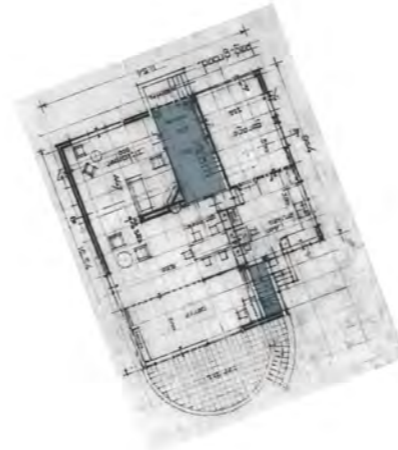
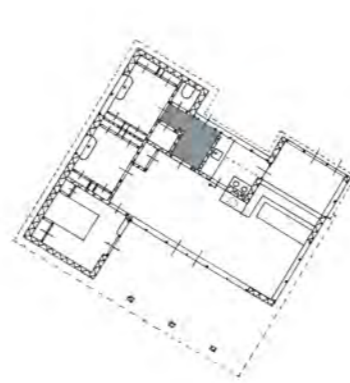
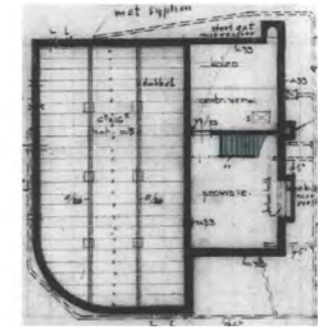
Verdieping 1

Verdieping 2/ zolder

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

■ Verkeersruimten
Schaal 1:250

Kelder

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

Woonhuis Pot
1939

Woonhuis Wyburg
1939

Kelder

Begane grond

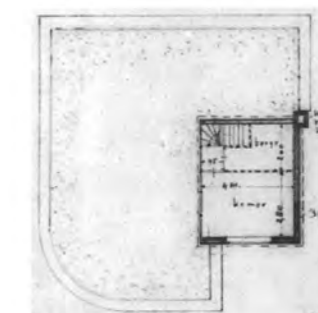
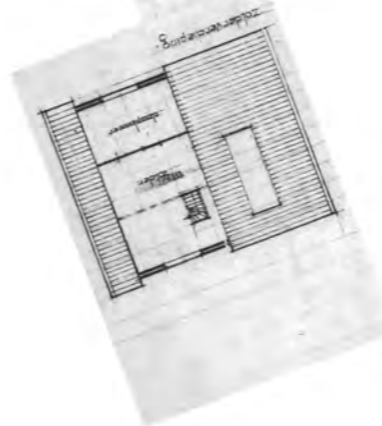
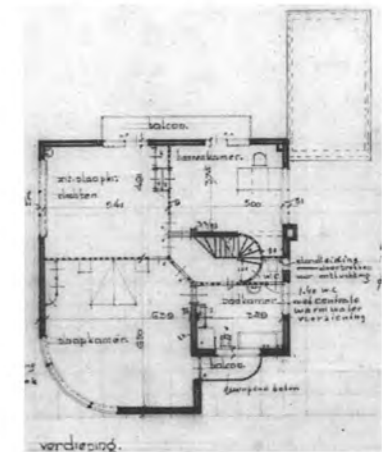
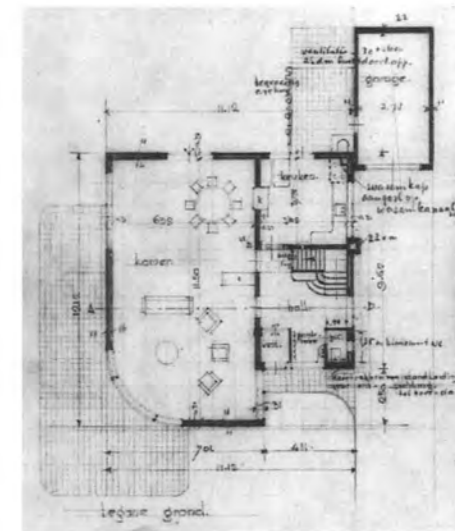
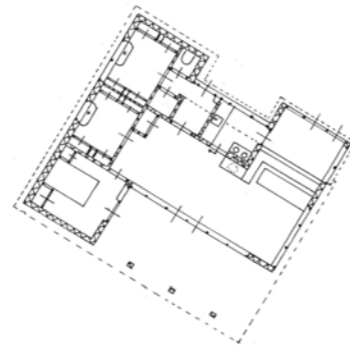
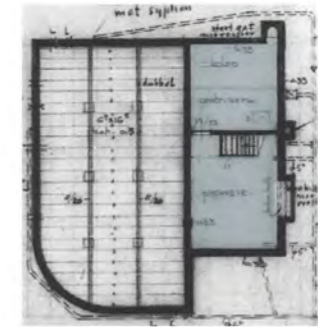
Verdieping 1

Verdieping 2/ zolder

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

■ Ongedefinieerde ruimten
Schaal 1:250

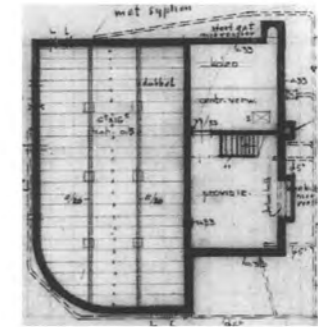
Woonkamer

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

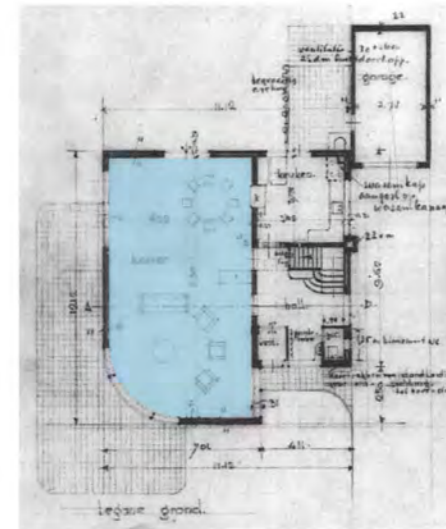
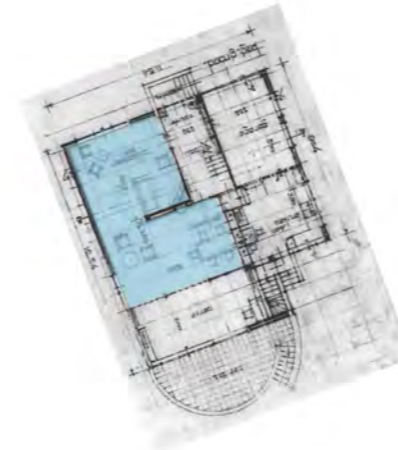
Woonhuis Pot
1939

Woonhuis Wyburg
1939

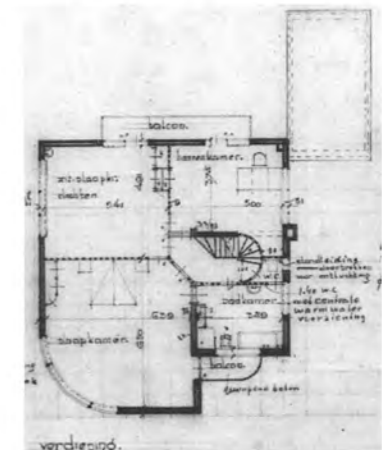
Kelder

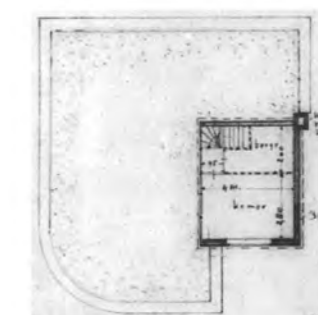
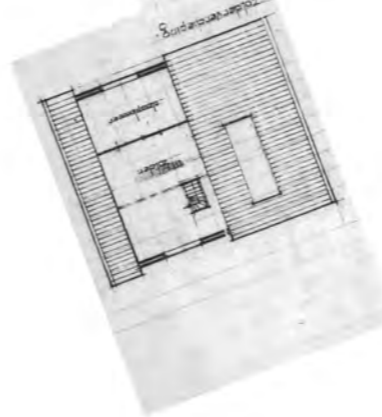
Begane grond

Verdieping 1

Verdieping 2/ zolder

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

Woonkamer
Schaal 1:250

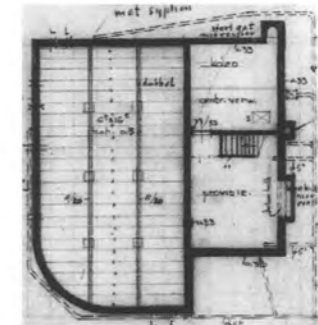
Keuken

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

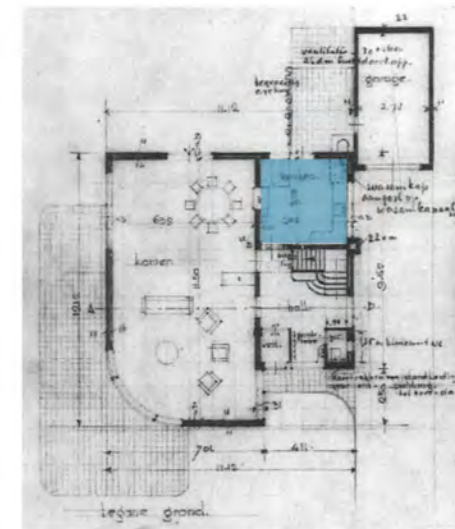
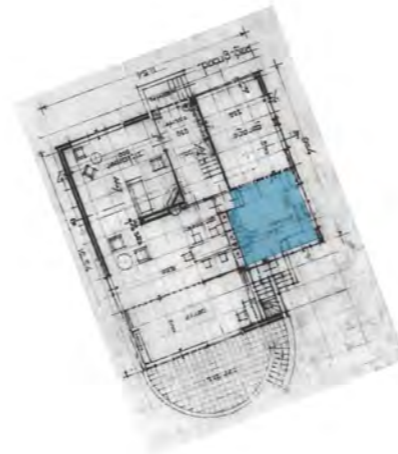
Woonhuis Pot
1939

Woonhuis Wyburg
1939

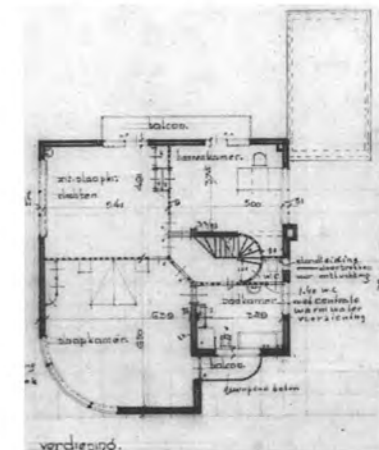
Kelder

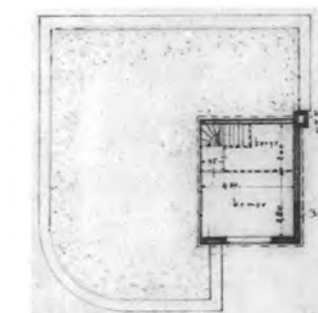
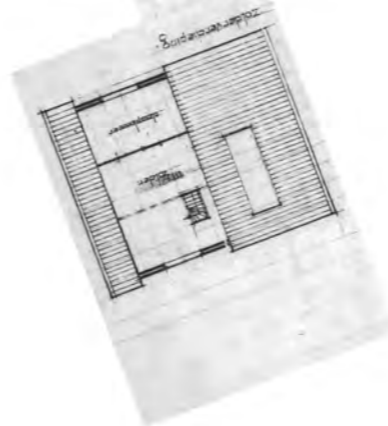
Begane grond

Verdieping 1

Verdieping 2/ zolder

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

Keuken

Schaal 1:250

Terras en Balkon

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

Woonhuis Pot
1939

Woonhuis Wyburg
1939

Kelder

Begane grond

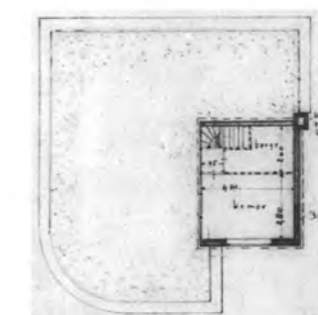
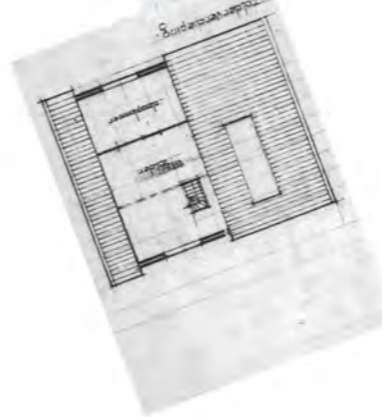
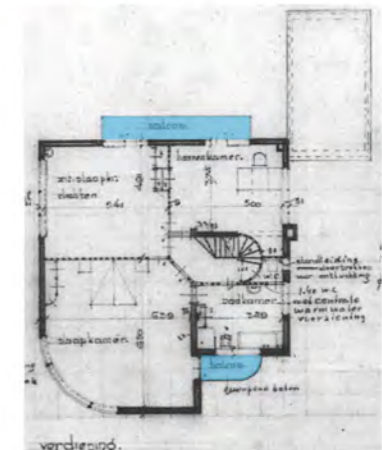
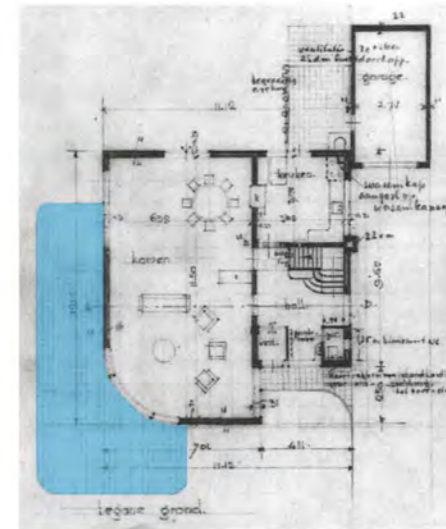
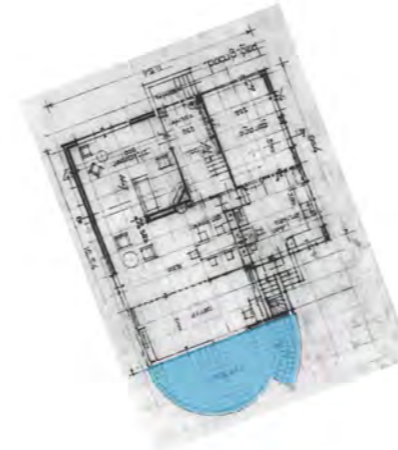
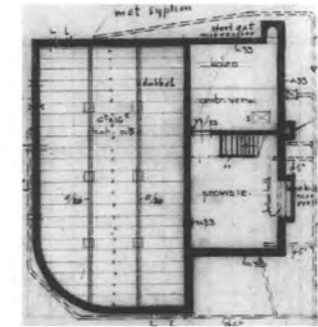
Verdieping 1

Verdieping 2/ zolder

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

Terras en balkons
Schaal 1:250

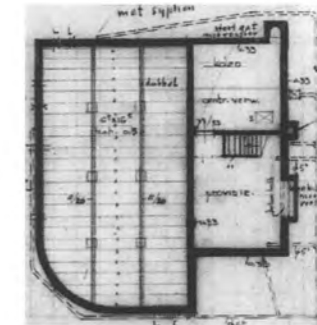
Sanitair

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

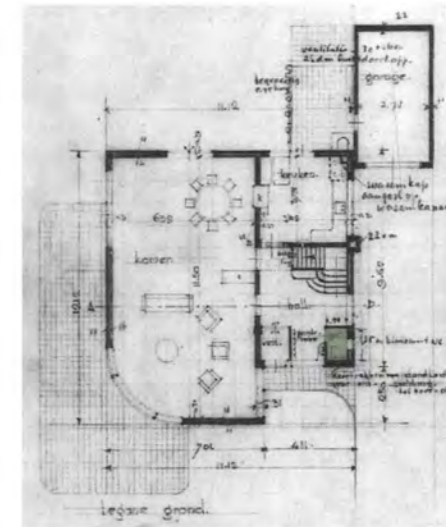
Woonhuis Pot
1939

Woonhuis Wyburg
1939

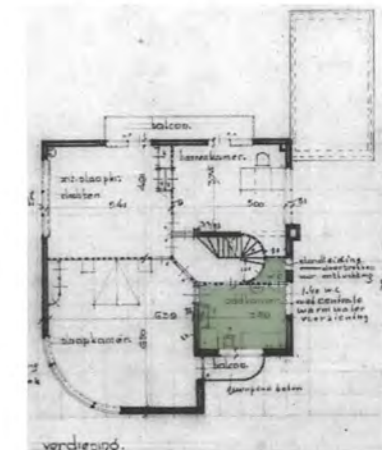
Kelder

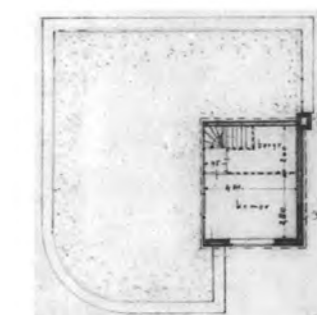
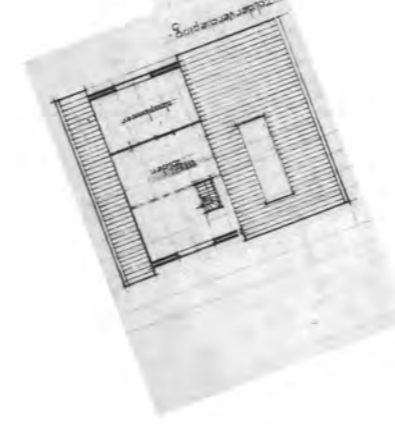
Begane grond

Verdieping 1

Verdieping 2/ zolder

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

Sanitair
Schaal 1:250

Slaapkamer echtpaar

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

Woonhuis Pot
1939

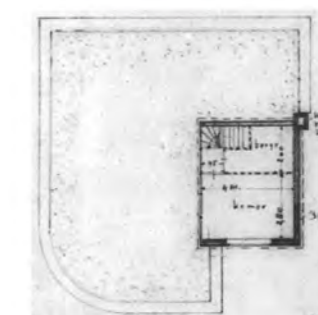
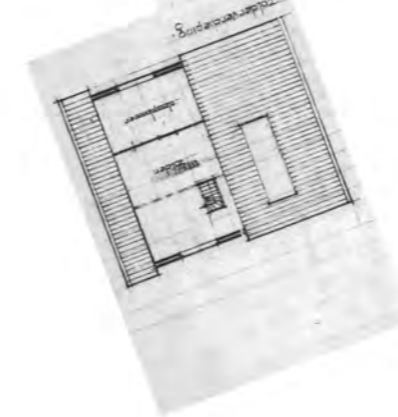
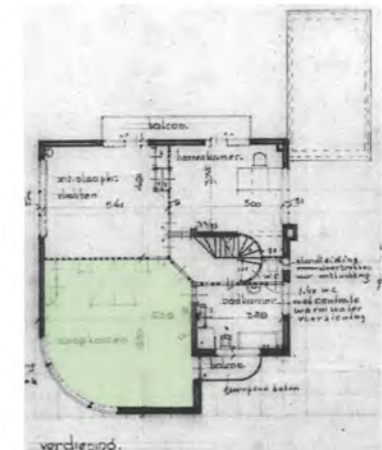
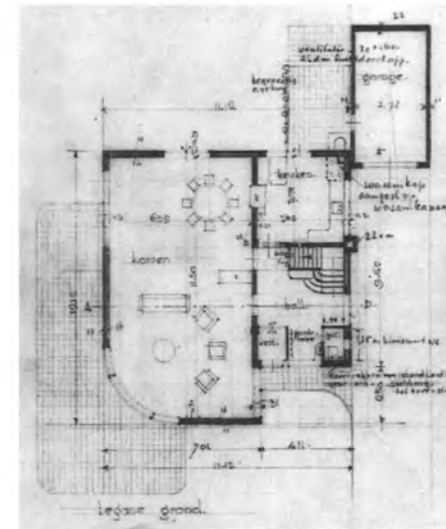
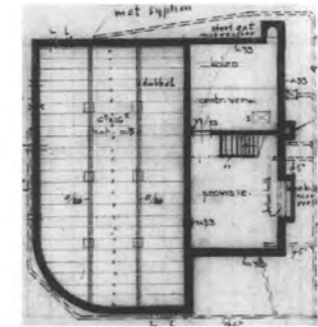
Woonhuis Wyburg
1939

Kelder

Begane grond

Verdieping 1

Verdieping 2/ zolder

Zuidwestelijke wind is de voornamelijke windrichting

Slaapkamer ouders
Schaal 1:250

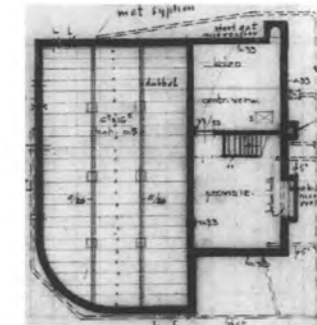
Slaapkamer kinderen

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

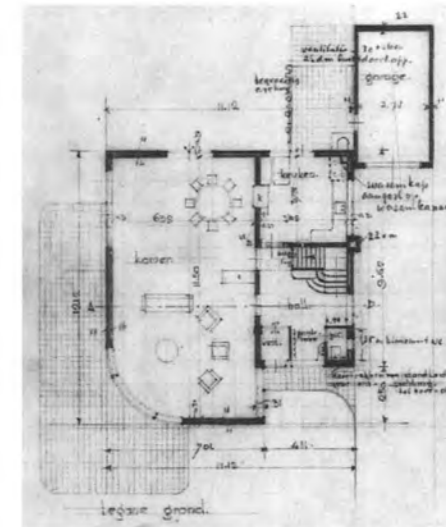
Woonhuis Pot
1939

Woonhuis Wyburg
1939

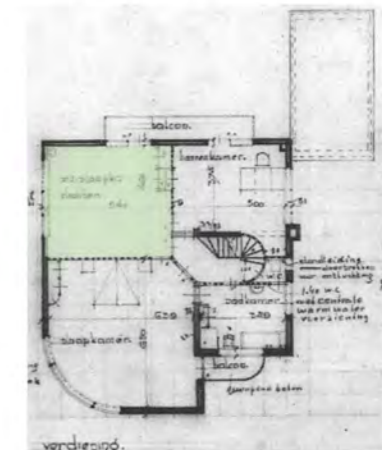
Kelder

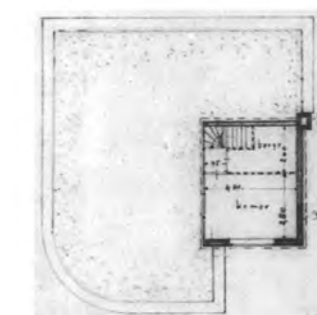
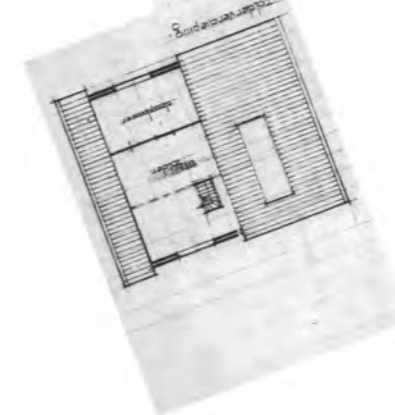
Begane grond

Verdieping 1

Verdieping 2/ zolder

Zuidwestelijke wind is de voornamelijke windrichting

Slaapkamer kinderen
Schaal 1:250

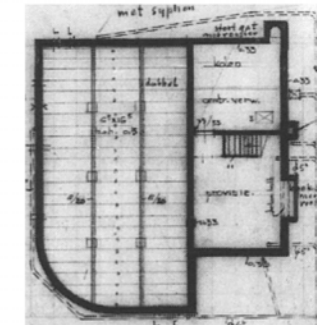
Slaapkamers voor gasten en personeel

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

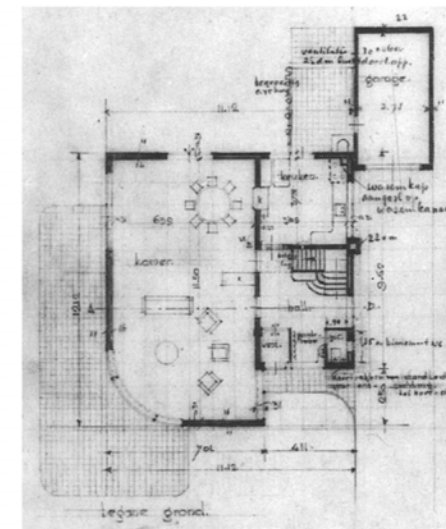
Woonhuis Pot
1939

Woonhuis Wyburg
1939

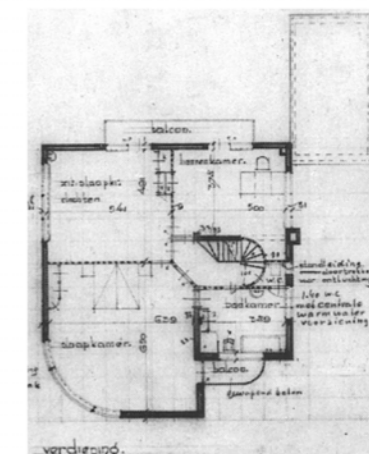
Kelder

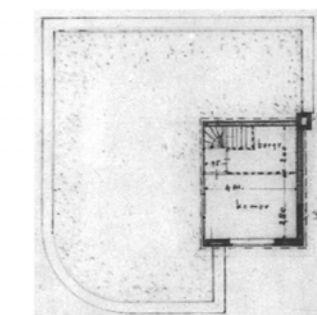
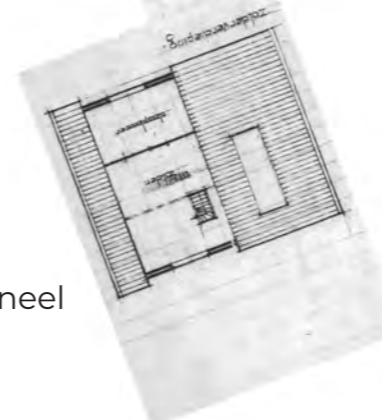
Begane grond

Verdieping 1

Verdieping 2/ zolder

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

 Slaapkamer gasten en personeel
Schaal 1:250

Garage en bergruimte

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

Woonhuis Pot
1939

Woonhuis Wyburg
1939

Kelder

Begane grond

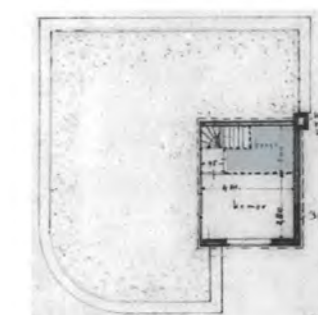
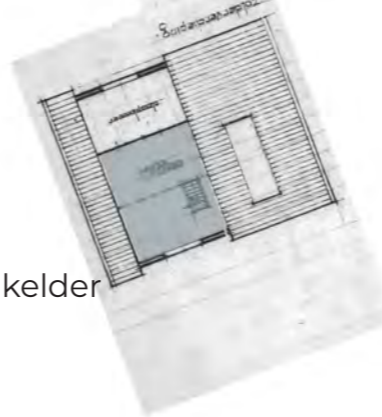
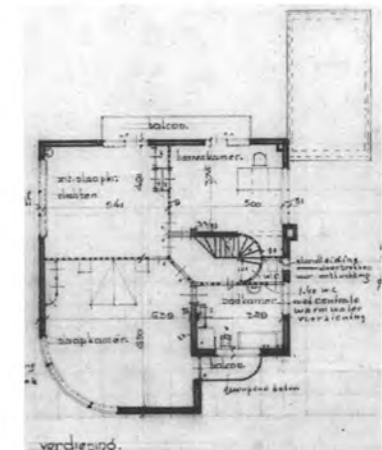
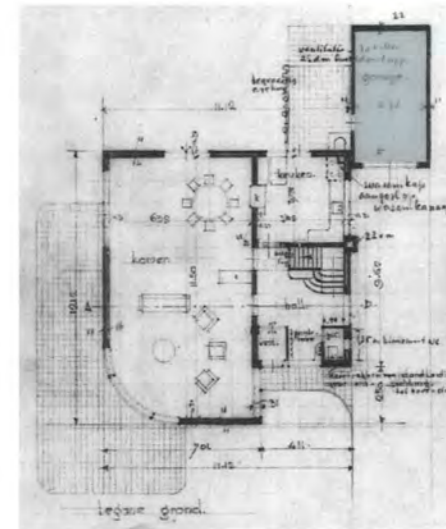
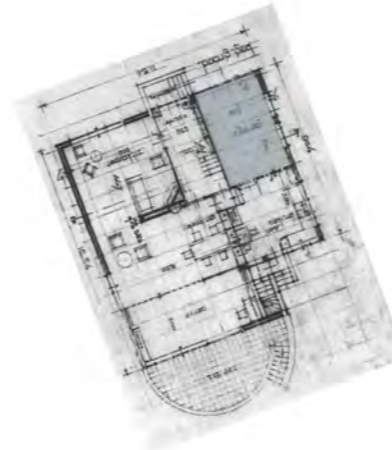
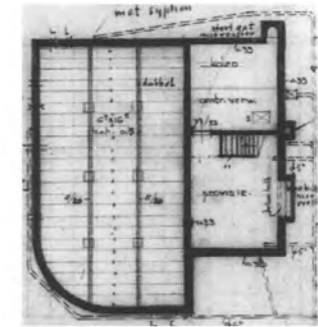
Verdieping 1

Verdieping 2/ zolder

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

Garage, schuur, bijkeuken en kelder
Schaal 1:250

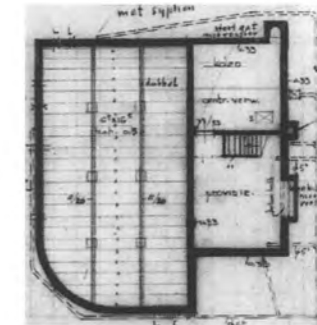
Serre, studeerkamer en overige kamers

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

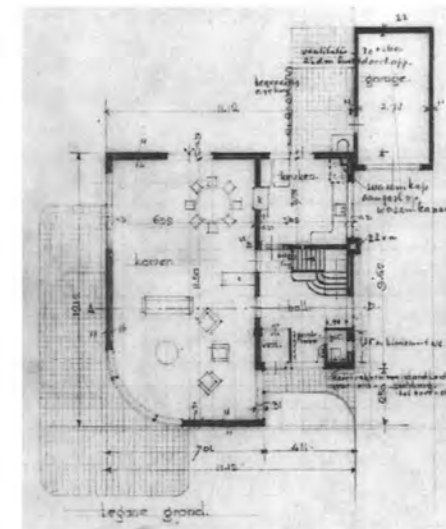
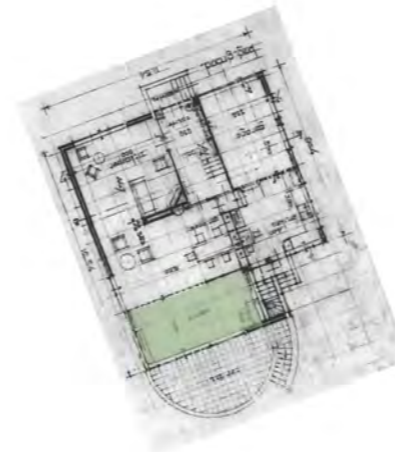
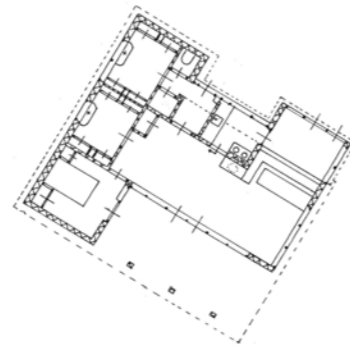
Woonhuis Pot
1939

Woonhuis Wyburg
1939

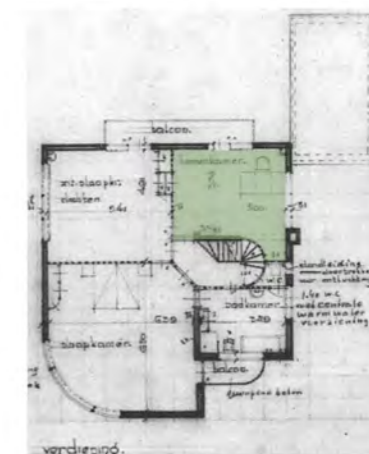
Kelder

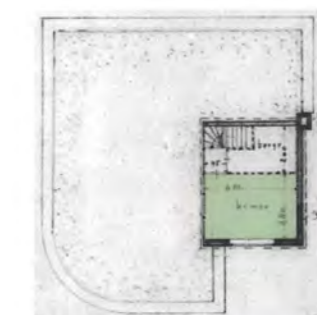
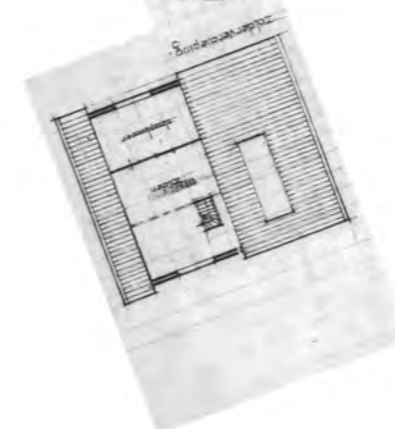
Begane grond

Verdieping 1

Verdieping 2/ zolder

Zuidwestelijke wind is de voornamelijke windrichting

■ Ongedefinieerde ruimten
Schaal 1:250

Functies in de plattegrond

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

Woonhuis Pot
1939

Woonhuis Wyburg
1939

Kelder

Begane grond

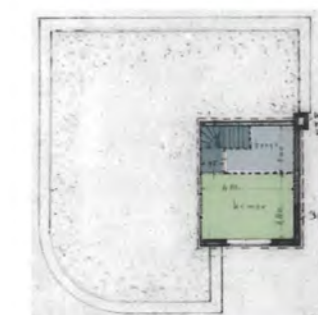
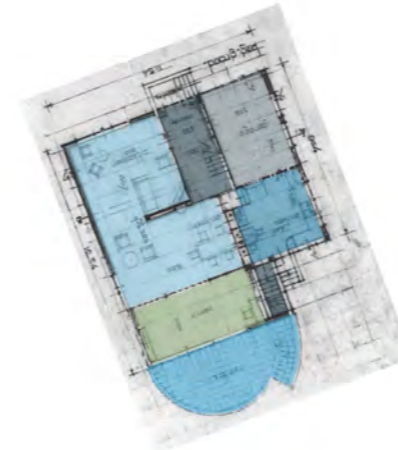
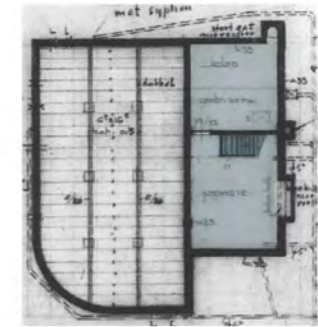
Verdieping 1

Verdieping 2/ zolder

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

- Verkeersruimten
- Keuken
- Woonkamer
- Terras en balkons
- sanitair
- Slaapkamers
- Ongedefinieerde ruimten
- Garage, schuur, bijkeuken en kelder

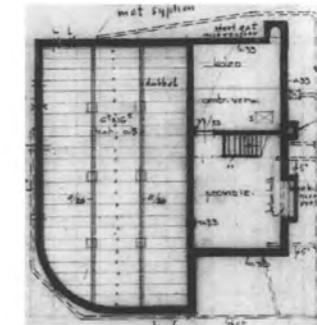
Ramen in de plattegrond

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

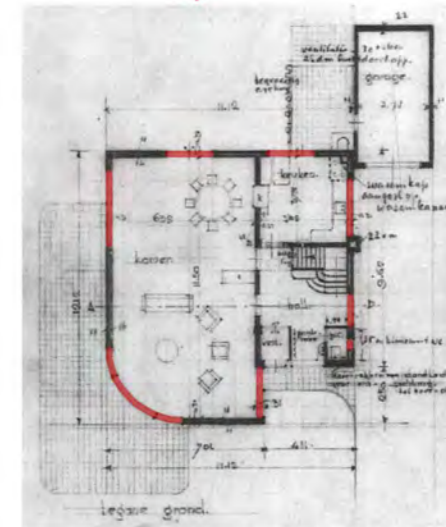
Woonhuis Pot
1939

Woonhuis Wyburg
1939

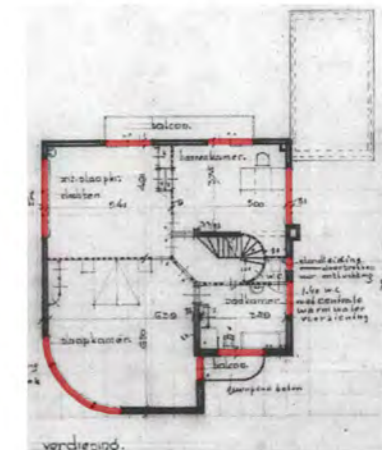
Kelder

Begane grond

Verdieping 1

Verdieping 2/ zolder

N

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

Ramen in aanzichten

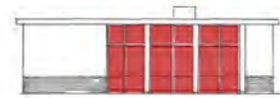
Zomerhuis Brandt Corstius
1939

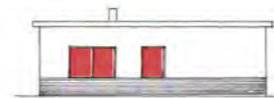
noord-oostgevel

zuid-oostgevel

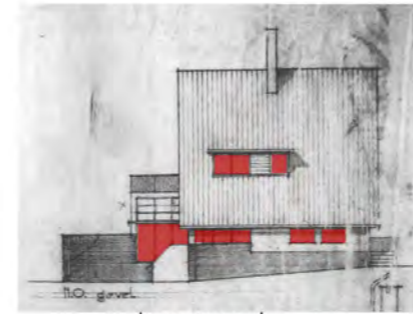

zuid-westgevel

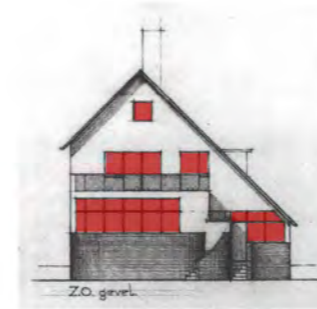

noord-westgevel

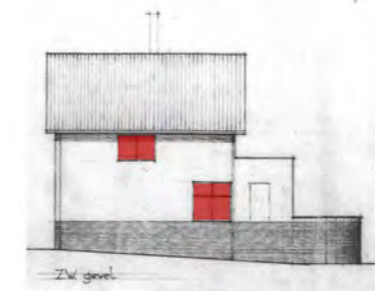
Woonhuis Pot
1939

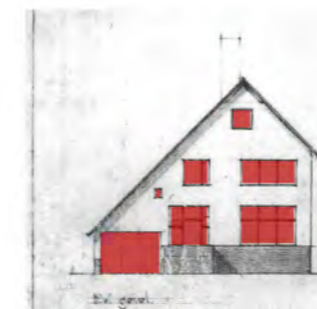
noord-oostgevel

zuid-oostgevel

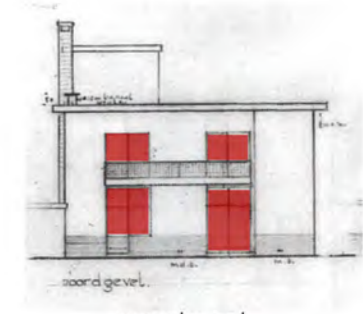

zuid-westgevel

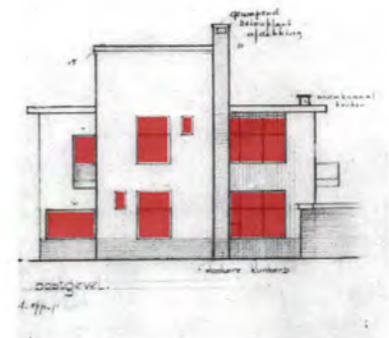

noord-westgevel

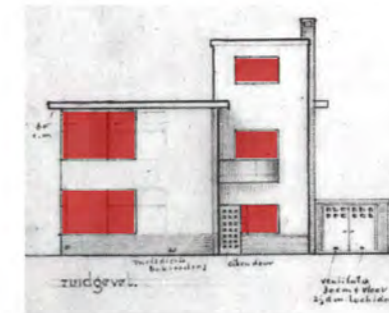
Woonhuis Wyburg
1939

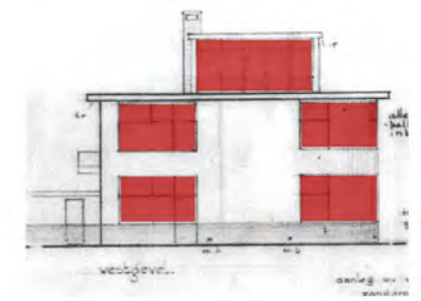
noordgevel

oostgevel

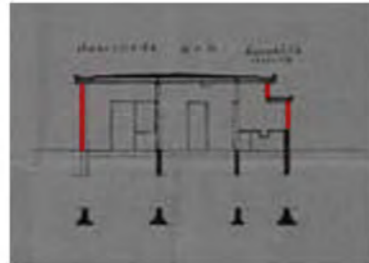
zuidgevel

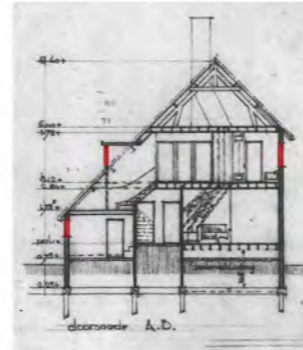
westgevel

Ramen in doorsneden

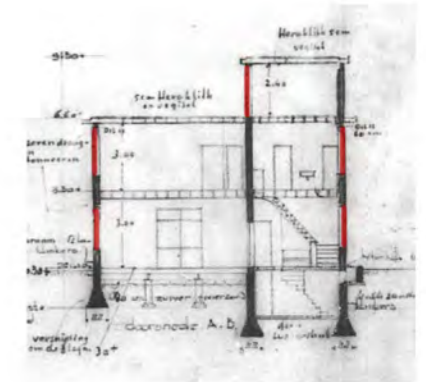
Zomerhuis Brandt Corstius
1939

Woonhuis Pot
1939

Woonhuis Wyburg
1939

Bijlage V Vergelijking vakantiehuizen van Rietveld

Inhoud	Blz.
Plattegronden	164
Aanzichten	165
Functievergelijking per categorie	166
onsluiting - voordeuren	
onsluiting - begane grond deuren	
onsluiting - deuren in de aanzichten	
Verkeersruimten	
Woonkamer	
Keuken	
Terras en balkons	
Sanitair	
Slaapkamer echtpaar	
Slaapkamer kinderen	
Slaapkamer gasten	
Schuur en bijkeuken	
Studeerkamer en overige kamers	
Functies in de plattegrond	
Ramen	180
Ramen in de plattegrond	
Ramen in de aanzichten	

Plattegronden

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

Zomerhuis Gaarenstroom
1935

Zomerhuis van Ravensteyn-Hintzen
1935

Zomerhuis Penaat
1938

Zomerhuis Murk Lels
1939

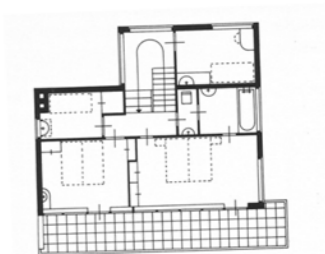
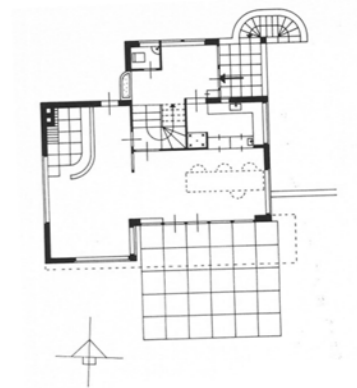
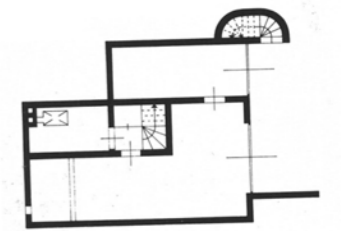
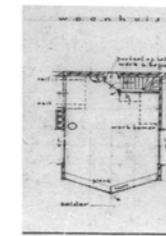
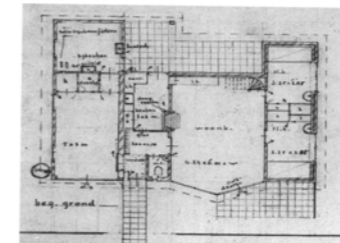
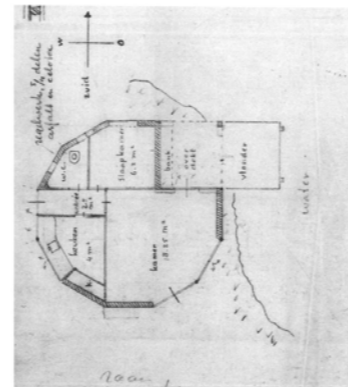
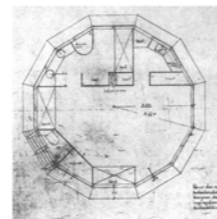
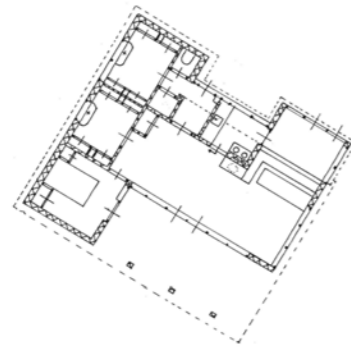
Kelder

Begane grond

Verdieping 1

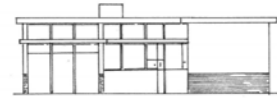

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

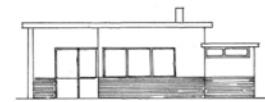

Aanzichten

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

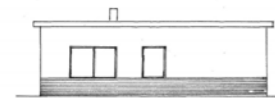
noord-oostgevel

zuid-oostgevel

zuid-westgevel

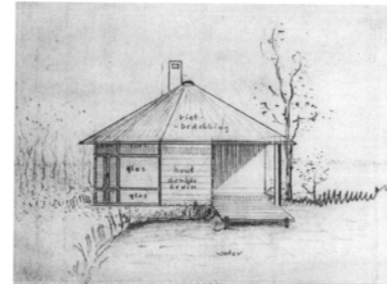

noord-westgevel

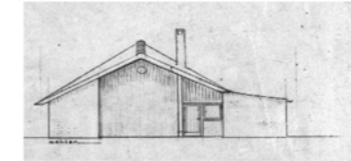
Zomerhuis Gaarenstroom
1935

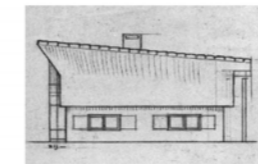
Zomerhuis van Ravensteyn-Hintzen
1935

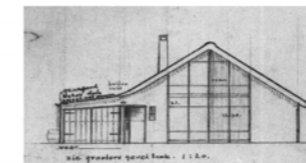
Zomerhuis Penaat
1938

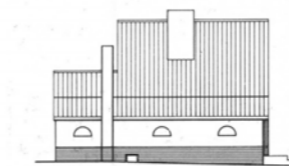
noordgevel

oostgevel

zuidgevel

westgevel

Zomerhuis Murk Lels
1939

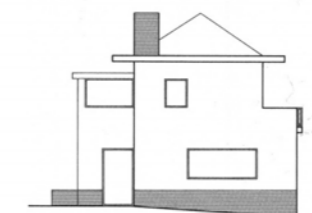
noordgevel

oostgevel

zuidgevel

westgevel

Ontsluiting voordeuren

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

Zomerhuis Gaarenstroom
1939

Zomerhuis van Ravensteyn-Hintzen
1939

Zomerhuis Penaat
1939

Zomerhuis Murk Lels
1939

Kelder

Begane grond

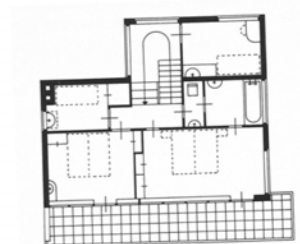
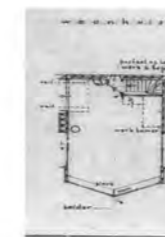
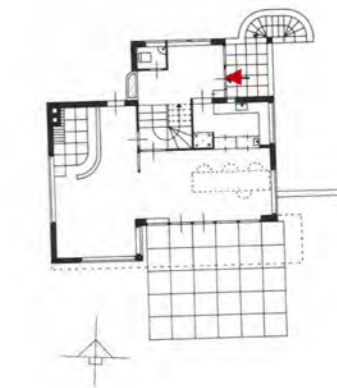
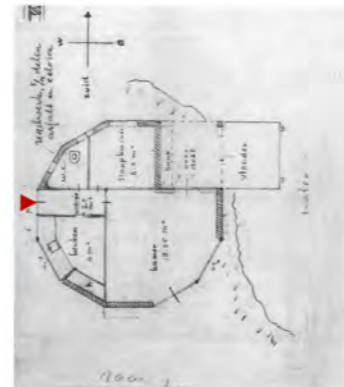
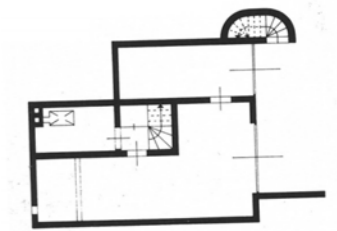
Verdieping 1

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

▶ Voordeur

Schaal 1:250

Ontsluiting buitendeuren

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

Zomerhuis Gaarenstroom
1939

Zomerhuis van Ravensteyn-Hintzen
1939

Zomerhuis Penaat
1939

Zomerhuis Murk Lels
1939

Kelder

Begane grond

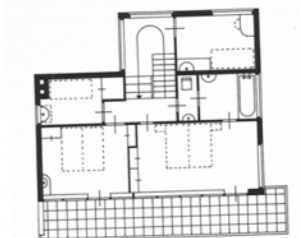
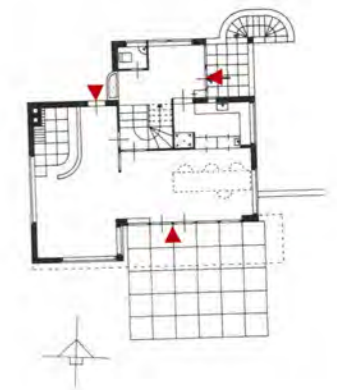
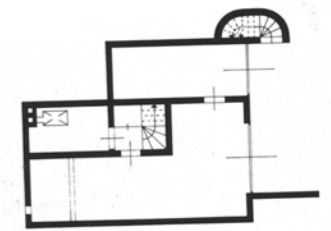
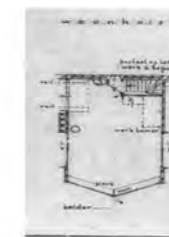
Verdieping 1

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

▶ Voordeur

Schaal 1:250

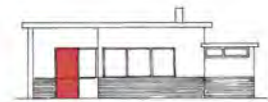

Deuren in aanzichten

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

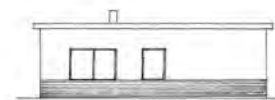
noord-oostgevel

zuid-oostgevel

zuid-westgevel

noord-westgevel

Zomerhuis Gaarenstroom
1935

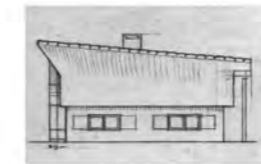
Zomerhuis van Ravensteyn-Hintzen
1935

Zomerhuis Penaat
1938

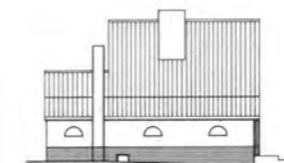
noordgevel

oostgevel

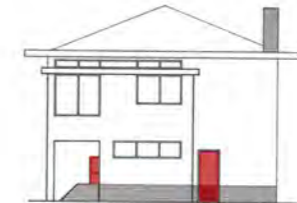

zuidgevel

westgevel

Zomerhuis Murk Lels
1939

noordgevel

oostgevel

zuidgevel

westgevel

Schaal 1:250

Verkeersruimten

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

Zomerhuis Gaarenstroom
1939

Zomerhuis van Ravensteyn-Hintzen
1939

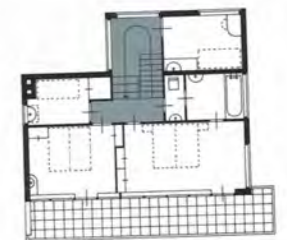
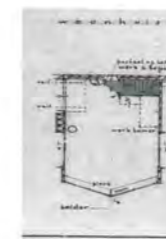
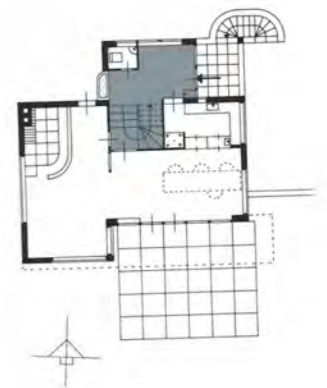
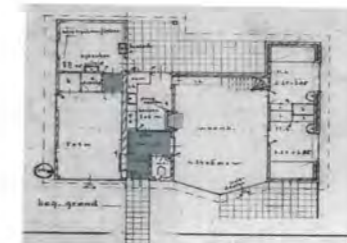
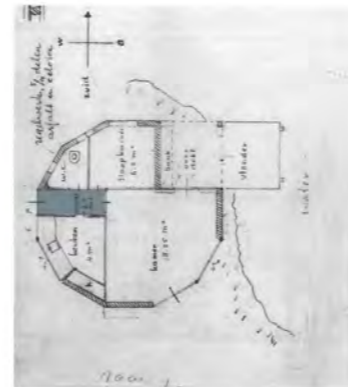
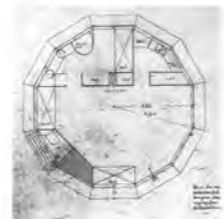
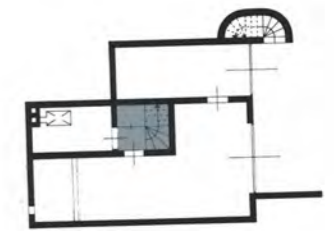
Zomerhuis Penaat
1939

Zomerhuis Murk Lels
1939

Kelder

Begane grond

Verdieping 1

N

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

Verkeersruimten

Schaal 1:250

Woonkamer

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

Zomerhuis Gaarenstroom
1939

Zomerhuis van Ravensteyn-Hintzen
1939

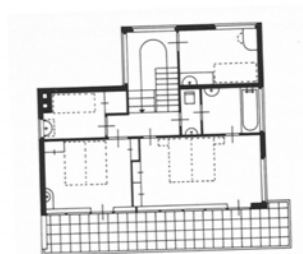
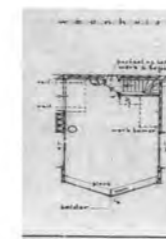
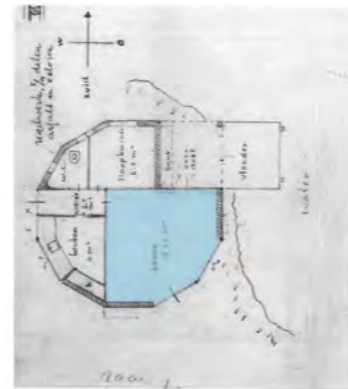
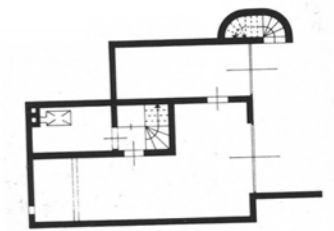
Zomerhuis Penaat
1939

Zomerhuis Murk Lels
1939

Kelder

Begane grond

Verdieping 1

N

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

Woonkamer

Schaal 1:250

Keuken

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

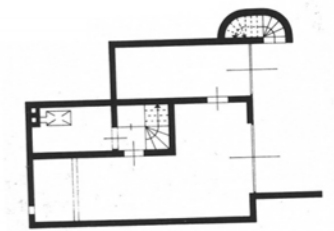
Zomerhuis Gaarenstroom
1939

Zomerhuis van Ravensteyn-Hintzen
1939

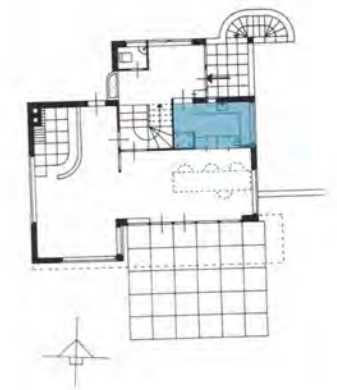
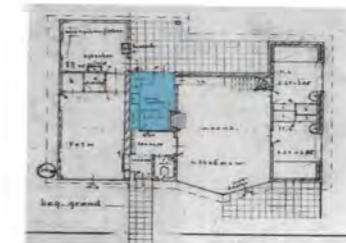
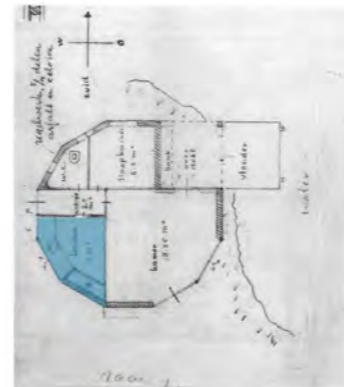
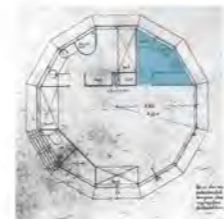
Zomerhuis Penaat
1939

Zomerhuis Murk Lels
1939

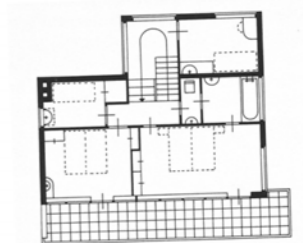
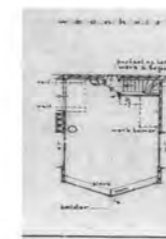
Kelder

Begane grond

Verdieping 1

N

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

 Keuken

Schaal 1:250

Terras en balkons

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

Zomerhuis Gaarenstroom
1939

Zomerhuis van Ravensteyn-Hintzen
1939

Zomerhuis Penaat
1939

Zomerhuis Murk Lels
1939

Kelder

Begane grond

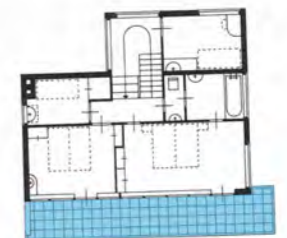
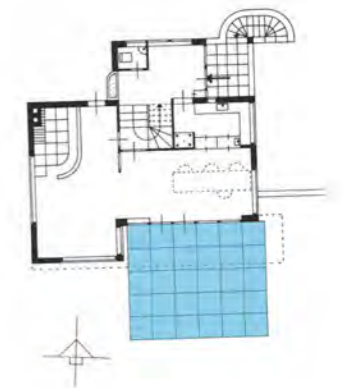
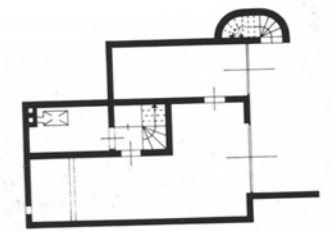
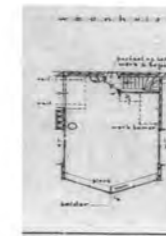
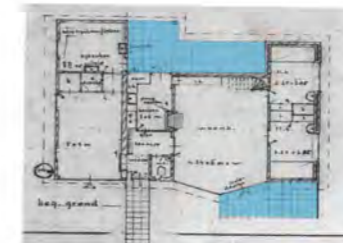
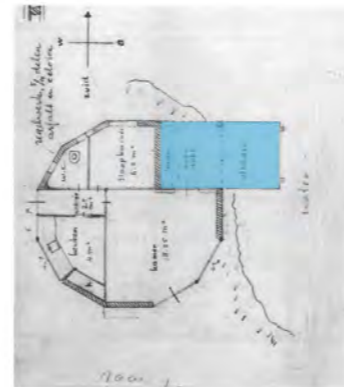
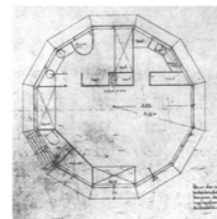
Verdieping 1

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

 Terras en balkons

Schaal 1:250

Sanitair

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

Zomerhuis Gaarenstroom
1939

Zomerhuis van Ravensteyn-Hintzen
1939

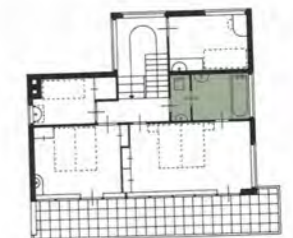
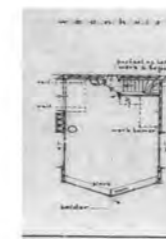
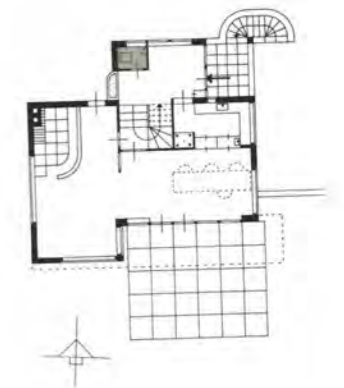
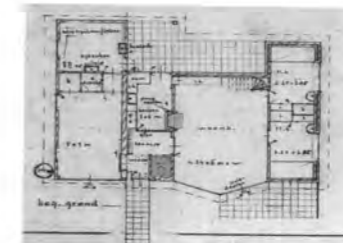
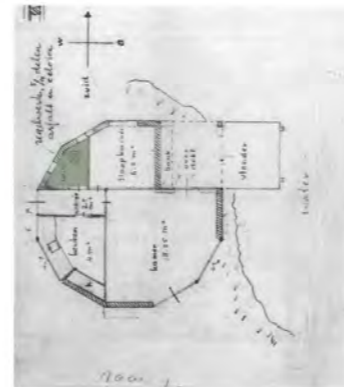
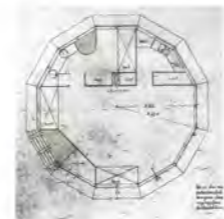
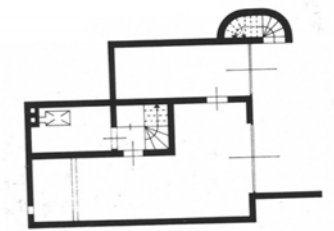
Zomerhuis Penaat
1939

Zomerhuis Murk Lels
1939

Kelder

Begane grond

Verdieping 1

N

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

 WC en douchcel

Schaal 1:250

Slaapkamer ouders

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

Zomerhuis Gaarenstroom
1939

Zomerhuis van Ravensteyn-Hintzen
1939

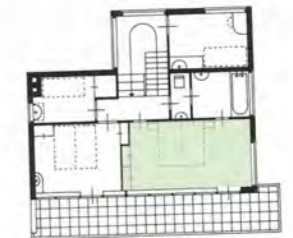
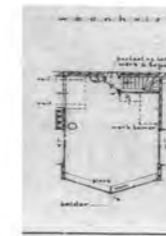
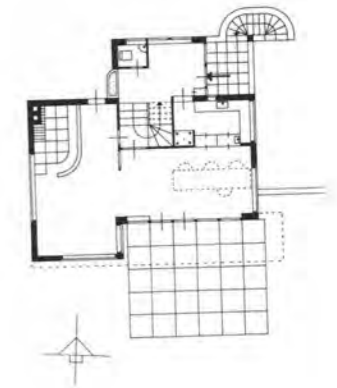
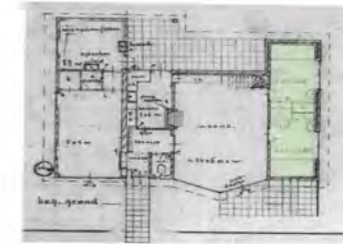
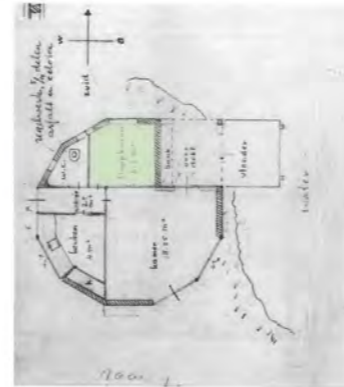
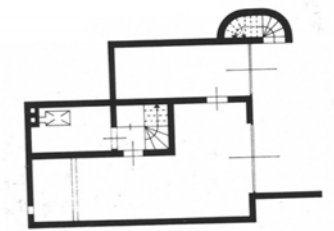
Zomerhuis Penaat
1939

Zomerhuis Murk Lels
1939

Kelder

Begane grond

Verdieping 1

N

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

Slaapkamer ouders

Schaal 1:250

Slaapkamer kinderen

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

Zomerhuis Gaarenstroom
1939

Zomerhuis van Ravensteyn-Hintzen
1939

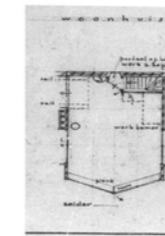
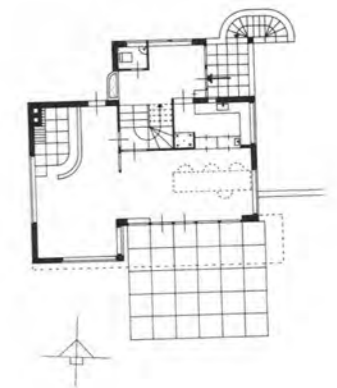
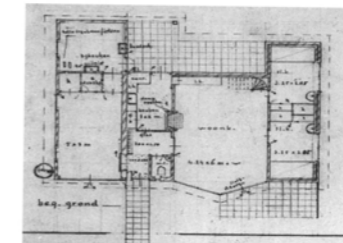
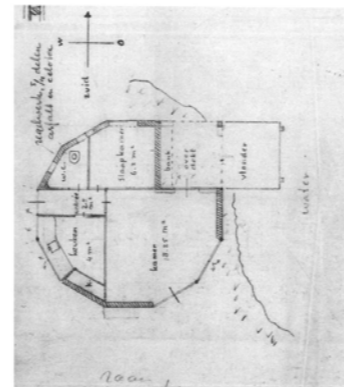
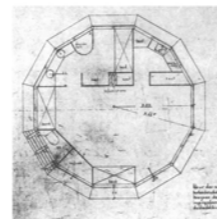
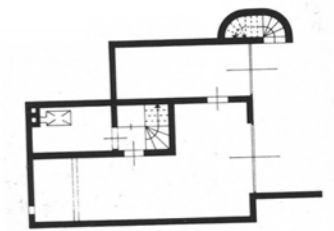
Zomerhuis Penaat
1939

Zomerhuis Murk Lels
1939

Kelder

Begane grond

Verdieping 1

N

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

Slaapkamer kinderen

Schaal 1:250

Slaapkamer gasten

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

Zomerhuis Gaarenstroom
1939

Zomerhuis van Ravensteyn-Hintzen
1939

Zomerhuis Penaat
1939

Zomerhuis Murk Lels
1939

Kelder

Begane grond

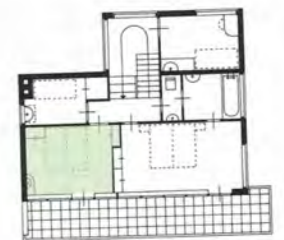
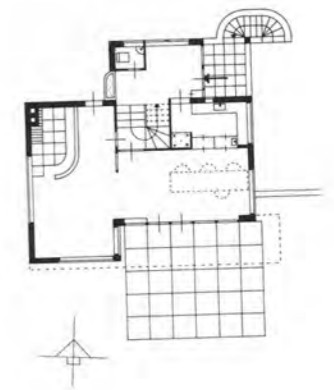
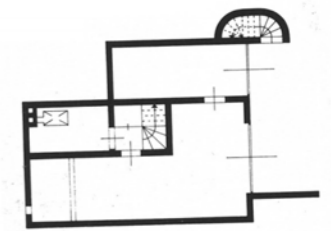
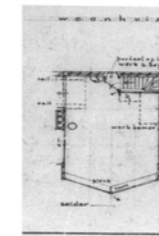
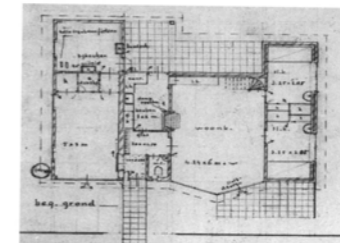
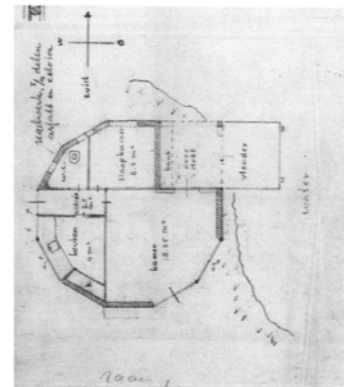
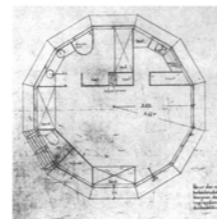
Verdieping 1

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

 Slaapkamer gasten

Schaal 1:250

Schuur en bijkeuken

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

Zomerhuis Gaarenstroom
1939

Zomerhuis van Ravensteyn-Hintzen
1939

Zomerhuis Penaat
1939

Zomerhuis Murk Lels
1939

Kelder

Begane grond

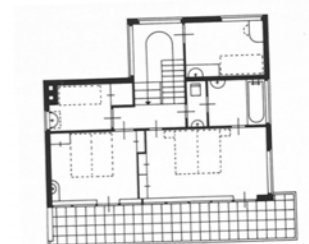
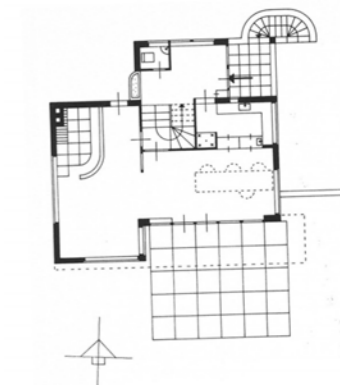
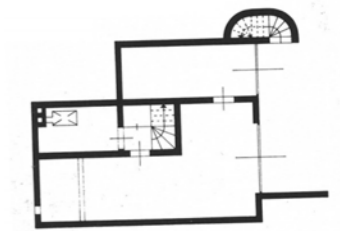
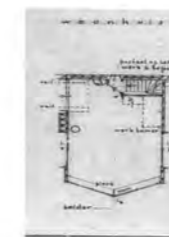
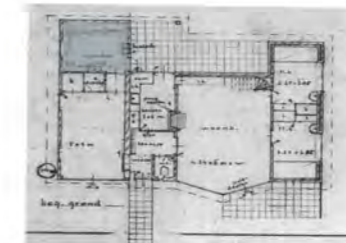
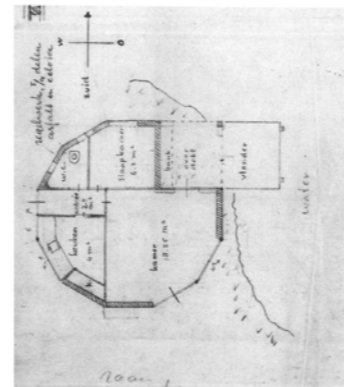
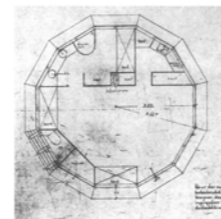
Verdieping 1

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

 Schuur en bijkeuken

Schaal 1:250

Studeerkamer en overige kamers

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

Zomerhuis Gaarenstroom
1939

Zomerhuis van Ravensteyn-Hintzen
1939

Zomerhuis Penaat
1939

Zomerhuis Murk Lels
1939

Kelder

Begane grond

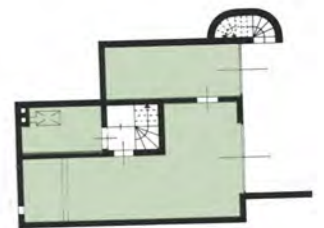
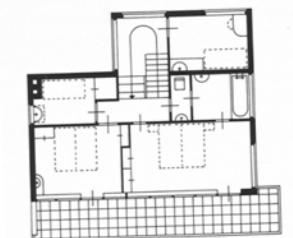
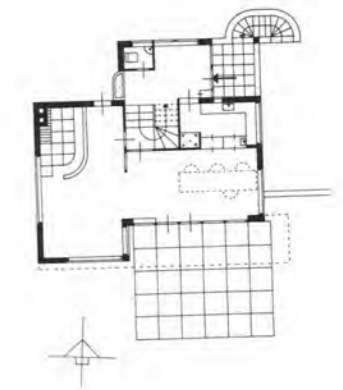
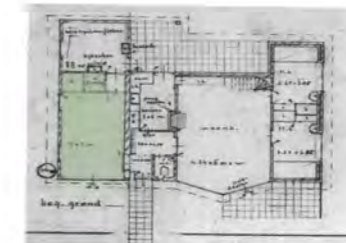
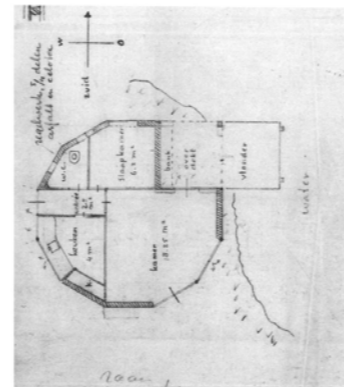
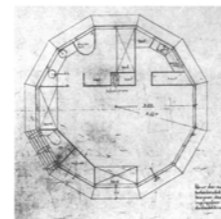
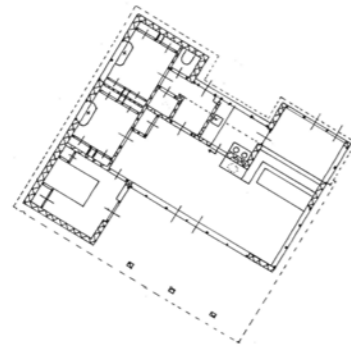
Verdieping 1

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

 Ongedefinieerde ruimten

Schaal 1:250

Funcities in de plattegrond

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

Zomerhuis Gaarenstroom
1935

Zomerhuis van Ravensteyn-Hintzen
1935

Zomerhuis Penaat
1938

Zomerhuis Murk Lels
1939

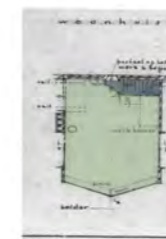
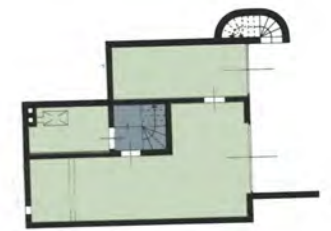
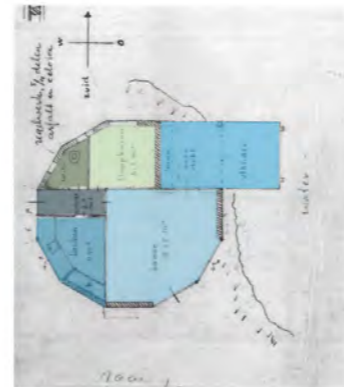
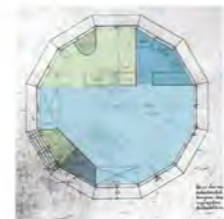
Kelder

Begane grond

Verdieping 1

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

- Verkeersruimten
- Keuken
- Woonkamer
- Terras en balkons
- sanitair
- Slaapkamers
- Ongedefinieerde ruimten
- Schuur en bijkeuken

Schaal 1:250

Ramen in de plattegrond

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

Zomerhuis Gaarenstroom
1939

Zomerhuis van Ravensteyn-Hintzen
1939

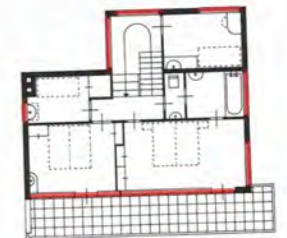
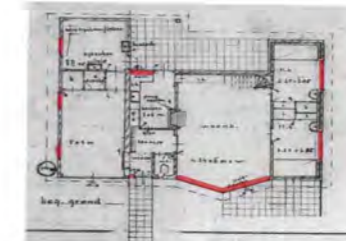
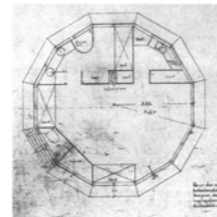
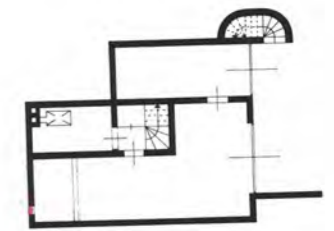
Zomerhuis Penaat
1939

Zomerhuis Murk Lels
1939

Kelder

Begane grond

Verdieping 1

N

Zuidwestelijke wind is de voornamelijke windrichting

Ramen

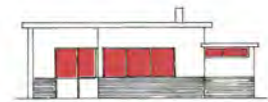
Schaal 1:250

Aanzichten

Zomerhuis Brandt Corstius
1939

noord-oostgevel

zuid-oostgevel

zuid-westgevel

noord-westgevel

Zomerhuis Gaarenstroom
1935

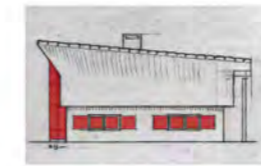
Zomerhuis van Ravensteyn-Hintzen
1935

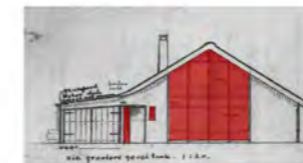
Zomerhuis Penaat
1938

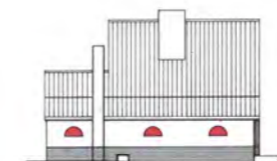
noordgevel

oostgevel

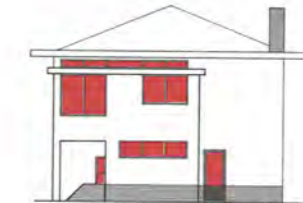

zuidgevel

westgevel

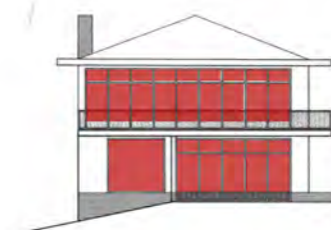
Zomerhuis Murk Lels
1939

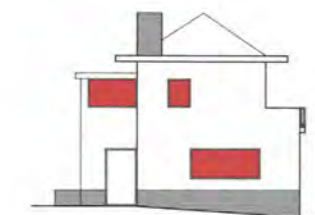
noordgevel

oostgevel

zuidgevel

westgevel

 Ramen

Schaal 1:250

Bijlage VI Interview met Liesbeth Brandt Corstius

Locatie: Zomerhuis Brandt Corstius in Petten

Datum: 19 juli 2021

Interviewer: Ellen Boerma

Liesbeth Brandt Corstius is de jongste dochter van het echtpaar Brandt Corstius. Zij is geboren in 1940. De vakanties voor de Tweede Wereldoorlog heeft Liesbeth niet meegemaakt. Zij heeft alleen herinneringen aan het vakantiehuis van na de oorlog.

Het interview is vanwege privacy redenen niet gepubliceerd.

Bijlage VII Vergelijking vakantiehuis Dijkstra met woonhuizen

Inhoud	Blz.
Plattegronden	186
Aanzichten	187
Doorsneden	188
Functievergelijking per categorie	189
onsluiting - voordeuren	
onsluiting - begane grond deuren	
onsluiting - deuren in de aanzichten	
Verkeersruimten	
Woonkamer	
Keuken	
Terras en balkons	
Sanitair	
Slaapkamer echtpaar	
Slaapkamer kinderen	
Slaapkamer gasten	
Personeelskamer	
Schuur, bijkeuken, garage	
Functies in de plattegrond	
Ramen	201
Ramen in de plattegrond	
Ramen in de aanzichten	
Ramen in de doorsneden	

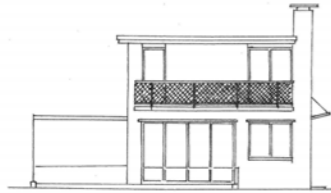
Aanzichten

Zomerhuis Dijkstra

1934

noord-oostgevel

zuid-oostgevel

zuid-westgevel

noord-westgevel

Schaal 1:250

Landrust woning 1

1937

Afb. 1: Groenstrook tussen bebouwing Landrust. (Het Nieuwe Instituut, Bureaus Merkelbach, Elling en Karsten, MELK n14.1)

Afb. 2: Eva Besnyö, Groenstrook tussen bebouwing Landrust. (Het Nieuwe Instituut, Bureaus Merkelbach, Elling en Karsten, MELK f14-2a)

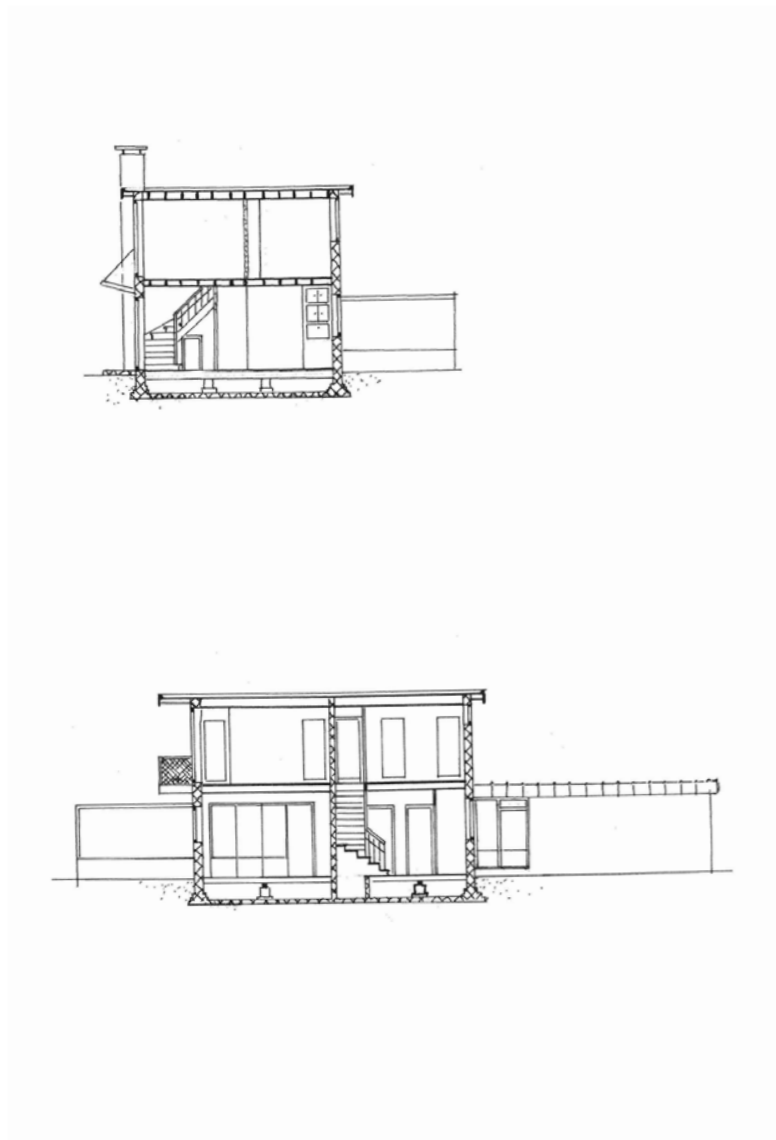

Afb. 3: Eva Besnyö, Groenstrook tussen bebouwing Landrust. (Het Nieuwe Instituut, Bureaus Merkelbach, Elling en Karsten, MELK f14-5a)

doorsneden

Zomerhuis Dijkstra

1934

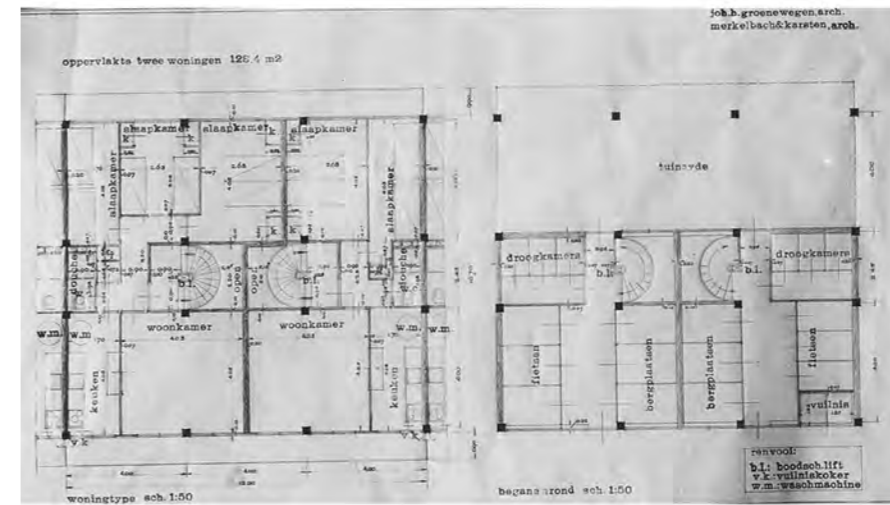
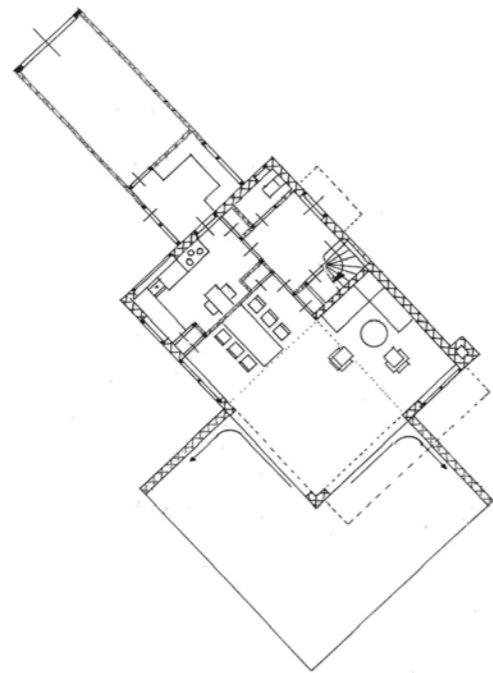
Plattegronden

Zomerhuis Dijkstra
1934

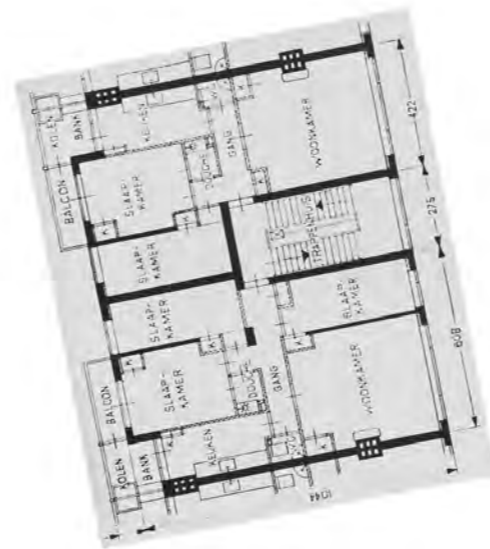
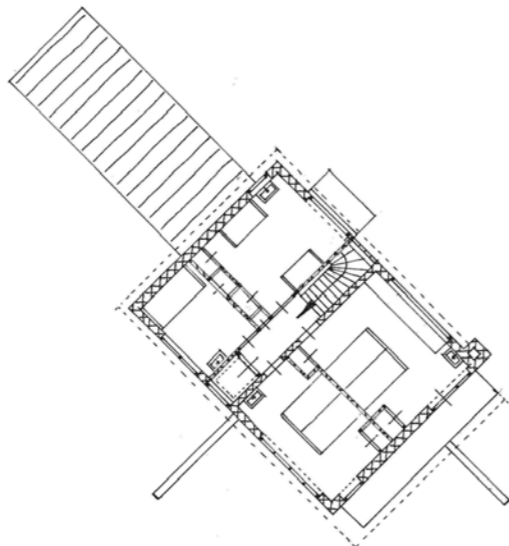
Landrust
1937

Landrust
1937

Begane grond

Verdieping

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

Schaal 1:250

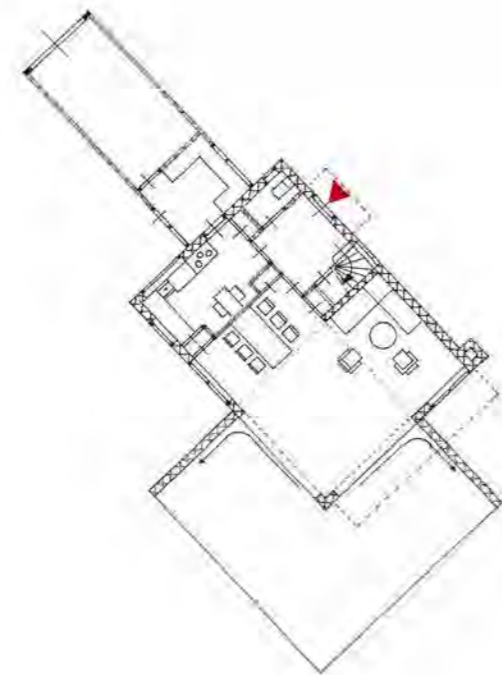
Ontsluiting voordeuren

Zomerhuis Dijkstra
1934

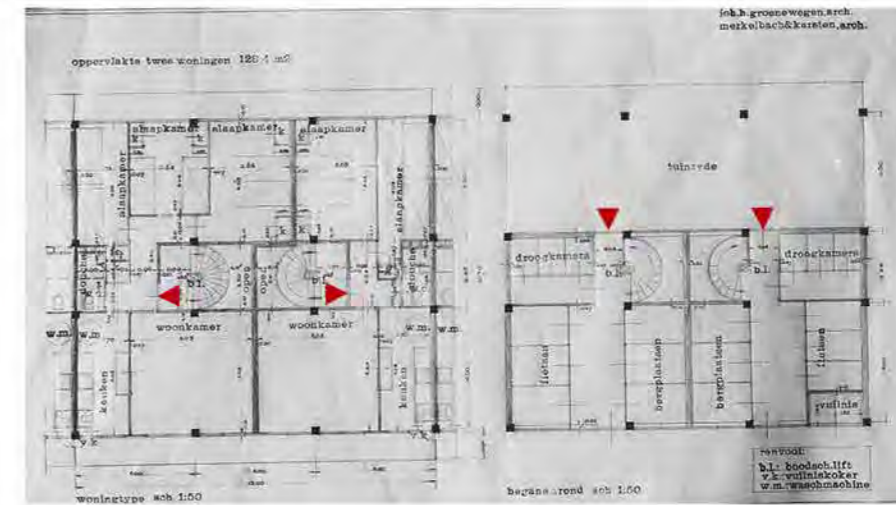
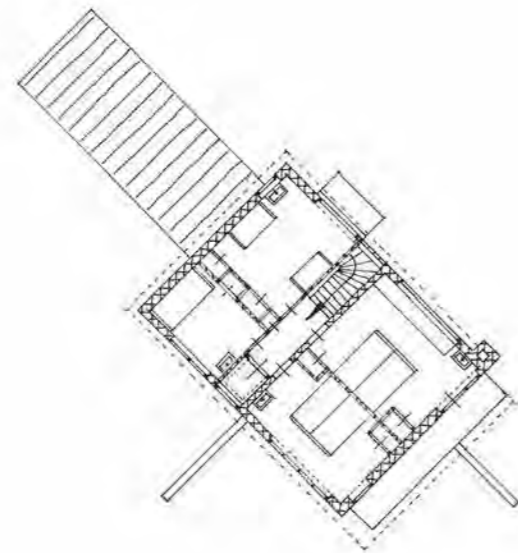
Landrust woning 1
1937

Landrust woning 2
1937

Begane grond

Verdieping

Schaal 1:250

▶ Voordeur

N

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

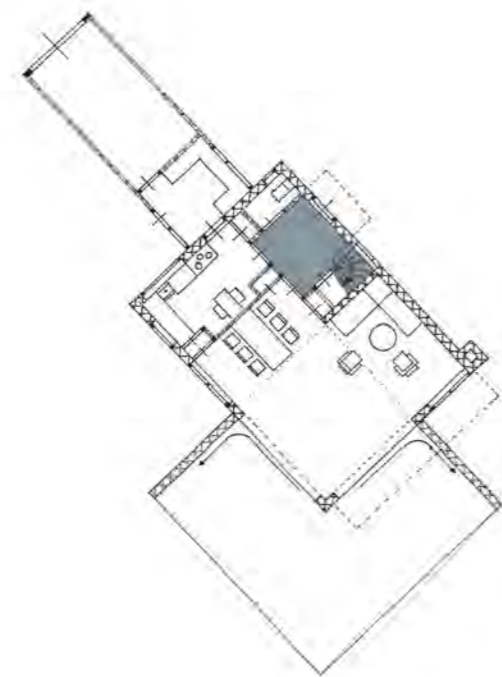
Verkeersruimte

Zomerhuis Dijkstra
1934

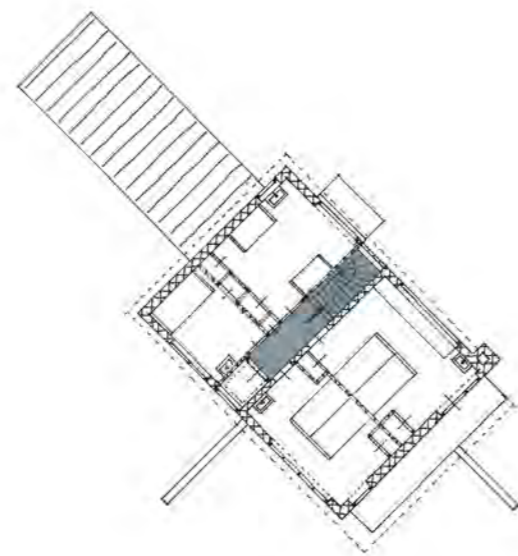
Landrust woning 1
1937

Landrust woning 2
1937

Begane grond

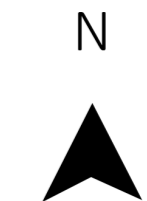
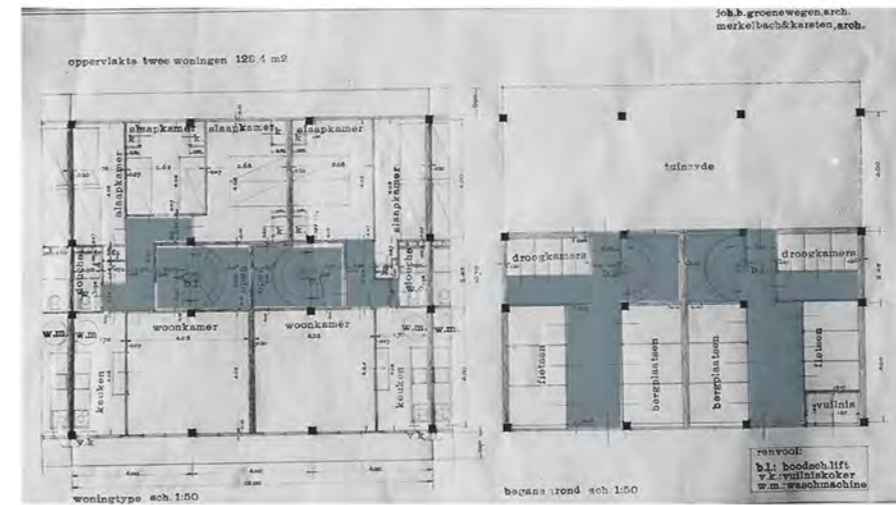

Verdieping

Verkeersruimten

Schaal 1:250

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

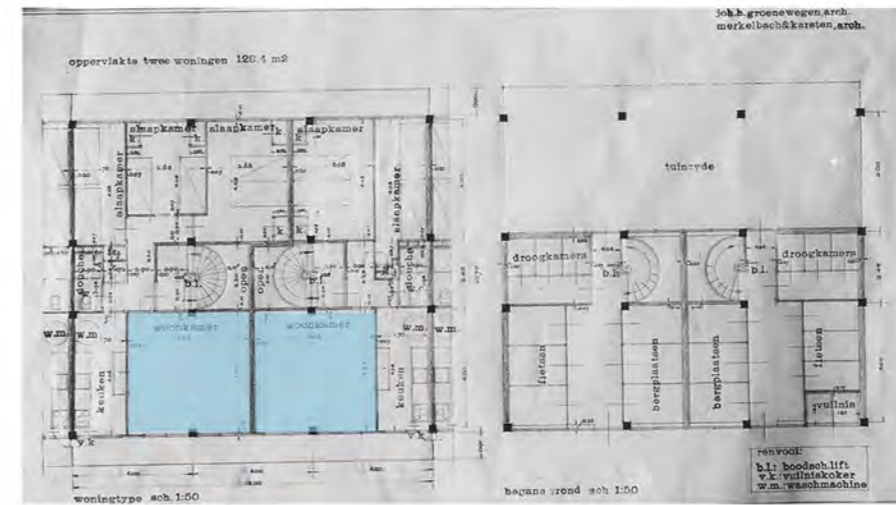
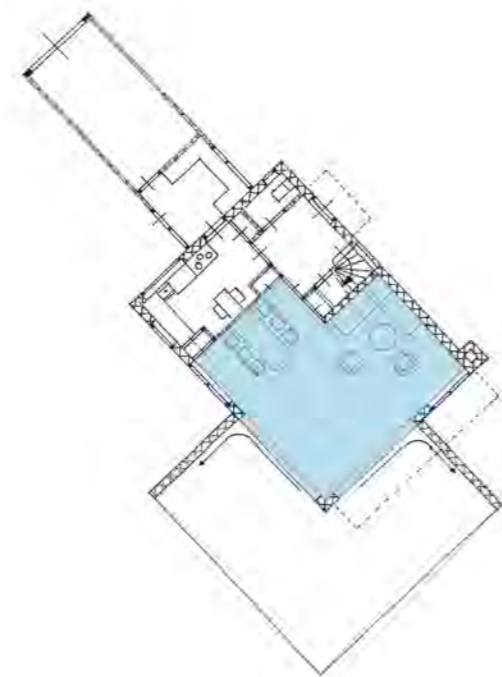
Woonkamer

Zomerhuis Dijkstra
1934

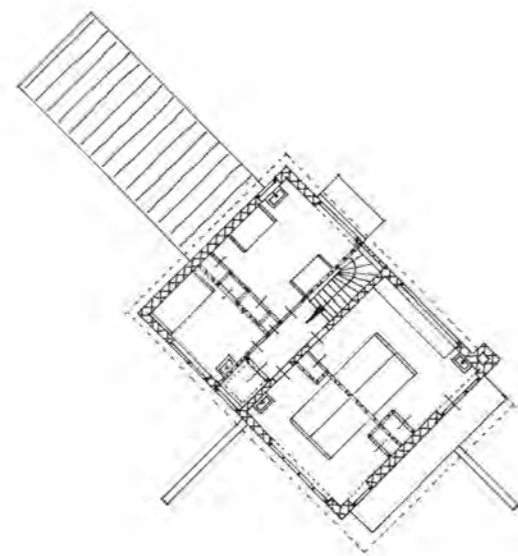
Landrust woning 1
1937

Landrust woning 2
1937

Begane grond

Verdieping

Woonkamer

Schaal 1:250

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

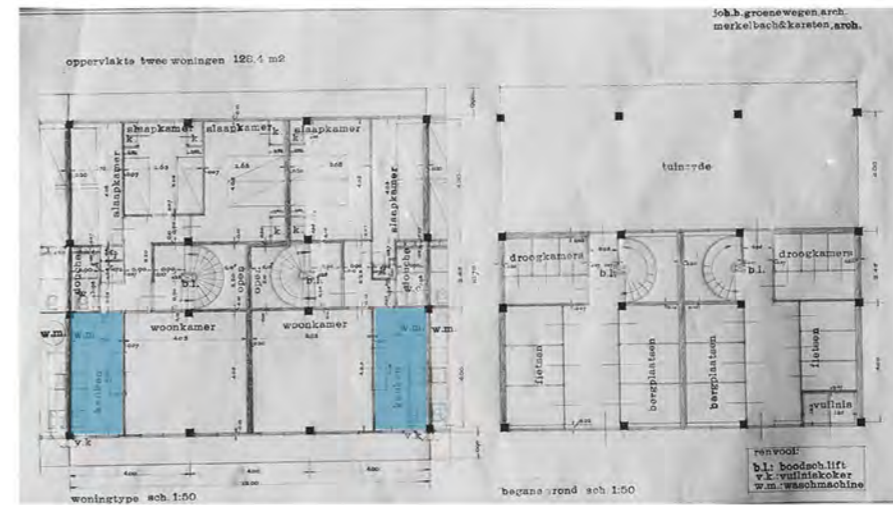
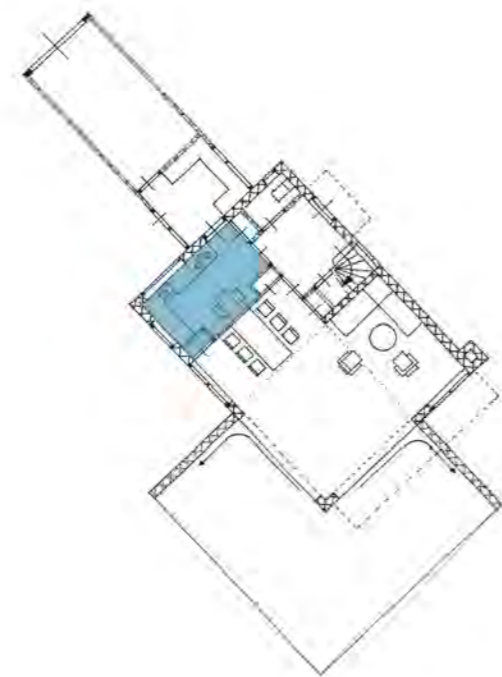
Keuken

Zomerhuis Dijkstra
1934

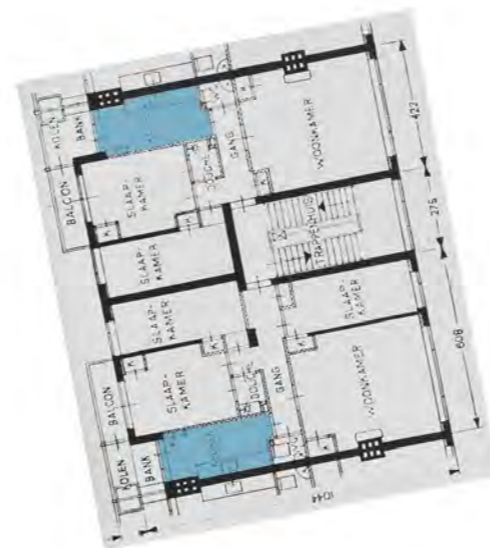
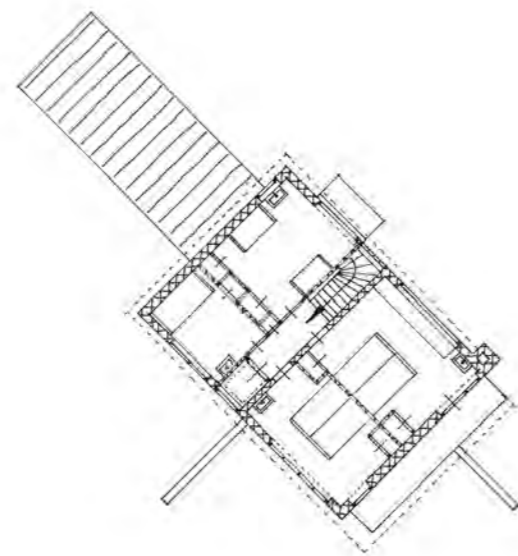
Landrust woning 1
1937

Landrust woning 2
1937

Begane grond

Verdieping

Keuken

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

Schaal 1:250

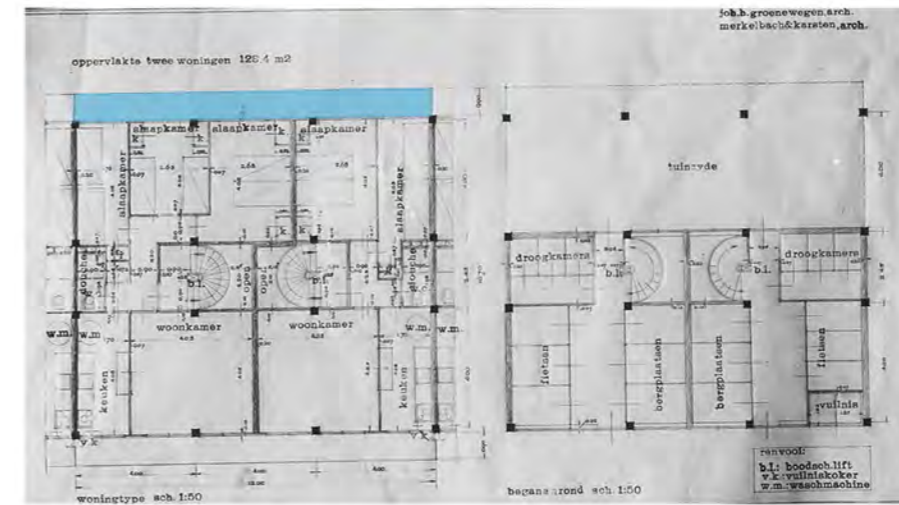
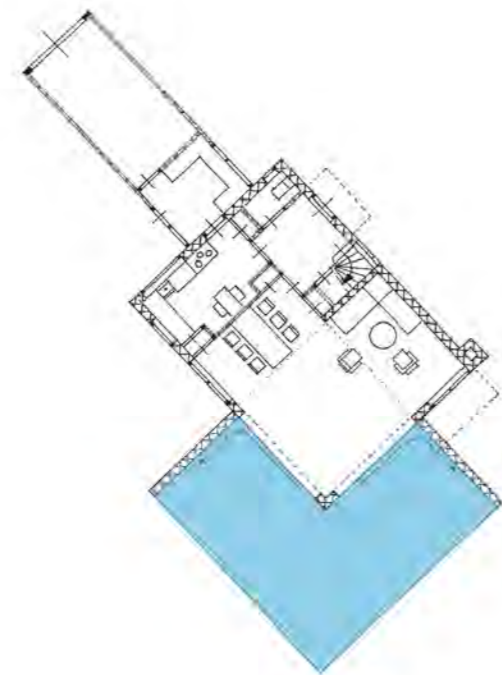
Terras en balkons

Zomerhuis Dijkstra
1934

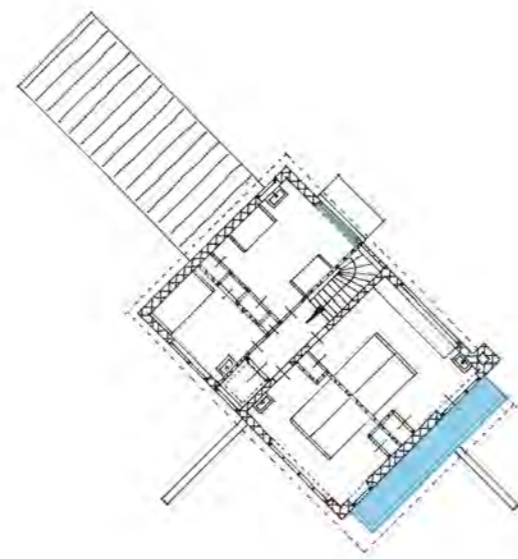
Landrust woning 1
1937

Landrust woning 2
1937

Begane grond

Verdieping

Terras en balkons

Schaal 1:250

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

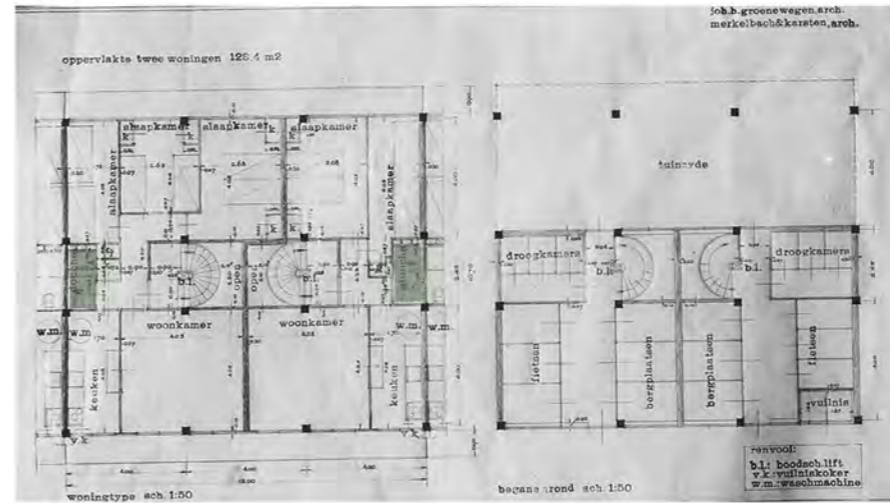
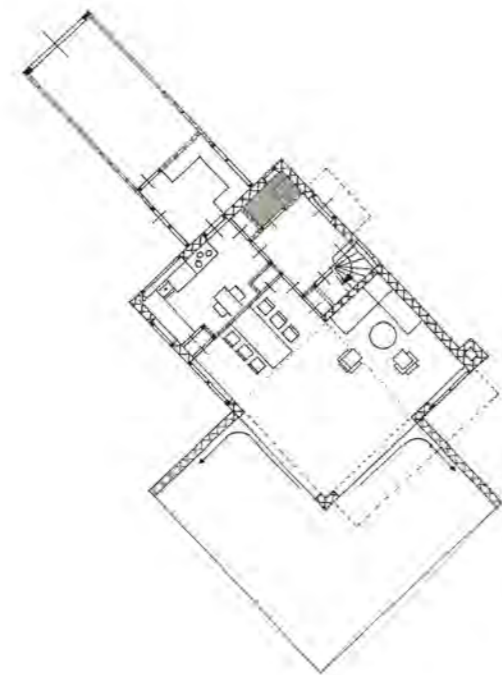
Sanitair

Zomerhuis Dijkstra
1934

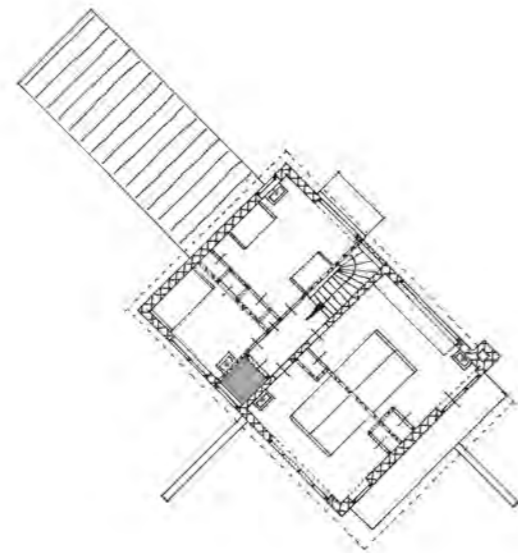
Landrust woning 1
1937

Landrust woning 2
1937

Begane grond

Verdieping

 Sanitair

Schaal 1:250

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

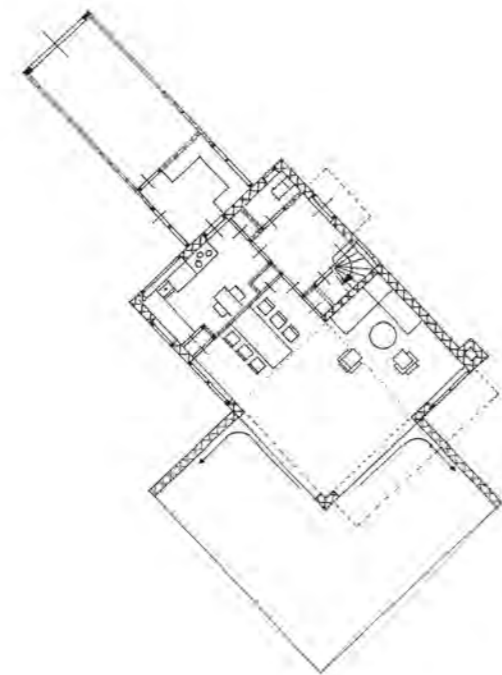
Slaapkamer ouders

Zomerhuis Dijkstra
1934

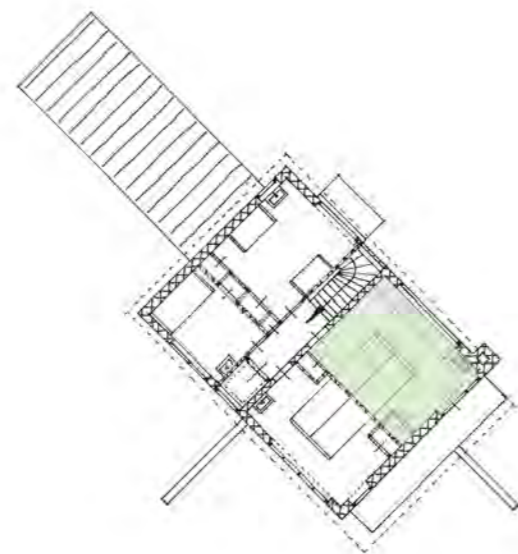
Landrust woning 1
1937

Landrust woning 2
1937

Begane grond

Verdieping

Slaapkamer ouders

Schaal 1:250

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

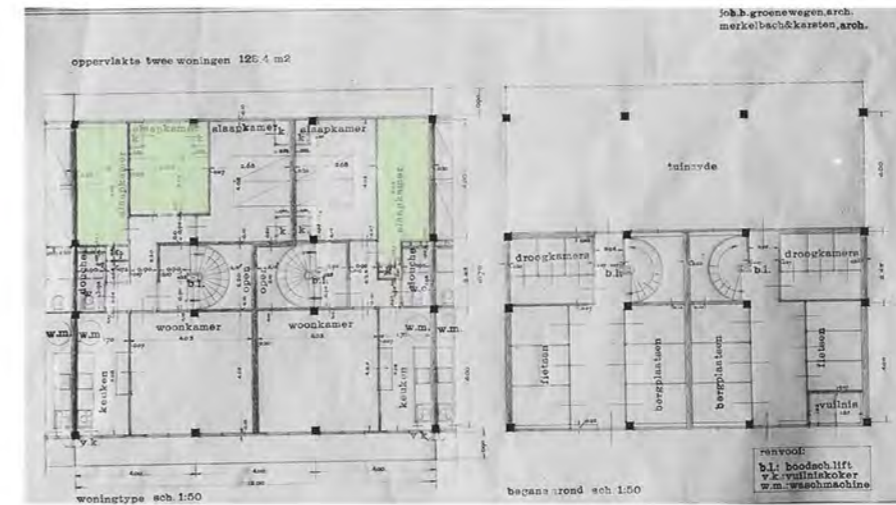
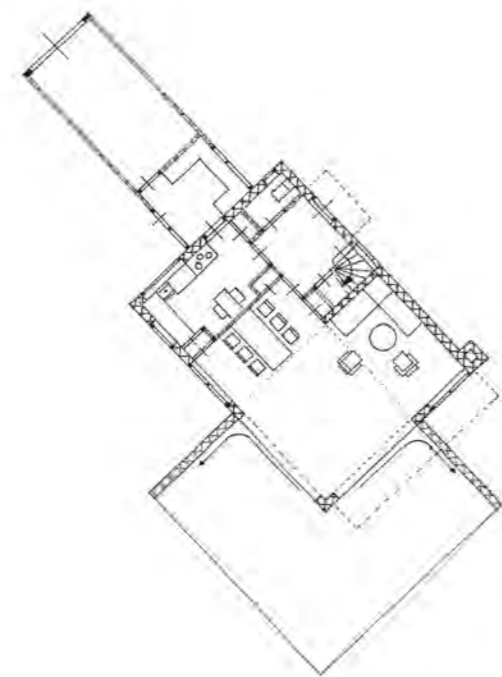
Slaapkamer kinderen

Zomerhuis Dijkstra
1934

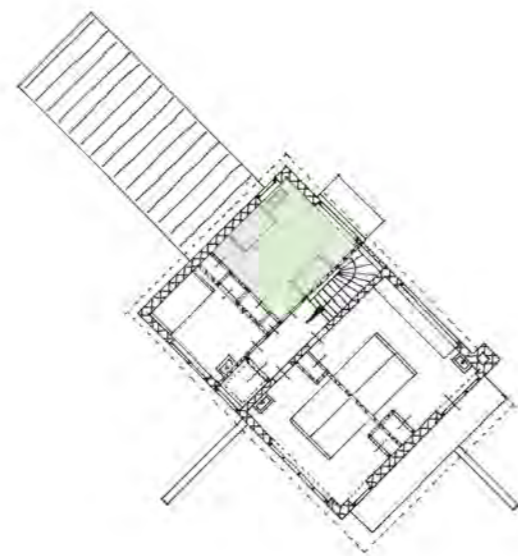
Landrust woning 1
1937

Landrust woning 2
1937

Begane grond

Verdieping

Slaapkamer kinderen

Schaal 1:250

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

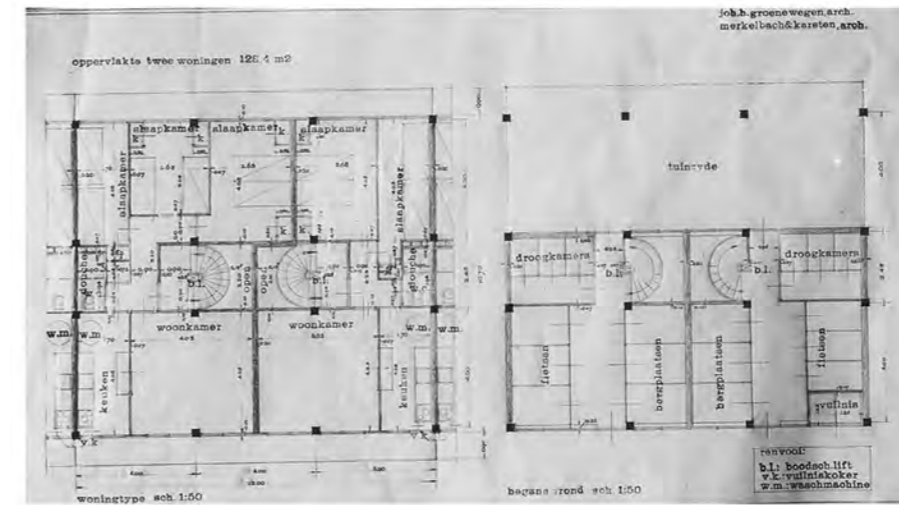
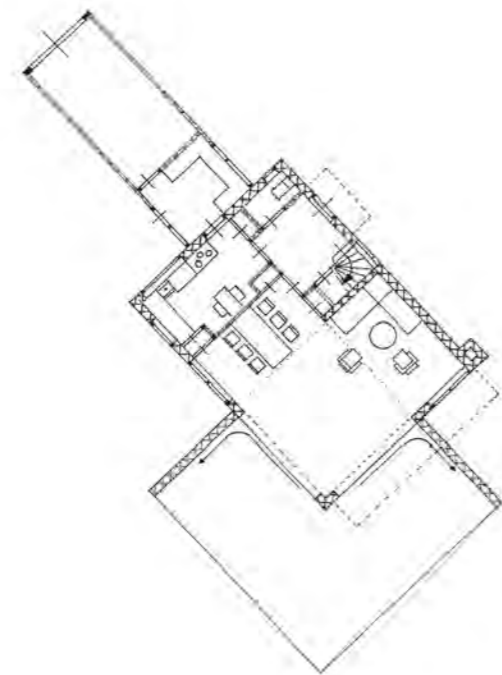
Slaapkamer gasten

Zomerhuis Dijkstra
1934

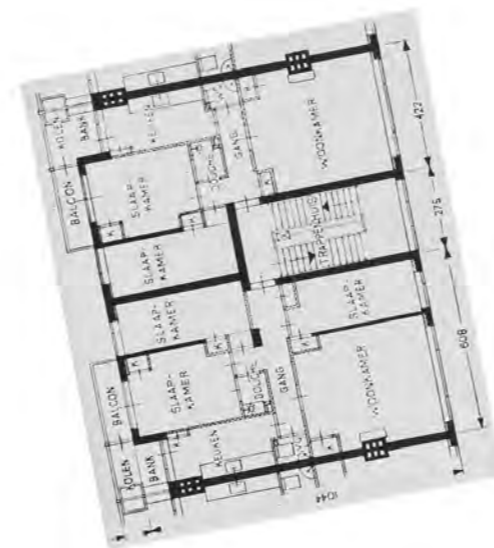
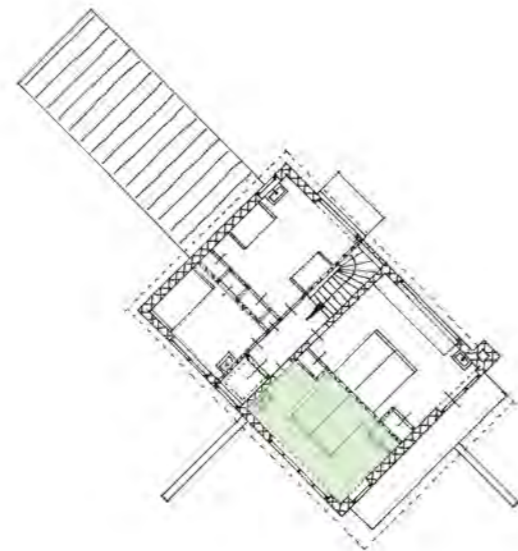
Landrust woning 1
1937

Landrust woning 2
1937

Begane grond

Verdieping

Slaapkamer gasten

Schaal 1:250

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

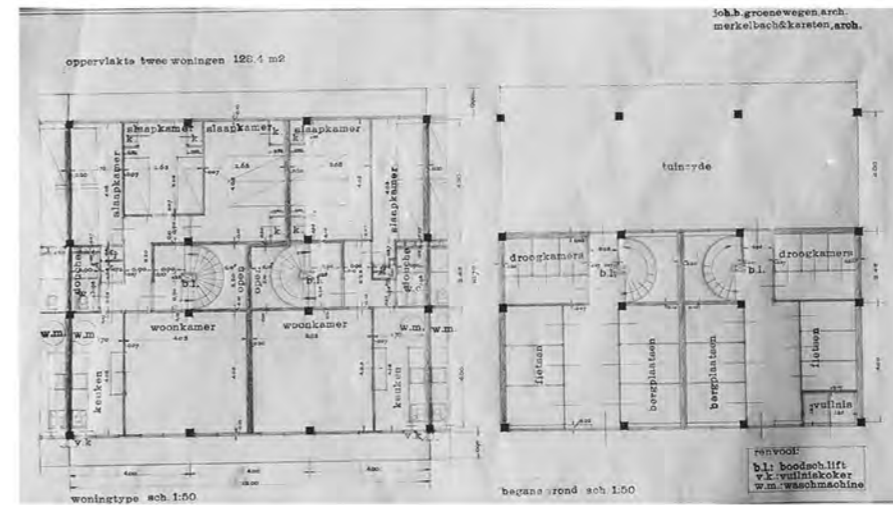
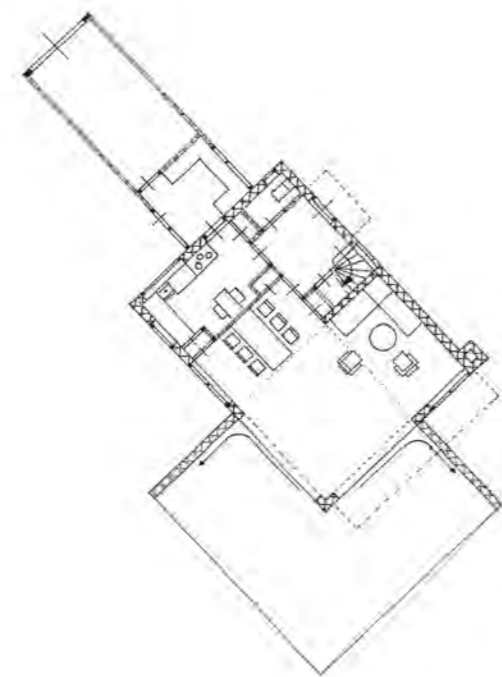
Slaapkamer personeel

Zomerhuis Dijkstra
1934

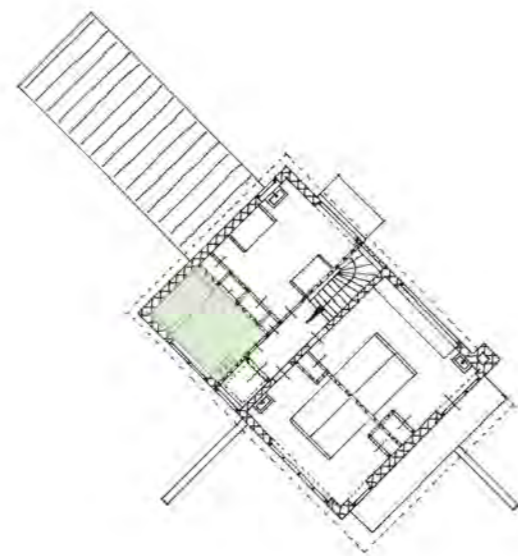
Landrust woning 1
1937

Landrust woning 2
1937

Begane grond

Verdieping

Bodekamer

Schaal 1:250

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

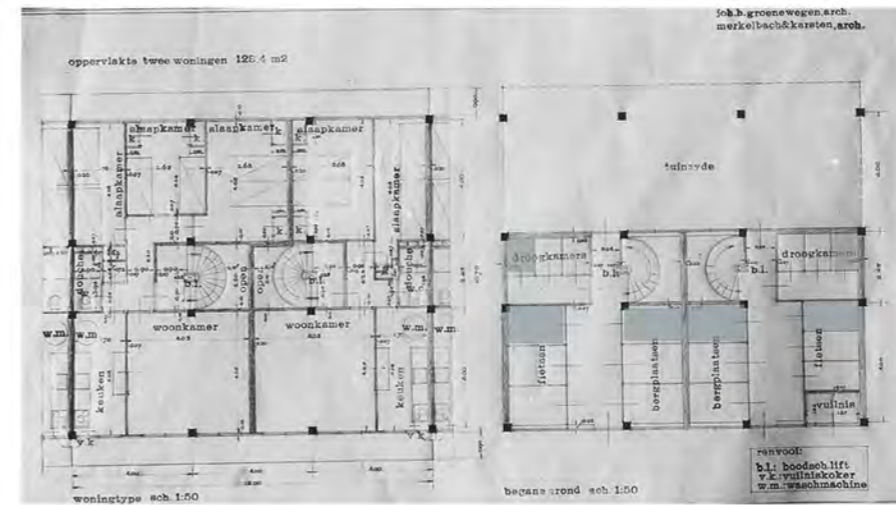
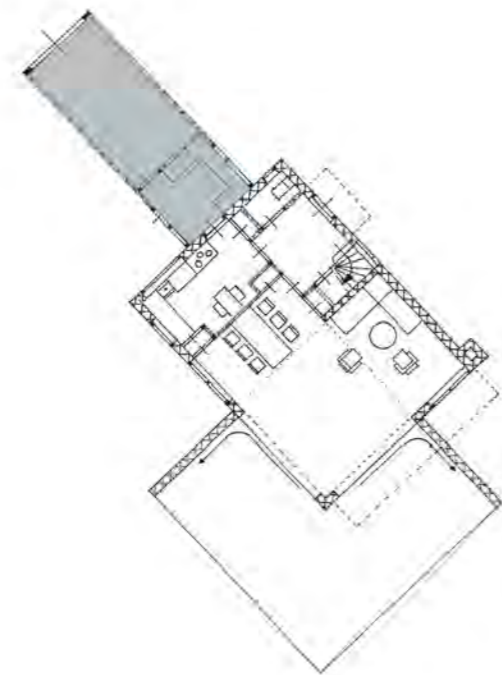
Bijkeuken, berging en garage

Zomerhuis Dijkstra
1934

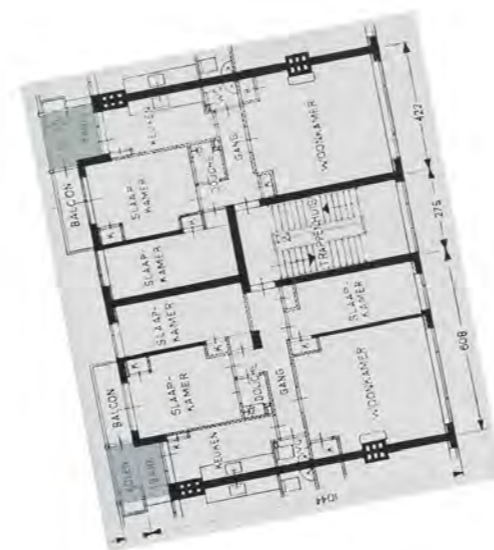
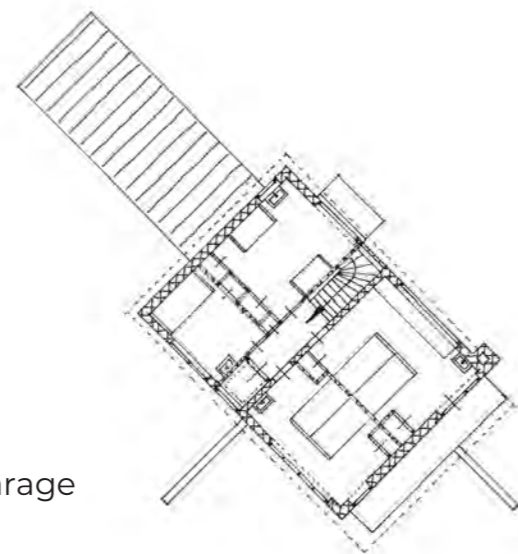
Landrust woning 1
1937

Landrust woning 2
1937

Begane grond

Verdieping

Bijkeuken, berging en garage

Schaal 1:250

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

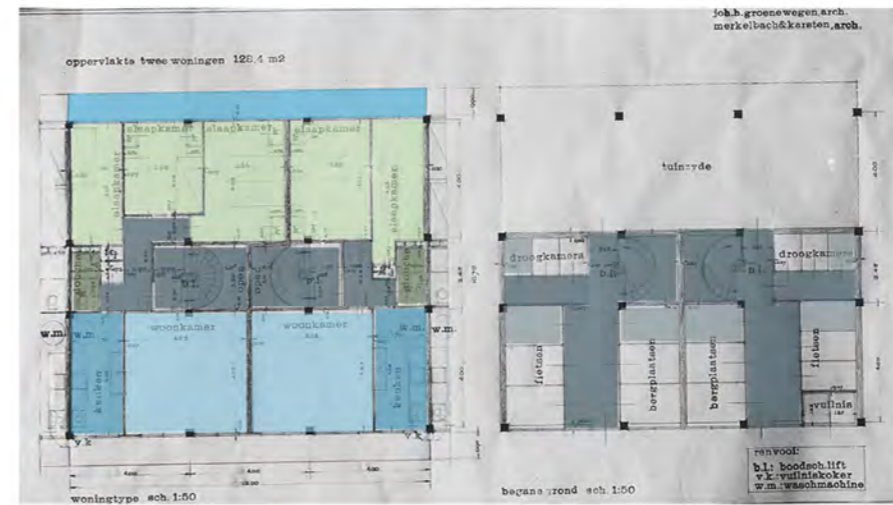
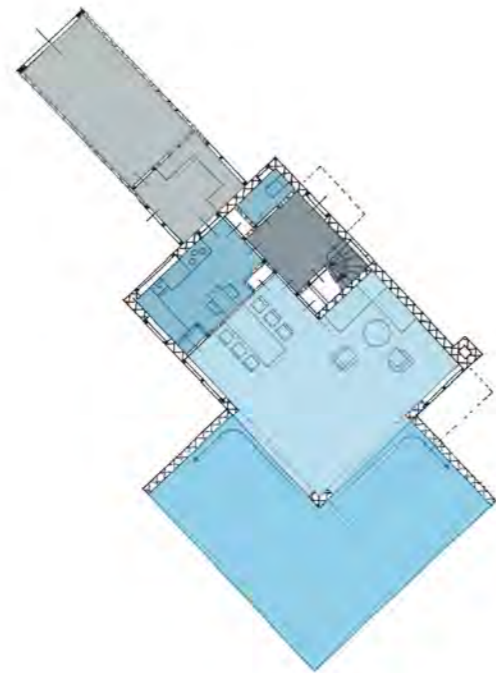
Functies in de plattegrond

Zomerhuis Dijkstra
1934

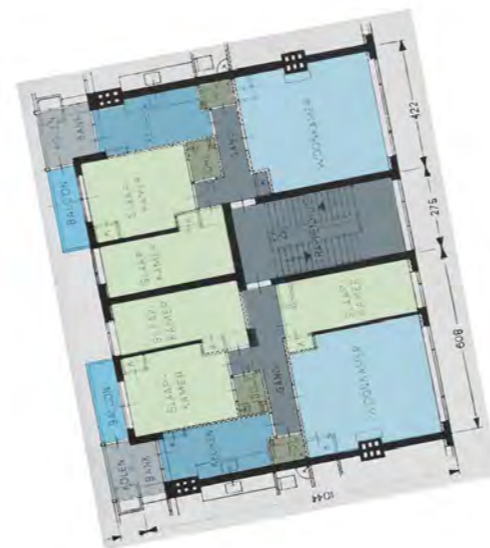
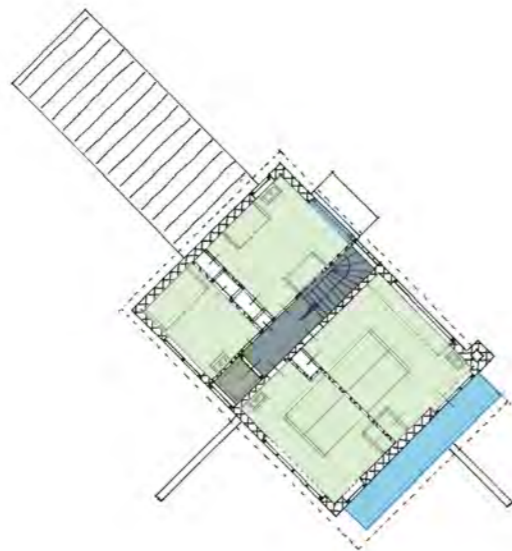
Landrust woning 1
1937

Landrust woning 2
1937

Begane grond

Verdieping

- Verkeersruimten
 - Keuken
 - Woonkamer
 - Terras en balkons
 - sanitair
 - Slaapkamers
 - Garage en bijkeuken
- Schaal 1:250

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

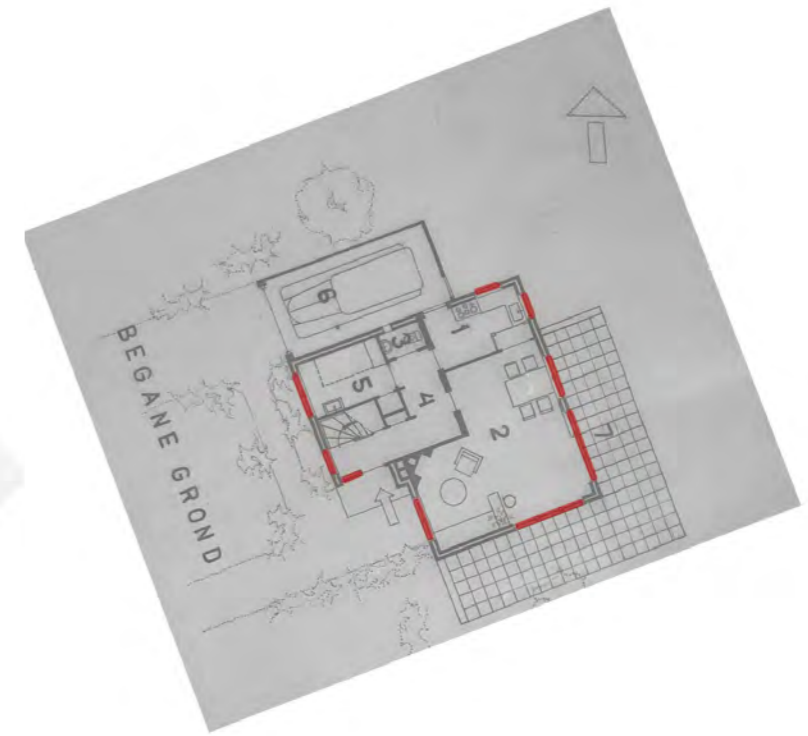
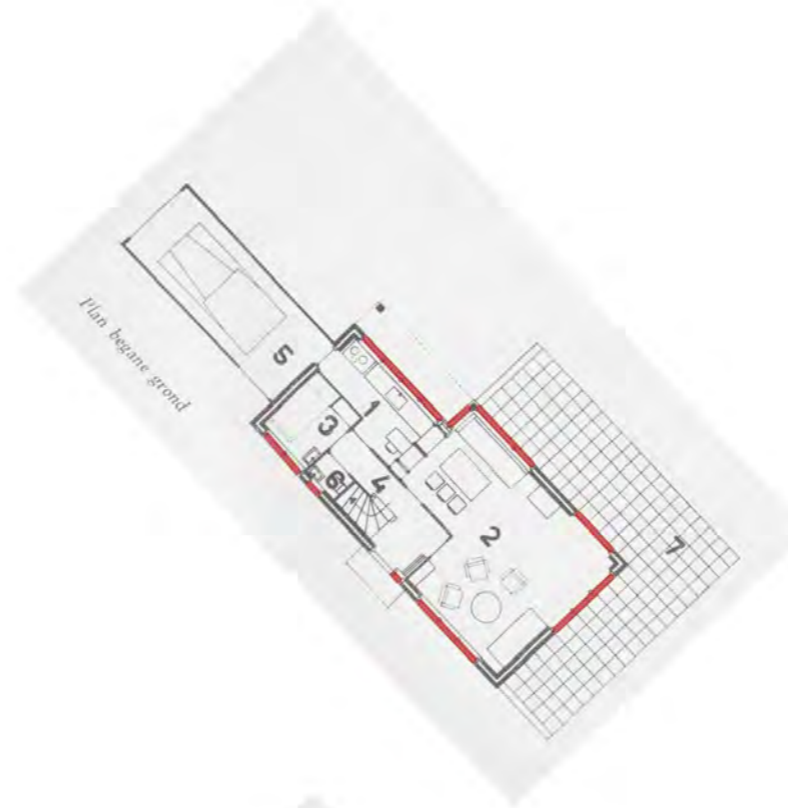
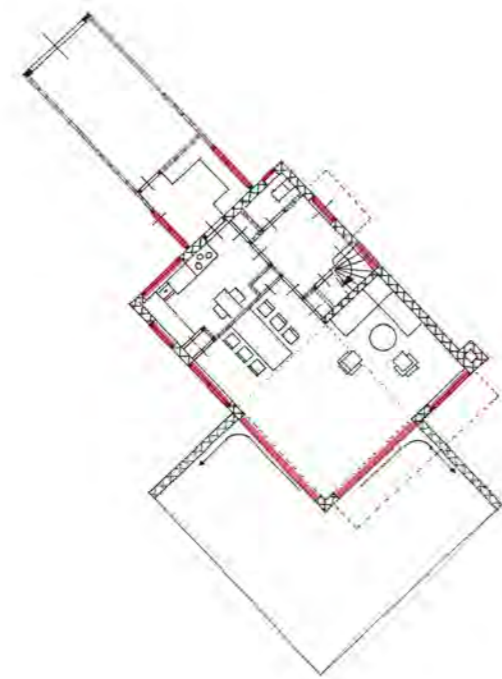
Ramen

Zomerhuis Dijkstra
1934

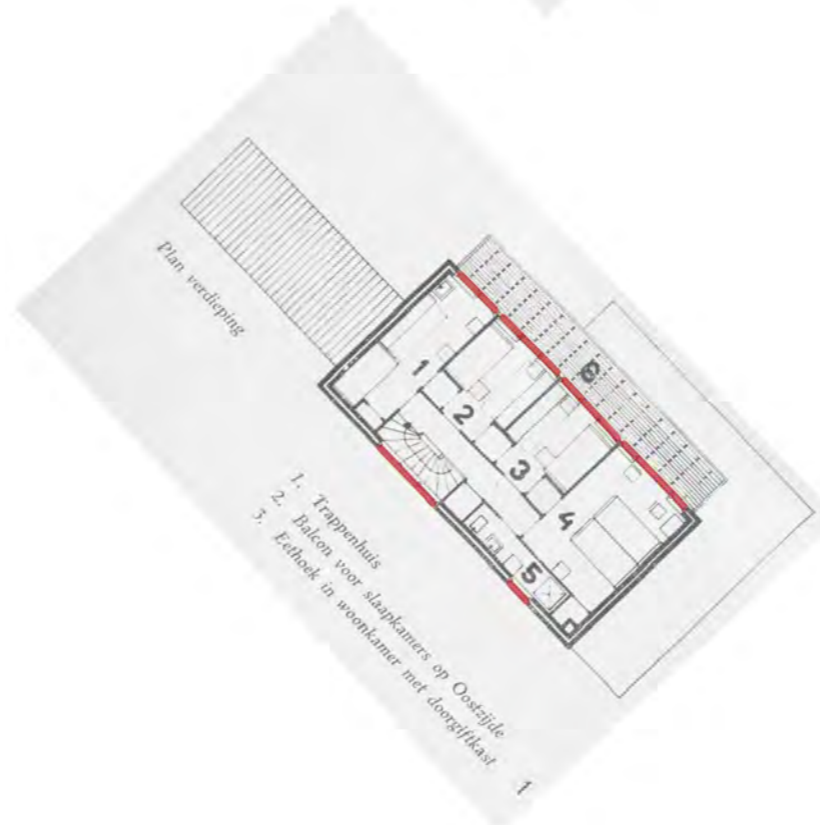
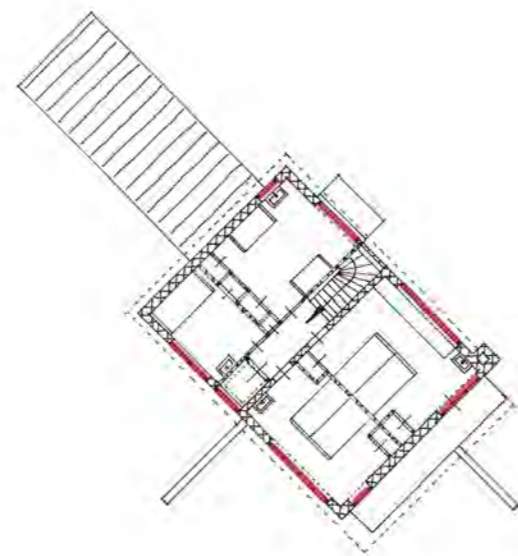
Zomerhuisje te Oost-Kapelle
1934

Zomerhuisje te Bergen aan Zee
1937

Begane grond

Verdieping

Ramen

Schaal 1:250

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

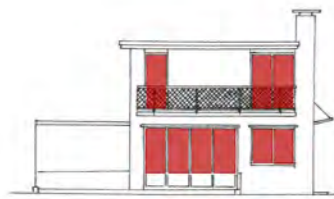
Ramen in aanzichten

Zomerhuis Dijkstra

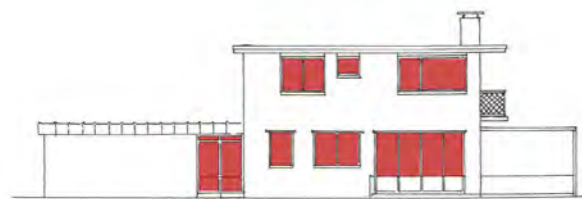
1934

noord-oostgevel

zuid-oostgevel

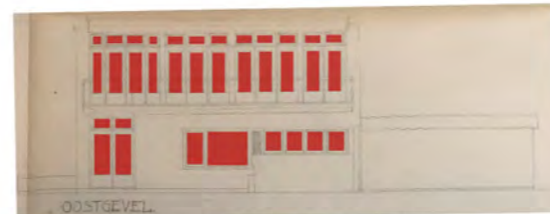
zuid-westgevel

noord-westgevel

Zomerhuisje te Oost-Kapelle

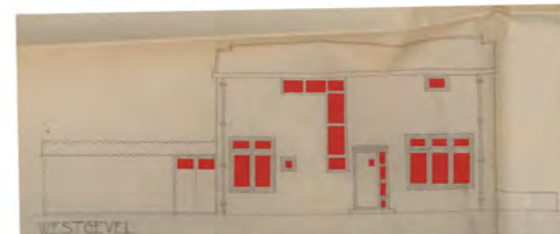
1934

noord-oostgevel

zuid-oostgevel

zuid-westgevel

noord-westgevel

Zomerhuis Dijkstra

1934

 Ramen

Schaal 1:250

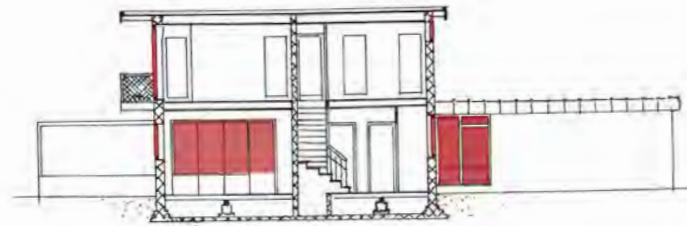
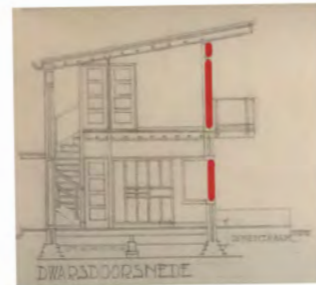
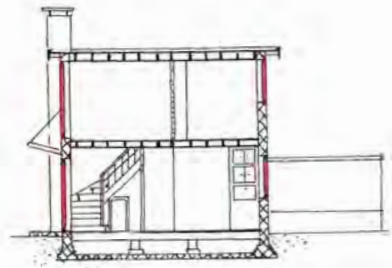
Ramen in doorsneden

Zomerhuis Dijkstra

1934

Zomerhuisje te Oost-Kapelle

1934

— Ramen

Schaal 1:250

Bijlage VIII Vergelijking vakantiehuizen van Merkelbach en Karsten

Inhoud	Blz.
Plattegronden	205
Aanzichten	206
Doorsneden	207
Functievergelijking per categorie	208
onsluiting - voordeuren	
onsluiting - begane grond deuren	
onsluiting - deuren in de aanzichten	
Verkeersruimten	
Woonkamer	
Keuken	
Terras en balkons	
Sanitair	
Slaapkamer echtpaar	
Slaapkamer kinderen	
Slaapkamer gasten	
Slaapkamer Personeel	
Schuur, bijkeuken, garage	
Functies in de plattegrond	
Ramen	222
Ramen in de plattegrond	
Ramen in de aanzichten	
Ramen in de doorsneden	

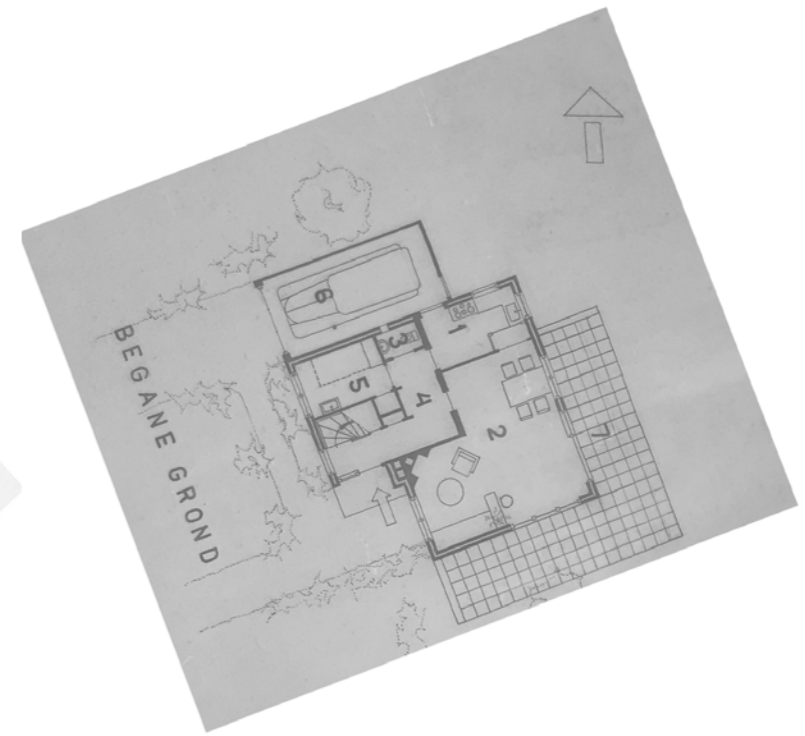
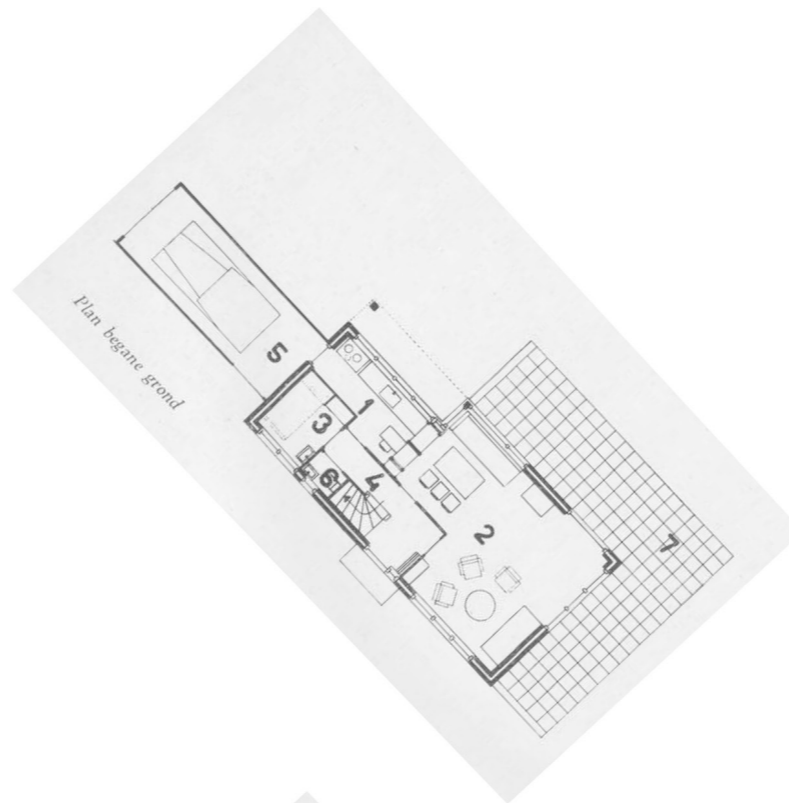
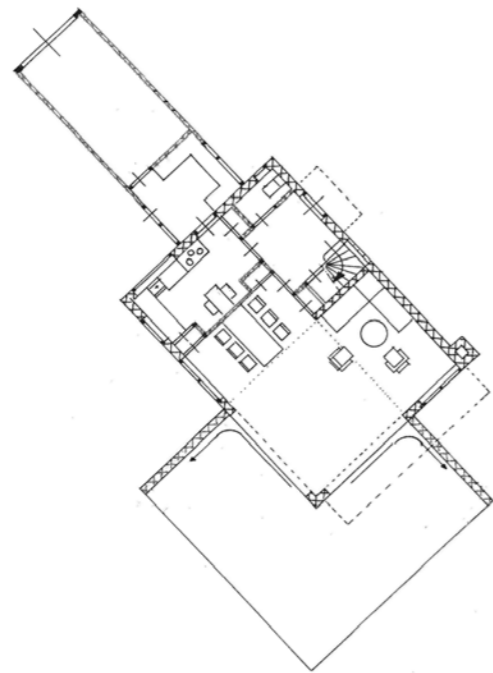
Plattegronden

Zomerhuis Dijkstra
1934

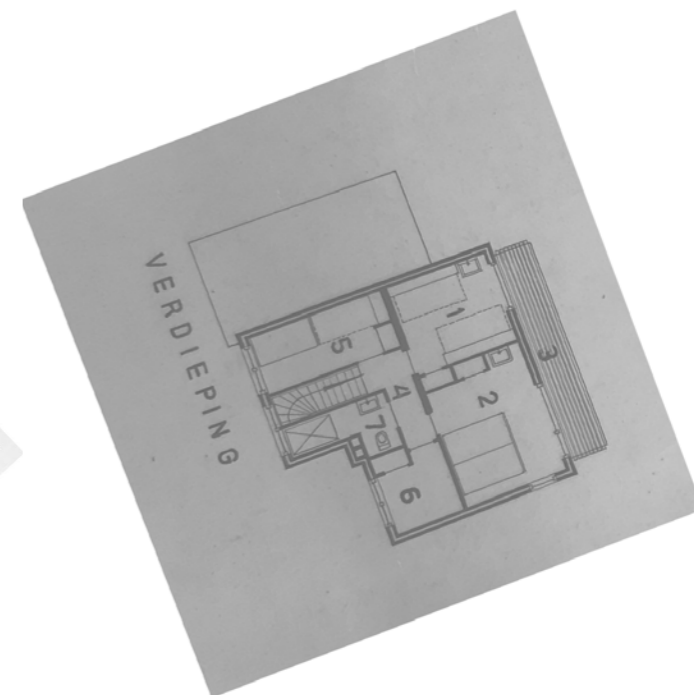
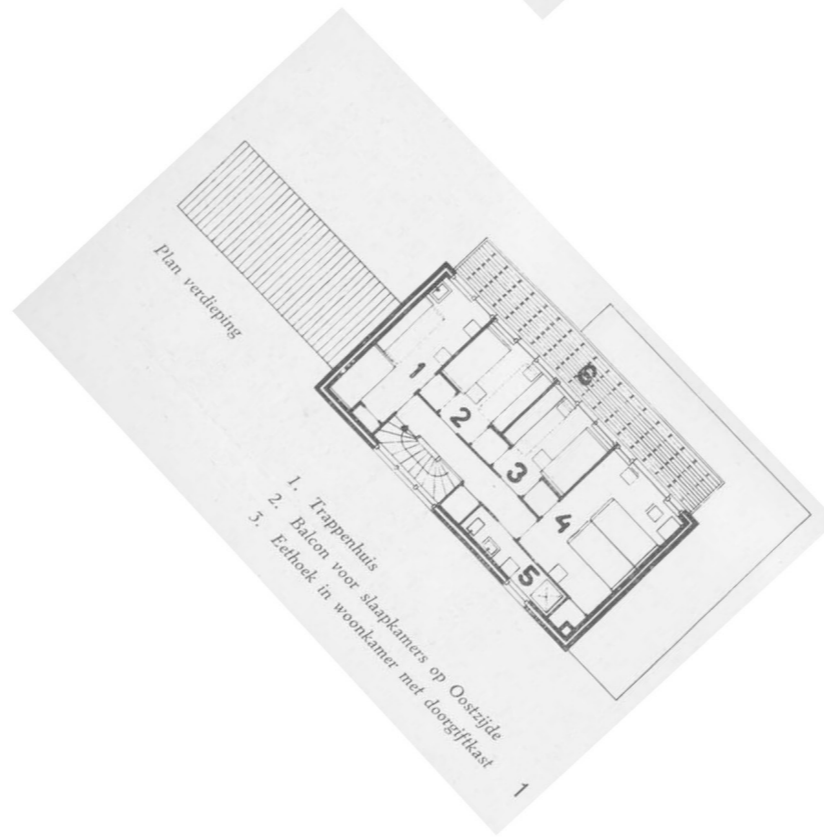
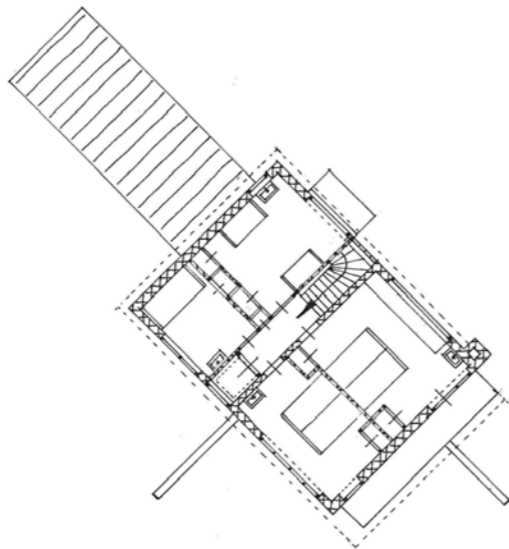
Zomerhuisje te Oost-Kapelle
1934

Zomerhuisje te Bergen aan Zee
1937

Begane grond

Verdieping

Schaal 1:250

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

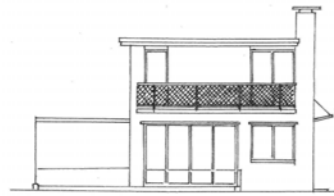
Aanzichten

Zomerhuis Dijkstra

1934

noord-oostgevel

zuid-oostgevel

zuid-westgevel

noord-westgevel

Zomerhuisje te Oost-Kapelle

1934

noord-oostgevel

zuid-oostgevel

zuid-westgevel

noord-westgevel

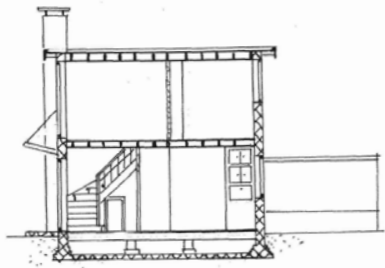
Zomerhuis Dijkstra

1934

Doorsneden

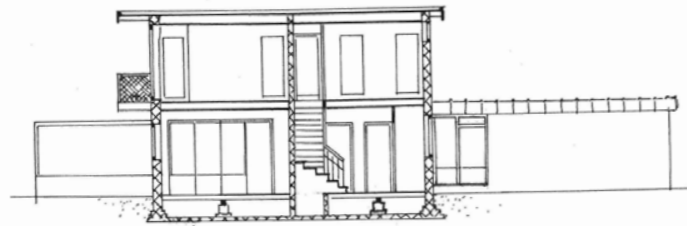
Zomerhuis Dijkstra

1934

Zomerhuisje te Oost-Kapelle

1934

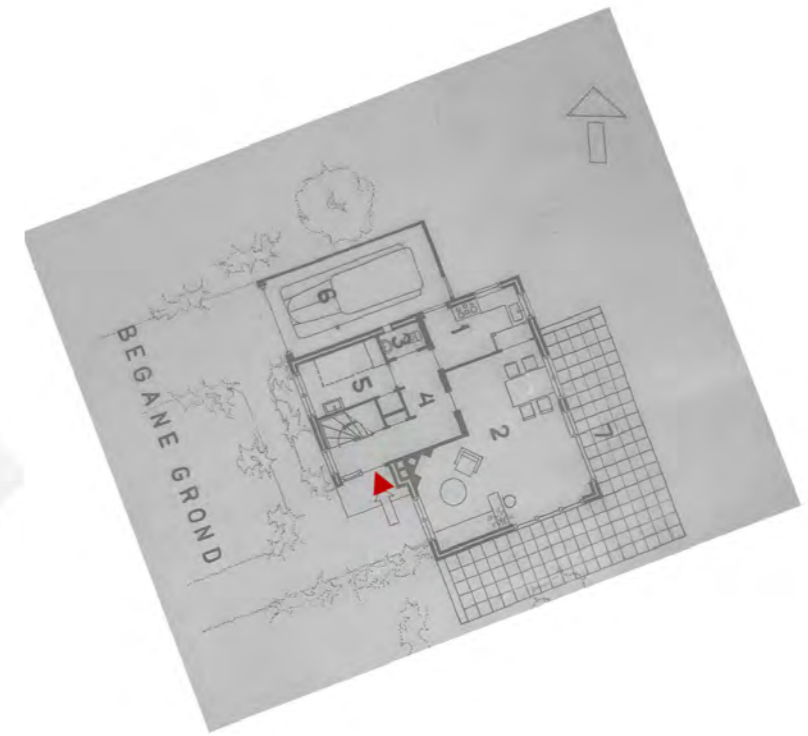
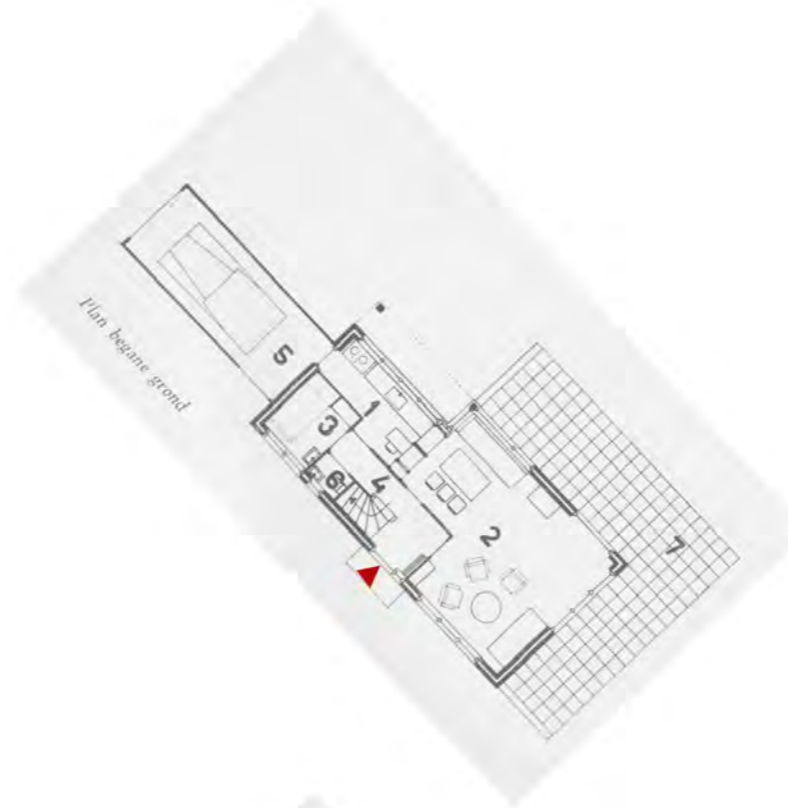
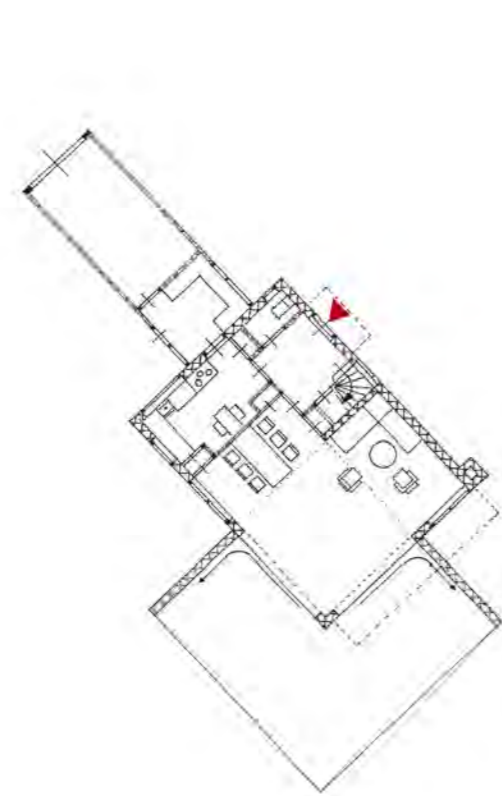
Ontsluiting voordeuren

Zomerhuis Dijkstra
1934

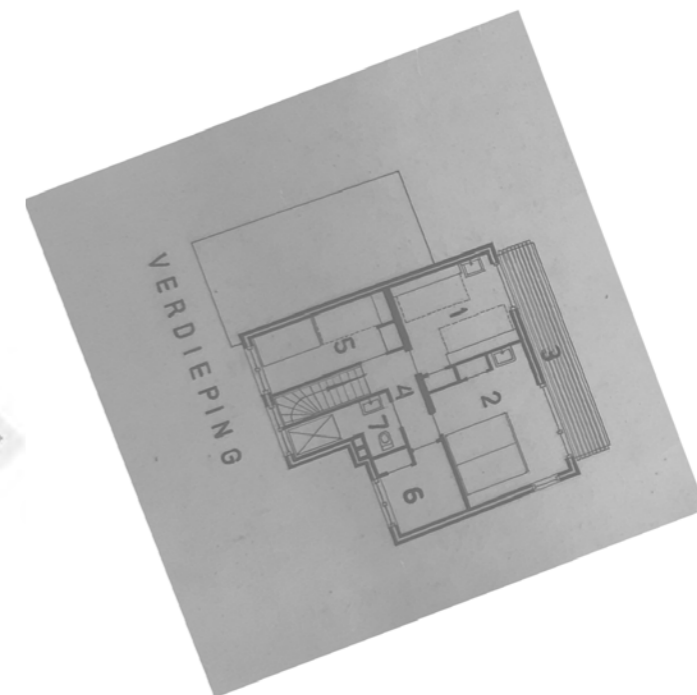
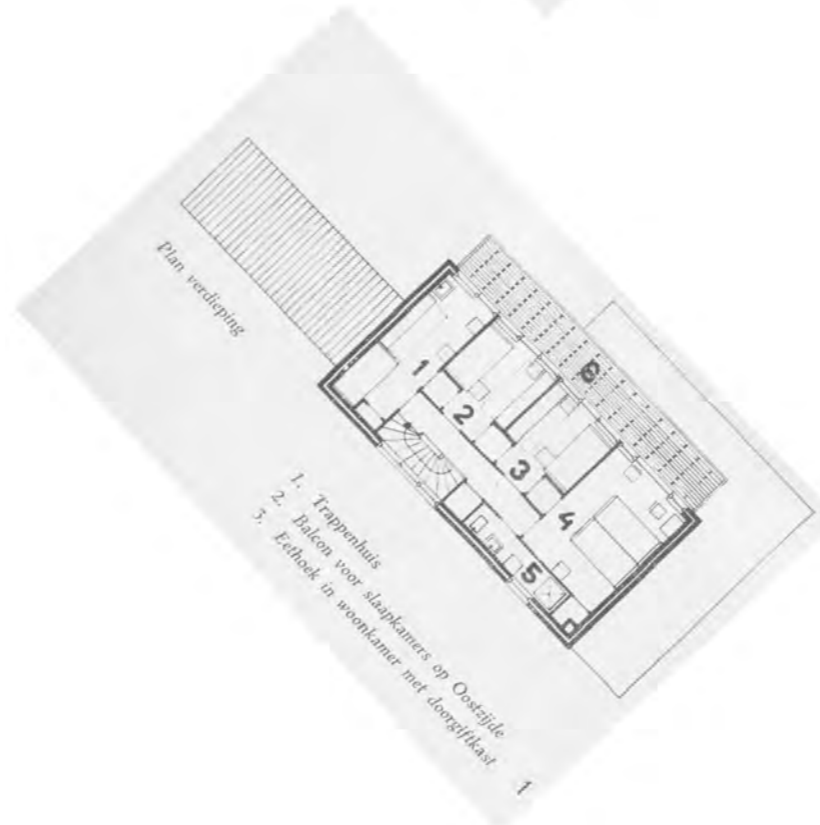
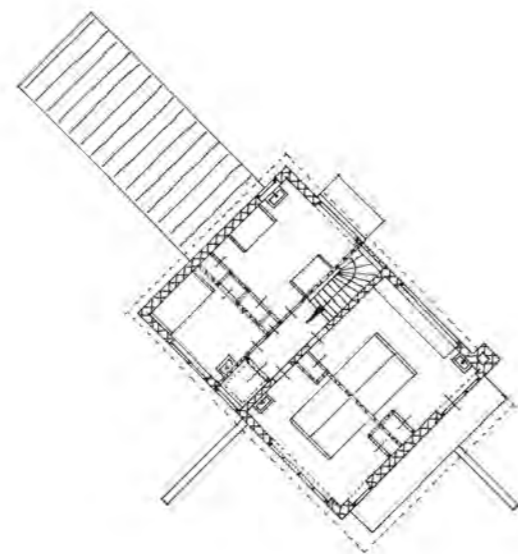
Zomerhuisje te Oost-Kapelle
1934

Zomerhuisje te Bergen aan Zee
1937

Begane grond

Verdieping

▶ Voordeur

Schaal 1:250

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

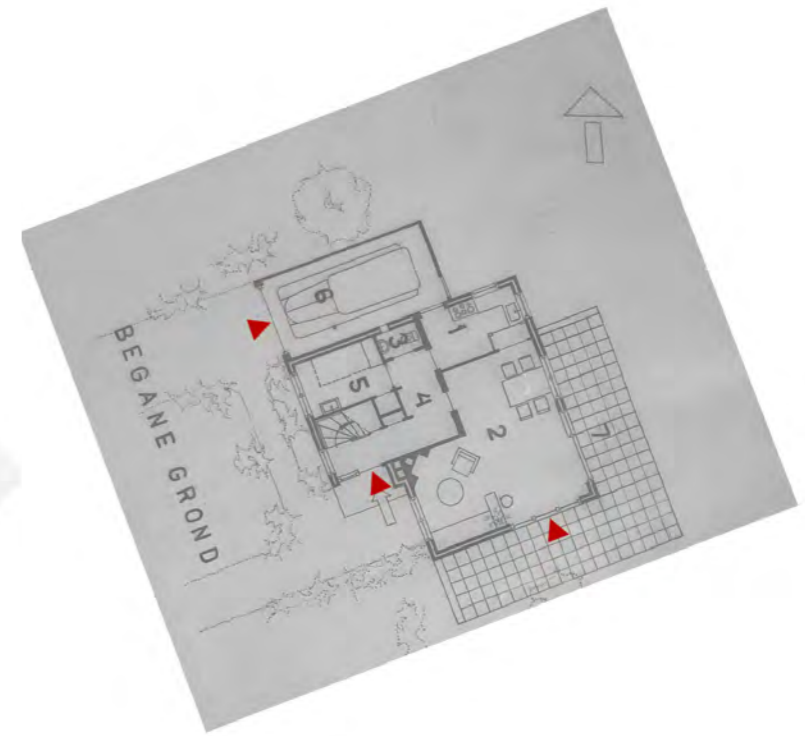
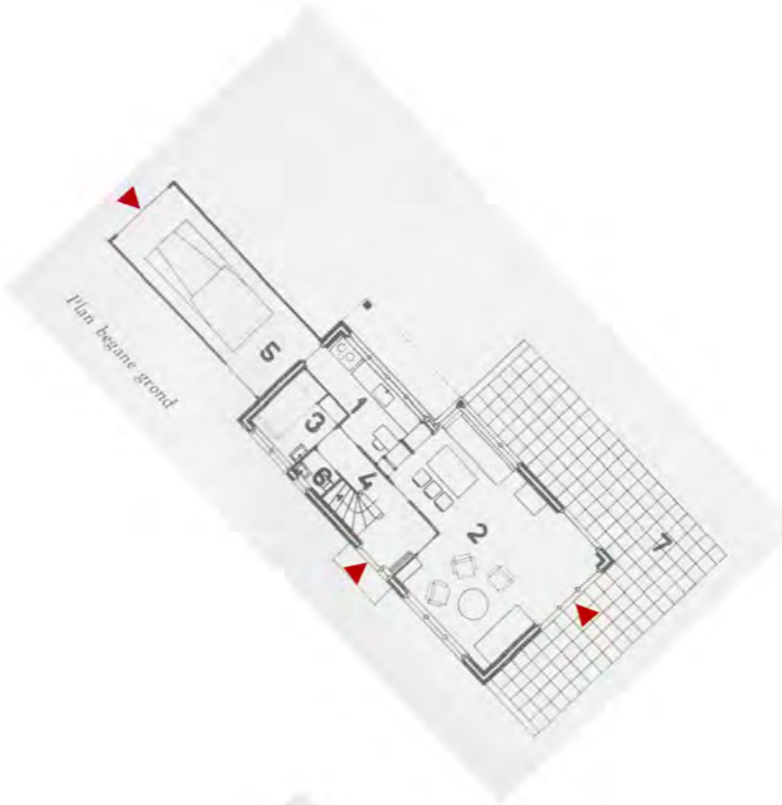
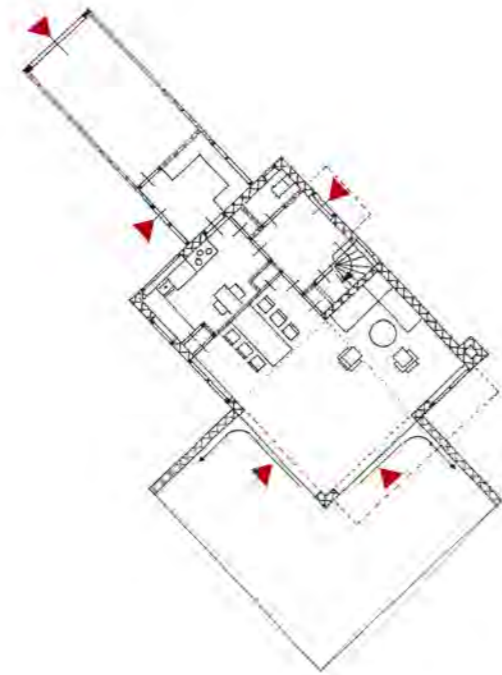
Ontsluiting buitendeuren

Zomerhuis Dijkstra
1934

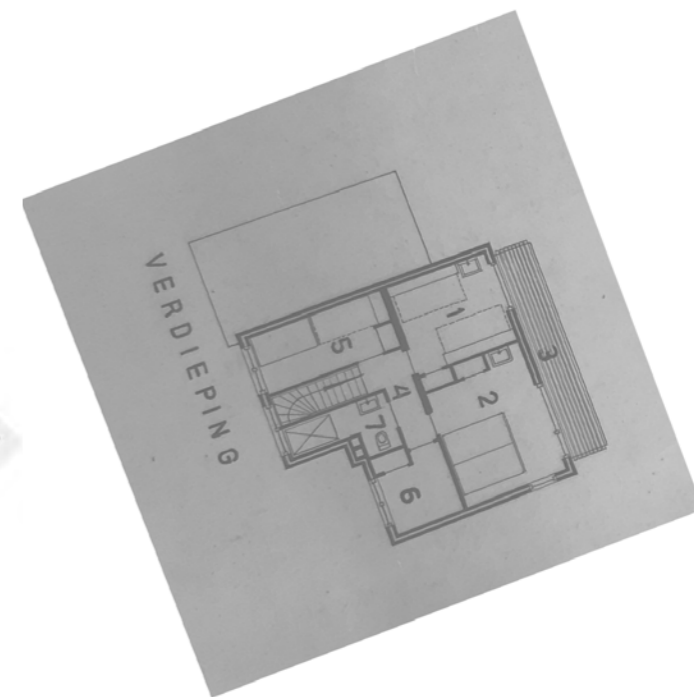
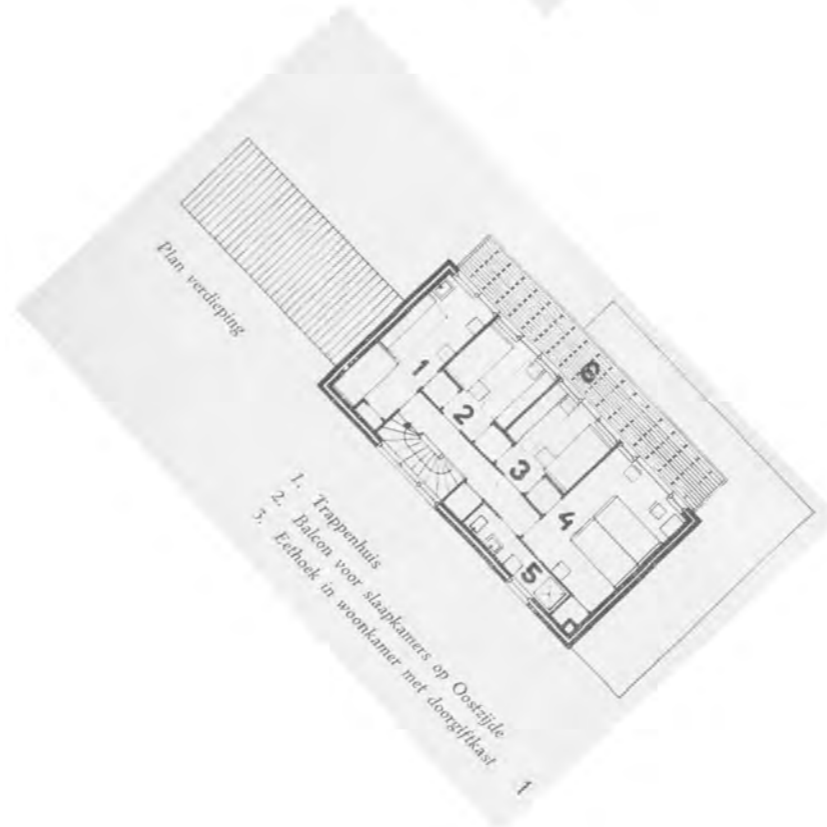
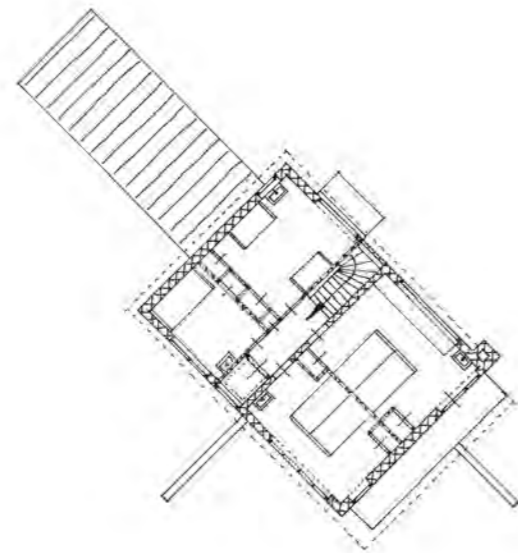
Zomerhuisje te Oost-Kapelle
1934

Zomerhuisje te Bergen aan Zee
1937

Begane grond

Verdieping

▶ Voordeur

Schaal 1:250

Zuidwestelijke wind is de voornamelijke windrichting

Buitendeuren in aanzichten

Zomerhuis Dijkstra

1934

noord-oostgevel

zuid-oostgevel

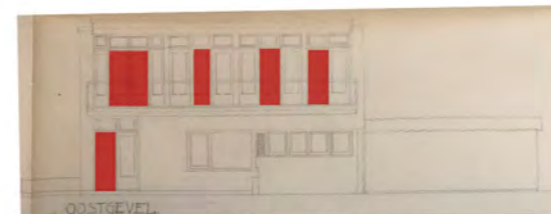
zuid-westgevel

noord-westgevel

Zomerhuisje te Oost-Kapelle

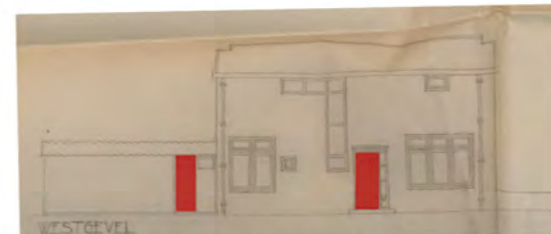
1934

noord-oostgevel

zuid-oostgevel

zuid-westgevel

noord-westgevel

Zomerhuisje te Bergen aan Zee

1937

 buitendeuren

Schaal 1:250

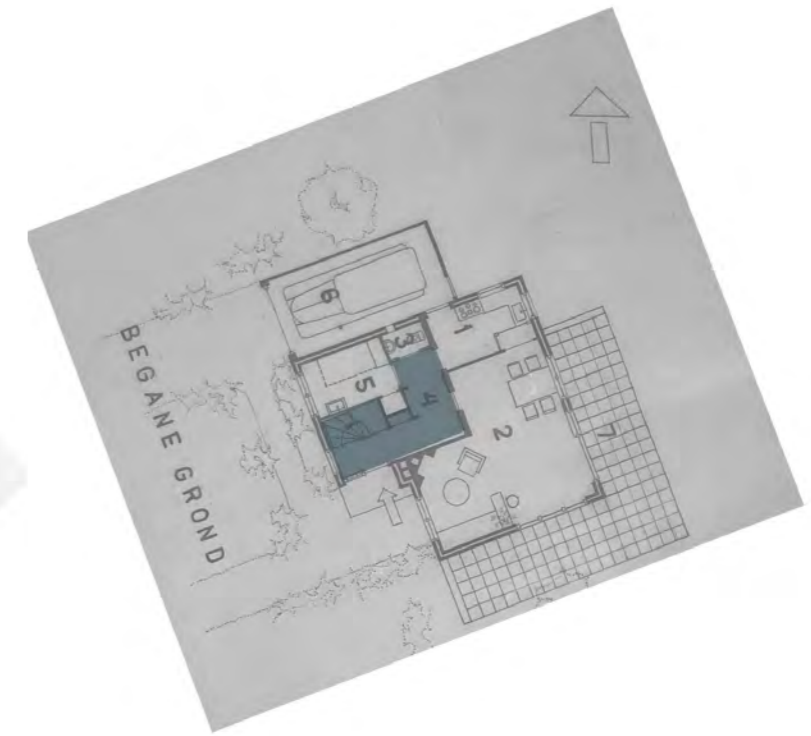
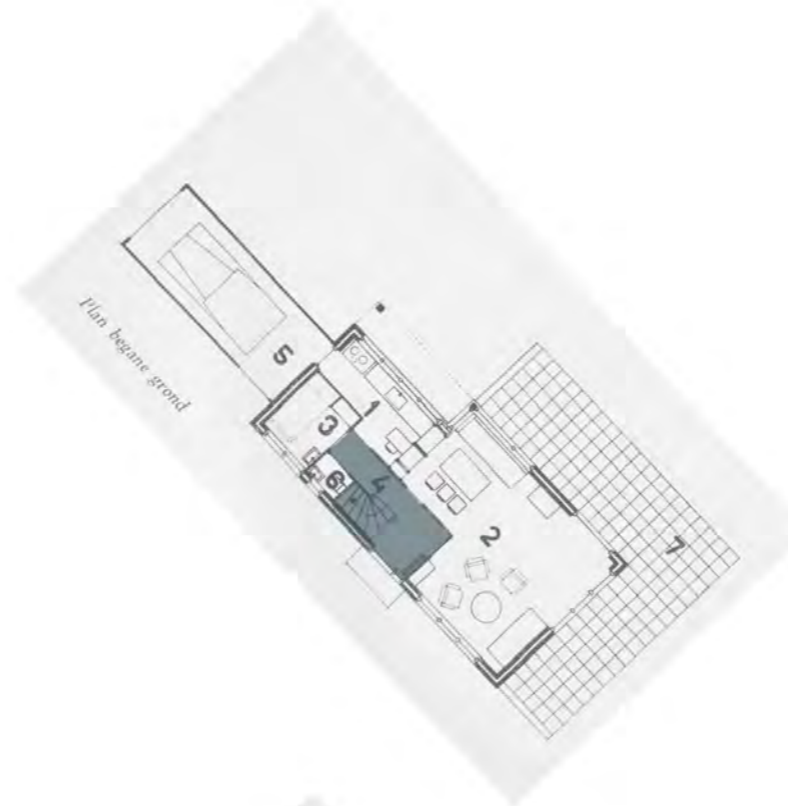
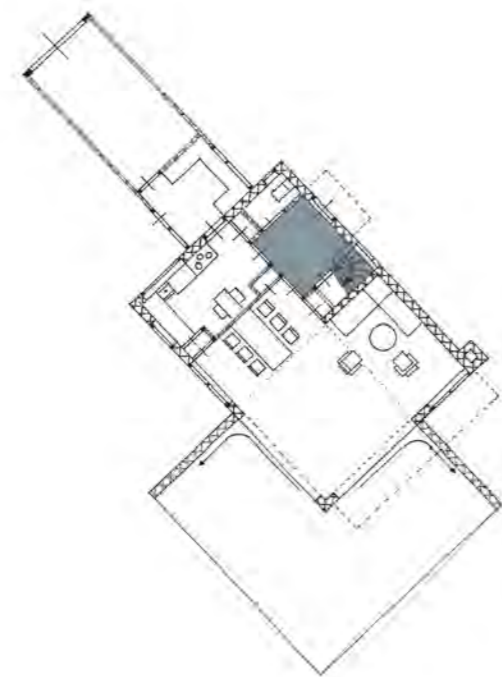
Verkeersruimte

Zomerhuis Dijkstra
1934

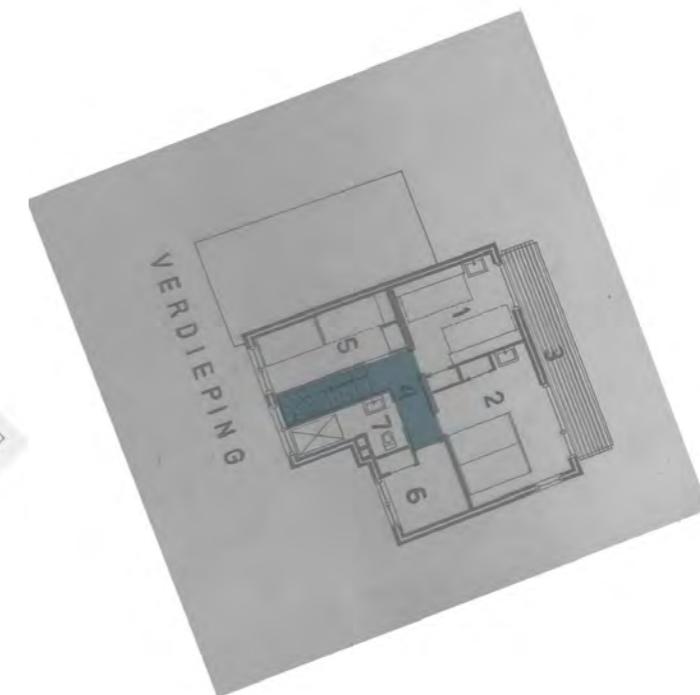
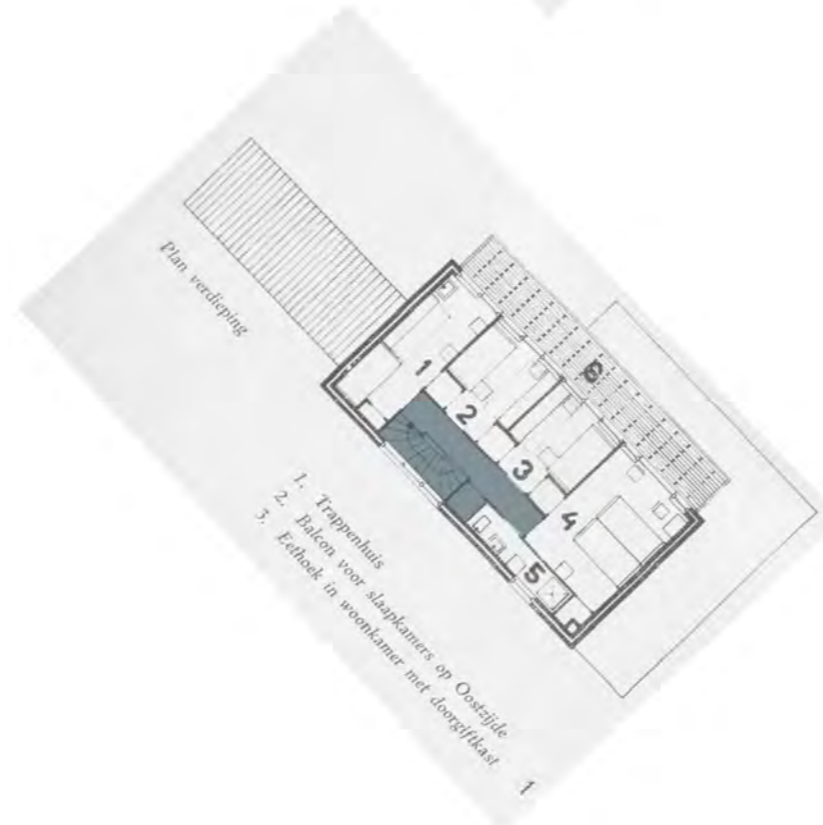
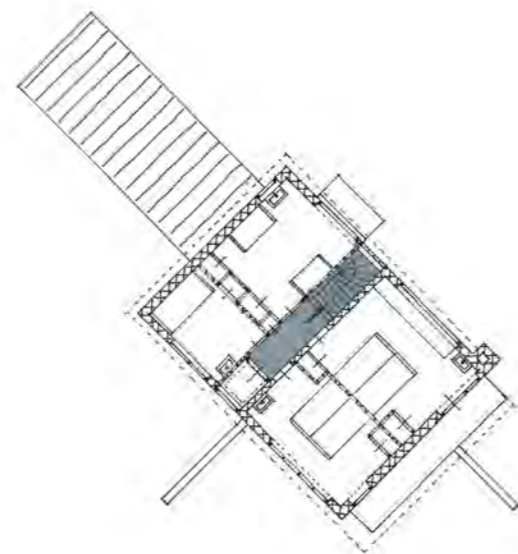
Zomerhuisje te Oost-Kapelle
1934

Zomerhuisje te Bergen aan Zee
1937

Begane grond

Verdieping

Verkeersruimten

Schaal 1:250

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

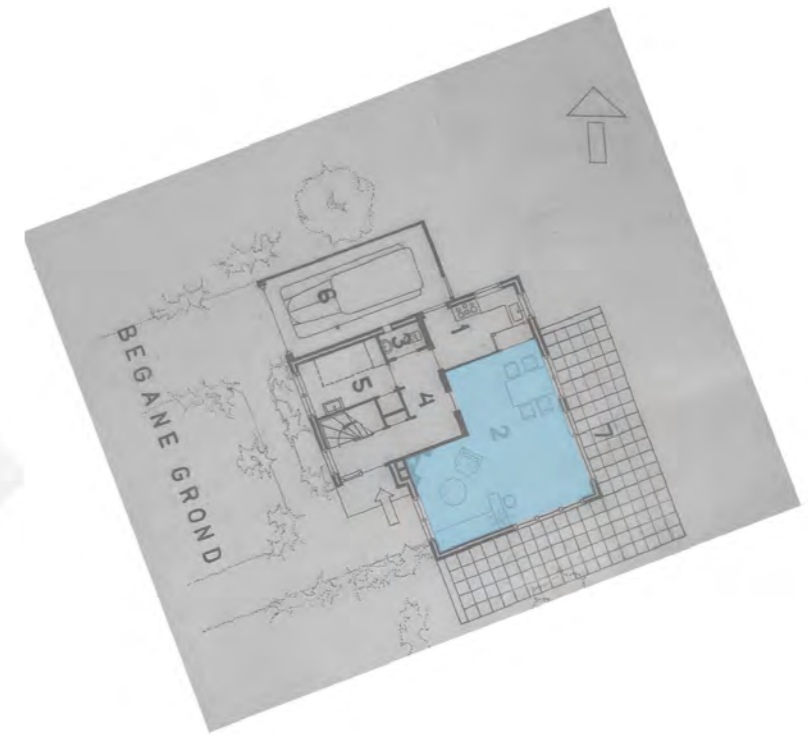
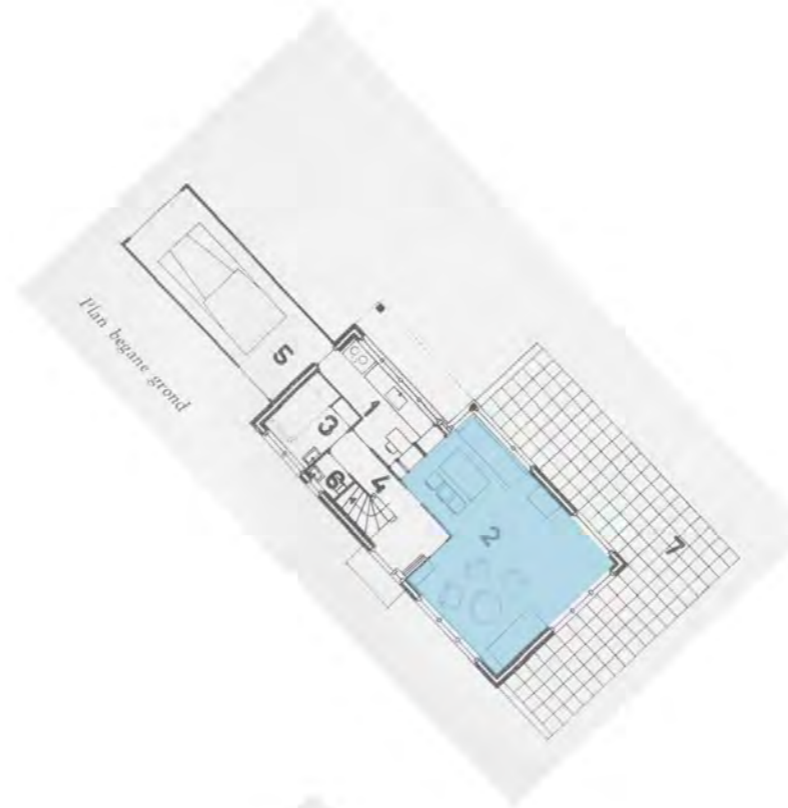
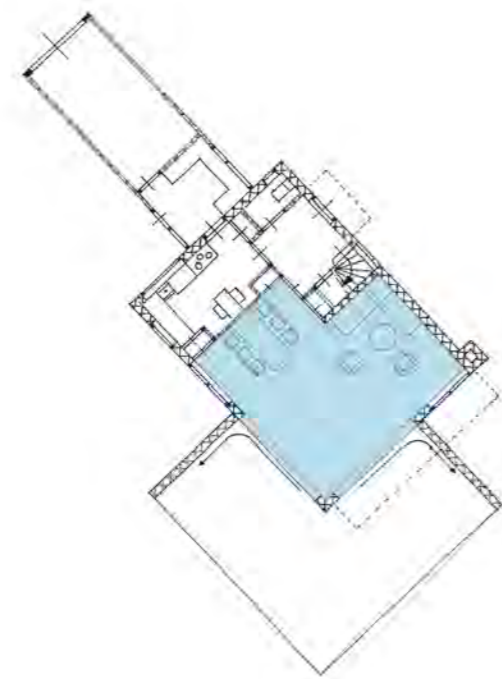
Woonkamer

Zomerhuis Dijkstra
1934

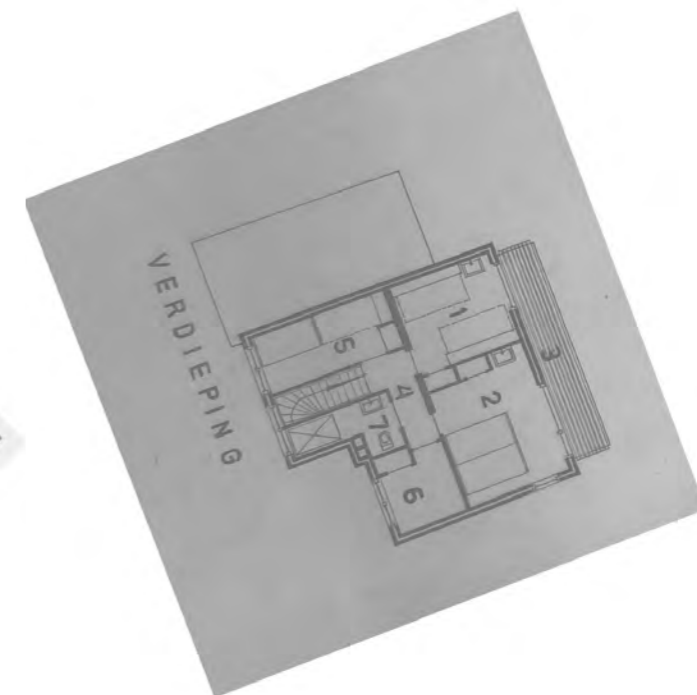
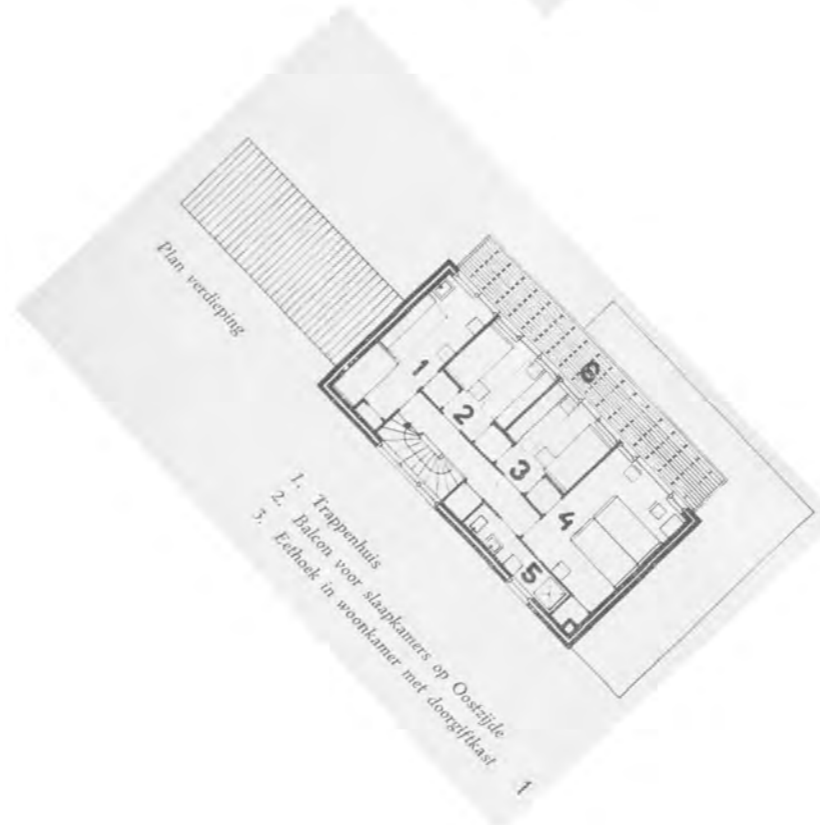
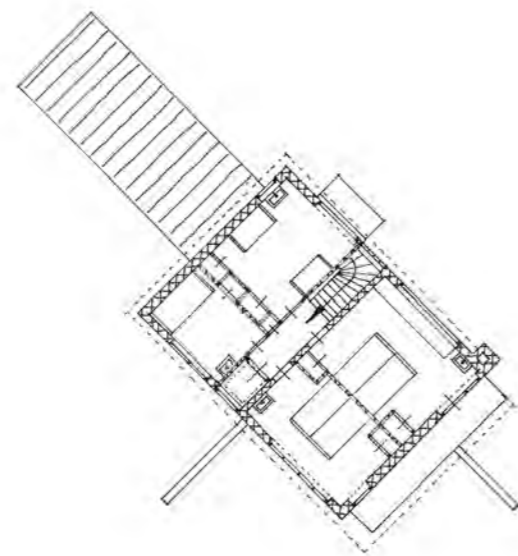
Zomerhuisje te Oost-Kapelle
1934

Zomerhuisje te Bergen aan Zee
1937

Begane grond

Verdieping

Woonkamer

Schaal 1:250

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

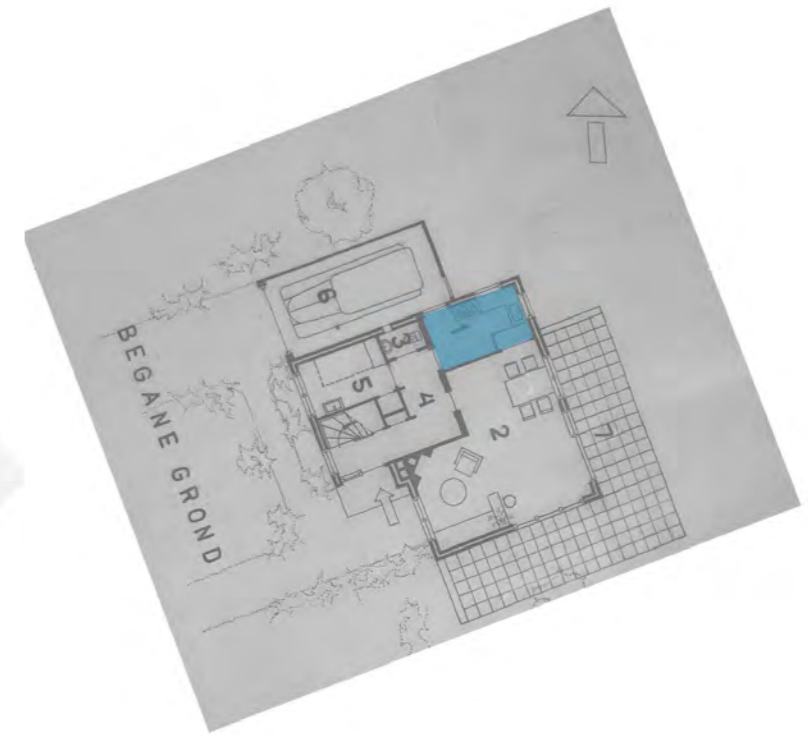
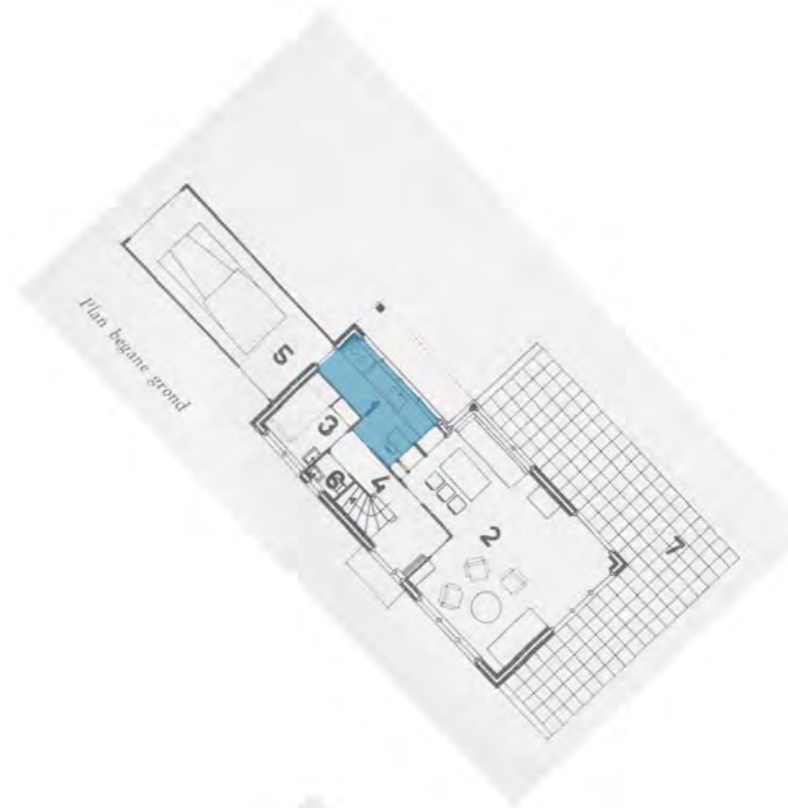
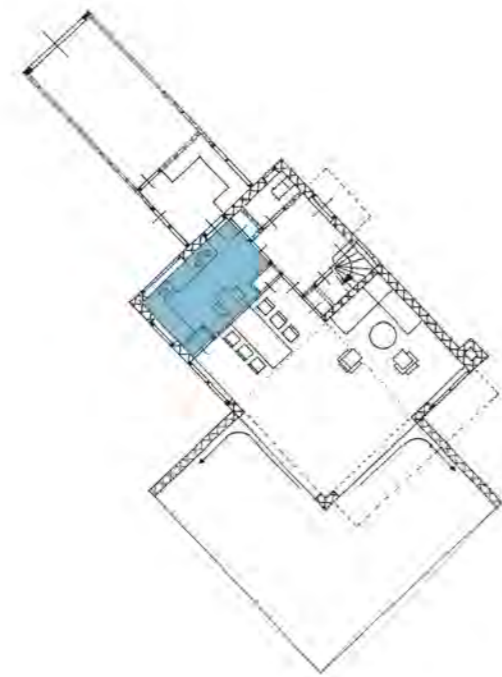
Keuken

Zomerhuis Dijkstra
1934

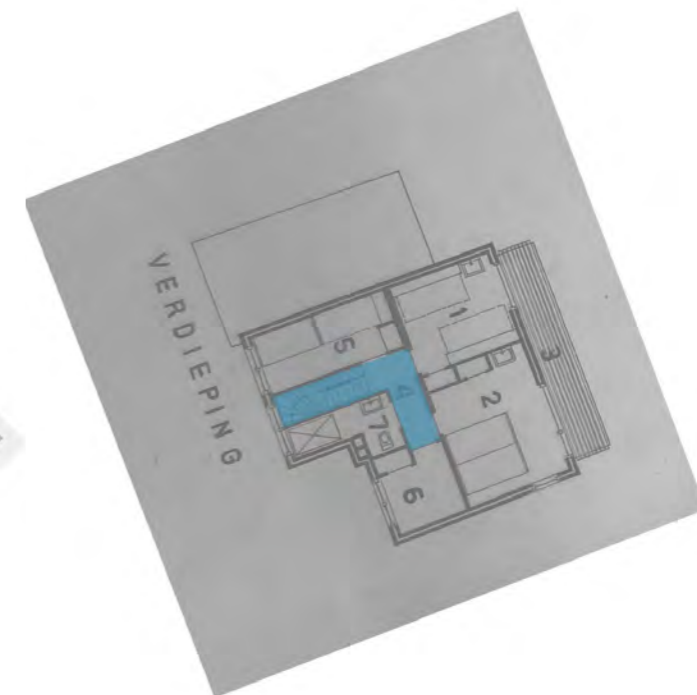
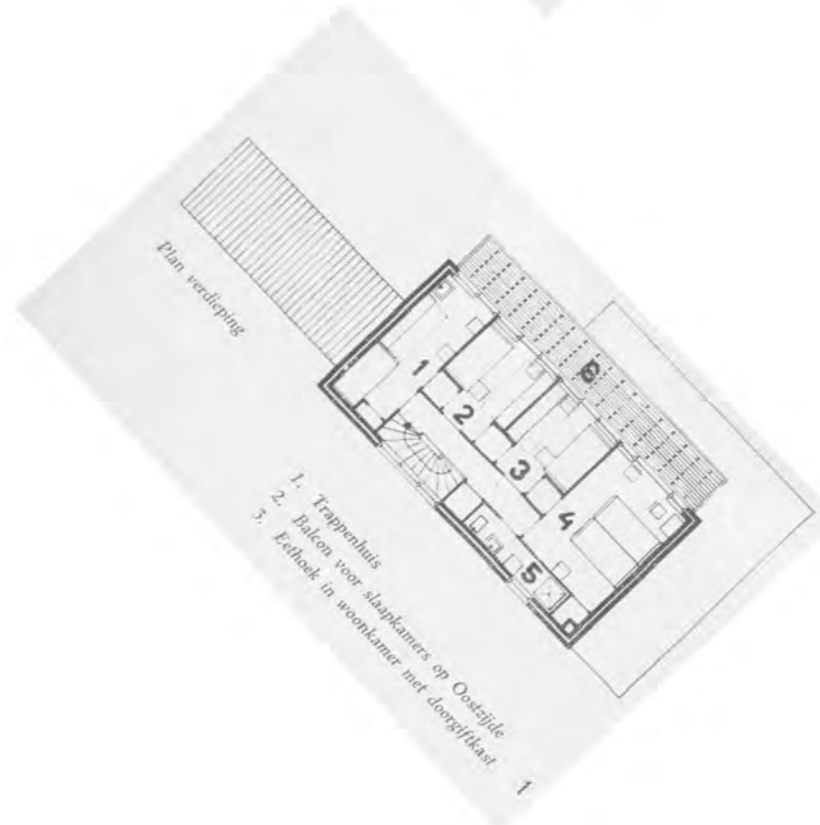
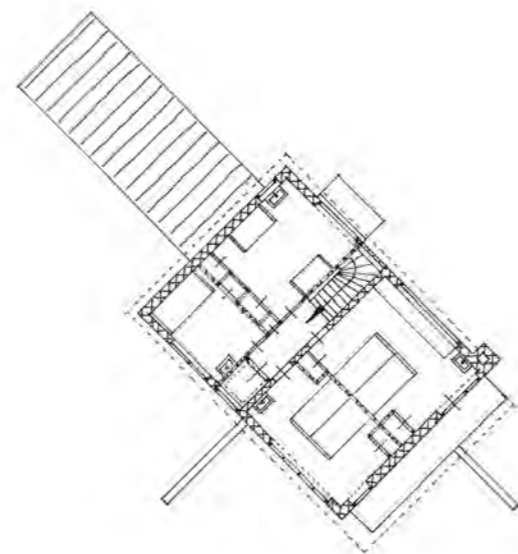
Zomerhuisje te Oost-Kapelle
1934

Zomerhuisje te Bergen aan Zee
1937

Begane grond

Verdieping

Keuken

Schaal 1:250

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

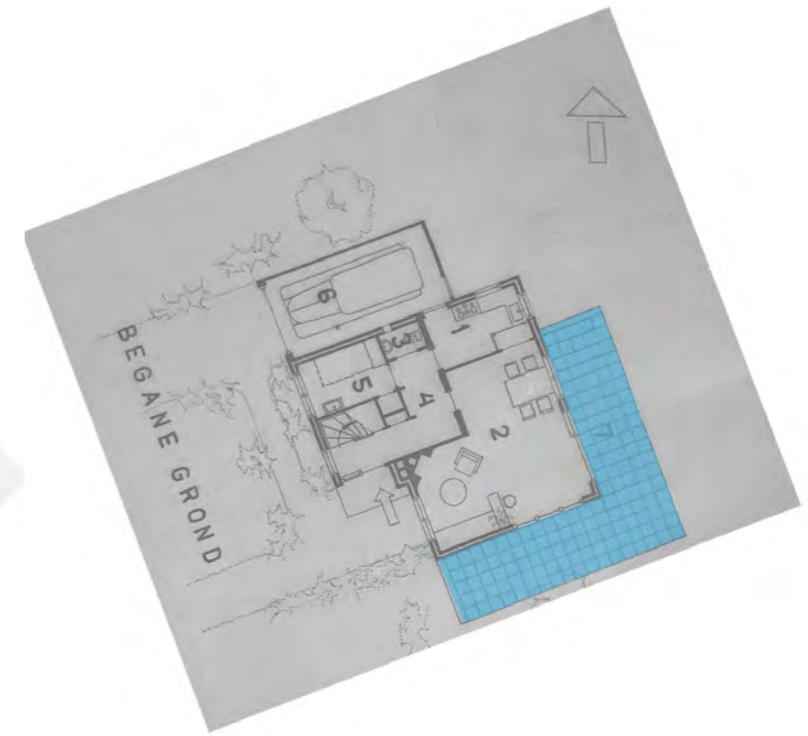
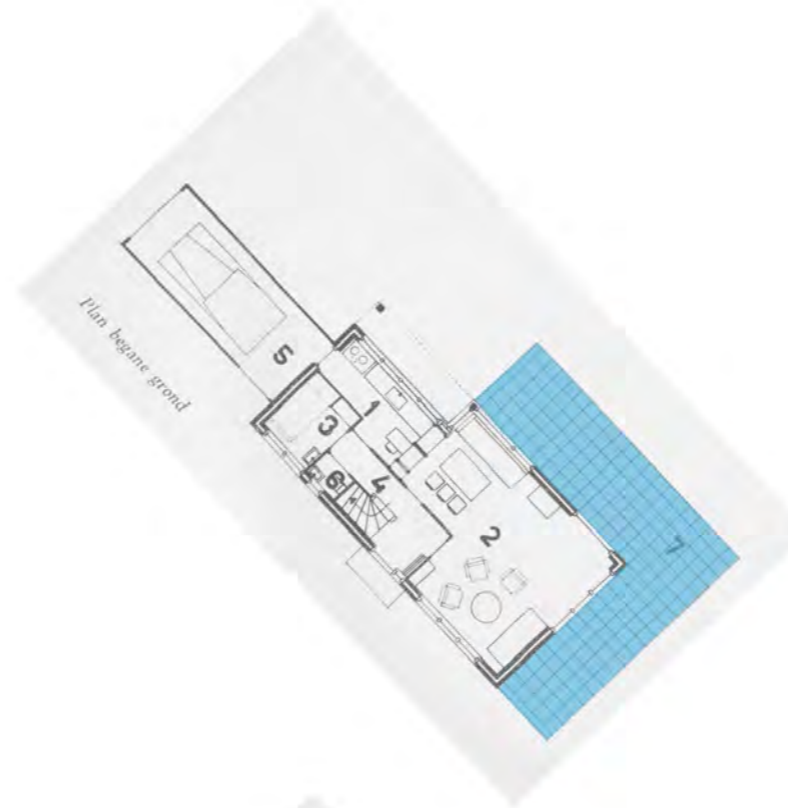
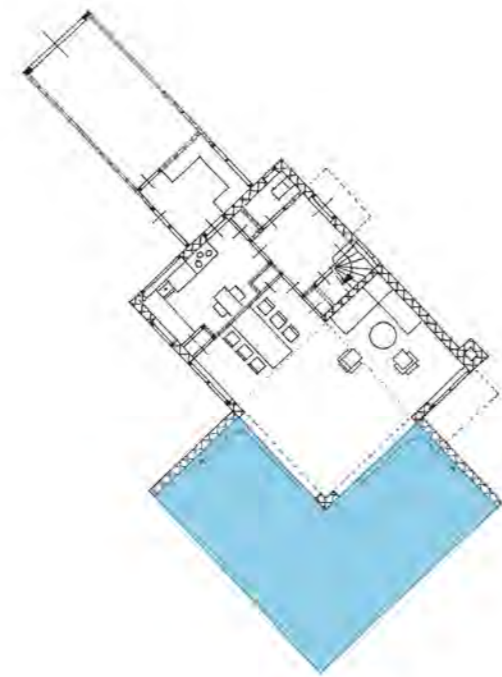
Terras en balkons

Zomerhuis Dijkstra
1934

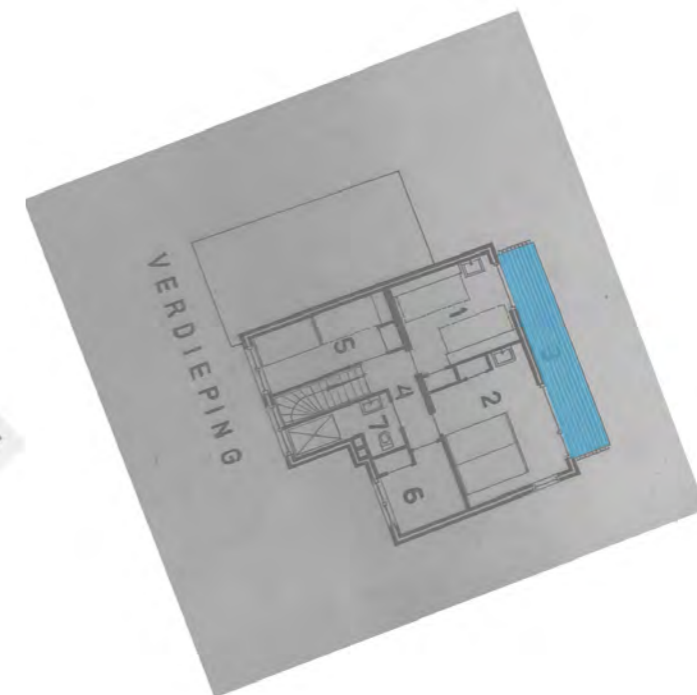
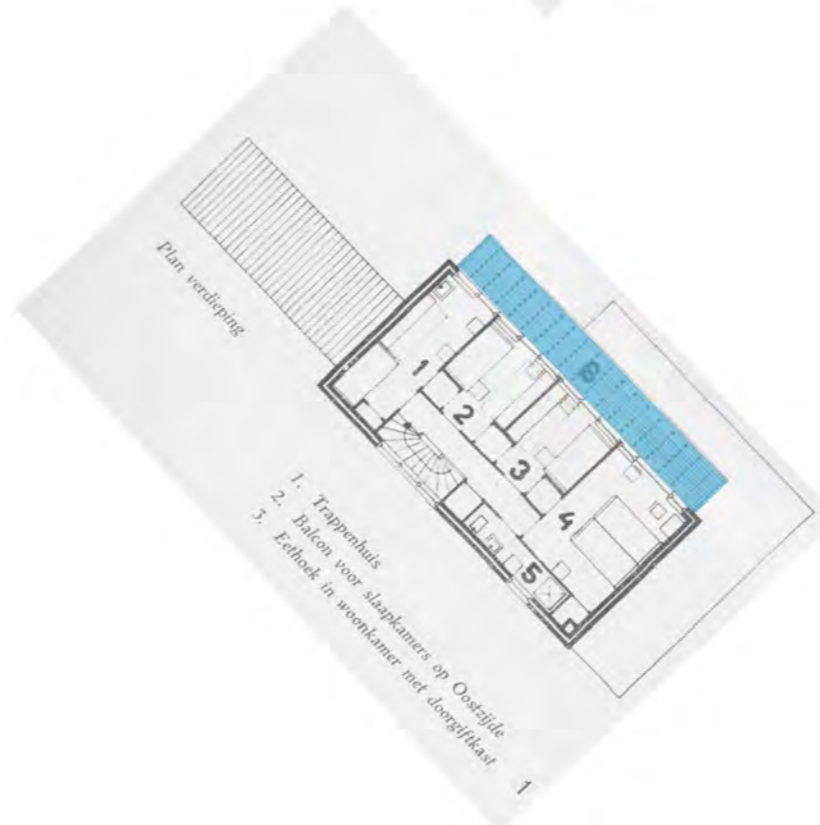
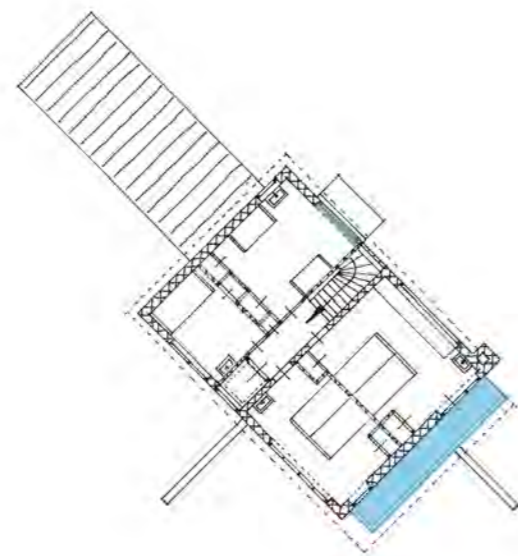
Zomerhuisje te Oost-Kapelle
1934

Zomerhuisje te Bergen aan Zee
1937

Begane grond

Verdieping

Terras en balkons

Schaal 1:250

Zuidwestelijke wind is de voornamelijke windrichting

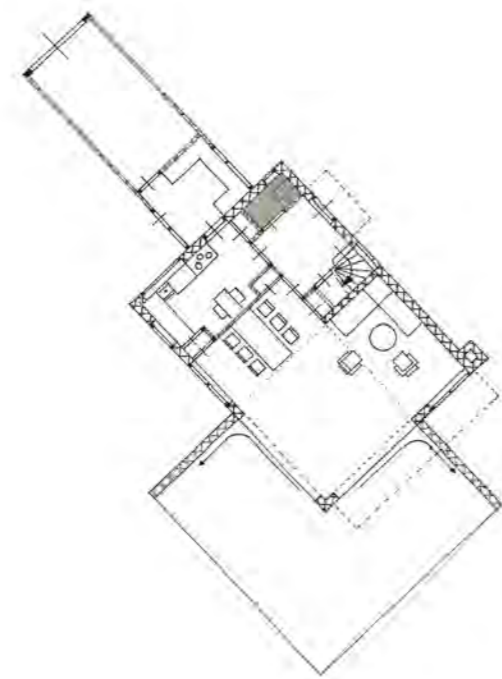
Sanitair

Zomerhuis Dijkstra
1934

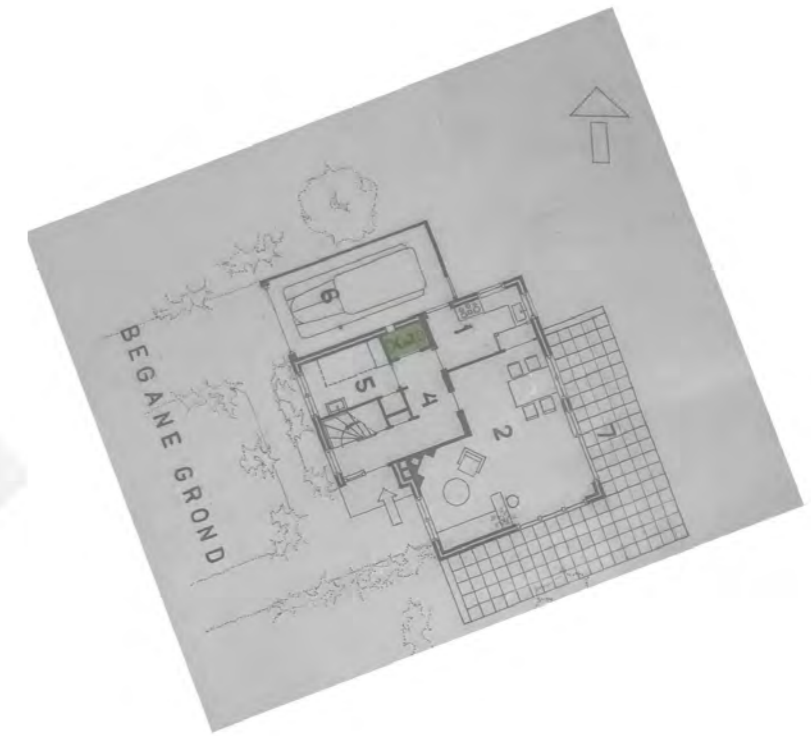
Zomerhuisje te Oost-Kapelle
1934

Zomerhuisje te Bergen aan Zee
1937

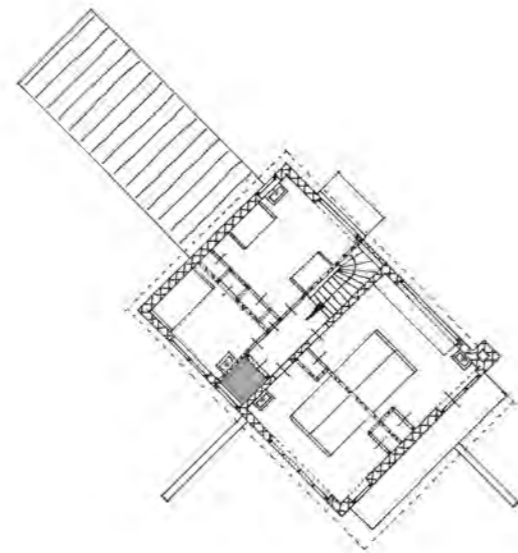
Begane grond

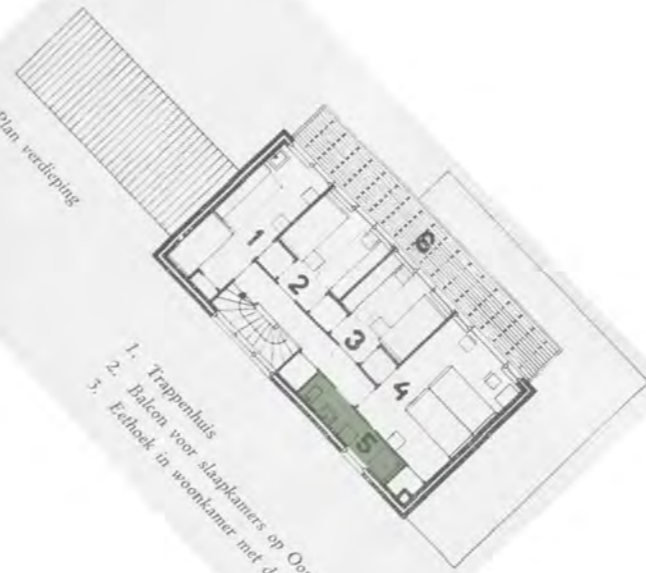
Plan begane grond

Verdieping

Plan verdieping

Sanitair

Schaal 1:250

N

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

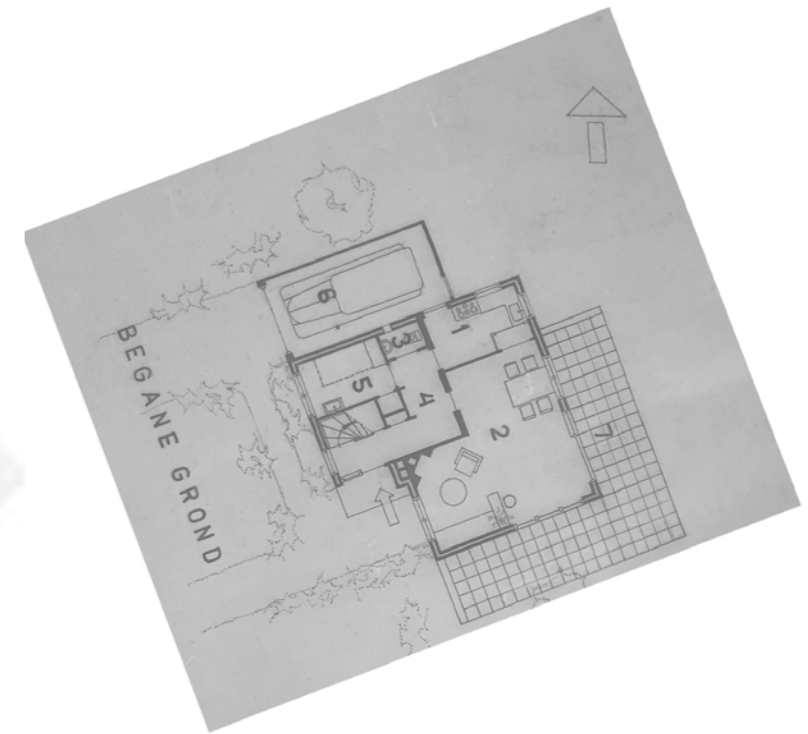
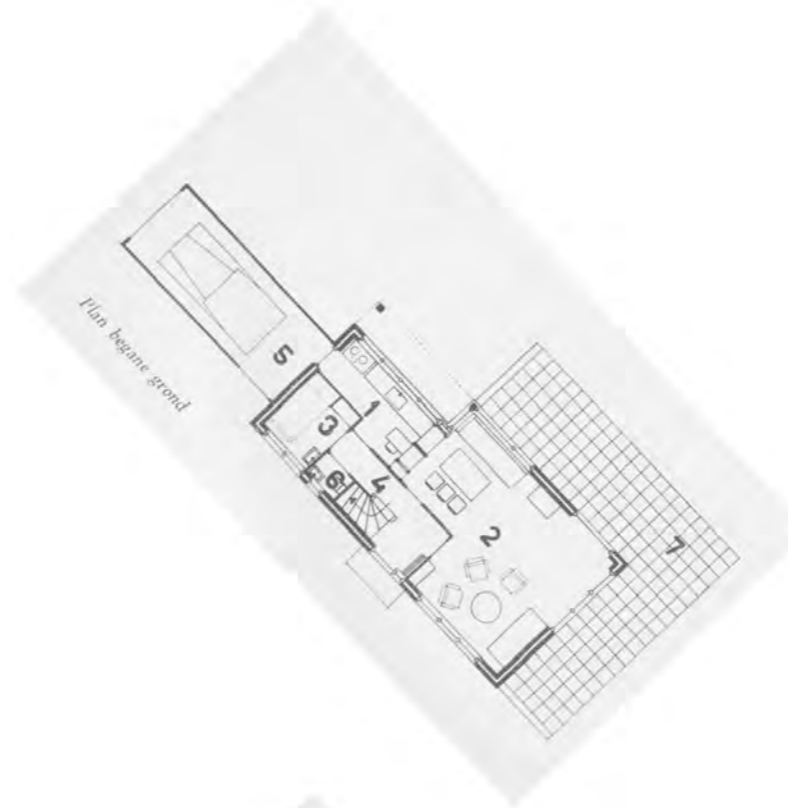
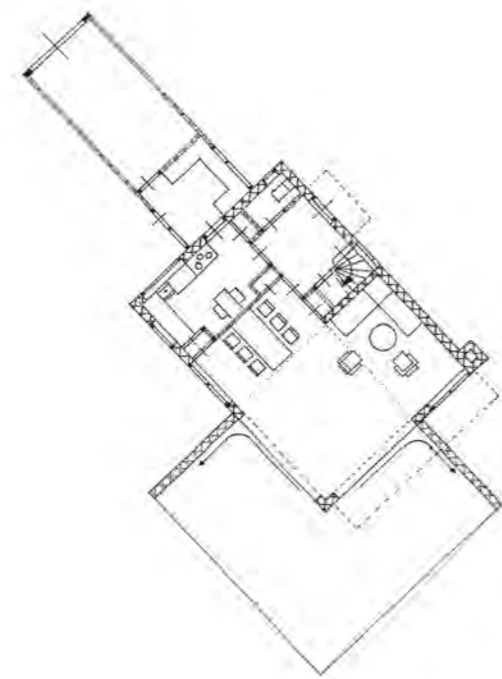
Slaapkamer ouders

Zomerhuis Dijkstra
1934

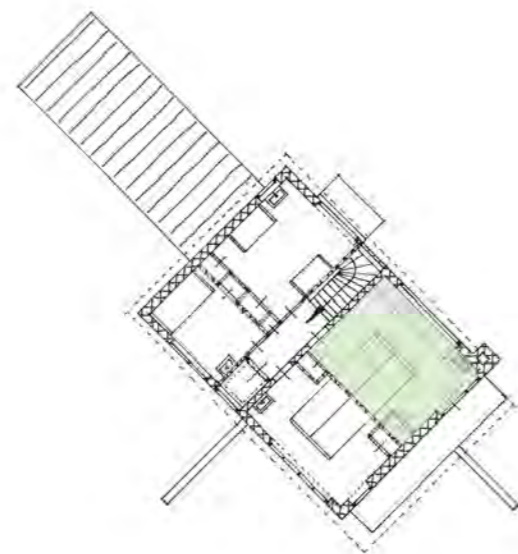
Zomerhuisje te Oost-Kapelle
1934

Zomerhuisje te Bergen aan Zee
1937

Begane grond

Verdieping

Slaapkamer ouders

Schaal 1:250

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

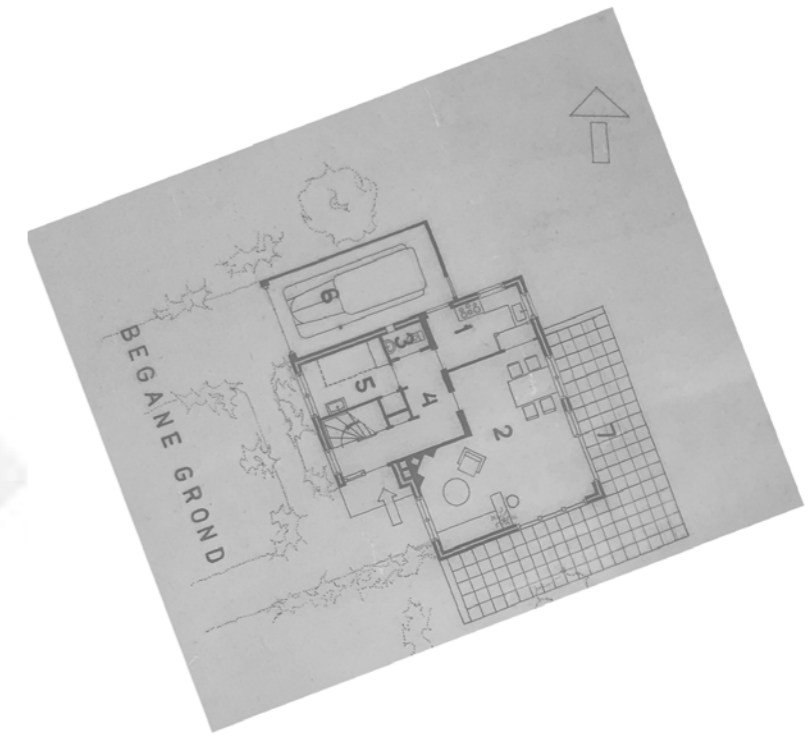
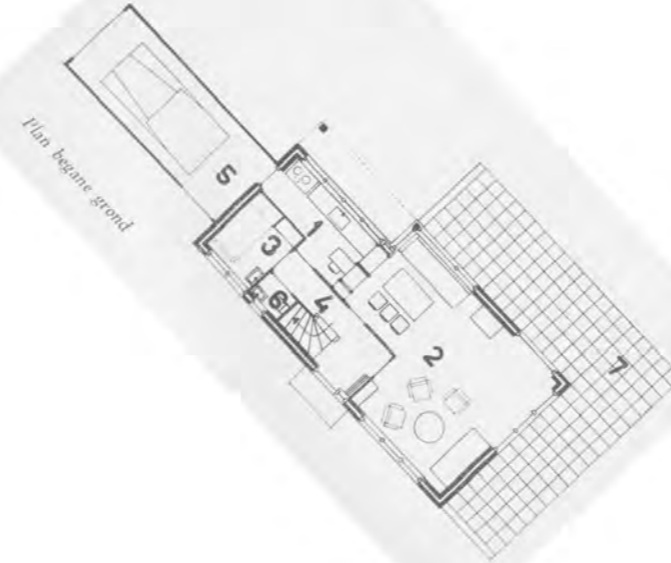
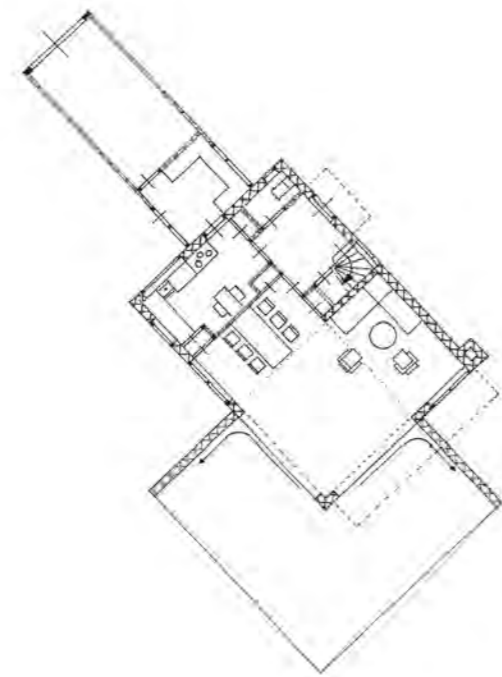
Slaapkamer kinderen

Zomerhuis Dijkstra
1934

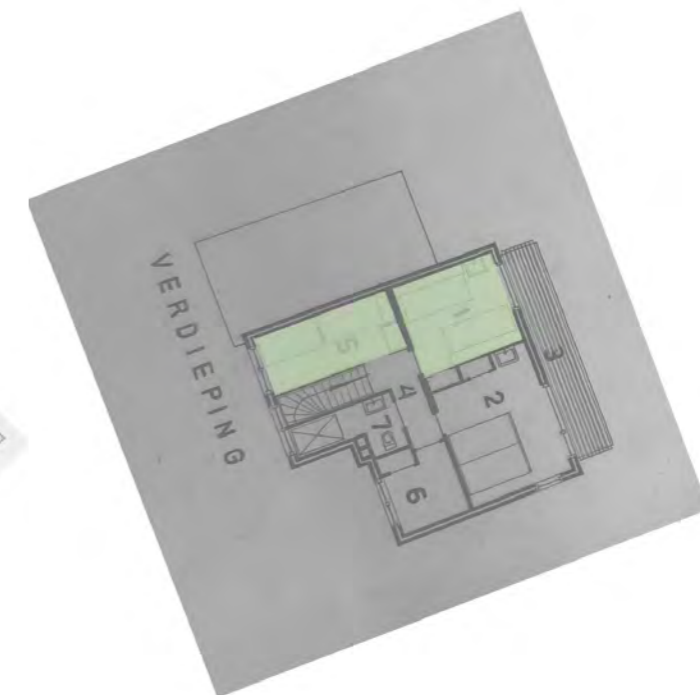
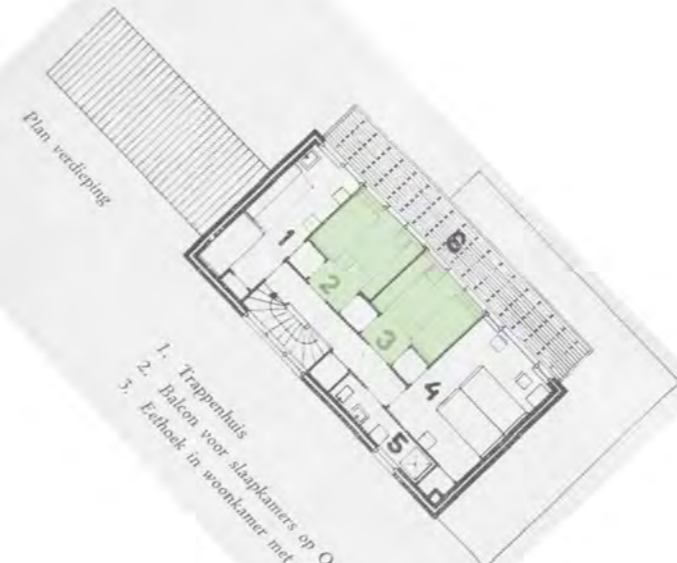
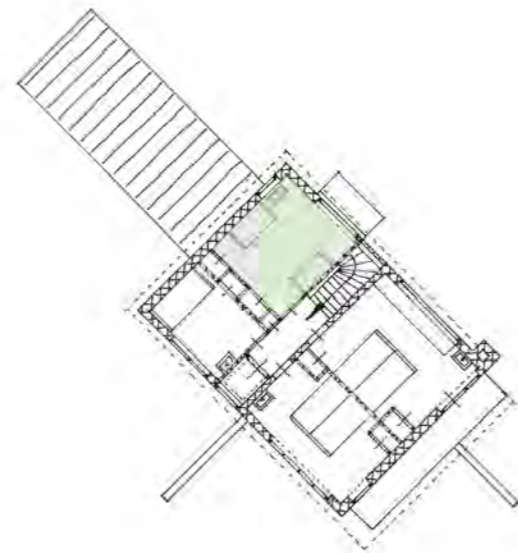
Zomerhuisje te Oost-Kapelle
1934

Zomerhuisje te Bergen aan Zee
1937

Begane grond

Verdieping

Slaapkamer kinderen

Schaal 1:250

Zuidwestelijke wind is de voornamelijke windrichting

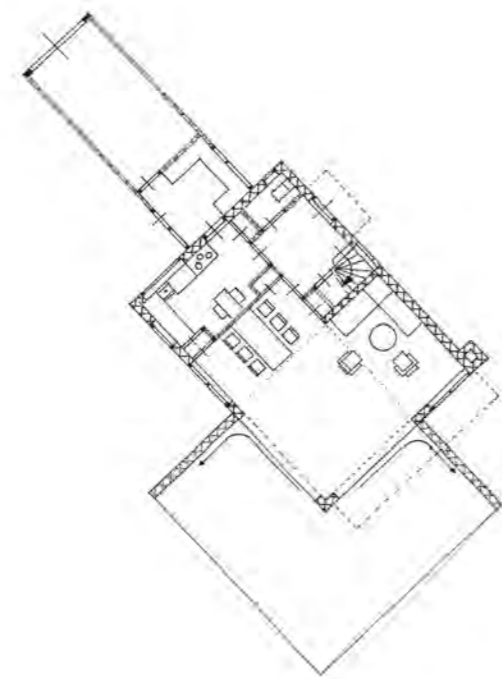
Slaapkamer gasten

Zomerhuis Dijkstra
1934

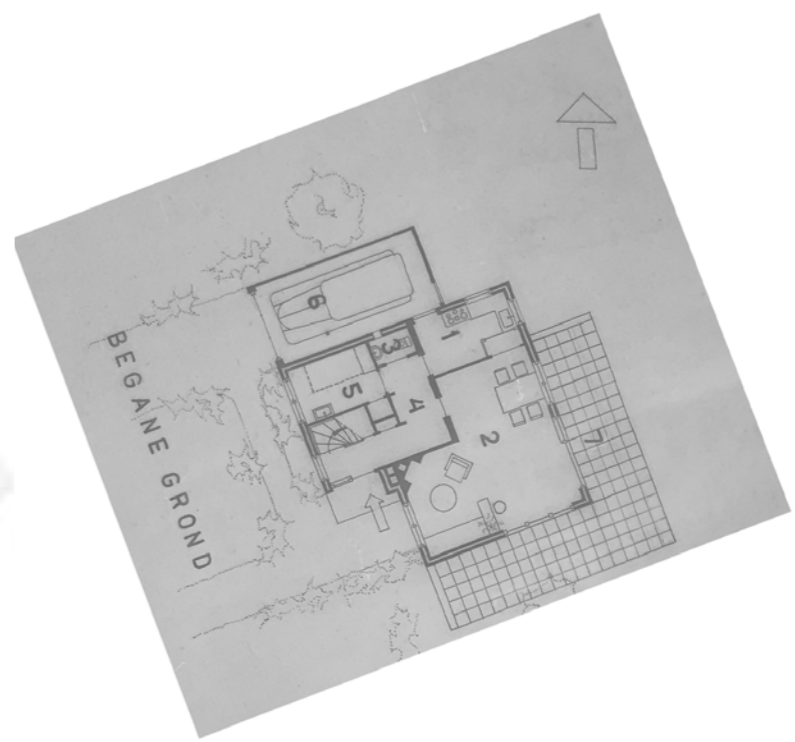
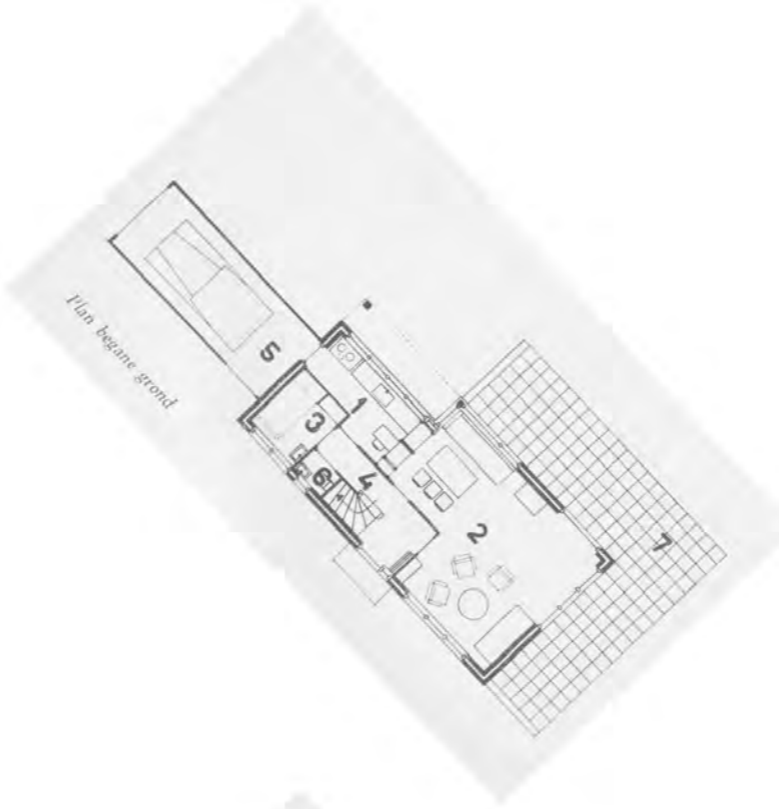
Zomerhuisje te Oost-Kapelle
1934

Zomerhuisje te Bergen aan Zee
1937

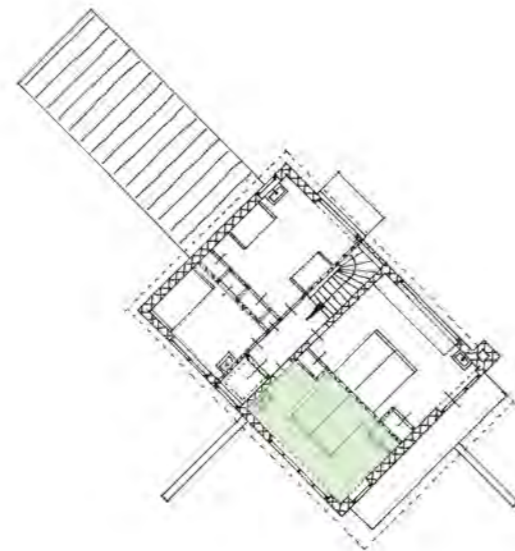
Begane grond

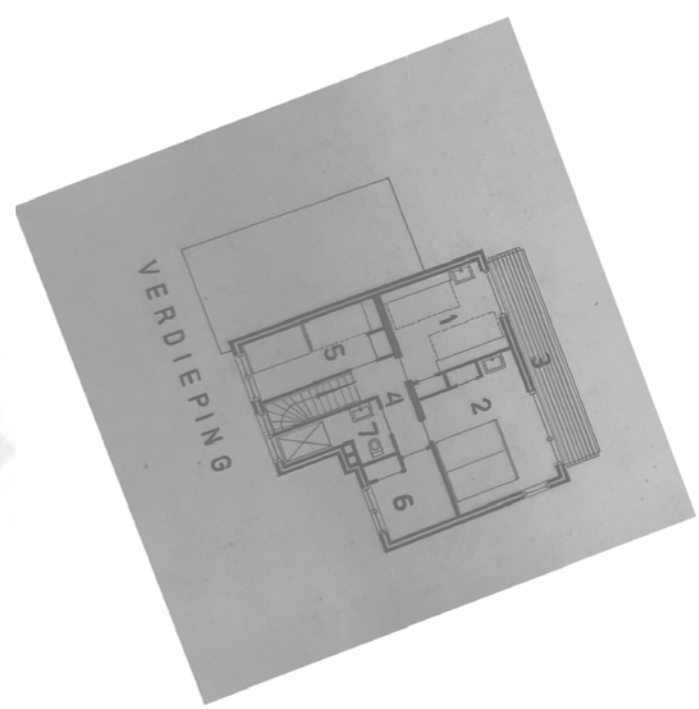
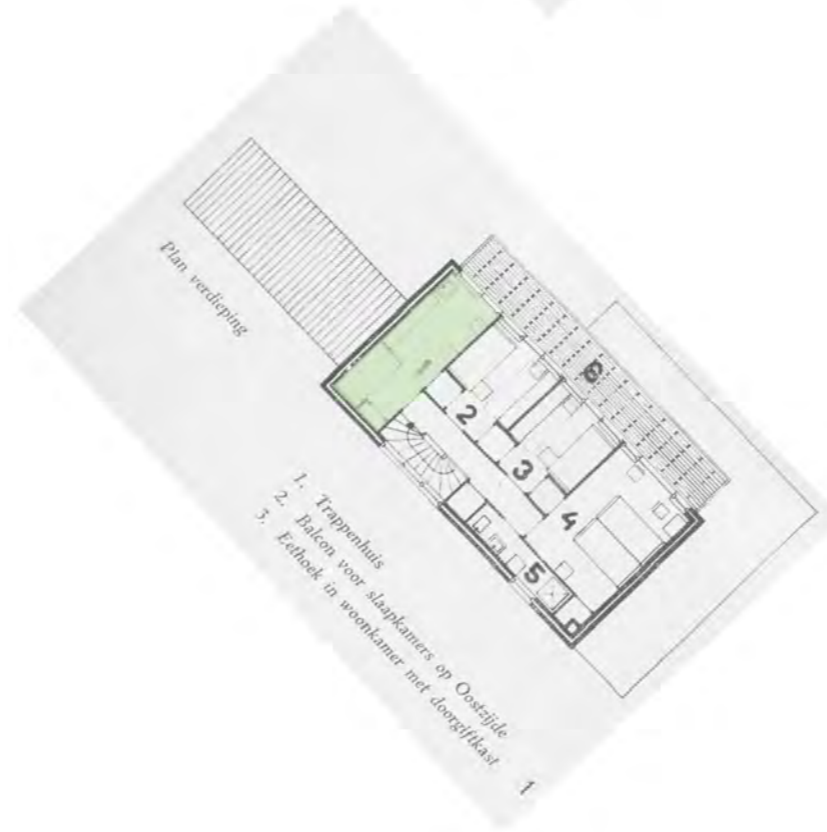
Plan begane grond

Verdieping

Plan verdieping

Slaapkamer gasten

Schaal 1:250

Zuidwestelijke wind is de voornamelijke windrichting

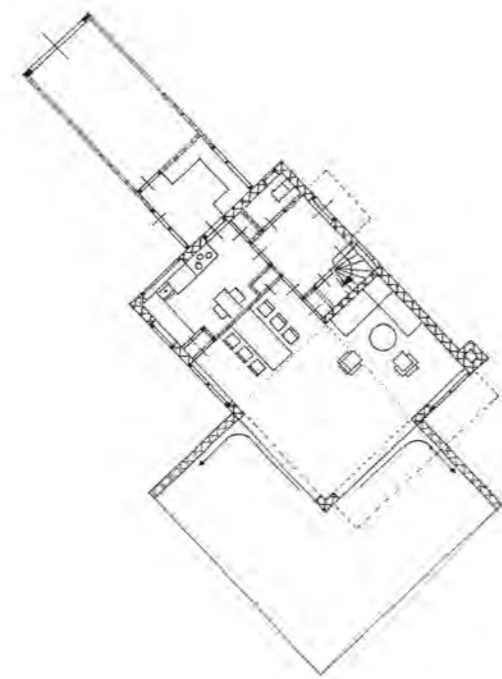
Slaapkamer personeel

Zomerhuis Dijkstra
1934

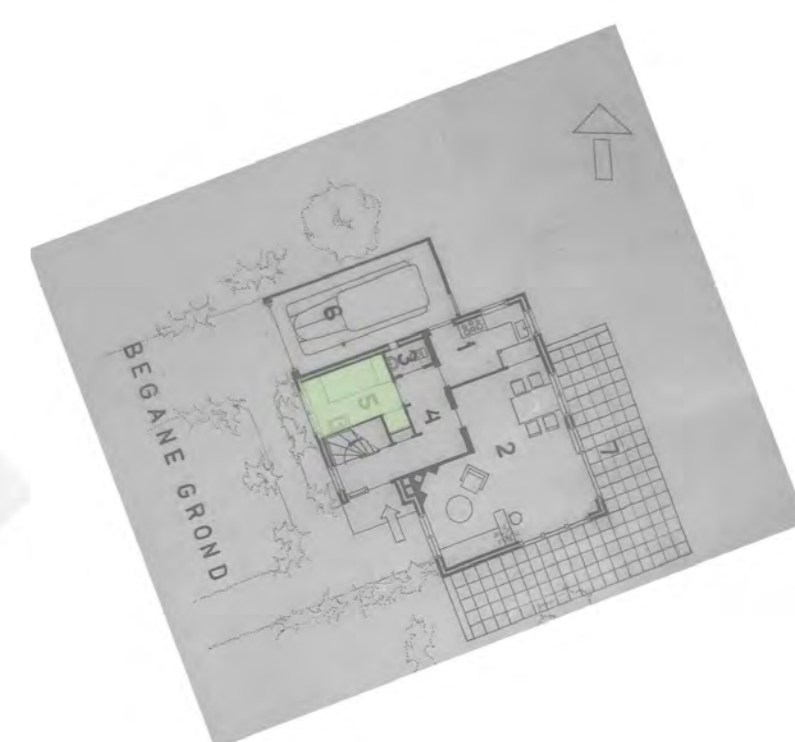
Zomerhuisje te Oost-Kapelle
1934

Zomerhuisje te Bergen aan Zee
1937

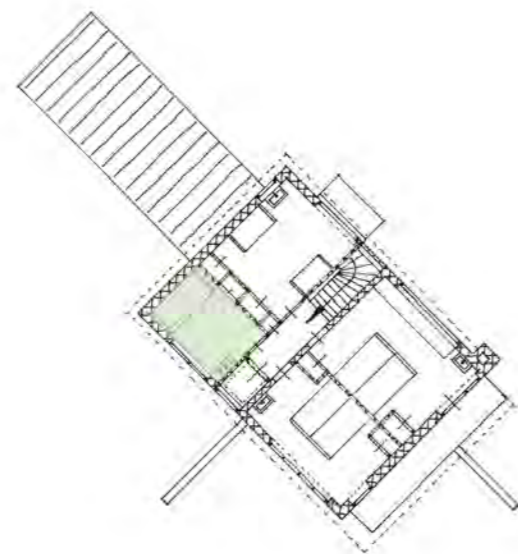
Begane grond

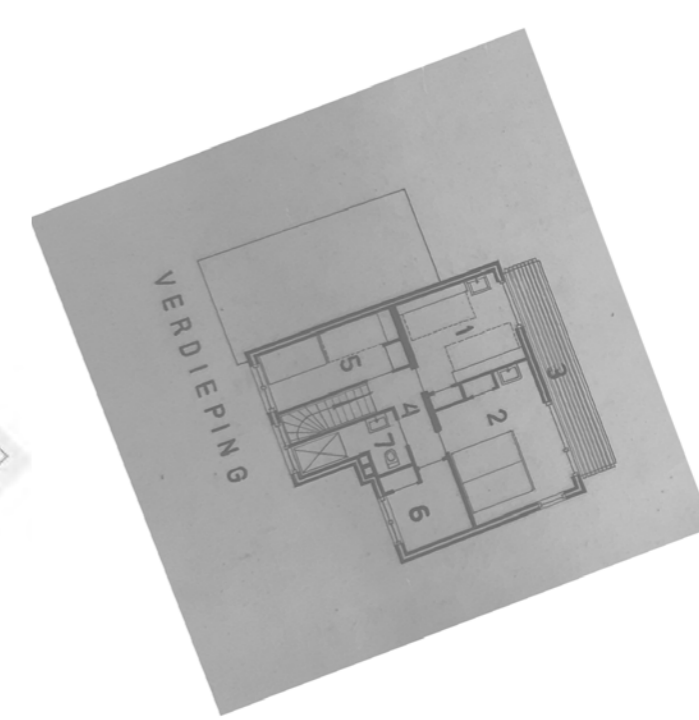
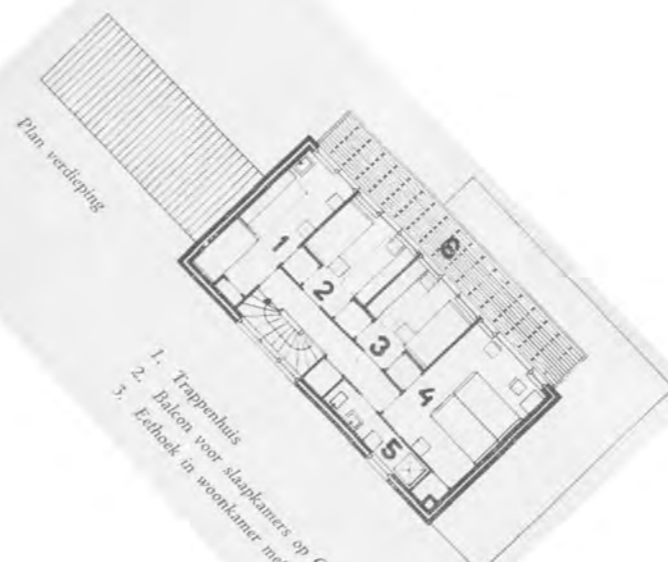
Plan begane grond

Verdieping

Plan verdieping

Bodekamer

Schaal 1:250

Zuidwestelijke wind is de voornamelijke windrichting

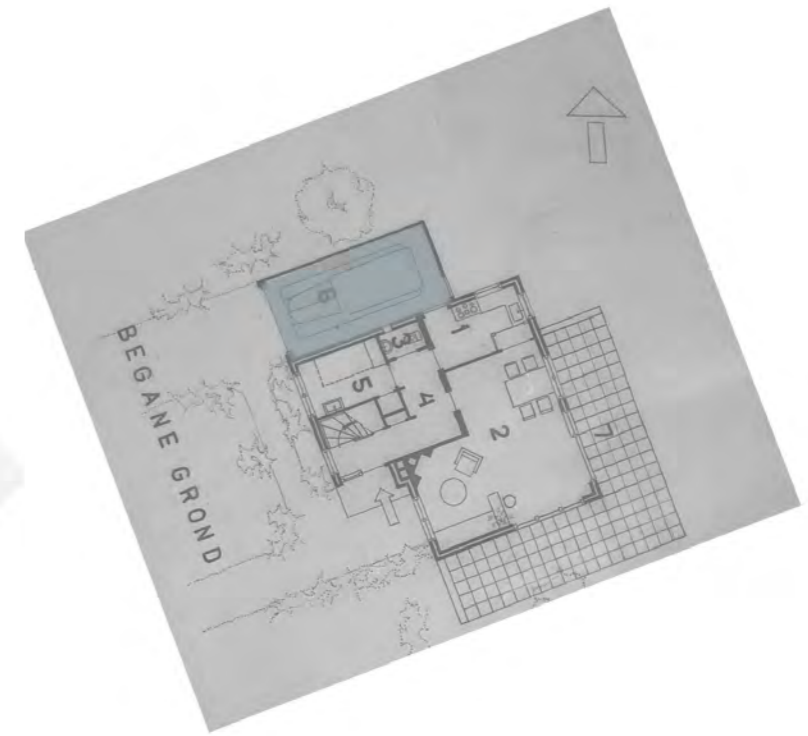
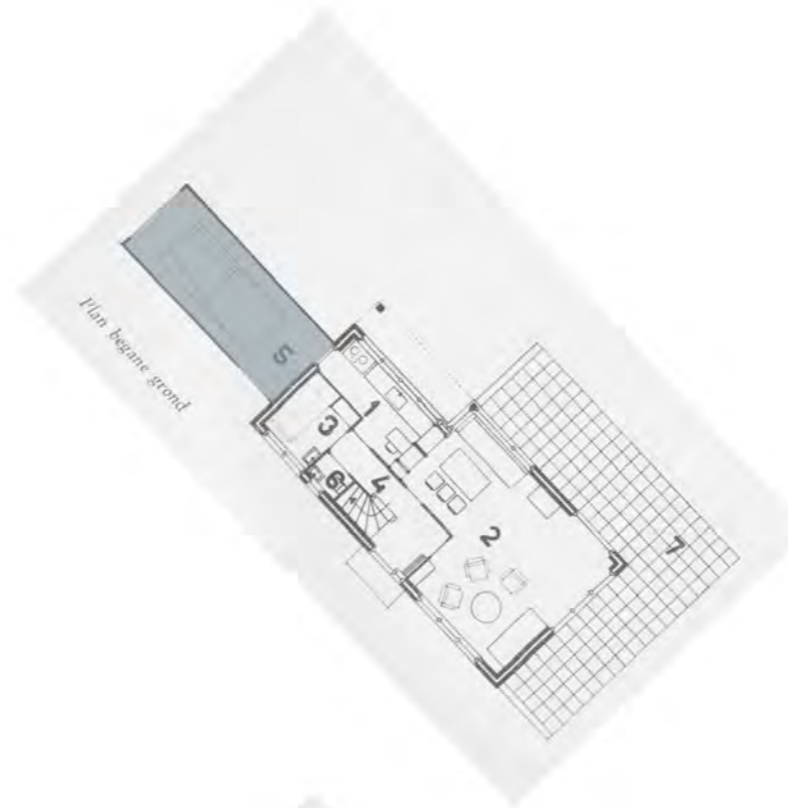
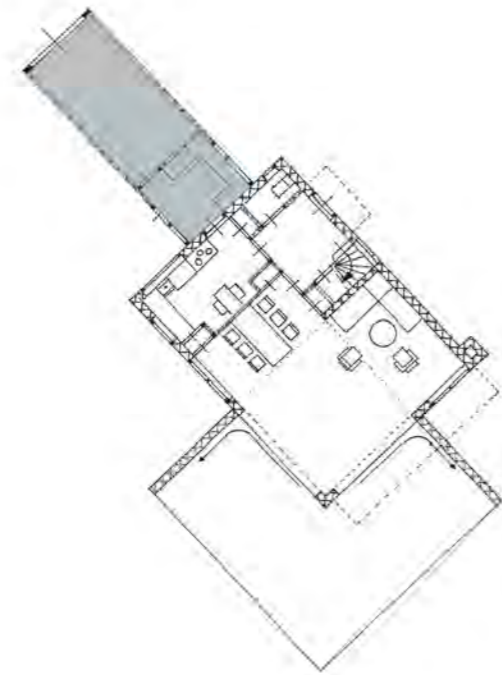
Bijkeuken, berging en garage

Zomerhuis Dijkstra
1934

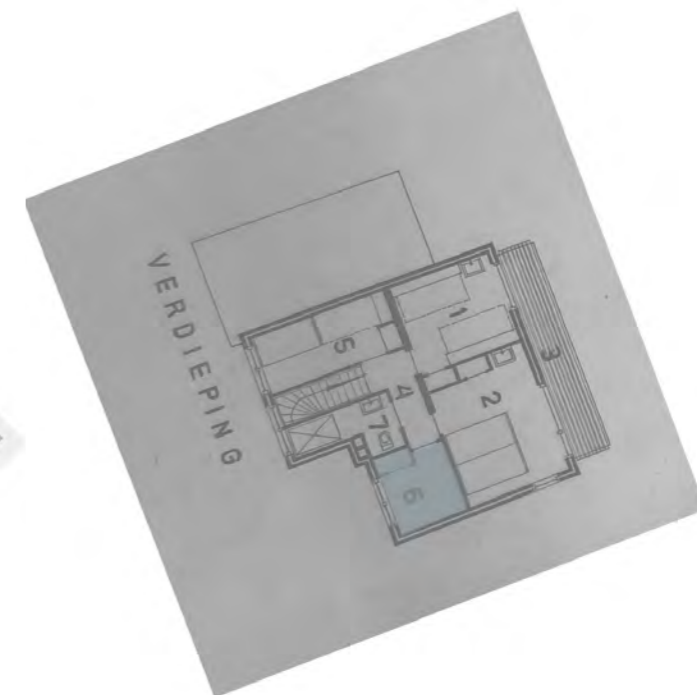
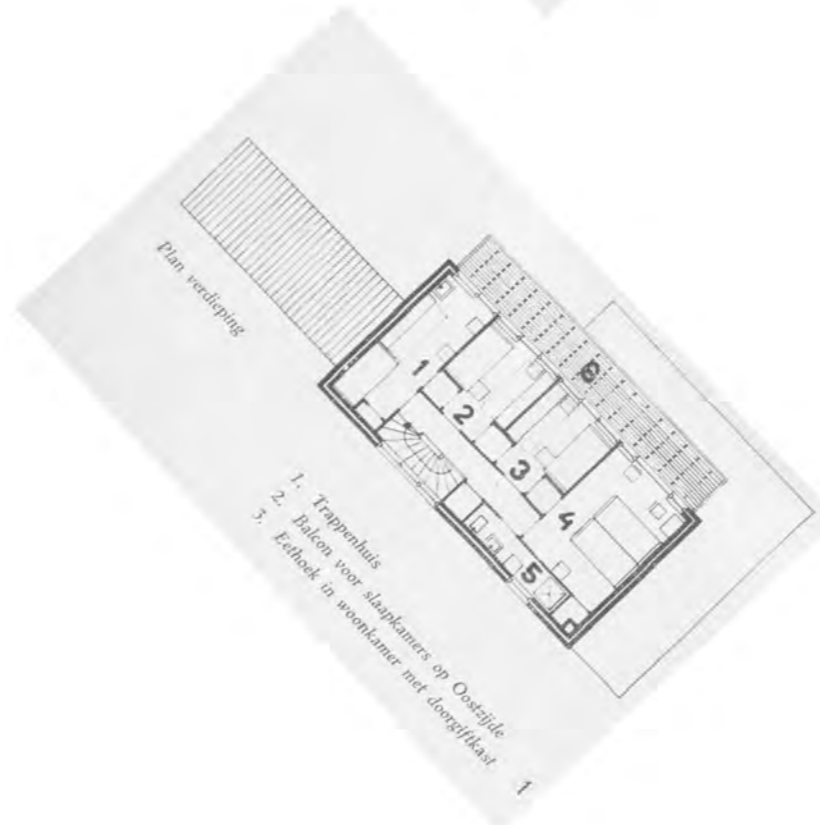
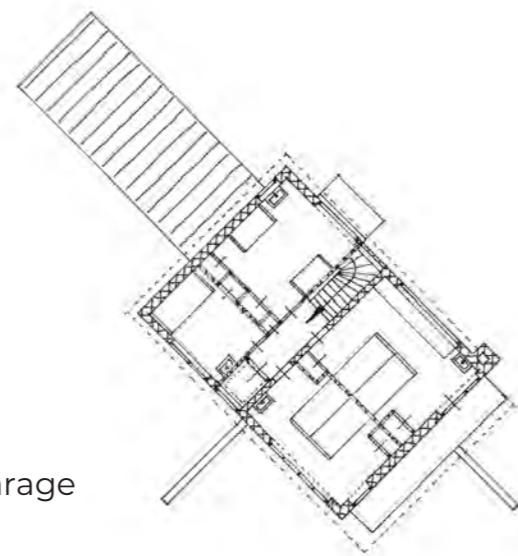
Zomerhuisje te Oost-Kapelle
1934

Zomerhuisje te Bergen aan Zee
1937

Begane grond

Verdieping

Bijkeuken, berging en garage

Schaal 1:250

Zuidwestelijke wind is de voornamelijke windrichting

Functies in de plattegrond

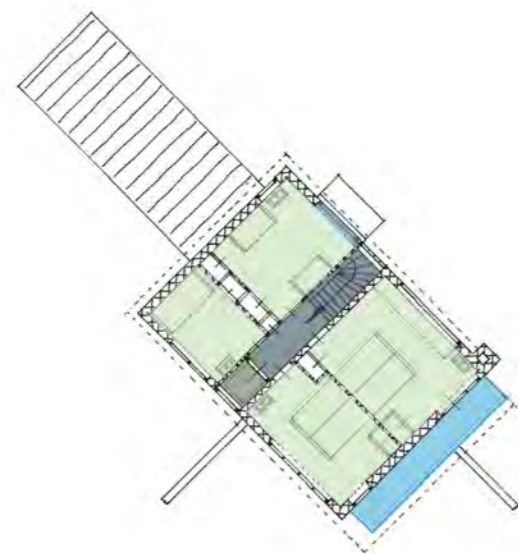
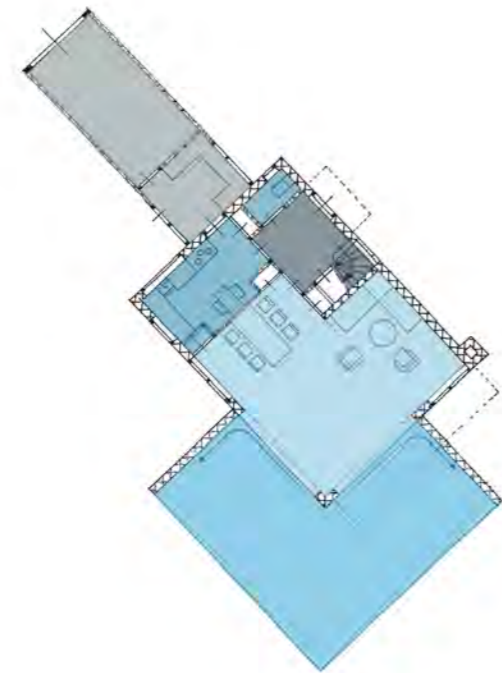
- Verkeersruimten
- Keuken
- Woonkamer
- Terras en balkons
- sanitair
- Slaapkamers
- Garage en bijkeuken

Schaal 1:250

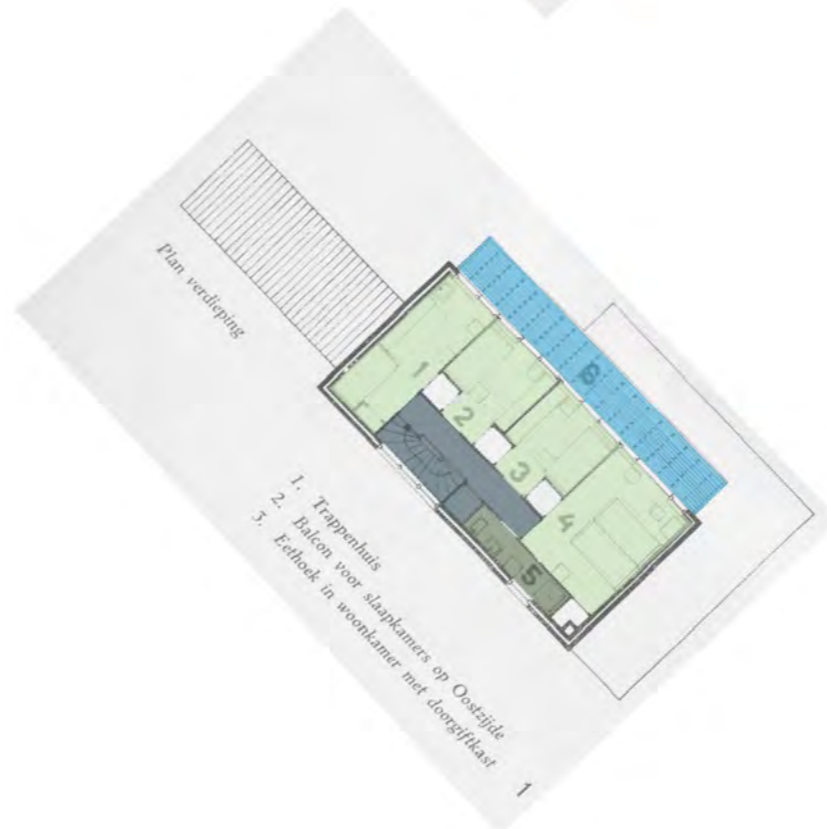
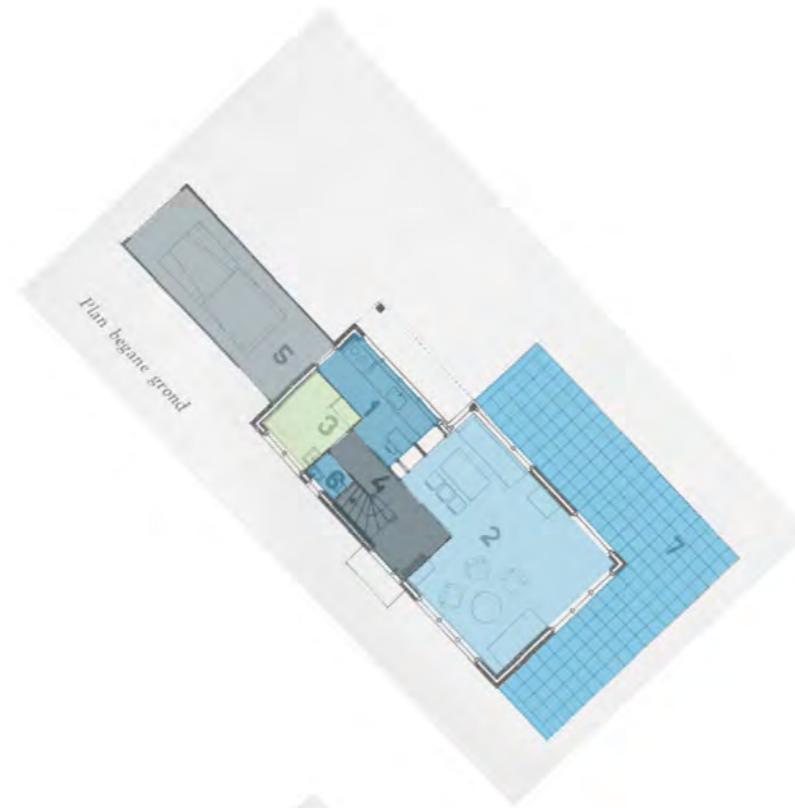
Begane grond

Verdieping

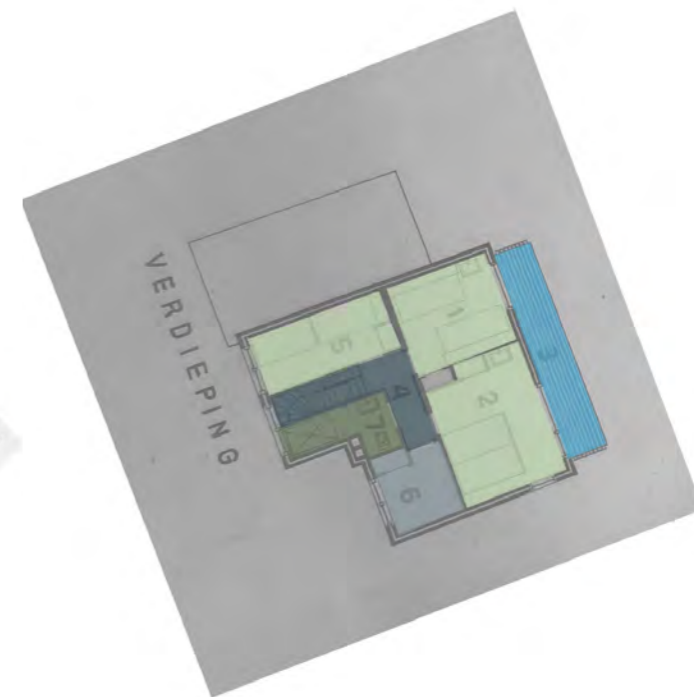
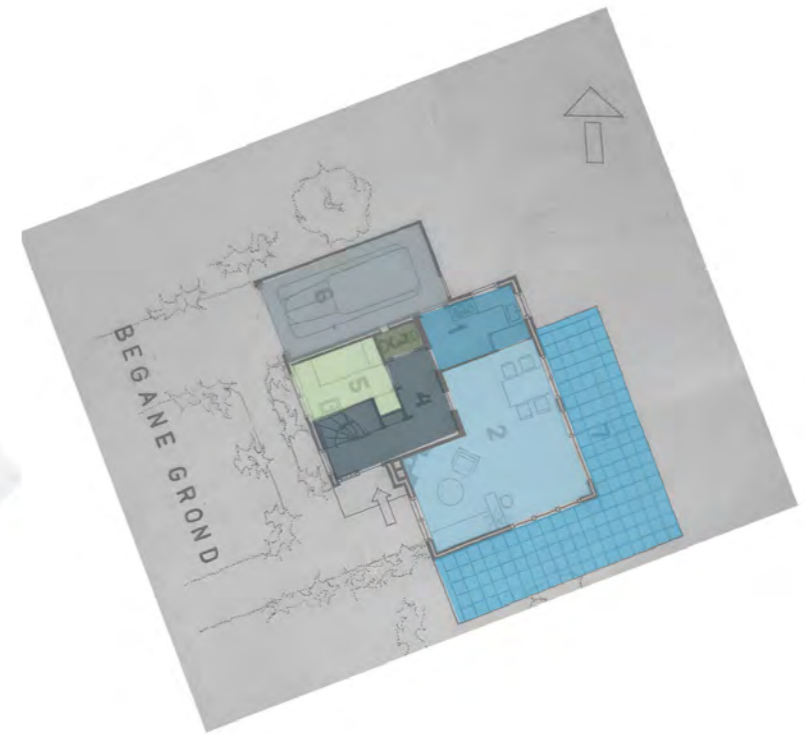
Zomerhuis Dijkstra
1934

Zomerhuisje te Oost-Kapelle
1934

Zomerhuisje te Bergen aan Zee
1937

Zuidwestelijke wind is de voornamelijke windrichting

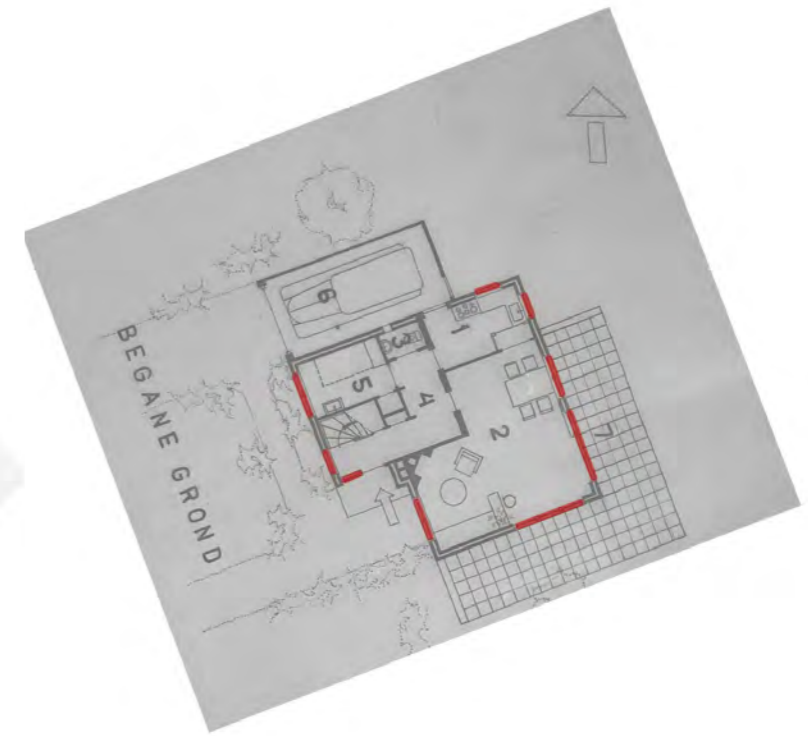
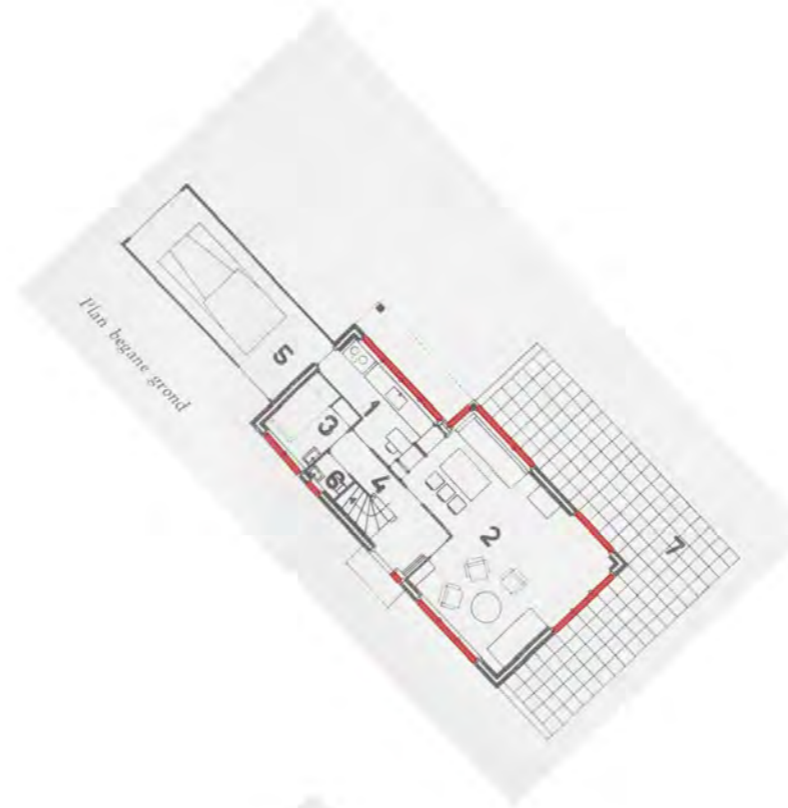
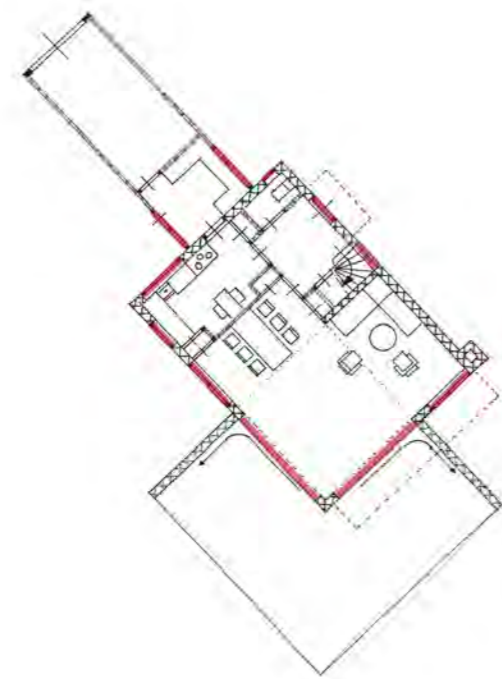
Ramen

Zomerhuis Dijkstra
1934

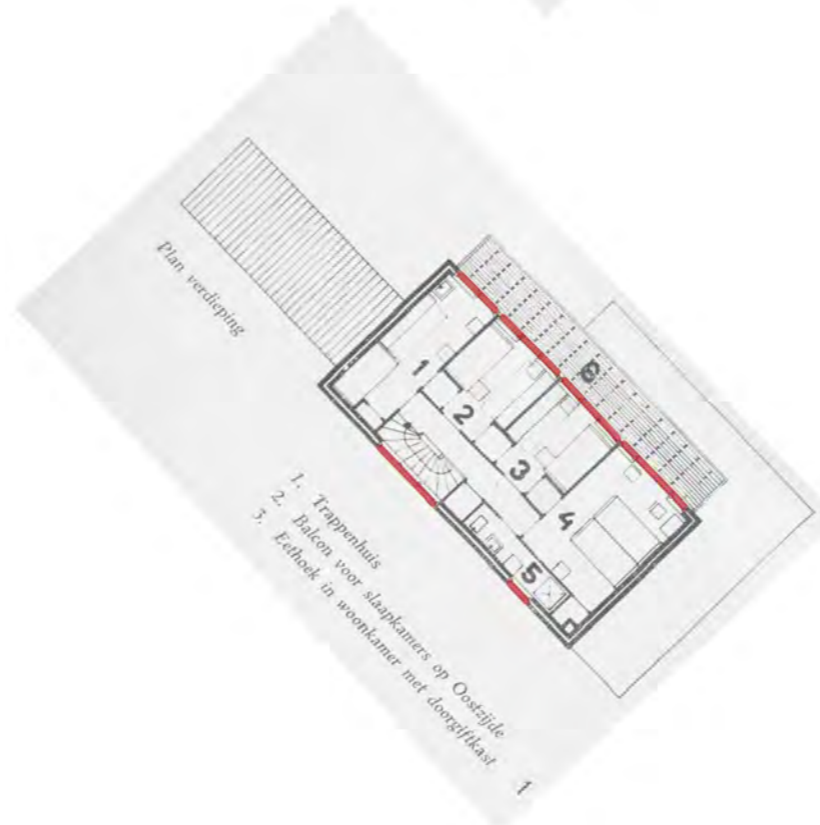
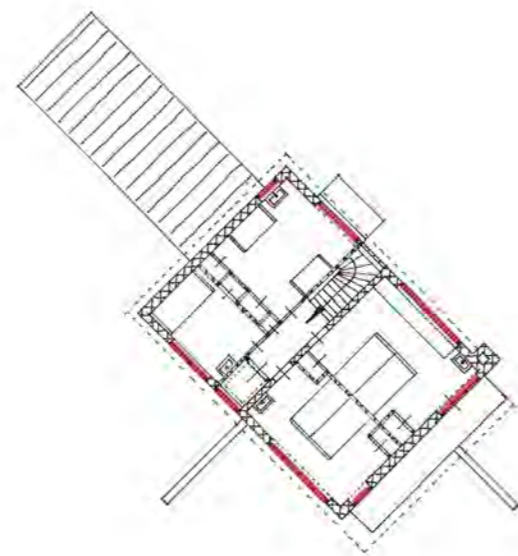
Zomerhuisje te Oost-Kapelle
1934

Zomerhuisje te Bergen aan Zee
1937

Begane grond

Verdieping

 Ramen

Schaal 1:250

Zuidwestelijke wind
is de voornamelijke
windrichting

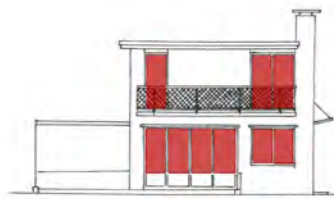
Ramen in aanzichten

Zomerhuis Dijkstra

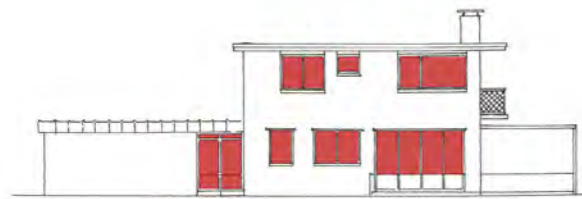
1934

noord-oostgevel

zuid-oostgevel

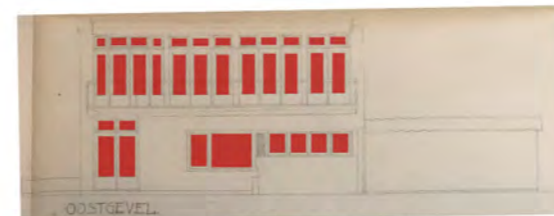
zuid-westgevel

noord-westgevel

Zomerhuisje te Oost-Kapelle

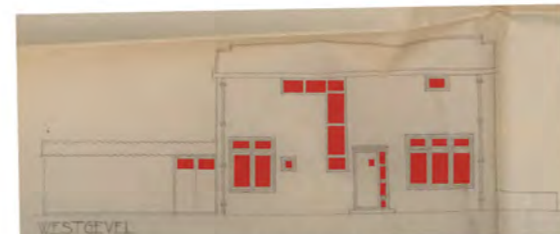
1934

noord-oostgevel

zuid-oostgevel

zuid-westgevel

noord-westgevel

Zomerhuis Dijkstra

1934

 Ramen

Schaal 1:250

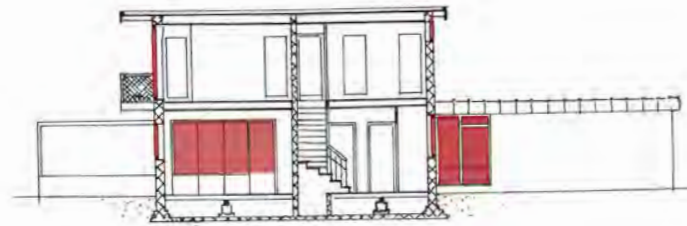
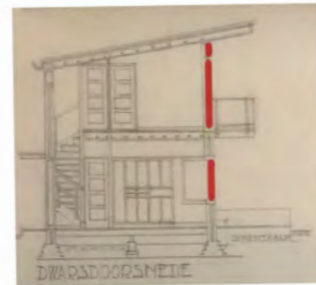
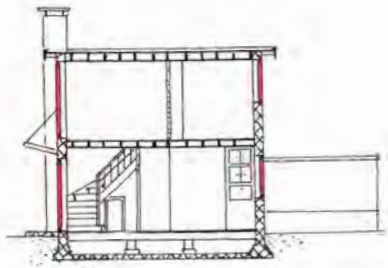
Ramen in doorsneden

Zomerhuis Dijkstra

1934

Zomerhuisje te Oost-Kapelle

1934

— Ramen

Schaal 1:250